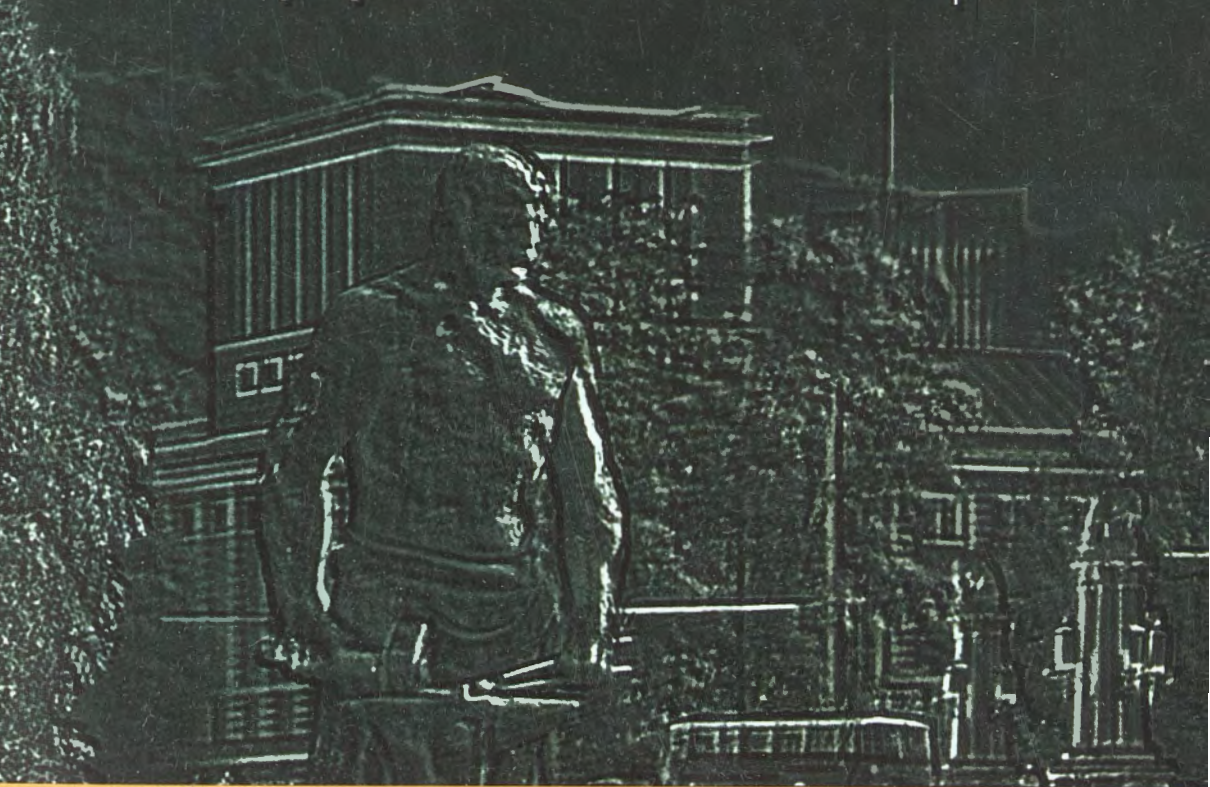

II
331382

СТАНАХ НА ГАБРОВСКИТЕ ИНДУСТРИАЛЦИ

1882 - 1947

291896

**АЛМАНАХ
НА
ГАБРОВСКИТЕ
ИНДУСТРИАЛЦИ
1882 – 1947**

 ИЗДАТЕЛСТВО
ЕКС-ПРЕС

2007

ОБЩЕСТВОТО СЕ НУЖДАЕ НЕ САМО ОТ СТАБИЛНОСТ, НО И ОТ ПАМЕТ

Изключителна чест за мен е да ви представя издание, което маркира интелектуалните измерения на един човешки връх.

Въпреки цялата условност на летоброенето, изнизяването на последните години от едно столетие породи това трудно определяемо настроение на „fin de siècle“, в което се преместват носталгията по пропуснати възможности, тягостни равностметки и лекотата на неговото начало. На имажинерния предел между два века обществото е овладяно от успокоението, съпътстващо края на изминат път, но и от изострена чувствителност към възможните алтернативи пред бъдещето.

Няма съмнение, че изтъкнатия учен доц. Д-р Стефан Арменски, Академик на Международната Академия по информатизация, Почетен гражданин на град Габрово, който е създал настоящият труд, винаги е осъзнавал иронията и неопровержимостта на латинското „Движението е всичко, целта е нищо“. При него нищо от изреченото или оставеното върху хартия не е правено „по целесъобразност“.

Само мобилността на погледа и преобръщането на прочетените книжи страници могат да ти създадат име, което позволява да не се срамуваш от нито една написана сричка и могат да те заредят с енергия за неопровержими научни новини и социалнополитически прозрения. Обръщайки се назад, силата и стойността на ефирното и писаното слово са необичайно сравними, така както самият той в историческия си труд неконюнктурно симпатизира на феномените на „бялото“ и „черното“, на „врага“ и „приятеля“, на „падналия“ и „изстреляния“.

Авторът е сметнал за нужно да завърши предговора си, като сподели усещането за откривателство, което му е донесло написването на тази книга и за писаната история, която винаги оставя следи. Същото усещане ми даде прочитът и. Въпреки, че съм съвременник на част от описваните събития (до национализацията), всъщност много неща ми станаха ясни и си дойдоха на мястото, след като прочетох книгата. Та отново в този предговорящ дух се осмелявам да споделя благодарността си към автора - а знаем, днес нещо подобно като писмено споделяне на читателски възторзи е проява на лош вкус. Честно казано, „удвоени“, какво говоря, утроени бяха моите размери за българска литература, след като я изчетох, макар както хубаво си го е признал авторът, „подозирах“, че нещо такова някога ще бъде написано и издадено. Откритието не беше вълнуващо - професията ми е да чета и да пиша книги, та човек претръпва, но определено беше вдъхновяващо. Не вярвах, колкото и силни подозрения да имах, че в историята на българската литература ще се нареди и подобна книга. За това благодаря на автора и, че направи невероятното до подозрителност възможно. А книгата е невероятна на първо място, защото предлага неведомото за българския читател търпение и считаното за неуместно (по правило) ерудитство на писателя.

Който си мисли, че не е чак толкова важно как започва един разказ, лъже се. Защо се лъже ли? Ами най-малко защото от това как започва ще зависи дали един читател ще го прочете до края. Читателите обикновено се уморяват бързо, отегчават се и започват да прескачат. Същото, но по друг начин, се отнася и до заглавията.

Обсъжданата работа в структурно отношение е построена на много високо равнище. В теоретичен и методологичен план подробно са разгледани въпроси-

те, свързани с процесите на комунистическото тенденциозно деформиране и преиначиаване на фактите за дейността и живота на т.н. „Фабриканти“.

В хода на разработката са използвани изключително много оригинални снимки и всички предишни и актуални литературни източници, касаещи настоящата проблематика.

Ако в чисто интелектуалния живот тези явления са добре уловени и описани за края на XIX - началото на XX в., то в стопанския мир нещата стоят по-аморфно. Събитията тук по начало протичат по-бавно и инертно, с по-неясни контури, отмерени единствено от относително ритмичните икономически цикли и кризи.

Маркиращите точки в икономическото време са по-скоро стопанските катаклизми, отколкото по-безметежните години. Историческите обстоятелства се стекоха така, че началото и края на българския „икономически век“ са обозначени именно от две значими, запомнящи се кризи. Страната влезе в XX в. изтощена до крайност от най-дълбокия финансов колапс след Освобождението и напуска това столетие в условията на незапомнен икономически срив.

Кризата от края на XX в. е била криза на излишествата, съпътстващи първоначалното натрупване през Стамболовите години, но и удар на природата (наводнения и неурожаи) върху една все още неоткъснала се от природната среда натурализирана икономика.

Кризата от края на XX в. е цената за излишествата на един катастрофирал режим без вътрешна мяра и задръжки, но и сътресение, предизвикано от приобщаването на изолирания, стерилен български стопански свят към динамичния свят на световното стопанство.

Сходството на тези два репера идва да напомни илюзорността на всеки „прогрес“. Има ли значение, че стопанството е направило крачка „напред“, след като то отново и отново изпада в шок, напомнящ собствената му изостаналост и погрешна нагласа?

Като изходна точка на разсъжденията върху това, което се е случило с българската икономика през изтеклото столетие, нека припомним някои очаквания, въълнения и съмнения в зората на XXI век.

Панорамата на миналото, усещането на настоящето и нагласата за бъдещето, които извират от този текст очертават духовната настройка на границата между двата века.

Формулираните „съдбовни“ въпроси са действително тези, които пронизват столетието и на които България така и не успява да отговори категорично. XXI век свари нашето отечество с една голяма икономическа въпросителна на лице: му: как ще се излезе от финансовата, а още повече от икономическата криза; где е спасението: в земеделието или в индустрията; какъв социален строй е по изгоден: колективния или капиталистическия. Към какви икономически съюзи трябва да се стремим: балкански, немски, славянски или европейски? Пред прага на новия век като че се събудихме изведнъж от някакъв сън на строене на въздушни кули и се отзовахме в мирът на печалната посткомунистическа действителност, която ни поставя все икономически питання. Кризата в началото на века създава същата оптична измама, каквато породила тази от края на XX в.: преобладаващото усещане е, че „живеем по-зле отколкото“ преди Освобождението или по „Татово време“, то идва от съпоставката между едно състояние на примитивен, натурализиран бит и съвършено различното състояние на избуяващи, монетизирани, потребности. Очевидно е, че при по-неразвити потребности и икономика е по-лесно да си „по-добре“, докато развитието неотменно носи със себе си печата на неудовлетвореността.

При цялата условност на съпоставката, не е пресилено да се каже, че в края на XX век гнетящата представа за регрес, овладяла отново масовото съзнание, произтича не само - и не толкова - от действителната загуба на национално богатство, колкото от опитите за модернизирането на една доскоро натурализирана (планова) икономика, довела до появата на нови, непознати модели и стандарти на консумация. Поразителен е и паралелът с дискредитирането на вълшебната формула на прехода от началото на 90-те години. Нека припомним, че тогава - а в много среди и до днес - се счита, че простото като лозунг клише „демократизация + пазарна икономика“ е ключ за прогреса на страните, излязли от комунизма. С течение на годините обаче, стана ясно, че трудностите пред промените са много по-дълбоки и че те опират до менталитет, устойчиви нагласи и по-сложна конфигурация на обществените интереси.

Звучи странно, когато същото разочарование се долавя в равносметката на първите следосвобожденски години. Идилитята от началото на полунезависимото съществуване на държавата ни е позната.

Предлаганият „Алманах на габровските индустриалци“ показва, че след Освобождението България тръгва от завидно в социално-икономическо гледище състояние.

Тя тръгва почти с „равен старт“, с демокрация и равни възможности за всички. Отсъства едрото замевладение и всички земевладелци са поставени в „еднакви почти икономически условия. Отсъствието от една страна на съсловия със стопански привилегии, а от друга и демократизацията, тъй да се изразим, на капиталите, колкото малки и да са били те, служеха като важен отпор на вмъкването на една безпощадна конкуренция, която внася икономическа класова война, в която има победители, но, в която жертвите са винаги по-големи, почувствителни за мнозинството от народа...При тия благоприятни за едно демократическо развитие на стопанските отношения условия, получените в края на XX в. свободи на личността трябваше само да благоприятстват развитието на икономическия живот в страната и да допринесат нови жизнени сили за умножаване на материалното благоденствие“.

Но ето го и разочарованието след повече от четири десетилетия „планово развитие“, след провала на илюзията за равен старт, след приключването на първото разпределение на картите, когато се подновява 2/3 от стопански елит и след като еуфорията на първоначалното натрупване е позволила да се напълнят всички възможни ниши, появили се в новата държава: Вместо това, ние днес, след 17 годишна свободна икономическа дейтелност на прага на новия век, стоим сякаш пред прага на съзнанието на своята стопанска безпомощност и едва ли не отчаяние. Такъв обрат в нашия стопански живот се свързва неволно с един крупен факт на българския обществен живот - с „Промените“. Разочарованието от свободата, осъзнаването на тънката и нездрава връзка между политически свободи и икономически прогрес изпраца XX и посреща XXI век.

В много отношения, годините до началото на XXI век бяха години на отрезвяване, през които първоначалното засенчване на икономиката от политиката постепенно и болезнено се изживяваше. „Нормалният“ статус на едно общество настъпва, когато стопанските проблеми излизат на преден план, „идеалистичният“ (инфантилен) период на политико-идеологическа доминанта е преодолян, а симбиозата между политическия и стопански истаблишмент е придобила завършени и „смазани“ форми.

Пътуването към тъгата, към безнадеждността, освобождаване почти от всички илюзии за социален престиж, личностно щастие, това е ситуацията на върволицата в живота на, тръгнало с чистия порив да бъде себе си, от висотата на

чаршията и изпълнено с живот и детска истинност българско село от 60-те и 70-те, за да пропътува времето на своята тотална разруха, потрошени клони, неосъщественото си биологично възпроизвеждане, и да изпълни пространството на един люлеещ се плетен стол, някъде в краен квартал около казаните за смет, да приеме екзистенциалната битност и философия на клошаря, много залюлян и много вгледан в нищото. Постигнал ли е пълната пустота на нищото. Или не.

Това е ситуацията в третата върволица, обвита от безнадеждността, бездуховността, абсолютния срыв на моралните стойности, тоталната трагедия на българското общество от края на 90-те. Това е постмодерната ситуация на българското и неговата култура.

Считам, че непознатото идва и оттам, че човекът единствено има битие, той, се разглежда като природно явление, което по нищо не се различава като обект на познание от атома, дървото или небесното тяло. В действителност човекът и субстанциално принадлежащото му социално са реалности от друг род, което изисква при тяхното изследване да се използва подход, принципно различен от този в природознанието.

Социалният факт има изкуствена природа и отличаващ се от другите природни обекти начин на съществуване. Неговата социална природа е и в това, какъв го смятаме в процеса на нашата мисловна дейност, като се опираме на общоприети в нашата културна общност методи на интерпретация. Ако не беше така, не бихме могли да си обясним как е възможно предкапиталистически общества да тръгнат по социалистически път на развитие.

Социалният факт е невъзможен без съзнателна дейност на хората и тази банална истина предпоставя след несложни разсъждения извода, че социалният факт атрибутивно притежава смисъл. Социален факт се създава заради нещо, търпим го или се стремим да го унищожим пак заради нещо. И тогава смисълът на социалните факти може да бъде измерен толкова, колкото могат да се измерят естетическите качества на една картина. Остава да преценим доколко смисълът на социалните факти е съществен, за да разберем доколко са полезни опитите на емпиричните социологически изследвания у нас да ни убедят, че статистическите изучавания и другите измервания отговарят на своите претенции.

Работата заслужава висока оценка и препоръчвам на читателите тя да и бъде дадена.

*Проф. Д-р Тотю Пантев
Д-р на медицинските науки*

ПРЕДГОВОР

Съставителството на тази книга – алманах на габровските индустриалци в периода 1882-1947 г. е породено от няколко мои наблюдения и доводи. Ще спомена само два от тях :

Първият е недостатъчното присъствие на човека – автор на идеята, създател на традициите в габровското икономическо чудо. Основната информация за възникването и началното развитие черпим от два източника - монографията на Д-р П. Цончев „Габровските текстилни фабрики в началото на XX век“, публикувана в труда му „Из стопанското минало на Габрово /1929 г./ и „Книга на габровската индустрия /1934/“, съставител и редактор Юрдан Несторов, издадена по инициатива на Съюза на габровските индустриалци. Известен интерес представлява и книгата на Евелина Станева „Алманах на българските индустриалци /1995/“.

В монографията на Д-р П. Цончев е отделено значително място за техническото описание на фабричните сгради, технологическите процеси, двигателна сила, отопление, осветление... По обширна е частта за живата сила - работниците: социален състав, условия на труд и почивка, хигиена, социални предпоставки, заболявания, злоупотреби, охрана на труда и др. Единствено от биографичната скица за родоначалника на текстилната индустрия в Габрово Иван К. Калпазанов научаваме някой неща за човека – индустриалец, за неговите методи за работа, амбиция и стремеж за внедряване за нови технологии и производства, за неговия морал и отношение към работника. Липсата на очовечена информация за първостроителите е донякъде попълнена от Юрдан Несторов в неговата „Златна книга“. Наред с техническата характеристика на отделните предприятия, в информацията присъства и човекът инициатор, двигател на техническата революция, превърнал занаятчийския град в индустриален. Оскъдни данни за някой т.н. „Фабриканти“ намираме в историята на няколко промишлени предприятия, издадени след 1947 г., по понятни причини някои факти са тенденциозно деформирани и преиначени.

Вторият повод е, че за щастие все още има живи наследници на бивши индустриалци, които имат лични спомени за своите бащи и деди, съхраняват ценни документи и снимки. Този рядък шанс не трябваше да се пропуска и събраните за няколко години материали са ценен влог към вече познатото, нови, неизвестни досега детайли на една бурна история.

Така събраният материал е опит да се даде по-пълна картина за живота и дейността на хора, извървели трудният път от дребен занаятчия до личности, създали материалната култура на града и страната. Подреден е по отрасли в промишлеността и в известна степен, хронологически, илюстриран с богат снимков материал, част от който се публикува за първи път.

Българската история, независимо от промените, които настъпват в определен период от развитието на страната, винаги оставя следи и затова всичко, което са оставили плеадата съзидатели на тази история е необходимо да се знае, помни, дори когато пълните с живот фабрики, с неспирация ритъм на машините, димящите комини на „Българският Манчестер“ днес в болшинството си са руини. В споменатият период Габрово е главен център на кожарската и текстилна индустрия в България. Не напразно се говори, че годишното им производство е достатъчно да покрие с платно страната и върху него да се постави гъон. В града и околната при национализацията е имало 74 текстилни, 71 трикотажни, 34 кожарски, 42 металообработващи, дърводелски и други промишлени предприятия. Трябва да се гордеем с това, което е било.

Дълбока благодарност на всички познати, роднини, наследници на индустриалци, Държавен архив, Исторически музей, Окръжна библиотека „Априлов-Палаузов“ и др. за подкрепата и представянето на материали, снимки, документи, на основата на които стана възможно създаването на този алманах.

Ст. Арменски

СЪЮЗ НА ГАБРОВСКИТЕ ИНДУСТРИАЛЦИ

Началото е 17 март 1903 година, когато е учредена професионалната организация на индустриалците в България със седалище София. Съществена дейност Съюзът започва след Първата световна война, когато се извършва реорганизация в структурата на Съюза. Габровецът Александър Христов Заимов се заема със създаването и официалното признаване на Съюза на индустриалците в Габрово. Избран е за негов първи председател. След като отива на работа в София, на негово място е избран Петър х. Стойчев, работил близо 25 години на този пост. В управителния съвет участват изтъкнати габровски индустриалци: Пенчо Ив. Семов, Пенчо К. Бонев, Иван Хр. Марокинджиев, Георги Хр. Селвелиев, Иван Д. Калпазанов. Съюзът има за цел да защитава интересите на индустриалците пред държавните органи, да води пропаганда за доставка на суровини и съоръжения, за обмяна на технически и организационен опит, да ограничава конкурентната борба. Съюзът продължава да съществува и след 9 IX 1944 година. Чрез него, съвместно с министерството на индустрията, се определят нарядите и се възлагат поръчките на предприятията. Първостепенна задача в началото е всички габровски предприятия да работят с пълен капацитет за задоволяване на първо време нуждите на фронта. Ценейки жертвите, които правят бойците, Съюзът на габровските индустриалци в доказателство за своето родолюбие събира парични помощи от своите членове в размер на 16 милиона лева за подпомагане както на фронтоваците, така и на техните семейства. По-късно при акцията за набиране на средства за „Заем на свободата“, Съюзът отчита близо половин милиард лева, събран от своите членове. След национализацията през 1948 година Съюзът практически преустановява дейността си.

Съюзът е възстановен на 12.II .2002 година със съдебно решение на Габровски окръжен съд. Определена е целта: „Да извършва общественнополезна дейност и да съдейства на своите членове за възстановяване на собствеността им, както и за полагащото им се обещетение според действащите в момента и новоизлезлите в бъдеще закони като изпраща писмени становища до Народното събрание, Министерски съвет, Президентство; да издирва в чужбина преуспели габровци, свързани родствено с габровската индустрия“.

За председател на Управителния съвет е избран Иван Иг. Станев, за главен секретар Христо Д. Митев. Общият брой записани членове е 76.

УПРАВИТЕЛНИЯ СЪВЕТ НА СЪЮЗА НА ГАБРОВСКИТЕ ПРОМИШЛЕНИЦИ

*Пенчо Ив. Семов - член на
управителния съвет*

*Пенчо К. Бонев - член на
управителния съвет*

*Иван. Хр. Марокинджиев
Подпредседател.*

*Петър х. Стойчев
Председател.*

*Георги Хр. Селвелиев
Подпредседател*

*Димитър Екимов
секретар*

*Иван Калпазанов
Член на управителния съвет*

*Димитър Хр. Пенчев
Член на контролния съвет*

*Петър Н. Кедев
Председател на
контролния съвет*

*Борис А. Попов
Член на контролния съвет*

ТЕКСТИЛНА ПРОМИШЛЕННОСТ – ВЪЛНЕНА И ПАМУЧНА

Вълнено-предачната индустрия се крие в далечното минало като домашно предачество и тъкачество на шаяци, аби, пояси, постелки и др. С течение на времето се развива като занаят. Текстилното производство още от самото начало получава пълен прием на местните пазари и не закъснява да премине Дунава. Особено възходящо развитие се забелязва в началото на XIX век, след въвеждането на редовната турска войска, нуждите за която от шаяци и аби издигат домашното производство в промишленост, работеща изключително за пазара. Разширената търговия с шаяци и гйтани създава условия за натрупване на необходимите капитали, които впоследствие са предпоставка да се премине от домашно към фабрично производство.

Първите индустриалци са бивши еснафи-гайтанджии и търговци на шаяци, аби, пояси и др. Същевременно обаче това не са хора с приковани навици в традицията, а притежават пъргав и буден ум, съобразяващ се с изискванията и промените на времето. Само за няколко години след Освобождението от 36 най-едри вълнотекстилни фабрики в България, 25 са в експлоатация в Габрово. Бързо е и развитието на памукотекстилната промишленост.

Първите 10 стана за памучно платно да внесени в Габрово през 1901 г. от Георги Рашеев, но на тях са тъкани само ленени и конопени платна. За основоположници на памукотекстилната индустрия в града се считат групата търговци и промишленици, които през 1912 г. създават първото в Габрово памукотекстилно акционерно дружество „Принц Кирил“.

ЛИТЕРАТУРА: Енчо Николов, Габровските памукотекстилци, 1987. Кратка българска енциклопедия, т. 5, с. 97, 1969.

ИВАН КОЛЧЕВ КАЛПАЗАНОВ

Родоначалникът на текстилната индустрия в Габрово е роден през 1835 г. в Габрово, в скромно семейство на занаятчий. Баща му Колчо Пенчев Калпазанов е родом от с. Калпазани и още млад се преселва в Габрово. Занимавал се с изработването на ножници, ножове, като сам ги продавал по крайбрежието на Мраморно море и Анадола. На 42 г. възраст умира като оставя 9 деца - 5 момчета и 4 момичета. Най-големият е Иван и на него пада участта да се грижи за семейството. Успява да получи такова образование, каквото габровското училище е било в състояние да даде в началото на 40-те години. Още дванадесет годишен той започва да работи при терзията Йонко поп Станчев. Сдружава се с чичовия си син Петко Иванчов Калпазанов и отваря терзийски магазин, в който продава манифактурни стоки. Наред с това започва и собствено производство - женски фустани, салтамарки, кожухчета, детски юрганчета, потури и др.

Много скоро той разбира, че с търговията и такова производство не може да бъде удовлетворен нито материално, нито морално. Оставя братовчед си да се грижи за дюкяна и се залавя с производството на гйтани. Към 1862 г. той става самостоятелен терзия и гайтанджия. През 1863 г. построява помещение, в което

монтира няколко чарка и скоро става търсен производител на гайтани и търговец. През 1869 г. обзавежда собствена ковачница за изработване на метални чаркове, като в същото време въвежда и някои подобрения в конструкцията им. Благодарение на природната си интелигентност, честност и вродени качества на търговец, много скоро той спечелва име на благонадежден човек. Обръща внимание на един от най-заможните по онова време габровец Добри Стоянов, който освен че го прави свой зет, но и го подпомага финансово за развитие на производството му. Благодарение на тази подкрепа, през 1870 г. Калпазанов построява още едно помещение, като в двете започват да работят 20 чарка. Продължава да произвежда и нови, които намират добър пазар в Габрово, Казанлък, Калопфер и др. В същата 1870 г. той построява и специална бояджийна за боядисване на гайтани и прежда.

Благодарение на личните си качества, които много скоро го издигат над общото равнище на габровките гайтанджии, Ив. Калпазанов в 1871 г. е избран за първомайстор на гайтанджийския еснаф и касиер на габровското търговско сдружение „Бъдещност“. През 1879 г. заема почетната длъжност член на съдебния състав. През същата година е избран за народен представител в учредителното народно събрание.

През 1871 година вижда в Търново внесени за първи път дараци за механично влачене на вълна. Заедно с майстора си, той конструира в своята ковачница същия дарак и на следващата година го пуска в действие, задвижван от водна сила. През 1873 г. изобретява едно вълче /чепкало/, с което пръв в Габрово механизира чепкането и влаченето на вълната.

Успехите и благосъстоянието му се увеличават непрекъснато. Пазар за изработените стоки той намира край турските търговци - „Лазове“, които идвали сами в Габрово, край амбулантните и други местни търговци, а също и такива в Румъния, Бесарабия, на различни панаири. Въпреки това той все още не е доволен от постигнатото. Все по-често го обхваща мисълта да получи прежда по механичен начин. Тази мисъл окончателно го завладява в 1875 г. когато посещава гр. Сливен и се запознава с текстилната фабрика на Добри Желязков, по онова време вече турска държавна фабрика с няколкостотин работника.

Настъпилите събития обаче - въстанието през април и Освободителната война го задържат временно да реализира плановете си. Започва търговия с колониални стоки и в същото време в съдружие с Гатю Минчев Хаберя производството му на гайтани и шаяци продължава да се увеличава. С вложен общ капитал от 36 000 гроша за една година, те реализират чиста печалба от 25 333 гроша.

В края на 1879 г. Калпазанов започва самостоятелно производство на гайтани със стремеж непрекъснато да го увеличава. Разширяването обаче на пазара, недостига на ръчна прежда отново поставя на преден план реализирането на старата идея „машината да му преде вълната“. По това време той получава и едно значително наследство от покойния си тъст. Заедно със спечелените пари и получени нови 1 500 златни наполеона той е уверен, че има основа да започне работа. В 1881 г. Ив. Калпазанов, придружен от габровския учител Васил Карагъзов, завършил висше образование в Германия и преподавател в Априловската гимназия по дескриптивна геометрия, а и негов бъдещ зет, отиват в гр. Кемниц, Германия да поръчат комплектна предачница за щрайхгарна прежда. Изпълнението е на фирма „Рихард Хартман“. Стойността на машините заедно с превоза им до Свищов възлиза на 11 000 марки.

Ив. Калпазанов обаче с наличния свободен капитал не е в състояние да набави цял асортимент машини за влачене и предене без да накърни търговските си интереси. Затова, след като се връща от Германия, кани за съдружник своя

приятел габровецът Петко Цокев. В негово лице той има един стабилен, верен съюзник. Калпазанов участва с 2/3, а Цокев с 1/3 от целия вложен капитал.

Място за своята фабрика избира до р. Янтра близо до с. Бичкия, отдалечено от града на 3 км. Закупува общо 22 дк. земя. Построяването на фабриката довежда до големи неприятности. Габровските занаятчии, страхувайки се, че непознатите за тях машини ще доведат до накърняване на техните интереси, непрекъснато се подиграват на Калпазанов и настройват жителите на града против него. Само силната воля и предприемчивият му дух му помагат да поведе Габрово от дребното занаятчийство към индустриално производство. Строителството се извършва само за 9 месеца. Монтажът на машините е извършен от австриецът Винцер Пацак и тримата му снове. Най-малкият остава в предприятието като първи майстор по поддръжка на машините. Той е пример за всеотдайност към започнатото от Калпазанов дело. Оженва се за една от работничките, Стефка Пеева от с. Етъра, построява къща, създава семейство и работи непрекъснато почти 70 г. във фабриката. Умира на 90 години.

Откриването на фабриката се извършва в деня на коледните заговезни - 13 ноември 1882 г. по много тържествен начин в присъствието на хиляди хора. През целия ден машините влачели и прели вълна в цветовете на българския триколюор, а цялата вътрешност на фабриката била драпирана с вълнени платове в същите цветове. Всички бързали да видят как може да се преде без хурка и чекрък.

През 1884 г. фабриката е посетена от княз Ал. Батенберг. И при това посещение вътрешността и входните врати били декорирани с платове и триколюорна лента с вензела на княза. Благоволенieto на княза и на царския двор повлияла положително на бъдещата работа. Фабриката става доставчик на двореца и приема името „Първа княжеска придворна фабрика за производство на сукна и гайтани“.

Първоначално е построена т.н. стара фабрика - едноетажна с 622 кв.м. площ. За двигател е служила турбина с 20 к.с. и един мотор от 15 к.с. Разпределени са три отделения: двигателно, за разчепкване на вълната и предачница. Изработва се готова прана вълна, прежда за гайтани и платове. Работят 28 човека.

През 1887 г. е построено второто здание - средната фабрика, с 1153 кв.м. площ. Отоплението е парно, осветлението - петролни лампи. Има три отделения: двигателно с 60 к.с. перална и предачница. Работят 85 човека. Към 1904 г. в тази фабрика се изпира и изсушава 250 000 кг. за една година вълна и се изпридат на 864 вретена 100 000 кг. прежда от вносна и местна вълна.

Поради това, че при достатъчно количество прежда не може да се произведе толкова шаяк, с който да вземе участие в търговете на Военното министерство, Калпазанов строи трето здание.

Третото фабрично здание - Новата фабрика е построена през 1888 г. с комплектна предачница и тъкачница, апретурно отделение и модерна бояджийна. Общата работна площ е 1274 кв.м. Отделенията са: двигателно с два парни котли и една машина от 60 к.с., отделно парен котел за получаване на електрическа енергия за осветление на фабриката, ковачница, перална, бояджийна, апретура, отделение за чепкането на вълна, предачница. Зданието е дълго 60м., широко 23м., с модерна желязна конструкция „Шел“ с горно осветление.

През 1901 година са доставени нов асортимент щрайхгарни предачни машини „Хартман“. През 1903-1906 г. машинният парк е доокомплектован с още няколко машини от Германия. През 1908 г. се доставя двойна хоризонтална турбина от Франция, пригодена за воден пад 4,5м. полагат се основите на голяма фабрична електрическа централа върху площ от 338 кв.м.. Оборудва се с котли, парни машини, генератор, електромотори и др. като част от тях се доставят от Белгия. Фабричният комин с диаметър 1.10 м. се издига на височина

25м. Интересен е фактът, че за превозване на съоръженията от Анверст - Белгия до Търново е платено 3 078 лв., а от Търново до Габрово 2 211 лв. Тази централа се явява за времето си най-мощната ТЕЦ с мощност 425 к.с. През 1914 г. е построен нов бетонен комин, висок 50м. В работните помещения е въведено парно отопление. Построяването на тази централа привлича вниманието на специалисти от цялата страна. Идва лично да я посети цар Фердинанд.

През 1911 г. фабриката разполага с над 40 механични стана, 2880 предачни вретена и около 300 работника.

Гориво за фабриката си Калпазанов осигурява от разработената от него мина под връх Бедек. Носи името „Калпазанка“.

През 1887 г. в съдружие с брат си Пенчо Ив. Калпазанов, Петко Цокев, Христо и Иван Конкилеви, Иван Хр. Бурмов, Йоаким Екимов образуват ново акционерно дружество с наличен капитал 100 000 златни лева. Целта на дружеството била да се създаде ново индустриално предприятие „с машини камгари, които да предат вълнена прежда у нас, английска“. В тази фабрика, която е в съседство с другите на площ от 769 кв. м. е инсталирана английска камгарна предачница с производителност 200 кг. камгарна прежда дневно.

Синът на Христо Калпазанов - Никола, също се грижи за пласиране на готова продукция. През 1936 г. той прави дарение от 300 000 лева за построяване на сграда на Български червен кръст в Габрово. През 1942 г. родолюбивите наследници на Никола Калпазанов привеждат още 300 000 лв. за надстройката и довършване на постройката във вид, който е запазен и досега. Поставен е надпис „Дружество червен кръст - дом Никола Калпазанов“. В завещанието му е посочено, че постройката ще се ползва за „безплатна ученическа трапезария и обществена кухня“.

Едновременно със строежите на фабричните здания, Калпазанов построява и общежития за работниците.

Находчивостта и организаторският талант на Калпазанов добиват известност и признание в цялата страна. Солидното производство и особено високото качество са силен конкурент на вносните тъкани и прежди. Произведеният във фабриката шаяк с марка две котки и корона над тях носи славата на най-реномирания и висококачествен плат в цялата страна. Платовете с марката на Калпазанов нямат равни на себе си в страната.

Особено голям успех има фабриката на първото изложение в Пловдив в 1992 г. Наградена е с „Почетен диплом“ - награда, по-висока от златен медал. За постигане на успеха в изложението, съществена роля има В. Карагьозов, дългогодишен сподвижник, директор на фабриката. Доставеният от него павильон от Виена е най-красивият, посетен е от княз Фердинанд, който е възхитен от него и се договаря с Карагьозов да му бъде отстъпен след изложението.

Фабриката получава две награди от Чикаго, два сребърни и един бронзов медал от Анверс, златен от Лондон, високи отличия от Лиеж, Солун, Париж.

Иван Калпазанов е бил с приятна външност, тих, отзивчив към чужди болки и винаги готов да помогне както със съвети, така и материално. Макар и чорбаджийски зет, той бил истински демократ. Къщата му е отворена за всекиго. Много често канел на гости помощник-майстори, надничари, държал се непринудено с тях.

Наскоро след пускането на новата фабрика през 1887 г. Ив. Калпазанов, прекомерно преуморен и простуден при стоварване на машините за „Средната фабрика“, се разболява и след няколко месечно боледуване на 22 юли 1889 г. почина на 54 годишна възраст. Остава седем наследника: Дешка, Никола, Добри, Мария, Стояна, Кина и Димитър.

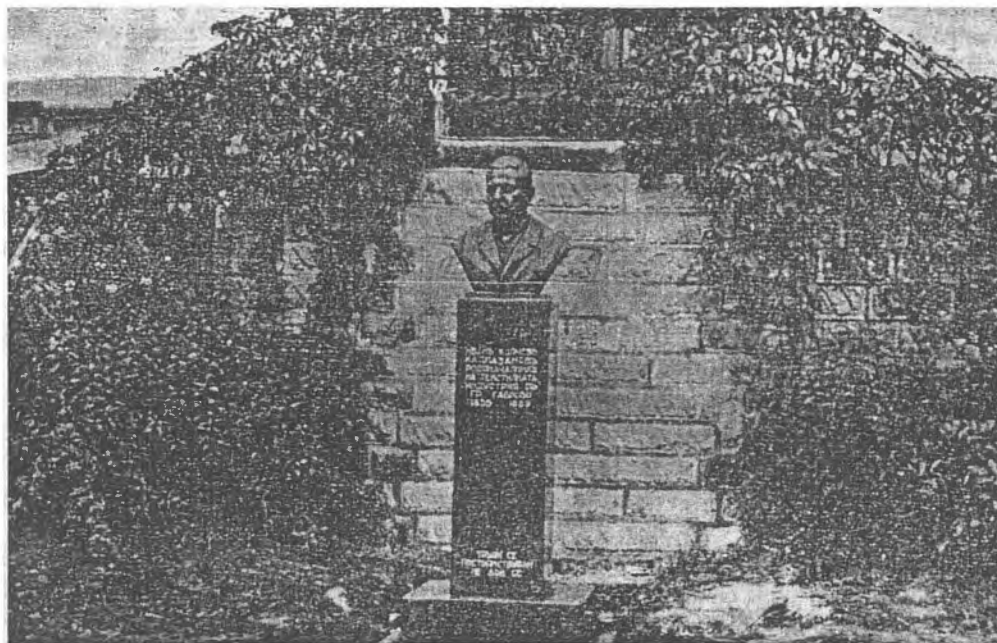
На 27 ноември 1932 година в Габрово се чества 50 годишнината на текстилната промишленост. Слово произнася Васил Карагъзов, който в края съобщава интересни данни за опит за осигуряване на работниците от фабриката. От 1922 г. от печалбите на фабриката се заделя фонд за отпускане на пенсии на добросъвестните работници в размер от 100 до 600 лева.

На 6 август 1939 г. в двора на фабриката е издигнат бюст-памятник на фабриканта върху фундамент във връзка с петдесет годишнината от смъртта му. А неговият девиз „Труди се, постоянствай, не бой се“ е красил фабричното знаме.

След смъртта на Калпазанов, фабриката продължава да работи в ръцете на наследниците. Същите учредяват събирателно дружество, което поема ръководството на фабриката. Фактически реален ръководител е бил Васил Карагъзов, подпомогнат от втория зет на Калпазанов - Тодор х. Петров и най-големият му син Добри Калпазанов. Най-малкият му син Димитър получава търговско и техническо образование във Виена. След завръщането си в България участва в Балканската война и в 1912 г. загива при Лозенград. Средният син - Никола, още като дете загубва говора си, за което го наричали Колю Немия. Почива през 1936 г.

След оттеглянето на В. Карагъзов управлението се поема от Добри Ив. Калпазанов и Никола Ив. Калпазанов. След години се включват и двама внука на основателя - Колю В. Карагъзов и Иван Добрев Калпазанов.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с.36,1934. Кой, кой е в Габрово, т. I, с.117, 2004. Д-р П. Цончев, Културното и стопанско минало на Габрово, с.610, 1929. Г. Гатев и др., История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, с. 184, 1982. ОДА - Габрово, Ф 28К, оп.1 а.е.9. Алманах на българските индустриалци, с.30, 1995. „Съвременна илюстрация“, бр. 19-20, с.17, 1912 г. М. Пурел, Габровци на XX век, т. II, с.18, ОДА - Габрово, Ф746К, оп.1, а.е. 243. Габровска промишленост, 4 август, 1939.

Общ изглед на бюста

*Иван Колчев Калпазанов - основател
на първата текстилна фабрика в Габрово*

*Васил Карагюзов.
Голям стопански деятел.
Дългогодишен директор
на фабриката "Иван Калпазанов"*

*Първата шрайхгарна предачна фабрика "Иван К. Калпазанов",
открита на 13 ноември 1882 г.
в с. Бичкиня (днес квартал) - Габрово*

Работници от фабрика "Иван К. Калпазанов" - 1901 г.

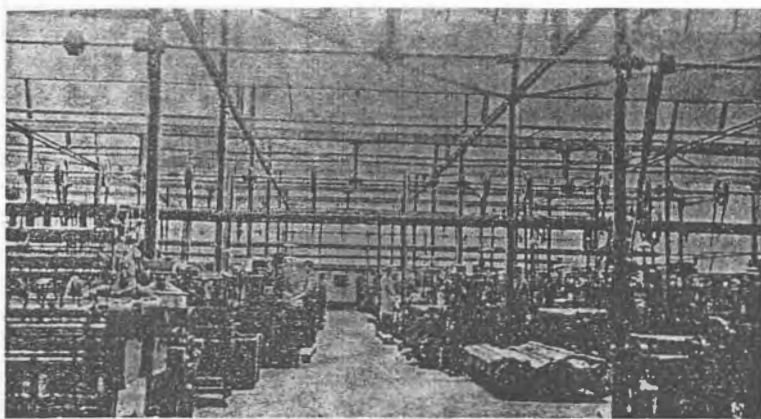
Вълнено-текстилна фабрика на Ив. Калпазанов, с. Бичкинята. 30-те год. на XX в.

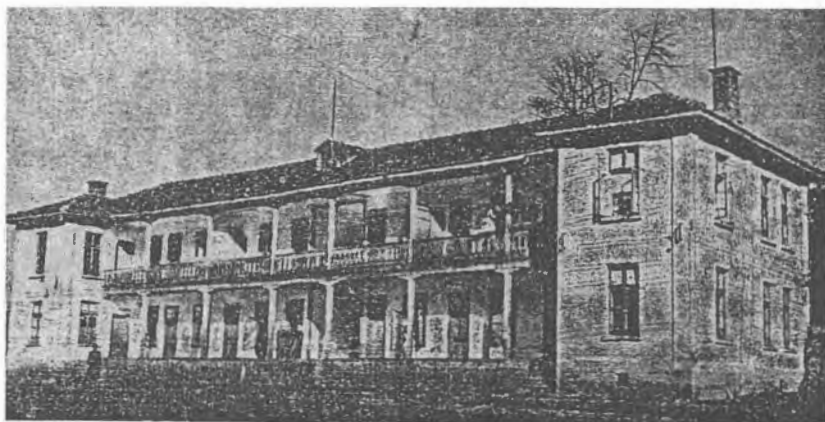
Знаме на фабриката на Иван К. Калпазанов

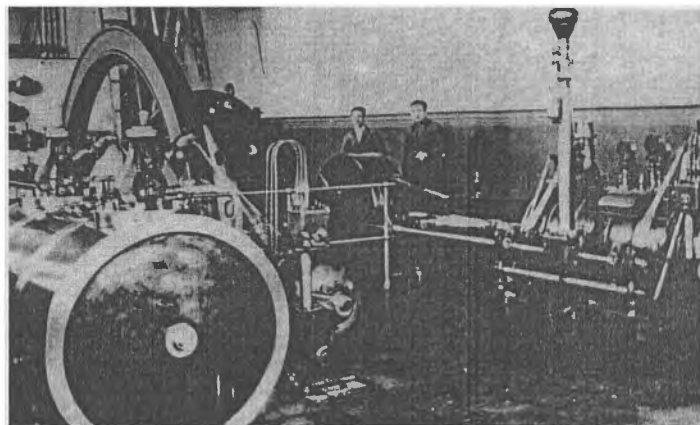
Първата фабрика

Тъкачно отделение при фабриката

Жилища за майстори

Парната електроцентрала на фабрика „Ив. К. Калпазанов“ – 1909 г.

АНОНИМНО АКЦИОНЕРНО ДРУЖЕСТВО ЗА
ИНДУСТРИЯ И ТЪРГОВИЯ
„ИВАН К. КАЛПАЗАНОВ“
ВЪЛНЕНА ПРЕДАЧНА И ТЪКАЧНА
ФАБРИКА ЗА ШАЕЦИ И СУКНА

ПРОИЗВОДСТВО НА СОЛИДНИ ЧИСТО ВЪЛНЕНИ
ПАЛТОВЕ, ШАЕЦИ, СУКНА И КАМГАРНИ ШАЕЦИ
ДОСТАВЧИК НА БЪЛГАРСКИЯ ЦАРСКИ ДВОР
ДИПЛОМИ И МЕДАЛИ ЗЛАТНИ И СРЕБЪРНИ ОТ
ИЗЛОЖЕНИЯТА В ПЛОВДИВ, ЧИКАГО, АНВЕРС,
ЛИЕЖ, ЛОНДОН И СОЛУН

*

TEXTILFABRIK
„IV. K. KALPASANOFF“
GABROWO GEGRÜNDET 1882

ДОБРИ ИВАНОВ КАЛПАЗАНОВ

Роден през 1872 г. в Габрово. Син е на основателя на габровската вълнено-текстилна промишленост Иван Колчев Калпазанов. Напуска училище още на 16 - годишна възраст след ранната смърт на баща си и се отдава изцяло на работа с тежките грижи не само да гарантира успеха и развитието на фабриката, но и да носи отговорността на глава на семейството - четири сестри, болен брат и друг по-млад, когото издържа на учение в чужбина. Поема ръководството на фабриката заедно с Васил Карагъзов. След оттеглянето на последния в управлението остават Добри и брат му Никола Калпазанови. През 1908 г. съществуващото дотогава събирателно дружество се преобразува в анонимно дружество, като към двамата братя се присъединяват и внуците - трето поколение Колю Василев Карагъзов и Иван Добрев Калпазанов.

Добри Калпазанов наследява много черти от характера на баща си. Преди всичко привързаност към добротата и безукорната честност, култ към почтеността. Не напразно габровци, търговски банки, кредитни и обществени учреждения имат сляпо доверие във фирмата.

Задомява се на 33 годишна възраст.

Фабриката с течение на годините непрекъснато се модернизира, доставя платове на царския двор, за българската армия, в Египет за облекло на намиращата се там английска армия. Производството и намира пласмент и в Албания, Румъния, Турция.

През 1933-34 г. АД „Ив. Калпазанов“ притежава щрайхгарна и камгарни предачници с 2226 броя вретена, 45 механични станове като годишно произвежда над 250-300 хиляди метра вълнени платове и над 50 хиляди кг. различни камгарни преди за платове и трикотаж. За своето производство фирмата получава дипломи и медали на изложенията в Пловдив, Чикаго, Анверс, Солун.

Добри Калпазанов се проявява като далновиден и много добър организатор. Под негово ръководство фабриката достига до най-голямото си развитие. Инвестира допълнителни средства, подменя остарелите машини. През 1940 г. събаря зданието на „Старата фабрика“ и на негово място построява модерна предачница с горно осветление. Тя е пусната в действие през 1943 г. За нея се доставят нови машини, между които един асортимент дарац и два селфактора. По същото време е доставена и пусната в действие нова, по-съвършена водна турбина.

Фирмата продължава да изпълнява големи поръчки за армията, железници, пощите, платове за болнични халати, по 7000-8000 броя одеала годишно и др. По време на Втората световна война търсенето нараства извънредно много като част от производството вече се продава чрез склада в София.

На 27 ноември 1942 г. в 5.30 часа, когато трябва да започне честване годишния юбилей на фабриката, избухва пожар в „Средната фабрика“. Въпреки присигналите коли от Габрово, Трявна, Севлиево, помпите на фабрика „Бъдащност“ и усилията на работниците, изгаря голямо количество материал, множество машини са извадени от строя. През 1943 г. синът на Добри Калпазанов, Иван отива в Германия, където фирмата „Хартман“ доставя нови машини и резервни части на мястото на повредените. Освен тях, от фирмата „Шонхер“ се купуват и 10 обикновени и един жакардов стан. През юни същата година зданието и машините са възстановени.

За големия принос в развитието на вълнотекстилната промишленост, по време на честване 50-годишнината от смъртта на Иван К. Калпазанов и по повод 50 години непрекъсната дейност в индустрията на Добри Ив. Калпазанов, Пред-

седателят на Общият съюз на българските индустриалци на 6 август 1939 г. отбелязва големите им заслуги и заемане на почетно място в историята на създаване на вълненотекстилната промишленост в България. Обявява, че Добри Калпазанов е провъзгласен от Централното управление за почетен член на Съюза на българските индустриалци.

Д. Калпазанов остава в съзнанието на съгражданите като пример за висок морал, инициативност, честност, трудолюбие и пословична точност. Всяка сутрин излизал в 8 часа от дома си, минавал през пазара, отбивал се в магазините на своите клиенти, отивал в кантората, като правил един полукръг през пазара и всичко това в точно определено време. Хората свикнали с голямата точност на тези действия на Д. Калпазанов и не току така се казвало „Габровците си сверяват часовниците по Добри Калпазанов“.

Умира през 1943 г.

Синът му Иван Калпазанов /1905-1976/ завършва Априловската гимназия и икономически науки в Швейцария, след това текстил в Белгия. От 1930 г. до 1947 г. работи като технически директор във фабриката. След национализацията е изпратен в лагерите Ножарово и Белене. След освобождаването му работи в строителството, счетоводител, преводач.

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с.35 1995. Г. Гатев и др. История на вълненотекстилната индустрия в Габрово, с.288, 1982. М. Пурел, Габровци на XX век, т. II, с. 19. „Кой, кой е в Габрово“, с.117. 2004“. „Габровска промишленост – юбилеен брой“, 1934. ОДА Габрово, Ф84К, оп.1, а.е. 243.

Люба и Добри Калпазанови

УПРАВИТЕЛНИЯТ СЪВЕТ НА АД „ИВ. К. КАЛПАЗАНОВ“

Подпредседател
Д-р Петър Цончев

Председател
Добри Ив. Калпазанов

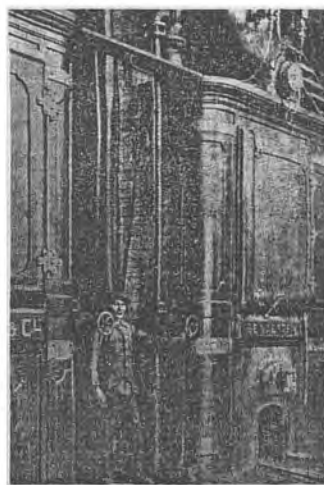
Член на съвета и директор
Колю В. Карагьозов

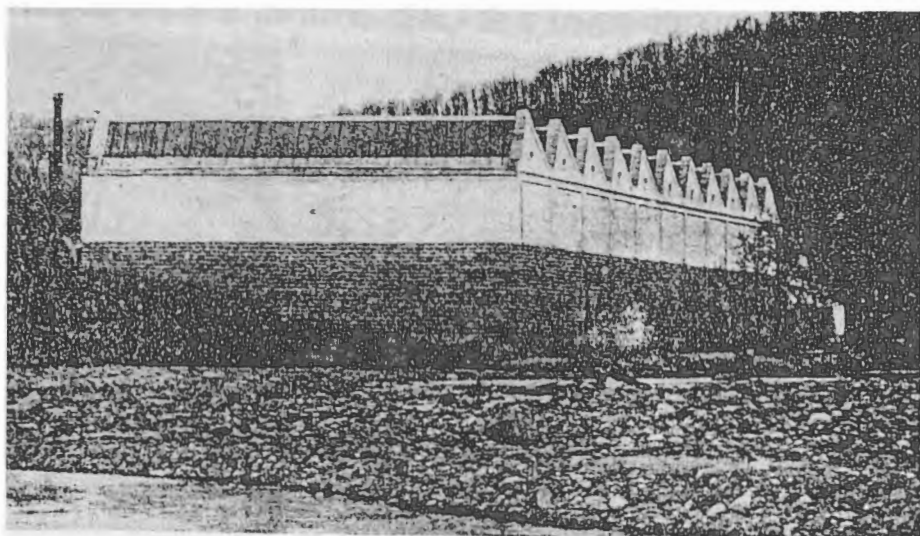
Иван Калпазанов

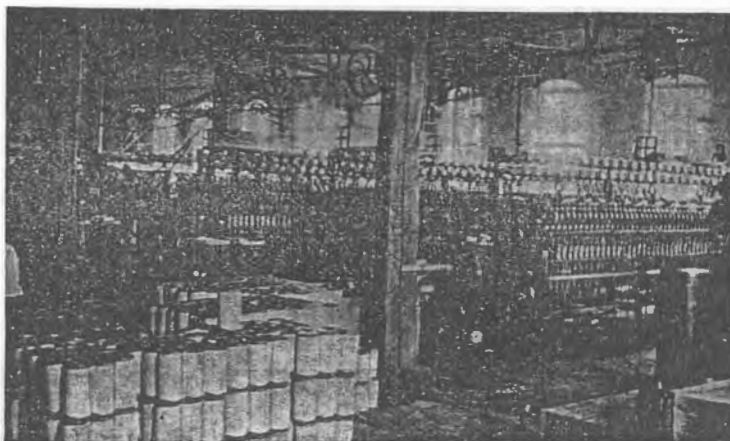
Кантора на фирмата в Габрово

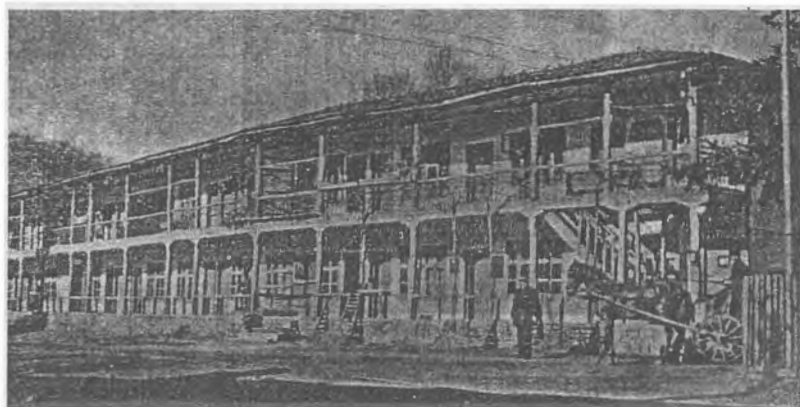
Парни котли при
електрическата централа
: на фабриката

Новата постройка към фабриката „Ив. К. Калпазанов“

Камгарната предачница във фабриката

Работнически жилища при фабриката

ВАСИЛ НИКОЛОВ КАРАГЪЗОВ

Роден на 14 юни 1856 г. в гр. Търново в заможна търговско семейство, родствено с известният Стефан Карагъзов, основател на първата в града фабрика за коприна. Едва 15 годишен, завършил училище в родния си град, Васил е изпратен в Европа, където продължава образованието си, изучава немски и френски, търговия и математика. Първоначално се установява в Щутгарт - Германия, а след това живее в Цюрих - Швейцария и в столицата на Австро-Унгария - Виена.

За десетте години, които Карагъзов прекарва в Европа, той създава много връзки и познанства. От тогава датира и запознанството му с принц Фердинанд Кобургготски. При откриването на четвъртото Народно събрание през 1893 година във В. Търново, пристига и князът с младата си жена - княгиня Мария Луиза. Отсядат на почивка в „Карагъзовите колиби“, в търновските лозя.

Освен с търговия и математика, Васил Карагъзов обогатява културата си с посещение на опери, концерти, художествени галерии. Освен гореспоменатите езици той ползва свободно турски и гръцки. Двадесет и две годишен се завръща в България и е назначен като учител по дескриптивна геометрия I ст. в Априловска гимназия.

На 21 септември 1881 година, заедно с Иван Калпазанов заминава за Германия в гр. Кемниц, известен промишлен център. Във фабриката „Хартман“ те поръчват комплектна предачница за щрайхгарна прежда за бъдещата фабрика на Калпазанов. Машините пристигат с кораб по Дунав, на пристанището в Свищов. От там до Габрово Калпазанов ги превозва с биволски коли. На 13 ноември 1882 г. той пуска в работа първата щрайхгарна предачница с 240 вретена.

Високо интелигентна личност, Карагъзов непрекъснато помага със своите знания за развитието на фабриката. Спечелил доверието на собственика със своя авторитет, през 1887 г. той се оженва за първата му дъщеря и от тогава постоянно следи развоя и работата на предприятието. Това налага в 1889 г. да напусне учителството и да се отдаде изцяло на индустриална дейност, като достига до длъжността директор на фабриката.

През 1892 година за първото промишлено изложение в Пловдив, Карагъзов доставя от Виена специален изложбен павилион, пренесен на части от австрийски специалисти. Той е най-красивият и най-посещаваният павилион на изложението - кокетна постройка с колонада и кубе пред входа, с изящна архитектура и много орнаменти. В него са подредени фини прежди, гайтани, платове, вълнени пердета, покривки за маси и много др. Павилионът е посетен от княз Фердинанд, който останал възхитен от него и се договорил с Карагъзов след изложението да му бъде отстъпен. В отговор на направения подарък, князът от своя страна подарява на фабриката сушило и перило за вълна.

След смъртта на Ив. Калпазанов, Карагъзов остава на поста директор на фабриката до 1900 г. Поради роднински недоразумения и подозрения той напуска фирмата и известно време ръководи дружество „Успех“. В тези трудни за него години загубва последователно съпругата си, майка си и най-голямата дъщеря. Останал сам с три деца, без близка помощ, той наема гувернантка да ги научи на немски и да се грижи за тях. При едно пътуване в Италия, на езерото Комо, лодката се преобръща и само намесата на един светогорски монах го спасява от сигурна смърт. В това и в останалите удари на съдбата той вижда Божие провидение и още тогава дава обет да се оттегли от светския живот. В отсъствието му фабриката на Калпазанов запада. Неговите близки, които го прокудили се принуждават да го върнат отново. Престижът е не само спасен, но се и увеличава. На тази възраст той е един от най-уважаваните хора в Габрово. От 1913 г. той отново е управител. По-късно в управлението му е включен и синът му В. Карагъзов.

Известно време, поради заболяване на Георги Т. Рашеев, преминава на работа като управител на фабриката му за ленени и конопени платна. Благодарение на големият си натрупан опит като индустриален ръководител фабриката на Рашеев бързо се стабилизира и прогресира.

Освен големият принос в развитието на вълненотекстилната промишленост на Габрово Васил Карагъзов е и изтъкнат общественик. Избиран е два пъти за депутат в IV и VII обикновено Народно събрание. Като такъв той е автор и вносител на законопроект за допълнение и изменение на закона за митниците, който е основа на закона за насърчаване на местната индустрия. Автор е и на постановление в закона за народното просвещение, отнасящо се до регулиране положението на учителството.

По време на Първата световна война, В. Карагъзов е привлечен за съветник на Главно интендантство, където ползват неговия огромен опит, връзки и познания. Новите условия след войната налагат откриването на консулство на Германия в Габрово. За вицеконсул е назначен В. Карагъзов, който остава на този пост до 1933 година. В неговата къща и досега стоят местата за поставяне на двете знамена - българското и немското. Къщата му, запазена и до днес, носи всичките белези на своя стопанин - култура, вкус, чувство за мярка.

Съобразена е с всички изисквания за времето си. Тя е първата сграда в града, построена по европейски образец. Стените и таваните са изографисани от известния чехски художник Адолф Селов, автор и на прочутата картина „Богинята Електра“ в Беровата електроцентрала.

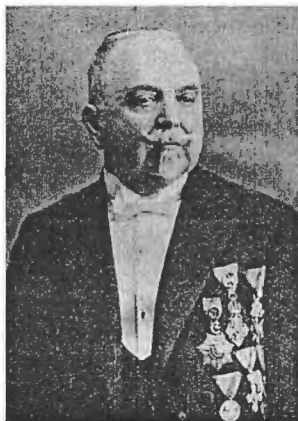
Настъпилата световна криза, която пряко засяга един от неговите зетъве и оставя дъщеря му вдовица е последния знак, който окончателно му подсказва, че е време да поеме към Света гора и да стане монах. На изпращането му на гарата се стичат хиляди хора, почти цяло Габрово. В очите на много от тях блесят сълзи. Свири духовна музика. Питат го „Бай Василе, защо ни напускаш? Ти ни беше опора, безкористен съветник и пример...“. „Ще ме запомните ли, ако ме гледате смазан, недъгъв, ако ме съжалявате?. Човек трябва да знае кога да се оттегли и да заслужи човешкото уважение, да запази достойнството си...“

Това са последните думи изказани пред съгражданите от бъдещия схимонах Вениамин от „Св. Гора“, където умира на 28 март 1938 г. На манастира подарява голямата си библиотека. По негово настояване и средства се построява и манастирската баня с бойлер и вана. Запазена е килията, където прекарва последните си дни този добър Габровец и Българин, обичан от толкова много хора, умрял в самота, но с пречистен дух.

ЛИТЕРАТУРА: „Съвременна илюстрация“, бр. 19-20, с. 28. 1912. Книга на Габровската индустрия, с. 37, 1934. „Кой, кой е в Габрово“, с. 119, 2004 г. Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, с. 54, 1982. В. Карагъзов, в-к „Габрово днес“, бр. 19-22, 1991, бр. 36, 1991.

Къщата на В. Карагъзов

*Васил Карагьозов.
Голям стопански деятел.
Дългогодишен директор
на фабриката "Ив. К. Калпазанов"*

*Павилионът на фабрика "Иван К.
Калпазанов" на Първото пловдивско
изложение - 1892 г.*

Зограф схимонах Велиамин 24.09.1934 г.

ХРИСТО РАЧОВ БОБЧЕВ

Роден е през 1834 г. в с. Стомонеци - Габровско. На 12 годишна възраст става чирак в гайтанджийцата на Хесапчиев, като едновременно с работата ходел на училище. След една година напуска собственика и продължава да работи в различни гайтанджийници. Налагало му се да работи по 18 часа в денонощие. Изключително трудолюбив и пестелив, на 25 годишна възраст успява да спести достатъчно пари и да стане самостоятелен производител, а след известно време в съдружие със Стефан х. Стойчев да открие и собствено предприятие.

Чарковете, с които работел, били дървени и често се разваляли. Надарен с наблюдателност и предприемчивост, той заменя със стоманени части онези, които подлежали на най-бързо изхабяване. Скоро започнал сам да произвежда чаркове и да ги продава, в резултат на това се замогва материално и придобива авторитет сред гайтанджийския еснаф, който по това време заемал високо обществено място в града.

Постигнатите успехи не го задоволяват и той започва да търси съдружници за доставяне на предачни машини от Англия. През 1883 г. събира своите най-добри приятели и роднини - братята Стефан, Иван и Цанко х. Стойчеви, Велчо Евст. Рашеев, Христо Гъдев, Стефан П. Недев и Ст. Медаров, които сключват договор за построяване на фабрика за предене на прежда, плетене на гайтани и тъкане на шаяци. Задачата за закупуване на машините е възложена на Хр. Бобчев, а построяването на фабриката на В. Рашеев.

Един от най-интересните епизоди от живота на Хр. Бобчев е пътуването му до Англия. Освен български и турски, той не знаел други езици. Запасал около кръста си дълга кожена кесия с около 13 кг. злато, отива във Виена при крупния търговец и изявен родолюбец Сава Паница, който помага на Бобчев с много прост, но практически начин. Снабдява го с написани на френски език 4 картички: „Този господин пътува до Париж“, „Този господин пътува до Лондон“, „Този господин пътува до Манчестер“, „Този господин иска да се срещне с комисионера Васил М. Вълчев“. Същевременно С. Паница пише до Вълчев за предстоящото посещение на Бобчев. Ще го познае по това, че ще бъде с калпак, който не трябва да сменя никъде. Изваждайки последователно картичка след картичка, Бобчев пристига благополучно до Манчестър, където се среща с комисионера и веднага започват да обикалят фабриките. Спират се на фирмата „Смит и син“. Машините били скоро приготвени и след 6-7 месеца пристигат в Свищов. Превозването на машините до Габрово е истински подвиг. Керванът от волски коли се движи 8 дена, налага се укрепване на мостове, разширяване на улици, събаряне на къщи. По пътищата излизат цели села, за да видят „необикновената машинария“. Накрая в Габрово излиза половината град, свири музика. Веднага започва монтирането на доставеното в приготвената вече сграда /бивша Г. Генов/. На Димитров ден - 8 ноември 1884 г. най-тържествено е пусната и втората габровска фабрика и първа камгарна предачница. Наскоро след това, през 1885 г. на път за Пловдив, през Габрово минава княз Ал. Батенберг. Преспива в дома на Бобчев, който поради добрия си вид и европейско обзавеждане често приема люде от височайско потекло. В чест на това събитие, първата английска камгарна предачница е наречена „Александър“. Интересен е и фактът, че от т.н. „царска стая“, княз Ал. Батенберг обявява на руските офицери, че ги освобождава от длъжността им и прокламира Съединението на България.

На 3 август 1887 г. след избирането на Фердинанд Кобургготски за княз на България, на път от Търново за София, спирайки в Габрово, отсяда в къщата на

Бобчев и свиква първия министерски съвет. След няколко години, той отново посещава дома на Бобчев с майка си и княгиня Луиза. В памет на тези исторически събития, цар Борис III, предлага къщата на Хр. Бобчев да бъде ознаменувана по тържествен начин с поставяне на паметна плоча.

В дома на Бобчев е прекарал две денонощия и граф Игнатиев, пристигнал за тържествата на Шипка след Освобождението.

За граждански заслуги, Хр. Бобчев е награждаван с ордени и от двамата князе.

Веднага след откриването на фабриката, английските монтьори си отиват, а Бобчев и Гъдев поемат ръководството и са първите габровски текстилни майстори. Бобчев ръководи дараците и подготвителните машини, а Гъдев - предачните.

През 1887 г. фабриката е разширена-обзаведена е бояджийна, вдигнат е трети етаж, доставени са нови станове, селфактор и други машини. Необходимата обаче за производството двигателна енергия от водното колело се оказва недостатъчно и се наложило Хр. Бобчев да поръча парна машина. Същата е докарана по Дунав до Свищов, а от там до Габрово, в продължение на 29 дни. Граманият котел заедно със специално доставената кола, теглена от 14 чифта биволи, пристига в Габрово. Започва производството на дебели шаяци от българска вълна, а от 1895 г. и тъкане на леки вълнени платове от европейска мериносова вълна, изпредена във фабриката.

До 1891 г. управител на фабриката е Хр. Бобчев, след което работата поема неговият син Рачо Хр. Бобчев, който след Априловската гимназия завършва търговска академия в гр. Анверс - Белгия. В началото на 90-те години фабриката изработва годишно 12 000 м. шаяк и 38 500 оки прежда.

След 1893 г. фабрика „Александър“ засилва значително своето производство и повишава конкурентността си, като се нарежда в списъка на най-големите и добре учредени текстилни фабрики в страната. Към 1900 г. в нея работят 236 работника, през 1911 г. разполага с 360 к.с. парни мощности, 60 к.с. водни мощности, 1700 вретена и 22 механични стана. Произвежда около 180 000 кг. прежда и 70 000 м. шаяци. Броят на работниците достига до 280. Изпират се 350 000 кг. вълна.

След оттеглянето си от фабрика „Александър“ през 1891 г. Хр. Бобчев се отдава на частни търговски дела и на производството на гайтани. Неговата гайтанджийница достига до 360 чарка. През 1905 г. Бобчев построява самостоятелна камгарна предачница под името „Хр. Бобчев и снове.“

Фабрика „Александър“ изиграва особена роля в развитието на габровската индустрия. Благодарение на добрите дивиденди, които давала, много от нейните акционери основават собствени фабрики - Иван Недков в съдружие с фабрика „Александър“ основава железарска фабрика, синовете на Велчо Ев. Рашеев срещу акции на фабриката основават собствена щрайхгарна предачница. Братя х. Стойчеви и Др. Балабански - дърводелска фабрика, Хр. Гъдев, заедно със своя зет Г. Рашеев - тъкачно ленено - копринена фабрика.

Христо Бобчев оставя ярки следи не само като един от първостроителите на габровската индустрия, но и като изявен благодетел. Дарител е на строежа на библиотеката „Априлов-Палаузов“, на чешми в с. Стомонеци, Зелено дърво, Недевци и др.

Почива през 1911 г.

ЛИТЕРАТУРА: „Кой, кой е в Габрово“, с. 65, 2004. „Съвременна илюстрация“, бр. 19-201. 19, 1912 г. Книга на българската индустрия, с. 41, 1934. Д-р П. Цончев, Културното и стопанско минало на Габрово, т. I, 1929. Изложение за състоянието на Севлиевското окръжие през 1888-1890 г. ч. I, с. 29, ч. II, с. 14. Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, 1982. Алманах на българските индустриалци, с. 46, 1995. ОДА-Габрово, Ф29К, оп. 1, а.е.1.

ХРИСТО РАЧОВ БОБЧЕВ

Роден е през 1834 г. в с. Стомонеци - Габровско. На 12 годишна възраст става чирак в гайтанджийцата на Хесалчиев, като едновременно с работата ходел на училище. След една година напуска собственика и продължава да работи в различни гайтанджийници. Налагало му се да работи по 18 часа в денонощие. Изключително трудолюбив и пестелив, на 25 годишна възраст успява да спести достатъчно пари и да стане самостоятелен производител, а след известно време в съдружие със Стефан х. Стойчев да открие и собствено предприятие.

Чарковете, с които работел, били дървени и често се разваляли. Надарен с наблюдателност и предприемчивост, той заменя със стоманени части онези, които подлежали на най-бързо изхабяване. Скоро започнал сам да произвежда чаркове и да ги продава, в резултат на това се замогва материално и придобива авторитет сред гайтанджийския еснаф, който по това време заемал високо обществено място в града.

Постигнатите успехи не го задоволяват и той започва да търси съдружници за доставяне на предачни машини от Англия. През 1883 г. събира своите най-добри приятели и роднини - братята Стефан, Иван и Цанко х. Стойчеви, Велчо Евст. Рашеев, Христо Гъдев, Стефан П. Недев и Ст. Медаров, които сключват договор за построяване на фабрика за предене на прежда, плетене на гайтани и тъкане на шаяци. Задачата за закупуване на машините е възложена на Хр. Бобчев, а построяването на фабриката на В. Рашеев.

Един от най-интересните епизоди от живота на Хр. Бобчев е пътуването му до Англия. Освен български и турски, той не знаел други езици. Запасал около кръста си дълга кожена кесия с около 13 кг. злато, отива във Виена при крупния търговец и изявен родолюбец Сава Паница, който помага на Бобчев с много прост, но практически начин. Снабдява го с написани на френски език 4 картички: „Този господин пътува до Париж“, „Този господин пътува до Лондон“, „Този господин пътува до Манчестер“, „Този господин иска да се срещне с комисионера Васил М. Вълчев“. Същевременно С. Паница пише до Вълчев за предстоящото посещение на Бобчев. Ще го познае по това, че ще бъде с калпак, който не трябва да сменя никъде. Изваждайки последователно картичка след картичка, Бобчев пристига благополучно до Манчестър, където се среща с комисионера и веднага започват да обикалят фабриките. Спират се на фирмата „Смит и син“. Машините били скоро приготвени и след 6-7 месеца пристигат в Свищов. Превозването на машините до Габрово е истински подвиг. Керванът от волски коли се движи 8 дена, налага се укрепване на мостове, разширяване на улици, събаряне на къщи. По пътищата излизат цели села, за да видят „необикновената машинария“. Накрая в Габрово излиза половината град, свири музика. Веднага започва монтирането на доставеното в приготвената вече сграда /бивша Г. Генов/. На Димитров ден - 8 ноември 1884 г. най-тържествено е пусната и втората габровска фабрика и първа камгарна предачница. Наскоро след това, през 1885 г. на път за Пловдив, през Габрово минава княз Ал. Батенберг. Преспива в дома на Бобчев, който поради добрия си вид и европейско обзавеждане често приема люде от височайско потекло. В чест на това събитие, първата английска камгарна предачница е наречена „Александър“. Интересен е и фактът, че от т.н. „царска стая“, княз Ал. Батенберг обявява на руските офицери, че ги освобождава от длъжността им и прокламира Съединението на България.

На 3 август 1887 г. след избирането на Фердинанд Кобургготски за княз на България, на път от Търново за София, спирайки в Габрово, отсяда в къщата на

Бобчев и свиква първия министерски съвет. След няколко години, той отново посещава дома на Бобчев с майка си и княгиня Луиза. В памет на тези исторически събития, цар Борис III, предлага къщата на Хр. Бобчев да бъде ознаменувана по тържествен начин с поставяне на паметна плоча.

В дома на Бобчев е прекарал две денонощия и граф Игнатиев, пристигнал за тържествата на Шипка след Освобождението.

За граждански заслуги, Хр. Бобчев е награждаван с ордени и от двамата князе.

Веднага след откриването на фабриката, английските монтьори си отиват, а Бобчев и Гъдев поемат ръководството и са първите габровски текстилни майстори. Бобчев ръководи дараците и подготвителните машини, а Гъдев - предачните.

През 1887 г. фабриката е разширена-обзаведена е бояджийна, вдигнат е трети етаж, доставени са нови станове, селфактор и други машини. Необходимата обаче за производството двигателна енергия от водното колело се оказва недостатъчно и се наложило Хр. Бобчев да поръча парна машина. Същата е докарана по Дунав до Свищов, а от там до Габрово, в продължение на 29 дни. Граманият котел заедно със специално доставената кола, теглена от 14 чифта биволи, пристига в Габрово. Започва производството на дебели шаяци от българска вълна, а от 1895 г. и тъкане на леки вълнени платове от европейска мериносова вълна, изпредена във фабриката.

До 1891 г. управител на фабриката е Хр. Бобчев, след което работата поема неговият син Рачо Хр. Бобчев, който след Априловската гимназия завършва търговска академия в гр. Анверс - Белгия. В началото на 90-те години фабриката изработва годишно 12 000 м. шаяк и 38 500 оки прежда.

След 1893 г. фабрика „Александър“ засилва значително своето производство и повишава конкурентността си, като се нарежда в списъка на най-големите и добре учредени текстилни фабрики в страната. Към 1900 г. в нея работят 236 работника, през 1911 г. разполага с 360 к.с. парни мощности, 60 к.с. водни мощности, 1700 вретена и 22 механични стана. Произвежда около 180 000 кг. прежда и 70 000 м. шаяци. Броят на работниците достига до 280. Изпират се 350 000 кг. вълна.

След оттеглянето си от фабрика „Александър“ през 1891 г. Хр. Бобчев се отдава на частни търговски дела и на производството на гайтани. Неговата гайтанджийница достига до 360 чарка. През 1905 г. Бобчев построява самостоятелна камгарна предачница под името „Хр. Бобчев и снове.“

Фабрика „Александър“ изиграва особена роля в развитието на габровската индустрия. Благодарение на добрите дивиденди, които давала, много от нейните акционери основават собствени фабрики - Иван Недков в съдружие с фабрика „Александър“ основава железарска фабрика, синовете на Велчо Ев. Рашеев срещу акции на фабриката основават собствена щрайхгарна предачница. Братя х. Стойчеви и Др. Балабански - дърводелска фабрика, Хр. Гъдев, заедно със своя зет Г. Рашеев - тъкачно ленено - копринена фабрика.

Христо Бобчев оставя ярки следи не само като един от първостроителите на габровската индустрия, но и като изявен благодетел. Дарител е на строежа на библиотеката „Априлов-Палаузов“, на чешми в с. Стомонеци, Зелено дърво, Недевци и др.

Почива през 1911 г.

ЛИТЕРАТУРА: „Кой, кой е в Габрово“, с. 65, 2004. „Съвременна илюстрация“, бр. 19-201. 19, 1912 г. Книга на българската индустрия, с. 41, 1934. Д-р П. Цончев, Културното и стопанско минало на Габрово, т. I, 1929. Изложение за състоянието на Севлиевското окръжие през 1888-1890 г. ч. I, с. 29, ч. II, с. 14. Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, 1982. Алманах на българските индустриалци, с. 46, 1995. ОДА-Габрово, Ф29К, оп. 1, а.е.1.

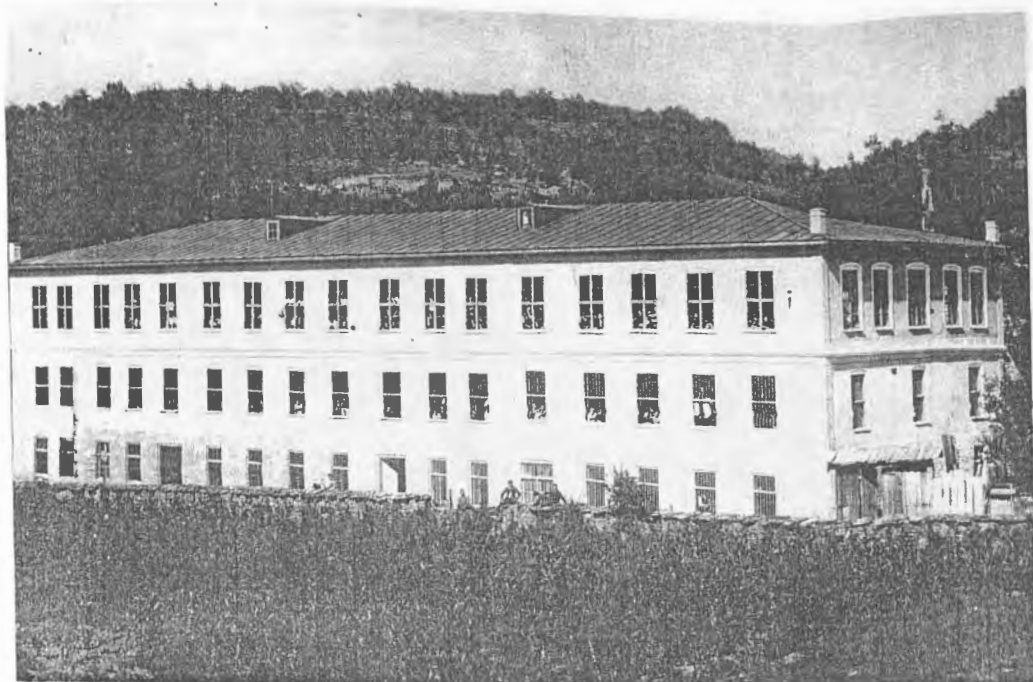
Христо Р. Бобчев

Евдокия Хр. Бобчева

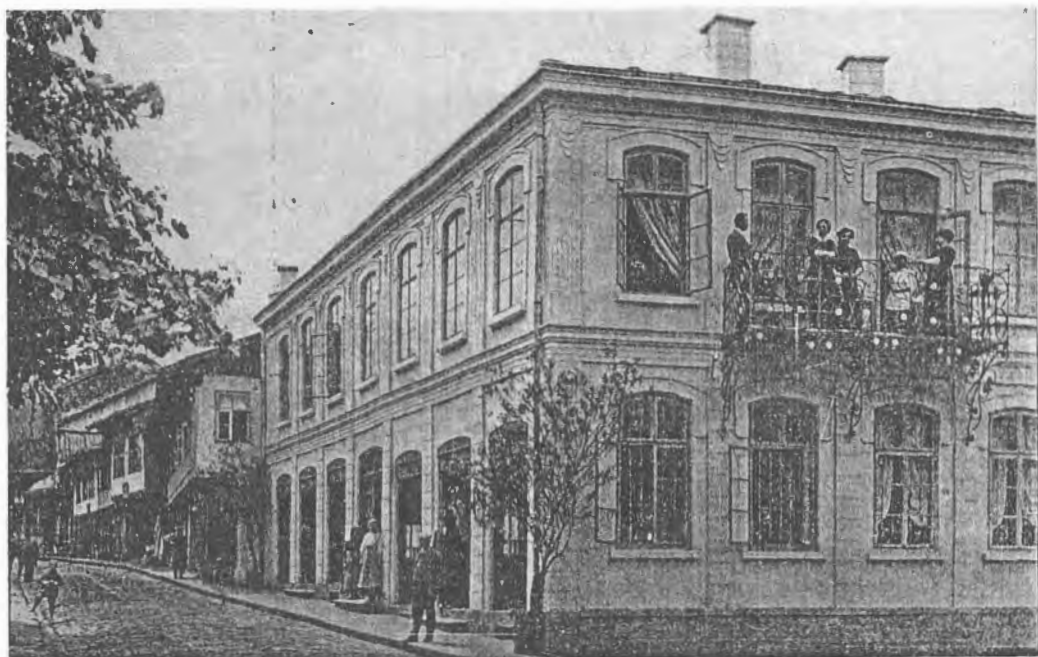
Основателите на фабрика "Александър"

Общ изглед на текстилната фабрика „Александър“, основана 1884 г.

Старо Габрово. В дъното – градската болница, ул. „Скобелевска“

Домът на Хр. Бобчев

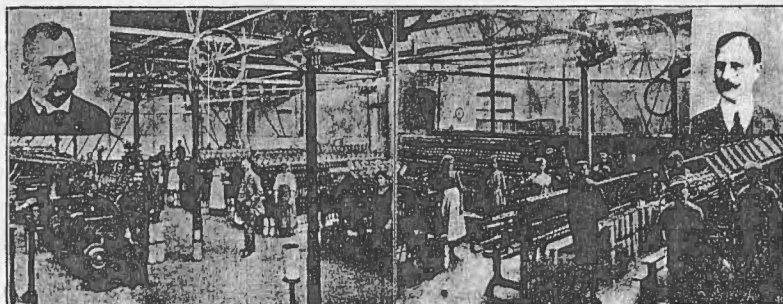
Стаята, в която цар Фердинанд, като новоизбран княз на България е държал под свое председателство първия министерски съвет

Христо Р. Бобчевъ & Синъ — Габрово

КЖЩА ОСНОВАНА 1859 ГОД.

Телеграфически адресъ „БОБЧЕВЪ“.

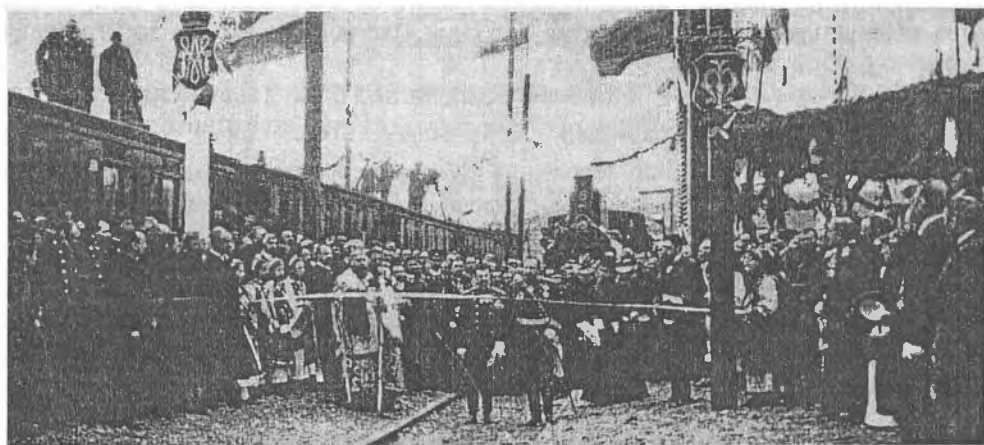
Телефонъ № 4.

† Христо Р. Бобчевъ, основател на ф-ката, единъ отъ първите ратици за разв. на текстилната индустрия въ България. Той още прѣзъ 1884 година лично е ходилъ въ Англия и закупилъ машини.

Производство на прежди за трикотажи и гайтани. Постояненъ депозитъ отъ първокачественъ гайтанъ Почетенъ дипломъ и златенъ медалъ отъ Пловдивското изложение прѣзъ 1892 год.

Никола Хр. Бобчевъ, свършилъ текстилното у-ще въ Княжево и текстилно инженерство въ Брауншвайгъ (Германия) — сегашенъ собственикъ на фирмата.

Цар Фердинанд прерязва лентата на новата жп-линия Габрово — Царева ливада на 29 ян. 1912 г. До нейното прекарване габровци имали големи разходи за превозване на машини и други стоки през Балкана. Известният габровски индустриалец Иван Хаджиберов е финансирал строежа, който пък бил ръководен от неговият шулей инж. Иван Савов. Едва през 1926 г. държавата изпратила на Хаджиберов разходите по строежа на жп-линията.

ФАБРИКА „ХРИСТО БОБЧЕВ И СИНОВЕ“

След оттеглянето си от фабрика „Александър“ през 1891 г. Хр. Бобчев се отдава на търговска дейност и производство на гайтан. Неговата гайтанджийница достига до 360 чарка и придобива вид на фабрично заведение.

За да задоволи нуждите си от прежда, през 1905 г. построява самостоятелна камгарна предачница в района на чарковете си под името „Христо Рачов Бобчев и синове“, известна още като „Малка Бобка“ /под „Г. Генев“/. В ръководството на фабриката, освен бащата, участие вземат и синовете му - Рачо и Никола. Първоначалното тук са монтирани предачни машини с 340 вретена и годишно производство до 40 000 кг. прежда, като е използвана местна вносна вълна. Едновременно с фабричното производство Бобчеви продължават работата и в гайтанджийницата.

Смъртта на сина му Рачо в 1909 г. оказва влияние върху здравословното състояние на Хр. Бобчев. След две години боледуване той умира в 1911 г. Смъртта на двамата повлиява съществено в цялостната дейност на фирмата. Предприятието не се развива в начертаните от неговите основатели мащаби. Работи без чувствителен напредък. Машинният парк остава непроменен - три дарачни асортимента с 40 обикновени и 480 бързоходни вретена със съответните подготвителни машини. Фабричната бояджийна е дадена под наем на бояджията Стойко Тодоров, но след неговата смърт през 1944 г. тя отново се поема от фабриката.

След Първата световна война, поради намаление на търсенето, производството и износа на гайтан намалели. От 31 212 кг. изнесен през 1920 г., през 1928 г. изнесеното количество гайтан спада на 11 451 кг. Гайтанджийското производство, което просъществува цяло столетие, започва да се измества от нови артикули: шнурове, ширити, галони, ластици и др.

Въпреки това фабриката „Христо Р. Бобчев“ приключва годините със задоволителна печалба. През 1930 г. тя работи изключително с материали и за сметка на фабриките на Христо Райков и „Успех“, които се очертават като едни от най-бързо развиващите се предприятия в града. Стопанските кризи засягали чувствително фабриката.

Към 1940 г. фабриката „Хр. Бобчев“ разполагала с три дарачни асортимента и 640 обикновени и 480 бързоходни вретена със съответни подготвителни машини.

ЛИТЕРАТУРА: 1.:Г. Гатев и др. История на вълнотекстилната промишленост в Габрово, 1982, с. 83, 2/. Алманах на българските индустриалци, 1995, с. 56, 3/. „Съвременна илюстрация“, 1912 г. бр. 19-20, с. 19, 4/. Книга на габровската индустрия, 1934, с.100.

Никола Хр. Бобчев

Рачо Хр. Бобчев

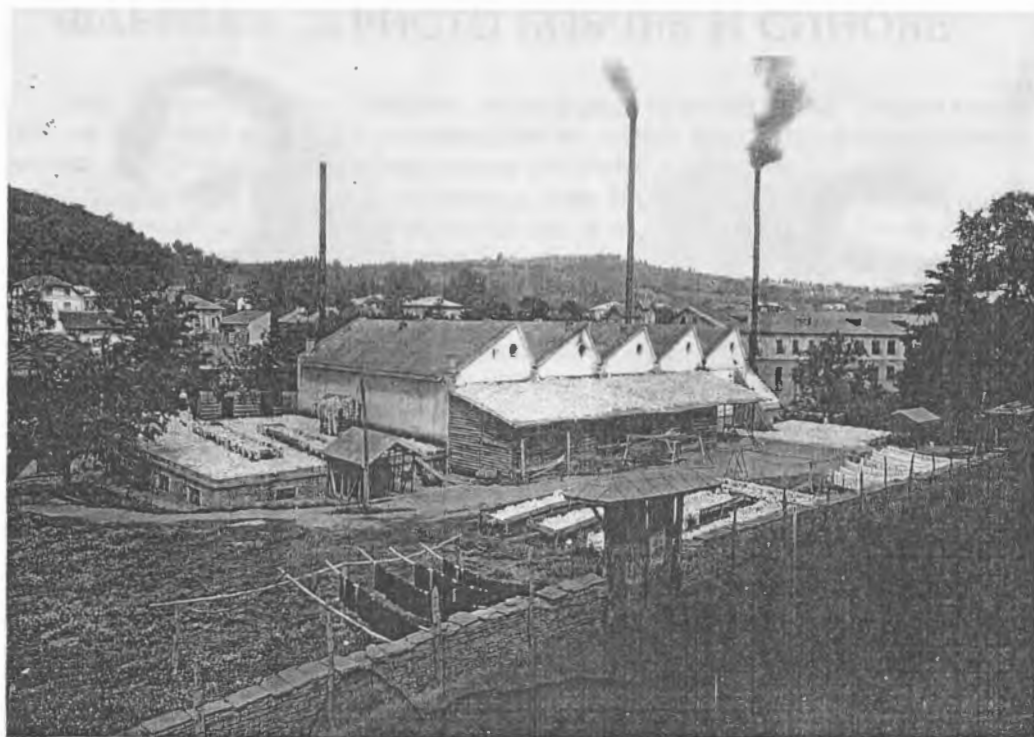
ХРИСТО Р. БОБЧЕВЪ и Синъ
ФАБРИКАНТИ
на гайтани и прежди за фланели и чорапи
ГАБРОВО
Кжща основана 1859 год.

За телеграми: Бобчеви. Телефонъ № 4

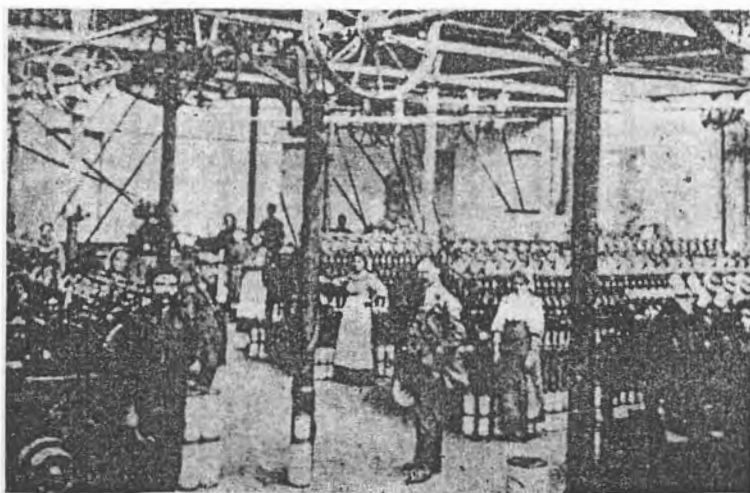
Почетенъ дипломъ Пловдивъ 1892

Christo R. Bobtcheff & Fils
FABRICANTS
GABROVO (Bulgarie)
Maison fondée en 1859

Adresse télégraphique: Bobtcheff Téléphone № 4

Фабрика „Христо Р. Бобчев“, открита през 1905 г.

Камгарната предачница на фабрика „Христо Р. Бобчев“, открита през 1905 г.

СТЕФАН ХРИСТОВ БОБЧЕВ

Стефан Хр. Бобчев

Най-малкият син на видния габровски фабрикант Христо Рачов Бобчев. Роден през 1876 г. Първоначално си образование получава в родния си град, а средното, до 5 клас в Априловската гимназия. След това довършва гимназия и юридически университет в Швейцария. В 1899 година се завръща в България и се установява стажант в Софийски окръжен съд. След една година става член на съда в Хасково и Варна. В 1901 г. постъпва войник в княжеската школа, след завършването на която е произведен подпоручик. В 1903 г. идва в Габрово и подпомага ръководството на фабрика „Александър“ в управлението и кореспонденцията с чужди фирми при доставки на суровини, материали и машини. Владее няколко чужди езика и често пътува в Европа за установяване на лични и служебни контакти. През 1905 г.

заминава за Цариград за изучаване на литературен турски и гръцки, смятани по това време за официални в търговските взаимоотношения на Балканите. Там е до 1910 г., участва в Балканската война и при щурма на Одрин през 1913 г. е ранен тежко. След демобилизацията се завръща в Габрово и с идването си внася съществено засилване на работата на фамилната фабрика „Хр. Р. Бобчев и снове“. Със силно развита амбиция да направи нещо, което да бъде чест за цялата страна, счита, че е необходимо разширението на фабриката им и извън града. Установява се в София и работи като юрист. Умира през 1969 г.

ЛИТЕРАТУРА: „Кой, кой е в Габрово“, т. I, 2с. 64, 2004, „Съвременна илюстрация“, бр. 19-20, с. 21, 1912. Алманах на българските индустриалци, с.56, 1995.

РАЧО ХРИСТОВ БОБЧЕВ

Роден в Габрово през 1876 г. Завършва гимназия в родния си град, търговска академия в Анверст - Белгия, живял известно време в Англия, където се запознава основно с производството на вълнен текстил. Ползва свободно три езика. Най-всеотдаен е към делото на баща си. През 1891 г. постъпва като директор на фабрика „Александър“. Притежава административен талант. През времето на работата си като директор в продължение на 18 години дава силен тласък в развитието на фабриката и я издига на завидна висота. През 1902 г. е изпратен в Европа да закупи нови машини. Доставя един парен котел, нов локомотив от 80 к.с., модерна бояджийна и предачни машини с денонощен капацитет 100 кг. тънки преди.

Има съществен принос в основаването и развитието на предачната фабрика „Хр. Бобчев и снове“, открита през 1905 г. Загива през 1909 година при нещастен случай. Смъртта му причинява силна тъга на баща му, който се разболява и след две години боледуване умира.

ЛИТЕРАТУРА: „Съвременна илюстрация“, бр. 19-20, с.20, Г. Гатев и др. История на вълнено - текстилната индустрия в Габрово, с.72, 1982. Алманах на българските индустриалци, с.52, 1995. Книга на габровската индустрия, с. 100. П. Пантев, Автобиография, 1990.

НИКОЛА ХРИСТОВ БОБЧЕВ

Роден в Габрово. Първоначалното си образование получава в родния си град, а средното в Княжево, в текстилния отдел на техническото училище. След неговото завършване заминава за Брауншвайг - Германия, където следва текстилно инженерство.

В края на 1895 г. се връща в България, завършва военната си служба и постъпва във фабрика „Александър“ като ръководител на текстилния отдел. На тази длъжност прекарва няколко години, след което през 1905 г. напуска и става съдружник на баща си във фирмата „Хр. Бобчев и снове“. Фабриката произвежда камгарна прежда от местна и вносна вълна, годишно около 40 000 кг.

Освен във фабриката, заедно с фамилията участва и в производството на гайтан в старата работилница на баща му. Акционер е във фабрика „Александър“ на която е подпредседател на УС. Един от главните акционери е на желязо - лелярната на Ив. Недков, където също е подпредседател на УС. Занимава се и с търговска дейност.

Високо квалифициран специалист в областта на текстилното производство, той продължава делото на баща си, като непрекъснато усъвършенства технологията и оборудването на фабриката.

;

ИВАН ИВАНОВ х. БЕРОВ

Един от първостроителите на габровската промишленост. Роден през 1858 г. в Габрово. Баща му Беро Ив. Беров /1830-1901/ е търговец на брашно. Майка му е Иванка Д. Минчева /1839-1893/. Имат пет деца - 2 сина и три дъщери.

Беро Иванов Беров има малка воденица на 3 километра надолу по течението на р. Янтра. Занимавал се с търговия и пренасяне на турската поща през балкана. Съпругата му, освен отглеждане на децата, водене на домакинството, била и единствената в Габрово производителка на шаяци. По това време такива се тъчели само в женския метох в града.

Иван Беров е първородния син. На 6 годишна възраст тръгва на школо при даскал Неофит, после при даскал Калчо. Продължава да помага на баща си. Прекъсва обучението си по различни причини - болести, липса на учители. Завършва втори клас през 1877 година. Тогава по време на Освободителната война Ив. Беров се записва опълченец и участва в историческото сражение над Червен бряг, където по една случайност не става жертва генерал Николаевич. След това отново като опълченец постъпва като кавалерист със собствен кон.

След приключване на войната и войнишка служба в първия набор Беров развива търговия с хранителни стоки. Особено добри доходи той получава от вноса на тютюн в Габрово, който закупува от южна България. От тази търговия спечелва 40 хиляди лева, с които успява да модернизира старата мелница на баща си, като става и новатор - произвежда бяло брашно без трици.

Заедно с баща си през 1882 г. построяват до старата мелница и нова - валцова, с воден двигател около 30 к.с. Постепенно Беров, наред с успехите в търговската и мелничарската дейност, започва да навлиза и в новостите на индустриалното производство. Забелязва, че за задвижване на мелницата и работа в нормален режим са необходими не по - вече от 20 к.с. През 1891 г. той отива в Германия да закупи 5 тъкачни стана. Оттам той донася едно динамо и няколко електрически круш-

ки с въгленови жички. Динамото задвижва от долапа на бащината си воденица и запалва първата електрическа светлина в България. За да се оползотвори останалата ел. енергия, през 1892 г. заедно с баджанаката си Андрея Момерин, в близост до воденицата построяват сграда, оборудвана с три дървени и два механични стана за производство на фини европейски платове. Изработвали сукна, казимири, фасонети. До 1902 година броят на станове нараснал до 14, които тъчели до 17 000 м. годишно тъкани. Работели около 60-80 работника.

Основните средства за построяване на тъкачницата Беров осигурил от продажбата на двата наниза пендари /жълтици/, които жена му Тодорица получила като сватбен подарък от родителите си.

На 2 ноември 1902 г. Момерин напуска фирмата, Беров изкупува неговата част и става пълен собственик.

Ученолюбив, изключително любознателен, Беров се интересува от всичко ново и интересно. Като начало той започва да подобрява качеството на фините вълнени платове. Довежда от Чехия майстор по това производство - Антон Хоринек. Доставя нужните машини за апретур, увеличава броя на станове и за 10 години производството му се стабилизира. До 1904 г. той има вече 45 стана.

През 1904 година Хоринек и братът на Беров Димитър основават в София своя фабрика за платове под името „Беров и Хоринек“. Антон Хоринек дава много на Беровата фабрика, бил не само отличен специалист по оцветяване на прежди, но научил и неопитните си български приятели да поправят машините. През 1917 г. при преустройството на фабриката в София става злополука, Антон Хоринек умира и е наследен от двамата си сина. В съдружие с Димитър Беров и Симеон Кехлибаров през 1926 г. те основават текстилно дружество „Беров – Хоринек“, а от 1934 година текстилно акционерно дружество „Финтекс“.

Платовете на Ив х. Беров по качество започват да се ценят наравно с европейските и достойно ги замесват на местния пазар.

Увеличаването на машинния парк във фабриката поставя остро въпроса за неговото задвижване. Доставената енергия от двигателната сила на валцовата воденица се оказва крайно недостатъчна. Беров с интерес започва да следи всички новости в енергетиката. Особено силно впечатление му прави описанието на Ниагарския водопад. Една статия в списанието на Българското икономическо дружество развива идеята как силата на този огромен водопад може да се използва за мощна електрическа централа и да осветлява цяла Америка. „А защо река Янтра да не дава електрическа енергия и да осветлява цяло Габрово“ - възкликва Беров. Той разбира обаче, че в условията на една все още трудно развиваща се България тази идея ще се стори налудничав за неговите съвременници и затова всичко започва в пълна тайна. Дни и седмици той обикаля поречието на р. Янтра, за да намери подходящо място, където да построи „своя Ниагара“. Намира един 11 метров водопад на 2 километра и половина от фабриката, където Янтра, след излизането и от града навлиза в теснината между два скалисти склона.

За това време построяването на централата е истински подвиг. Особено голям проблем е било прокопаването на вадата, дължината на която около един километър минава през отвесни скали. Зданието на централата е изградено от камъни, с покрив от висока желязна конструкция. Дочули, че се кани да добива ток от водата, банкерите му спират кредитите и дори налагат запор на имуществото му. Жена му Тодорица толкова се засрамва, че спуска черга над вратата, за да скрие от любопитни очи червения печат. С пистолет в ръка и представени сметки и чертежи Беров отива при директора на Народната банка в Търново и го принуждава отново да отпуска кредити. Наема един гайдар да свири от единия край на вадата

до другия, а на обяд, когато хората му се хващат на хорото, той сам го повежда. По време на строежа стават 20 сватби, на които Беров лично кумува.

На 26 юни 1906 г. електрическата централа е готова и пусната в действие. По това време тя е струвала 300 хиляди лева. Има две турбини по 90 к.с. и два генератора по 180 киловата.

За да изрази своята радост и възторг от възможностите, които дава електрическата енергия, Беров поръчва на художника Адолф Селов да нарисува голяма картина на стената срещу входа на централата. Картината представлява богинята на електричеството „Електра“, седнала върху крилото на земното кълбо. В дясната си ръка тя държи високо светеща електрическа крушка, а в лявата долу - венеца на победата. Под земното кълбо е нарисувано хоро от селяни и селянки, Иван Беров води хорото, а отстрани свири гайдар.

Понеже за времето си централата е с голяма мощност, индустриалеца решава да електрифицира града. Знае, че габровци са стиснати и бедни, затова пуска безплатно във всяка къща по една крушка. Който иска повече, си плаща според броя на крушките. Така Габрово става първият провинциален град с електрическо осветление. След 1910 година е осветена и централната му част - уличните газови фенери, палени от специални служители стават непотребни. Построената от Беров водноелектрическа централа е и първата в страната, използвана за индустриални цели.

По-късно Беров добавя още една турбина и добива общо 240 киловата. Разширява тъкачната фабрика с ново двуетажно здание оборудваното с 80 механични стана и още едно помещение за апретур и бояджийница. Произвежда до 180 хиляди м. годишно фини вълнени платове. Във фабриката работят около 300 работника.

По време на Балканската и Общоевропейската воени продажбата на продукцията е силно намалена поради липса на пазар за фините вълнени платове - неподходящи за войската. През това време Беров се занимава с търговия - доставка на хранителни продукти, брашно, бакър, платница и др. Независимо от тези неблагоприятни за производството му условия той продължава благотворителната си дейност по електрифициране на града.

След войната работата се увеличава, но Иван х. Беров попада в затвор по чл. 4 от закона за виновниците за националната катастрофа. След 9 месеца предварителен затвор, бива оправдан от Търновския окръжен съд.

Сполетява го нещастие. На 16 ноември 1923 година, едновременно от няколко места възниква пожар и въпреки самоотвержената помощ от работниците и пристигналите от съседните градове пожарни коли, това, което е градено 40 години изгаря за 4 часа. Напълно изгарят текстилната фабрика, апретурното отделение, бояджийницата, валевици, местна електрическа централа, валцовата мелница и др. Загубите са около 15 милиона лева. И отново беда. Поради пресрочване с една седмица на поредната застрахователна вноска, изплатен е само един милион обезщетение.

Въпреки големите загуби Беров се залавя веднага за работа. Вика немски специалисти да възстановят машините, които обаче в резултат на огледа заявяват, че нищо не може да се направи, освен да се претопят за метал. Тогава дългогодишния майстор Ботю Садъчев заедно с двамата си сина Петко и Пенчо, също майстори във фабриката, започват сами да ремонтират машините. Само след една година те пускат в работа 20 стана, през 1925 още 15 и до 1936 г. работят вече 62 от всичките 72 стана. За благодарност към този текстилен майстор, Беров му подарява любимата си овощна градина.

В допълнително построената част към новата текстилна фабрика е създадена и модерна камгарна предачница. Тя е в съдружие с други двама фабриканти - Цоню Конкилев и Димитър Екимов.

Завладян изцяло от идеята да създаде модерно текстилно предприятие, Ив. х. Беров не се спира пред нищо. С една несломима енергия, с несъкрушим устрем, той упорито върви към целта си и преодолява всички пречки. Той е първият в България който въвежда т.н. френк терзийство, т.е. шев на европейски дрехи и продажба на готова продукция. По този начин новите дрехи изместват абите и потурите. Със своя проникателен ум той създава конфекционна продажба на дрехи, измествайки наводните България виенски готови дрехи.

Въпреки, че той самият не е могъл да получи солидно образование, Беров изпраща децата си в авторитетни учебни заведения: Бери - финанси в Женева, бояджийство в Англия; Сава - финанси в Швейцария, текстилно училище в Германия; Иванка - гимназиално във френски колеж „Нотър Дам де Сион“ в Русе и висше търговско училище във Виена; Недка - френски колеж в Париж; Елена - гимназиално в Априловската гимназия, „Робърт колеж“ в Истанбул. Много често Беров е казвал „Всеки чужд език отваря прозорец към широкия свят“.

Всяка година Беров посещава по няколко европейски страни. Най-често гостува на приятелите си от фирмата „Нортмантън“ в Англия. Всичко видяно и научено в Европа той пренася в своята фабрика. Непрекъснато строи и въвежда нещо ново: пететажно здание за гости, обзаведено по европейски образец, за фамилията си триетажна къща с английска градина. В района е уреден парк, славата на който се носи из цялата страна. В него той пуска 30-40 сърни, лопатари, фазани. Построява игрище, жилища за работниците, отделни за семейни, ергени, моми, кантори за счетоводителите, стаи за архива и за съхранение на първото динамо с първите електрически крушки, складове за електрически материали. Построява салон за „Театър, училище и седянка“. Доставка от Виена два рояла, пиано, пианола, електрически музикален оркестър, билиард и др. Наема учителка и организира детска занималня за децата на работниците, учител за ограмотяване на неграмотните работници. В празнични дни наема оркестър и организира увеселения в клуба и градината на фабриката. Създава 90 декара овощна градина, на близките хълмове два павилиона за почивка и заслон при лошо време, работнически стол, безплатни квартири, осветление и отопление от неговите дъбови гори. Наема прочути художници да изографисат и украсят стените на дома му и канторите.

По уредба фабриката като цяло няма равна на себе си не само в Габрово, но и в страната. Непрекъснато печели медали, дипломи, награди в наши и международни изложби и панаири.

През 1908 година княз Фердинанд обявява със специален манифест към българския народ в Търново, че България е свободно независимо царство. След обявяването на независимостта, царското семейство със свитата тръгват за София през Шипка. Първата спирка за пренощуване е в Габрово. През тези години тук не е имало хотели, а само няколко хана. Сградите на х. Беров били завършени и му съобщават, че новият цар ще пренощува в неговия дом. Той отдава голямо значение на това, че първата стъпка на първия цар от третото царство ще е в български дом, затова се приготвя чисто по български. Когато файтоните пристигнали, двама работника развиват зелен вълнен плат от файтона до входа на къщата, където Беров го посреща с думите: „Ваше Величество, Вие сте цар на България, а аз съм цар на електричеството. Добре дошли в български дом“.

Заради високите граждански качества и изключителен ум, Иван х. Беров е бил канен за общински и окръжен съветник, както и за народен представител. Награден е с орден за граждански заслуги ст.

Готов е да финансира построяването на трамвайна линия, свързваща фабриката с центъра на града. Инициатор е за построяването на линията Царева ливада - Габрово, материален и финансов гарант. Дарява 13 хиляди лева за довършване на първоначалното училище в село Златари. Пръв внесъл 5 хиляди лева за основаване на библиотеката „Априлов-Палаузов“ в Габрово. Дълги години той е нейн председател и почетен член. Един от основателите на индустриалната банка - Габрово в 1917 г. и нейн дългогодишен председател.

След 1927 година Иван х. Беров започва да се чувства уморен и постепенно се оттегля от управлението. Сполетелите го нещастия, особено смъртта на съпругата му Тодорица в 1925 г. започват да дават отражение върху здравословното му състояние. Въпреки това той всекидневно е във фабриката.

Умира на 78 години през 1934 г. След неговата смърт синът му Сава Ив. х. Беров поема предприятието като директор. Фабриката съществува до 1947 г. когато е национализирана.

Сега от целия комплекс са останали само руини

ЛИТЕРАТУРА. Лора Николова, Биография на Иван х. Беров. В-к „Габровска промишленост“ бр. 14, г. Книга на габровската индустрия, с. 47. 1934. „Известия на Габровската народна библиотека „Априлов - Палаузов“ 6 юни, 1925. ОДА-Габрово, Личен фонд, Ф131К, оп.2, а.е. 1-28. В-к „Балканско знаме“ 25 IV 1967. Пак там бр. 48 XI 1975. В-к „Техническо дело“ г. XI 21 1967. В-к „Работническо знаме“ бр. 1 7 1967. Алманах на българските индустриалци, с.80, 1995. Г.Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия на Габрово, с. 78, 42, 118. „Кой, кой е в Габрово“, с. 213, 2004. Габровския Манчестър, изд. На Историческия музей - Габрово, „Габрово днес“ БР 97 1992 в-к „Седмичен труд“ бр. 23, 2004. Кр. Чолакова в-к „Днес +“ бр. 33, 2001.

Беро х. Беров

Сава х. Беров

Хаджи Беро Иванов

Г-жа Иванка х. Берова

Тодорица Хаджипенчева

Иван Хаджиберов

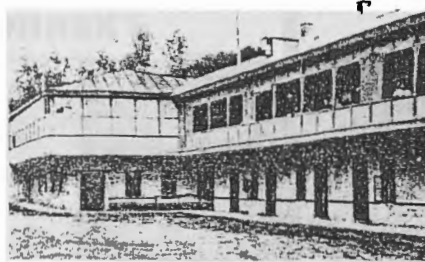
Воденицата която Ив. х. Бероз наема от баща си Хаджи Боро Иванов

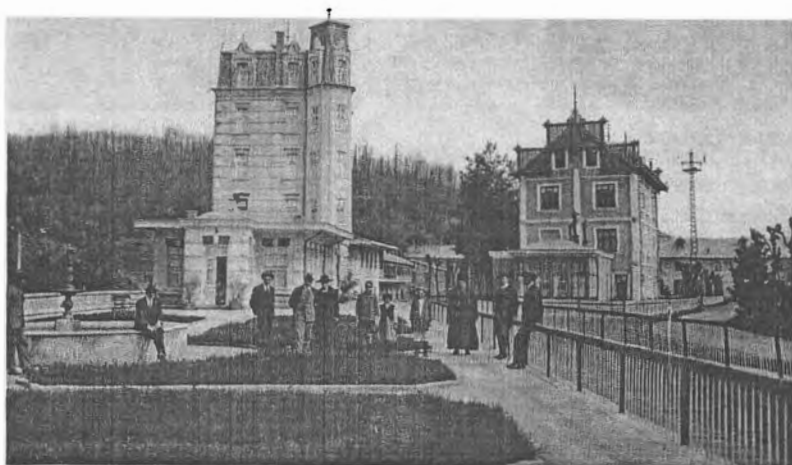
Зданието на електричната мелница, която Ив. х. Бероз
е съдружиле с баща си и брат си построява

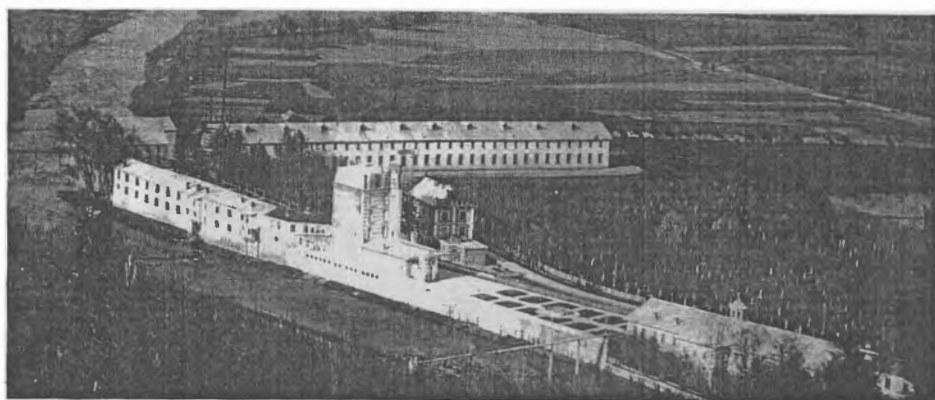
Жилища на работници при Беровата фабрика. В центъра е театралния салон.

Горният етаж служи за помещение на директора на фабриката. Долния етаж за бюро на управлението. На ляво е склада за готовите платове.

Част от английския парк, къщата на индустриалеца Иван х. Беров и къщата за гости 1912 г.

Фабрика за фини вълнени платове на Иван х. Беров. Производствени и жилищни сгради. Парк. Общежитие за работници.

Иван х. Беров

Семейство Ив. х. Берови във Франция

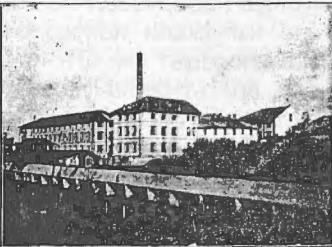
Рекламен плакат на фабриката на Иван х. Беров

Белгийско Акционерно Д-во на бившият завод
БЕРОВЪ & ХОРИНЕКЪ

СОФИЯ
Телеф. 144

Ф-ка освоенна 1906 г.

Производство на резки вълнени платове за мъжки и дамски дрѣки по най-модерни десени

Трика и сунна за г.г. офицеритѣ, приборни сунна, форменни платове за ученици, ученички, пансионни, длѣжности лица и други.

Одевала "красни и адрани чисто вълнени."

ХРИСТО КОЛЧЕВ КОНКИЛЕВ

Роден през 1848 г. в Габрово. Още от ранно детство остава без баща. През 70-те години той е един от първите ученици на новосъздаденото габровско училище, след завършването на което учи една година в Робърт колеж - Цариград. Там той усвоява добре английски и френски като научава едновременно писмено и говоримо турски. Липсата на средства го принуждава да напусне колежа и да се върне в Габрово, където започва „харзувалджилък“ — прошенничество, колкото за прехрана. По-късно открива работилница за гайтани.

Семейството на Хр. К. Конкилев

Още в 1873 г. първото българско светско училище, вече Априловска гимназия, се явява ръкописен хумористичен вестник „Рак“, издаван от името на Габровското ученическо дружество и редактирано от Иван Манафов, Ганчо Гаврилов, Никола Саранов и Христо Конкилев. Творческите си намерения редакторите определят така: „Долуподписаните четирима души се съгласяваме да издаваме сатиричния вестник „Рак“, който има за цел запазване на общото добро за града и да напада всеки, който би дръзнал да развали това добро“.

Ненавиждащ поробителите, той и Христо Топузанов, заедно с няколко будни младежи от града основават тайна комитетска организация, от която през май 1875

г излиза четата на Цанко Дюстабанов. По време на въстанието участва в щаба и е предводител на първо отделение. Особено много се отличава в боя при Ново село. На 7 май дошли нови подкрепления на турците. Ливадите до Дебнево почервенели от фесове. Неприятелят нападал непрекъснато. Христо Конкилев гръмотласно командвал отделението си, което пръснато във вериги заело най-предната позиция по склона до махала Стоевци. Две от другите чети останали в резерв на по-далечните позиции. Сражението започнало със силен неприятелски устрем. Многобройният враг бясно налитал, но Конкилев насърчавал момчетата и те не се уплашили. Скрити всеки зад дърво те не изпускали напразно куршумите си. Паднали мнозина турци, включително и знаменосецът им. От четата имало само един убит. Сражението продължило пет часа, врагът се почувствал безсилен и се оттеглил към с. Млечево. Войводата удостоил с особено внимание Конкилев. Изпратил му кон да влезе тържествено в селото като победител. След разбиването на въстаниците при Мара гидик, той успява с помощта на един овчар да избяга в Цариград. От там отива в Одеса, където следващата година постъпва като доброволец - опълченец в Освободителната война.

След Освобождението заедно с Христо Топузанов и Г. Бочаров застава начело на демократическата партия в града. През 1908 г. е избран за почетен председател. Избиран многократно за народен представител три пъти за кмет на Габрово. През време на кметството му в 1892 г. е построено Умниковото училище, върху даскал Цвятковото, на което почти целият горен етаж е бил театрален салон.

Христо Конкилев оставя спомен и в т.н. „свински митинг“. Гражданин имали обичай да отглеждат свине и понеже нямало дворове животните ходили свободно по улиците като ги прибирали само нощем. Градът се замърсявал особено през лятно време при големи горещини. Градският лекар д-р Сахатчиев издал заповед, одобрена от Дирекцията на народното здраве, с която се забранява отглеждането на свине в чертите на града. Настъпило голямо брожение, довело до организиран митинг, на който кметът защитавайки икономическите интереси на съгражданите си, се обявява публично против заповедта. В резултат на това министърът на вътрешните работи отменя нареждането, а д-р Сахатчиев подава оставка.

Наред с активната си обществена дейност, Христо Конкилев поддържа и разширява предприятието си за производство на гайтани. Увеличава чарковете си от 40 на 95 като произвежда около 30 000 кг. гайтани които продава сам в Гюмюрджина и Анадола. За постигане на успехите му, заслуга има и отличното владение на чужди езици.

През 1887 г. заедно с брат си Иван участва в съдружие с Пенчо К. Калпазанов, П. Цокев и Я. Якимов в основаването на английската камгарна предачница на Иван К. Калпазанов, а през 1901 заедно с братовия си син Петър Ив. Конкилев, Дончо Попа, Генчо Екимов и синове, образуват Събирателно дружество „Тройца“, за производство на прежди, гайтани и шаяци. През 1908 г. дружеството основава тъкачна и предачна фабрика/ в началото на кв. Борово. Името „Тройца“ е от участието на трите фирми - основателки. Съдружниците се задължили през следващите 5 години никой да не предприема самостоятелна инициатива или да излиза от дружеството - в противен случай напусналият губел внесенния капитал. Построяването на вълненотекстилната фабрика продължило 7 години. Тя била на етаж и половина, от камък, до р. Синкевица и открита на 1 януари 1909 г.

Фабриката започнала работа като тъкачница. Три години след основаването и тя разполагала с 23 стана „Гросенхайнер“ и други спомагателни машини. За двигател служела парна машина с два цилиндъра по 45 к.с. Движението към машините се предавало чрез трансмисии. Фабричните помещения се осветявали с електричество, добивано от малко динамо. Поради недостиг на енергия, от 1912 г. фабриката ползвала електроенергия от новопостроената водна централа на Христо Лулев.

През 1911 г. Събирателното дружество „Троица“ се превърнало в Акционерно с капитал 204 000 лв. Дончо Попа напуснал дружеството след изтичане на 5-годишния срок като построил своя фабрика. Акционерите на „Троица“ останали двете фирми Бр. Конкилеви и Бр. Екимови.

Липсата на собствена предачница затруднила много фабриката. В началото на войните тя трябвало да работи ишлеме на другите фабрики. През м. септември 1915 г. производството било спряно, работниците уволнени, машините спрени, намазани с масло и завити. Единствен служител, който останал да наглежда фабриката, бил касиерът Цоньо Екимов. От 5 октомври 1916 г. фабриката е милитаризирана като първоначално изработва платове за населението, но скоро започва да изпълнява и военни поръчки. Във фабриката пристигнали шивачи, накроявали платове за шинели, куртки, болнични халати и др. и ги изпращали другаде за шиене.

Трудностите по снабдяване с прежда заставили Управителния съвет на фабриката да се заеме със създаването на собствена предачница, която била готова през 1918 г. но машините пристигнали едва в края на 1920 г. и пуснати в движение на 1 март 1921 г. Новата предачница разполагала с три селфактора с 768 вретена, 3 дарака, 3 чепкала, спомагателни машини, локомотил с динамо за осветление. През годините на войната производството е около 100 000 м. тъкани. Акционерите затварят цикъла на производството през 1922 г. чрез закупуване и пускане в действие на собствена тепавица, внос от немска фирма. Това още по-вече спомогнало за икономическото и финансово стабилизиране и издигане на фирмата. Въпреки това от 1922 до 1934 г. на акционерите не се раздават дивиденди, а реализираните печалби служат за повишаване на основния капитал на дружеството, както и за обновяване на машинния парк. За увеличаване на успехите на фирмата допринасят много и професионализма и опитът на поканените да работят чужденци. Майстор тъкач е Шенкер, майстор - предач Юлиус фон Майов и др. Фабриката се специализира и започва да работи предимно фини вълнени платове, като купува меки вълни и преди от фирмата „Михаил Беражако“ - Милано, „Свила вискозе“ - Торино, от Франция, Австрия и др.

През време на световната криза /1929/ се налага да се сключват няколкократно големи заеми за стабилизиране и намаление на загубите, предизвикани от кризата. След 1934 г. производството започва да се увеличава, което довежда до необходимостта от по-големи количества прежда. Собствената предачница не можела да задоволи пълния капацитет на тъкачницата. Затова ръководството на фабриката с желание се отзовало на инициативата на фабриката „Ив. х. Беров“ за основаване на предачно отделение, в същата фабрика на съдружнически начала. Така през 1937 г. двете фирми пуснали в действие предачница с 800 вретена в сградата на фабрика на Беров под наименованието „Габровски камгарни предачници“. Тук работели около 50 работника на три смени.

През годините на Втората световна война, годишното производство на фабрика „Троица“ се движело между 100-120 000 м. тъкани.

Големият син на Христо Конкилев - Колю след завършване на търговско образование в Германия и Белгия, през 1910 г. става директор на фабриката „Троица“. През 1912 г. напуска фабриката и заедно с баща си основават фирма „Хр. К. Конкилев и син“.

Христо Колчев Конкилев умира през 1912 г.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на Габровската индустрия, с. 56, 1934. Алманах на българските индустриалци, с. 63, 1995. Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, с. 82, 185, 1982. Енчо Николов, Габровските памуко-текстилци, с. 16, 21, 33, 1987 г. Л. Нанева и др. История на памуко-текстилната промишленост в Габрово. 1986 г. „Кой, кой е в Габрово“ с. 129, 2004. „Съвременна илюстрация“, бр. 19-20, 1912 г. М. Пурел, Габровци на XX век, т. II, с. 35. „Реликви“, изд. на ОДА - Габрово, бр. 2, 1994. А. Мартинов, Габрово през Възраждането, 1940. В-к „Габровски новини“, бр. 21, 1997. ОДА - Габрово, Ф31К, оп. 1, а.е. 43-45.

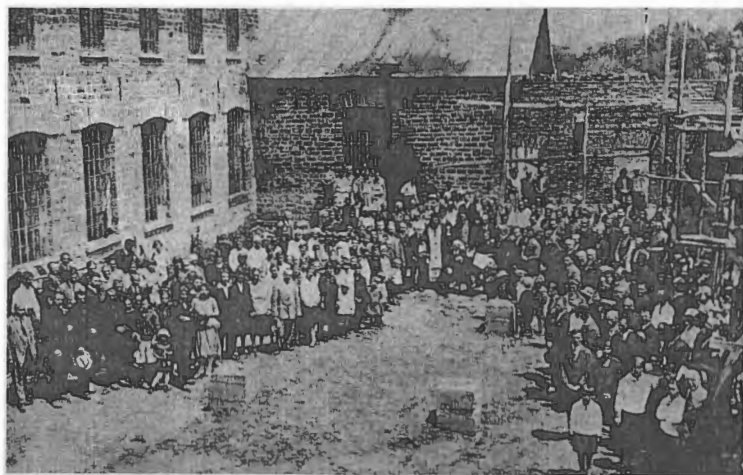
*Христо Конкилев
1848-1912*

*Основателите на фабрика „Троица“ – 1901-1947 от ляво:
Иван К. Конкилев, Еким К. Екимов, Христо К. Конкилев,
Цаню Г. Екимов, Иван К. Екимов*

Фабрика „Троица“

20 годишен юбилей

Текстилна фабрика „Троица“ - Габрово

КОЛЮ ХРИСТОВ КОНКИЛЕВ

К. Конкилев като студент

Роден в Габрово през 1888 г. в семейството на известния Христо Колчев Конкилев, един от главните помощници на Цанко Дюстабанов, след Освобождението дълги години избран за народен представител и кмет на Габрово, родоначалник на пасмантерийното производство в България. Когато навършва 13 годни, баща му го изпраща да учи в търговската гимназия в Лайпциг - Германия. След това той се записва в Търговската академия, където завършва като първенец на випуска. По решение на бащата обаче, отличникът остава в Германия и започва да работи в една тамошна фирма. Връща се в Габрово 27 годишен, млад, деен, образован и с опит. В 1910 г. започва да работи като директор на АД „Троица“. През 1912 г. напуска фабриката и основава с баща си фирма „Христо Конкилев и син“ за гайтани.

През 1912 г. бащата умира, К. Конкилев продължава да ръководи и представлява фабриката. Износът на гайтани, особено нараства през 1919-20 г. за Сърбия, Турция, Гърция. След това пазарът постепенно се стеснява и далновидният собственик своевременно променя производството - полага основите на пасмантерийното изделие. Началото е 1923 г., с производство на копринени гайтани и

шнурове. Въпреки, че машинният парк е малък, успехите бързо се увеличават. По това време от Германия се връща брат му Цоню, който е бил там на специализация. Двамата братя решават да разширят новото производство и изграждат постройка с всички необходими приспособления за бъдещата работа. Новата фабрика наричат „Хрикон“ на инициалите на баща им. След време, обзет от желание да постигне нещо по-голямо, той се разделя с брат си Цоню, на когото оставя пасмантерийното производство и започва да създава АД „Балкан“ /бивш ПТК „В. Коларов/. Фирмата се строи от 1932 до 1934 г. Оборудването е от немска фирма „Хартман-Хемниц“ за производство на памучни прежди. В строежа и цялостното и оборудване Конкилев вижда реализиране на идеята си за създаване на едно пълноценно памукотекстилно предприятие. Първоначално са монтирани 14 рингови машини и две пресуквала. Висококачествената прежда с фабрична марка „Слон“ бързо се налага на пазара. Това кара собственикът да започне разширение на фабриката. Известно забавяне в това разширение предизвиква продължилото няколко години дело с брат му Цоню за недвижими имоти. Наема 250 работника, от които непроизводителен персонал са само 15 човека. Така специализираната предачна фабрика става трета в страната след Варна и София.

Като немски възпитаник, с широк поглед върху нещата, участва в създаването на първите търговско-икономически връзки със СССР, сключва договори за преработка на съветски памук, у тях работят и живеят съветски инженери.

Колю Конкилев е участник в Балканската и Първата световна война, 1912, 1914-1918. През 1926 година се оженва за Нацка Стефанова Милкова, дъщеря на видния габровски индустриалец Стефан Милков. Раждат им се трима сина, но още невръстни, те почиват.

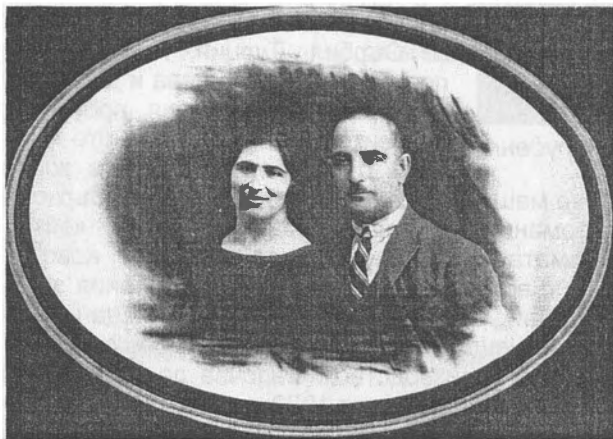
Успехите в неговата индустриална дейност се увеличават, а заедно с това и амбициите на този широко скроен фабрикант - предприема ново разширение на

фабриката, пуска в действие най-добрата бояджийна, работеща без изпарения, обзавежда отделение за избелване.

Освен като един от най-големите индустриалци в града, К. Конкилев се проявява като щедър дарител. Всяка година той дарява по 50 000 лв. за Палаузовото училище, отделно за закупуване на книги и списания в областта на стопанските науки, индустрията и техниката, за художествени произведения.

Това обаче, което ще остане като един непостроен от него паметник, е съдържанието на завещанието, което той прави през 1934 г. което впоследствие го допълва четири пъти.

Главната цел на учредената от Конкилев фондация под името „Колю и Наца Конкилеви“ е грижата за здравословното състояние, подслоняването и подпомагането на габровци, особено на децата и бедните. Но на първо място далновидният благодетел мисли за работниците от собствената си фабрика, защото знае, че добре платените работят по-вече и по-качествено. Завещава, на всички работници, след неговата смърт, в зависимост от времетраенето на работата им във фабриката, еднократно да се отпуснат по една до петмесечни заплати. Въпреки смъртта на децата му, оставайки бездетен, той влага парите си за фонд „Постройка и обзавеждане на родилен дом и гинекологична лечебница“ с 30 легла, като бедните ще се лекуват безплатно. За всяко новородено дете на бедна майка - дар от пълен комплект дрехи с инициалите на фонда.

Колю и Наца Конкилеви

Добър християнин, той не забравя и църквите! На храма „Св. Троица“ да се дадат достатъчно средства за вътрешна украса, която да се изработи по план от български резбари и художници.

При образуването на фонд „Колю и Наца Конкилеви“ към Академията за науките – София, ежегоден приход от 50 000 лв., който да се дава на изтъкнат учен, работил в областта на стопанските науки или индустрия. Подобен фонд да се образува и към гимназията „В. Е. Априлов“ - Габрово, за подпомагане на даровит ученик и при следване във висше учебно заведение.

За децата на бедните, но работещи майки във фабриката е предвидил седмичен детски приют с необходимите съоръжения за 30 деца, като изрично посочва, че за неговото построяване трябва да се разкрие фонд към женското благотворително дружество „Майчина грижа“. Децата е трябвало да се обличат еднакво и обучават с парите на фонда. Все в този дух, с мисълта за нуждите на града, Конкилев нарежда да се образува при габровската община фонд „Постройки и обзавеждане на училища“, който да се управлява от посочен от него поименно комитет. Според събраните средства да се построят и обзавеждат

по най-съвременен начин две прогимназии или първоначални училища. Желает единото от тях да се построи до фабрика „Балкан“ и да носи името му, за да бъде удобно за работниците, а другото да носи името на жена му Наца.

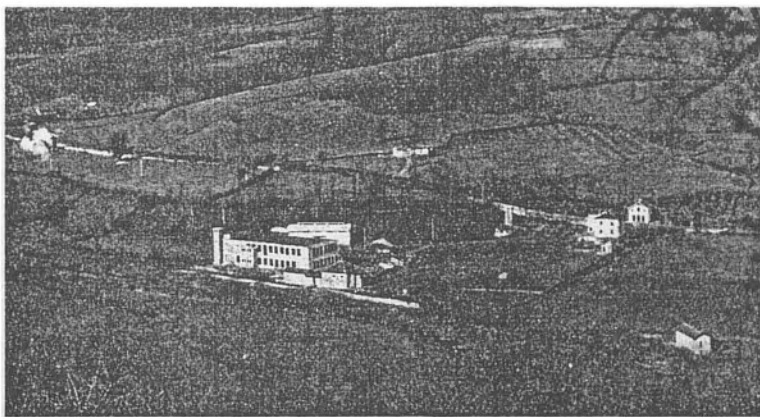
И тук, както в завещанието на П. Семов са отделени средства за фонд към писателския съюз в София за подпомагане на начинаещи писатели, нуждаещи се писатели поради болест или старост и бедни интелектуалци, които може и да не са членове на съюза.

Интересна е идеята му да се построят два моста над р. Янтра за улеснение на движението на гражданите, а за работниците в два крайни квартала - няколко „народни“ жилища. Допълнително е вписал по-късно и средства за обзавеждане на клиника с 50 легла, носеща името „Колю и Наца Конкилеви“.

След смъртта му Конкилев завещава управлението на фабриката да се поеме от съпругата му, Стефан Ц. Дюстабанов и Дамян Бедрозов, а брат му Цоню Конкилев и инж. Филип Проинов - в управителния съвет.

След редица разпоредби, още предложения и идеи Конкилев завършва: „Живях скромно, работих усърдно. Всичко земно оставям в полза на обществото, за да бъде последователен на моята почтеност, безкористна и скромна политическа борба за народно добруване“.

След национализацията, завещанието остава невалидно. През 1948 година Конкилев е арестуван и тръгва по трънливия път към Голгота - лагер след лагер, за да стигне до Белене. Попада в една група с Буров, Ст. Мушанов, ген. Вълков, Илия Кожухаров /един от най-изтъкнатите габровски кметове/, П. х. Стойчев/ 30 години председател на съюза на габровските индустриалци, Христо Райков, Пантю Пантев и др. Работата и условията не могат да се опишат. И този високо ерудиран немски възпитаник, човек с благородна душа, изтъкнат индустриалец и благодетел е принуден да работи от сутрин до вечер при най-тежки условия. Умира през 1957 г. в болницата в Свищов. Остава недовършена неговата мечта - да построи най-големият комбинат в България, с неповторимата марка на фирмата „Слон“, стъпил на памучен конец - символ на най-добре изработена прежда. И досега не е известно къде е погребан.

Общ изглед на пасмантерийната фабрика „Хр. К. Конкилев & С-ве“ – новата фабрика

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с. 63, 1996, Г. Гатев и др. История на вълнотекстилната индустрия в Габрово, с. 82, 185, 1982. Енчо Николов, Габровските памуко-текстилни, с. 16, 25, 1985. Л. Нанева и др. История на памукотекстилната индустрия в Габрово. „Кой, кой е в Габрово“, с. 129, 2004. Спомени от инж. К. Димитров. Книга на Габровската индустрия, с. 58, 1934. В. Велчев, в-к „Габрово днес“, авг. 2000 г. Д. Ботева, в-к „Габровски новини“, 9.1.1996 г. Завещание на К. Конкилев, 1946. М. Пурел, Габровци на XX век, т. II, с. 40. По спомена на Б. Енчев и Х. Георгиев. ОДА - Габрово, Ф746К, оп. 5 а.е. 170; Ф797К, оп.1, а.е. 2; Ф848К, оп. 1 а.е. 9, 16, 21, 31.

Конгрес на Съюза на индустриалците в Габрово, 1935 г.

ИВАН КОЛЧЕВ КОНКИЛЕВ

Роден в 1832 г. Един от първостроителите на габровската промишленост като съосновател и акционер в габровските фабрики „Александър“, „Троица“ и др. По-голям брат на промишленика и общественик Христо Колчев Конкилев. През 1908 г. двамата братя даряват 400 кв.м. свое място за театрално-библиотечното здание в града - „Априлов-Палаузов“. Основният камък е положен три месеца след дарението.

Умира през 1908 г.

ЛИТЕРАТУРА: „Кой, кой е в Габрово“, с. 129, 2004.

ЦОНЮ ХРИСТОВ КОНКИЛЕВ

Цоню Хр. Конкилев

Роден в Габрово през 1899 г. Син на Христо К. Конкилев. Специализира в Германия. След завръщането си в Габрово, заедно с брат си Колю Хр. Конкилев построяват фабрика за пасмантерийно производство под наименованието „Хрикон“ /до блок Р. Ковача/. Първоначално предприятието си е служило с готови иззелени и боядисани прежди, памучни и вълнени. След уреждането на специално бояджийско отделение, фабриката сама си подготвя необходимите материали.

След 1931 г. братята се разделят, Ц. Конкилев остава собственик на „Хрикон“, а К. Конкилев на новосъздадената фабрика „Балкан“. В същото време, Цоню е и акционер във фабрика „Троица“.

Умира през 1973 г.

ЛИТЕРАТУРА: М. Пурел, Габровци на XX век, т. II, с. 38. По спомена на Й. Гергиев.

Фабрика „Хрикон“

Габрово, 1910г.

ФАБРИКА „УСПЕХ“

Фабрика „Успех“, първоначално „Фердинанд“ на името на новоизбрания княз на България, е третата по ред фабрика след тези на Ив. К. Калпазанов / 1882 / и „Александър“ / 1884/. Основателите на това акционерно дружество в началото са 17: Васил П. Халачев, Илия Кънев, Г. Т. Рашеев, Г. Спанишев, Н. Христов, Ив. Червенаков, Н. Добрев, М. Кашев, Г. Тотев, Хр. Драголов, П. Матеев, Р. Станев, Йонко Андреев, К. Симеонов, Рачо Кожата. Фабриката е наречена „Еснафска“ поради всеобщото участие на гайтанджийския еснаф. Намерението на основателите на анонимното дружество е „да се основе в гр. Габрово една „Английска фабрика с пара и електричество за осветление“. За председател на Управителния съвет е избран Г. Т. Рашеев, а за касиер Илия К. Сахатчиев. Инициативата за построяването на фабриката се подкрепя от Габровската община. Срочно се определя искания за строеж парцел до Горнокрайския мост в града. За година и половина фабричното здание е построено. През време на строежа двама от членовете Ив. Червенаков и Г. Тотев, знаещи английски език, заминават за Англия за покупка на предачни щрайхгарни и камгарни машини. Официално фабриката е пусната в действие през октомври 1888 г. Двигателната енергия се осигурява от доставения парен локомотив. Към него е монтирана блокцентралата, състояща се от електрически генератор за постоянен ток, с който се произвежда електрическа енергия за осветление. Фактически това е първата малка топло- електрическа централа в България, използвана за промишлени цели. На 14 март 1889 г. с указ на княз Фердинанд е утвърден устава на дружеството под наименованието „Манифактурна фабрика на гайтанджийско дружество „Успех“ за производство на прежда за гайтани и на вълнени платове“.

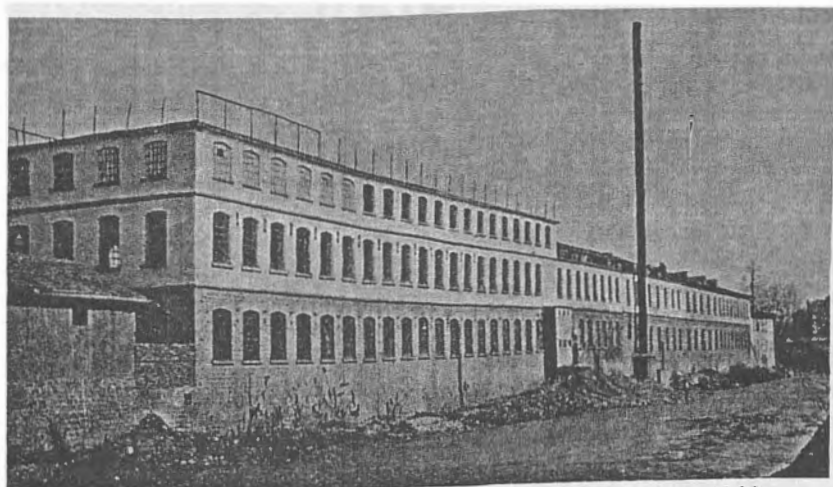
След пет месеца успешна работа фабриката е унищожена напълно от избухнал пожар. Собствениците започват веднага да възстановяват унищоженото. Държавата, чрез БНБ, отпуска безлихвен заем от 100 000 лева и заедно със средствата на членовете отново започва работа. Фабричната постройка е надстроена с още един етаж. Доставени са нови предачни машини с 1200 камгарни и 600 щрайхгарни вретена и 24 стана. Първи управител е Ив. Червенаков, а след него от 1898 г. – Добри М. Добрев.

През 1919 г. Пенчо Семов, известен индустриалец, е избран за председател на дружеството. С голяма амбиция той започва преобразуването на работата. Увеличава капитала от 250 хиляди на 3 милиона, започва изкупуване на акциите на другите акционери и благодарение на неговите изключителни качества, фабриката укрепва и се развива непрекъснато. Натрупаните капитали през време на Първата световна война той влага във фабриката, която е вече негово фамилно базово предприятие. Скоро то се превръща в семейно акционерно дружество с участието на 9 акционери- роднини и негови приятели. Самият той притежава 482 от всичките 750 акции. Броят на работниците достига до 350 човека. Административният персонал е 15 човека. Фабриката непрекъснато е модернизирана и се превръща в едно първостепенно вълнотекстилно предприятие. Притежава комплектна камгарна и щрайхгарна предачница, тъкачница с всичките нужни апаретурни машини. Цялата инсталация се привежда в движение от парна машина с 200 к.с. Фабриката притежава 2 склада за продажба на платове, в София и Пловдив.

През м. май 1931 г. по инициатива на П. Семов, фабрика „Успех“ и фирмата „П. Д. Балабанов“ основават ново търговско индустриално дружество „Астраган“ за търговия на кожарски изделия.

През време на Втората световна война, важно място в производството заемат военните доставки. Предат се предимно шаяци за шинели и куртки. Настанени са 10 войника за охрана и контрол на военните партиди. В двете най-мощни фабрики „Успех“ и АД „Хр. Райков“ е концентрирано вълненотекстилното производство и те осигуряват почти 2/3 от вълнените тъкани. Останалите фабрики работят за тях.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 44, 1934. „Реликви“, изд. На ОДА-Габрово, бр. 2, 1994. Ц. Петров, „Електрификацията на българската индустрия до края на XIX век, в-к „Орбита“, бр. 26, 1998. ОДА-Габрово, ФЗОК, оп. 1, а.е. 1.

Общ изглед на текстилната фабрика „Успех“, основана 1888 г.

АКЦИОНЕРНО ДРУЖЕСТВО
„УСПЕХ“
 ФАБРИКА ЗА ВЪЛНЕНИ ПРЕЖДИ И ПЛАТОВЕ

ПРОИЗВОДСТВО НА РАЗНИ ВИДОВЕ ВЪЛНЕНИ ПЛАТОВЕ,
 ПРЕЖДИ ЗА ТРИКОТАЖ, ЗА ГАЙТАНИ, КИЛИМИ И ДР.

ОСНОВАНА 1888 ГОДИНА

Телегра ф. адрес: УСПЕХ - ГАБРОВО, Телефон № 28

ТЕЛЕФОНИ: СОФИЯ - 13-41; ПЛОВДИВ - 248

*

TEXTILFABRIK „USPECH“
 GABROVO GEGRÜNDET 1888

USPEH (Success)
 TEXTILE MILL FOUNDED in 1888

ПЕНЧО ИВАНОВ СЕМОВ

Жива легенда на Габрово. Роден в една малка страна, с широк размах, надраства дребното, издига се в индустриалния свят и с възшебния жезъл на един богаташ създава една след друга фабрики, организира ги, стабилизира производството и пласмента, влиза в банковото дело, корабостроителството. Създава работа на хиляди хора, издига се до един от най-богатите хора в България. Сам остава един спокоен наблюдател, мъдър при успехите, спокоен при огорченията, без да се блазни от самото богатство, влюбен в самото творчество.

Роден е на 25 май 1872 г. в с. Цветковци, Габровско. Учи до четвърти клас и още от малък е помощник на баща си. Дванадесет годишен започва търговия с гаванки, танури, гайтани. След време разширява артикулите като включва вълна, кожи, пашкули. Макар и малолетен, той добре се справя с търговските дела, в резултат на което баща му поверява ръководството на манифактурния магазин, който отваря в Тутракан. От 1903 година започва да се занимава с производството на преди, гайтани, аби, платове, фланели, пояси и др. През 1906 г. с помощта на баща си и брат си Семо основава фабрика за производство на преди и плетива „Иван Семов и синове“. Оборудват предприятието с модерни машини. Скоро годишното производство достига до 25 хиляди кг. плетива. След три години баща му и брат му напускат предприятието. Запазвайки старото име П. Семов приема за съдружници свои роднини. Преди доставя от фабриката „Успех“. Първоначално тази фабрика, третата по ред вълненотекстилна в Габрово, основана през 1887 г. се наричала „Фердинанд“. Образувана е от 17 най-богати занаятчий-гайтанджии. Впоследствие акционерите се увеличават до 35 поради което фабриката била наречена „Еснафска“. Най-богат измежду тези ак-

ционери е П. Семов. В собственото си предприятие той прави реконструкция на съществуващото оборудване като внася ръчни плетачни машини, които продава срещу срочни изплащания в пари или труд. По този начин създава възможност за надомна работа на много семейства, снабдява ги с прежди, а произведеното от тях изкупува. Той е един от първите, които умело съчетават промишленото с домашното производство. Не пропуска в същото време да се занимава и с търговия на пашкули, кожи и др. Създава си авторитет сред деловите среди и става инициатор и акционер на редица предприятия не само в Габрово, но и в страната. Изключително инициативен, особено далновиден, той се издига до положението на един от най-големите индустриалци в страната, чиито капитали и финансови възможности се простират над много предприятия, организации и учреждения. В 1917 г. П. Семов изкупува всички акции на фабрика „Успех“ и я превръща в свое базово семейно предприятие. Той притежава 482 от всичките 750 акции. Останалите 9 акционери са негови роднини и приятели. П. Семов влага много средства за модернизиране на предприятието и разширяване на производството му. Постепенно то се превръща в едно от най-проспериращите във вълненотекстилният бранш. През 30-те години на 20 век в него работят 350 работника ръководени от един търговски и един технически директор. Собствените средства на дружеството възлизат на 12,3 млн. лв., а чуждите на 23,9 млн. лв. фабриката притежава два склада за продажба на платове в София и Пловдив.

Пенчо Семов е председател на управителните съвети на 18 фабрики, основател на 3 банки и застрахователни компании. Негова собственост са фабриките „Иван Семов“ и „Вилата“. Под негово разпореждане са „Принц Кирил“ и „Надежда“, където е главен акционер. Създател и главен акционер е на фабриката за юта „Кирил“ във Варна, сътрудничи в организирането и финансирането на фабрика „Ботю и Иван Пантеви“, на която впоследствие става председател на Управителния съвет, главен акционер на барутна фабрика „Принц Борис“ в Русе, един от основателите на памукотекстилната фабрика, „Принц Кирил“ в Габрово, която след Първата световна война е продадена на братя Дечеви от Варна. През 1930 г. Пенчо Семов изкупува 1/3 част от фабриката като останалата купува фирмата „П. М. Пизанти“ от София, с клон в гр. Русе. До 1945 година П. Семов е непрекъснато председател на Управителния съвет на тази фабрика. През 1945 г. той я напуска като завещава 100 000 акции на новосъздадената от него ефория. Притежател е на 1/3 от акциите на фабрика „Александър“, главен акционер на дружеството „Гьонзампипис“, притежава част от чифлик край Казанлък, 2/3 от капитала на дружеството „Астраган“ за търговия с кожени изделия, акционер във фабрика „Габрово“, председател на Управителния съвет на фабрика „Лен“ в Провадия. Години наред П. Семов заема ръководни постове в редица банки, където разполага със значителни капитали. Той е един от основателите на „Розова банка“ - Казанлък, банка „Съединение“, един от главните акционери на обединени български банки. Член на УС на Съюза на габровските промишленици, на редица обществено-политически, благотворителни и други организации.

Освен в текстила и други индустрии, П. Семов не се колебае да навлезе и в други отрасли. И този човек, израснал в средата на България, в централната и планинска част, се намесва в чисто морски работи. Купува 2 акции от Суецкия канал. Поставя началото на корабостроенето в България. От 1934 г. П. Семов е председател на Българското параходно дружество във Варна, но не притежава контролен пакет от акции, а само 48 %. Другият голям акционер в дружеството е варненският текстилен индустриалец и износител Асен Николов - богат, с животновъдни ферми, конезавод в с. Микре, Ловешко. Двамата влизат в противоречие

по някой основни въпроси главно по износ на капитали от България, на което П. Семов е голям противник. В резултат на вътрешни борби и задкулисни спекулации той е принуден да се оттегли и да ликвидира участието си в това дружество. И все пак, за да остави следа, той поръчва на арх. Гръблев от Габрово да построи в околността на Габрово сграда, на покрива на която вместо керемиди да се издигне параход по цялото протежение на постройката. Същият е изграден от дялан камък като уникалното в тази единствена в страната постройка е, че всички димоотводи от многобройните помещения водят само до един- главният комин на парахода. На първия етаж се намира картина, П. Семов води натоварен кон с хурки, гаванки и други занаятчийски произведения - на път за Турция да търгува с тях. На втория етаж - два коня, също натоварени, на третия, вече кола, натоварена с произведения на габровската индустрия. На последния етаж - цял керван със занаятчийски стоки. Такава е картината за създаването на един човек, започнал от нищо.

Параходът, творение на П. Семов, е определен за пансион на 100 момичета, деца на негови работници, които да учат там от пети до осми клас /тогава гимназиални/. Предвидено е на отсрещния скат да се построи същата сграда и за 100 момчета, а между двете да се изгради площадка, където мъжкият и девически пансиони в събота и неделя да се събират на танци. За съжаление, за втората сграда се стига само до изкопаването на основите. Самият той, без голямо образование, предвижда, наред с всичко останало, в пансионите да се изучават задължително чужди езици като всичко това е безплатно, издръжката се поема от създадената от него фондация „Ефория“. Още тогава П. Семов е уверен, че на индустриалците и търговците е нужна отворена врата към Европа. Като важна предпоставка за това той вижда в отличното усвояване на западен език и култура.

Самото параходно дружество, основано през 1891 г., през Втората световна война престава да съществува и корабите са потопени, с изключение на този, който и сега стои под Киселчова могила.

Със свои средства П. Семов построява в живописната местност Клисурката край Габрово голяма четириетажна постройка с разкошен парк и езеро, предназначена за старопиталище на 50 старци над 60 годишна възраст, предимно от фабриката му, за 15 души писатели и журналисти и 15 души от общия брой, които ще си заплащат. Останалите са на пълна негова издръжка.

За да може да създаде непосредствени връзки със страните, произвеждащи сурови материали и да отбегне посредничеството, което повишава цените на тези материали, П. Семов още преди войната изпраща брат си Неделчо в Мароко, Алжир, Тунис, Египет, Албания, Сирия, САЩ и Аржентина. Той успява да създаде необходимите връзки с тези страни, но в Първата световна война е убит при Битоля.

Благотворителната дейност на П. Семов е пословична. На негов адрес непрекъснато пристигат писма, идват хора с молби. Едва ли има някой, на когото да е отказано. Построява училище в родното си село Цвятковци. След фалита на АД „Йосиф Цанков и съдружие“- притежател на казиното в Габрово, то е купено от П. Семов. Обзавежда прекрасен дом на женското дружество „Майчина грижа“. Открива в него кино, надстроява го с всичко необходимо за обучение и създава стопанско училище „Хаджи Радка Пенчо Симова“.

Без да се занимава с политика, П. Семов има принос за намаляването на контрибуциите на България след Първата световна война. Дарява голяма сума пари на двамата преподаватели във френския пансион „Св. Августин“ в Пловдив, Кенар и Гислер за лобиране на страната ни сред видни политици и общественици във Франция. Благодарение на техните усилия, успяват да убедят финансовия комитет на победителите- съюзници да се намалят репарациите от 12 милиарда на 2,5 милиарда френски франка. В знак за благодарност за

водената кампания в защита на България, цар Борис III ги награждава с най-високите царски отличия. Години по-късно царят отсяда във вилата на П. Семов, заедно с ген. Христо Луков и лично му благодари за паричното дарение. За развитие на френския пансион той дарява 3,2 милиона лева.

През 1919 г. П. Семов става инициатор за създаване на тютюнева промишленост в индустриалното Габрово. На 19 май 1919 г. е регистрирано Безименно акционерно дружество „Градище“ със седалище Габрово. Предмет на дейност е търговия и производство на тютюн и тютюневи изделия. Първи акционери са П. Семов, Г. Селвелиев, К. Симеонов, Д. Калпазанов, Хр. Радев, Т. Йовчев. Фабриката просъществува само пет години.

През 1923 година П. Семов прави завещание с благотворителна цел, което през 1943 г. подменя с ново. Създава фондация „Ефория“ на която прехвърля всичките си имоти- около 250 декара, заедно с вилата, водната централа, старопиталището, парахода. Освен това:

- четири години след откриването на мъжкия пансион да се построи в родното му село Цвятковци санаториум, където лечението да е безплатно. В същото село да се построи фабрика на кооперативни начала, като 50% от доходите да бъдат за селото, а останалите 50% за работниците в нея.

- Осигуряват се по 100 хиляди лева годишно на журналисти и писатели, за да издават в Габрово седмично списание.

- В деня на смъртта му П. Семов е определил да се раздават по приложен списък по 150 хиляди лева на училищата в Боженци, Цвятковци и Съботковци, по 50-100 хиляди на девет манастира, по 15-20 хиляди на всички църкви, на организации, на брой 47- по 50 хиляди.

- на името на родителите му да се построи мъжки пансион, санаториум на името на покойната му жена Аница и починалите му деца Бонка и Иван.

- На с. Цвятковци подарява своя борова гора с 100 хиляди борови дръвчета.

На тези и други посочени в завещанието цели П. Семов поверява изпълнението на УС, в състава на който влизат Никола Сокеров, Добри Калпазанов, Петър Кедев, Иван Патев, Васил Ковачев, директорът на габровския клон на БНБ, кметът на града, председателката на Женското дружество „Майчина грижа Радка Симова. П. Семов /син/, П. Пантев.

Кой в същност е Пенчо Семов?

Човек, израснал в нищета, но борил се цял живот да постигне нещо голямо, да остави след себе си ярка следа. Не само успял, но се „превърнал“ в един от най-богатите хора на своето време. Неук, но природно надарен, усвоил всички тънкости на професията си. За него казват „Камък да хване, в злато го превръща“. За него всичките врати са отворени. Не знае почивка. Когато работниците излизат в отпуск за 15-20 дена, той започва ремонт на машините. Непрекъснато е във фабриката, общува сърдечно с всички хора, еднакъв е в отношенията си към всички. Обича да разговаря с работниците, знае ги по имена, познава и семействата им. За него всичките врати са отворени - от двореца до обикновените работнически жилища.

Неговият девиз е „Любов, труд, постоянство“.

За габровци, за бедни и богати, за малки и големи, за горделивите и скромните, Пенчо Семов си остава само „Бай Пенчо“.

Като апотеоз са думите му пред журналист от в. „Народна дума“ през 1941 г. „... Аз се явих беден и цял живот творих; борих се и победих; моето дело е на лице; аз бях учител, без да съм педагог, богат съм без да съм егоист; аз съм социален без да съм социалист; работих вдъхновено, без да съм поет...“

Умира на 10 юли 1945г.

Непосредствено след неговата смърт двете най-интересни здания, с които разполага фондацията „Парахода“ и „Старопиталището“ в кв. Дядо Дянко ги взема Министерството на здравеопазването за санаториуми, при това далеч преди национализацията. Фактически това е началото на края на тази толкова човешки замислена и толкова добре финансово обезпечена фондация.

Бездетен, Пенчо Семов осиновява сина на неговата сестра с името Пенчо Семов. Завършва френски колеж в Пловдив и става зам. Директор във фабриката. След национализацията е изселен и една година прекарва в лагер. Оженва се за актрисата от Габровския театър Цветана Петрова. Заселва се в София, където завършва икономика и електронно инженерство. До пенсиониране си работи в Министерството на икономиката.

Умира в Габрово.

ЛИТЕРАТУРА: 1/. Книга на габровската индустрия, 1934. с. 101, 2/. М. Пурел, Габровци на XX век, т. II, с. 97, 3/. „Кой, кой е в Габрово“, 2004, с. 191, 4/. Г. Гатев, в-к „Габрово днес“, бр. 23, 1992 г. 5/. Н. Николов, в-к „Габрово днес“, бр. 23-28, 1991 г., бр. 36, 1992 г. 6/. Д. Тодоров, в. „Габрово днес“, бр. 38, 1991. 7/. Г. Гатев и др. История на вълнотекстилната индустрия на Габрово. 1991 г. с. 76, 160, 183, 212. 8/. Алманах на българските индустриалци, 1995, с. 94. 9/. Ив. Врачев и др. История на вълнотекстилната промишленост в Габрово, 1984,. 10/. Д-р П. Цончев, Културното и стопанското наследство на Габрово, т. I, 2, 1929 г. 11/. „Реликви“, издание на ОДА- Габрово, бр. 10, 1995 г. 12/. ОДА- Габрово ФЗОК, а.е. 54, 13/ М. Тошев, в-к „Народна дума“, бр. 2, с. 6, 1940, 14/. П. Проданов, в-к „100 вести“, 21 юли, 2005, 15/. Енциклопедия „Дарителство“, т 1 2002, с. 217-223, 16/. „Златна книга на дарителите на народната просвета, 17/ Кр. Чолакова, в. „Делник“, 2003.

Пенчо Семов

Радка Семова

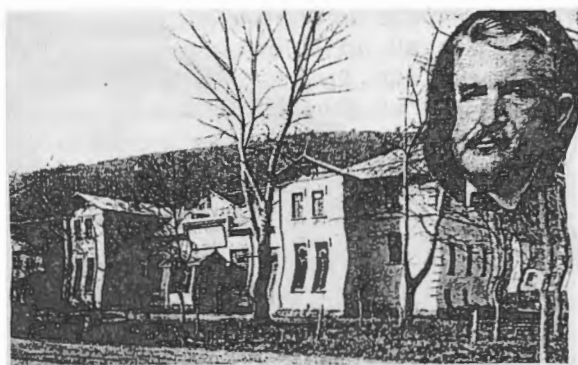

Фабрика „Успех“

Пенчо и Радка Семови пред вилата

Благодетелят на габровското женско дружество Пенчо Ив. Семов и подареното от него здание

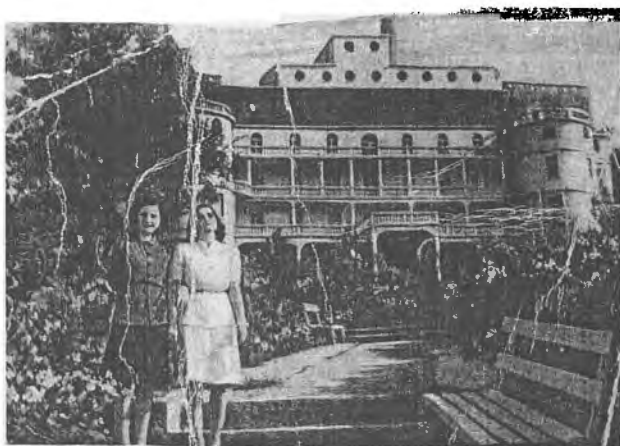

От семейния албум на Райна и Стефан Кедеви.

На първия ред отлясно на ляво: Райна Ст. Кедева. На втория ред, зад нея: Стефан Кедев, Пенчо Семов, Радка Семова.

седнали: Радка Семова, Пенка Лукова жена на ген. Ив. Луков, неговият син ген. Христо Луков, министър на войната 1937 г. убит от терористична група. прави: Ганка Ив. Патева, Пенчо П. Семов и Кольо Кедев

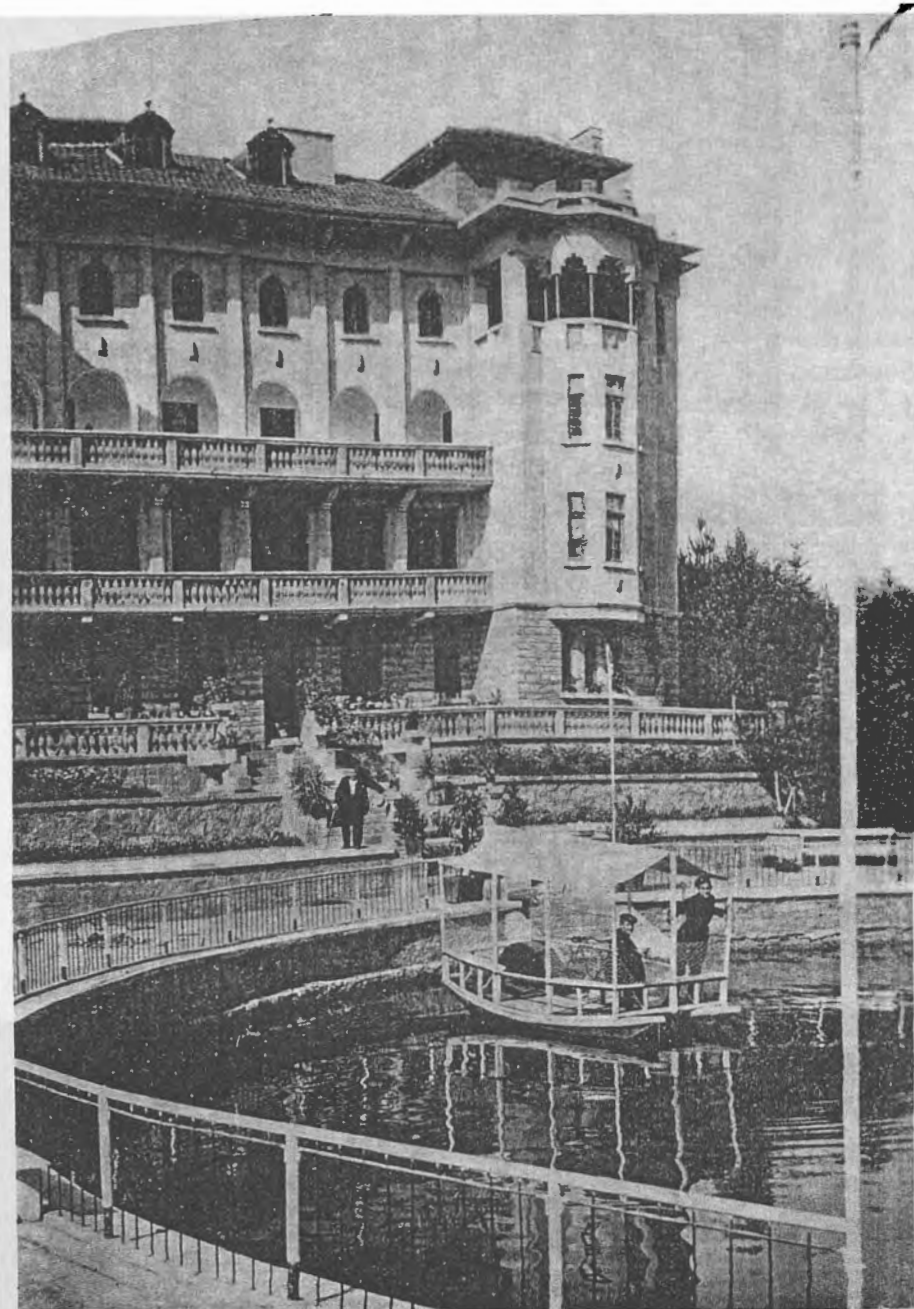
Парахода

Старопиталището

Общ изглед на вълнено-тъкачната и плетачна фабрика на Пенчо Ив. Семов, определена да остане след смъртта му като собственост на построения от него приют за стари хора.

Общ изглед на приюта за стари хора „Пенчо Ив. Семов“ построен и обзаведен от видния габровски индустриалец Пенчо Ив. Семов. Приютът бил отворен за общественото си предназначение след смъртта на П.Семов.

ХРИСТО РАЙКОВ ФАБРИКА "АСПАРУХ"

На 15 септември 1907 г. Й. П. Йончев и Ст. Ив. Йотев регистрирали в Севлиевския окръжен съд нова фирма – Събирателно дружество "Аспарух" със задача да фабрикува разни вълнени прежди и платове. Новата фабрика била построена по поречието на р. Паничарка /х. Цонев мост/. Първите машини били: 1 дарак, 1 сел-фактор, 10 широки и 2 тесни стана, 1 пералня за вълна, тепавица, нож, чепкало и бояджийско корито. За двигател служела водна турбина от 37 к.с., която по-късно била подпомогната от парна машина, система "Волф" с мощност 44 к.с. Фабриката се осветявала с газени лампи, а се отоплявала с тенекиени печки с дърва.

На 11 февруари 1911 г. дружеството се преобразувало в акционерно с капитал 105 000 лв. разпределен на 106 поименни акции. До края на годината капиталът бил увеличен с още 45 000 лв. Главни акционери били: Ст. Хр. Синев, К. Й. Йотев, Ив. Иванов Аврамов, Д. Йончев, Б. Е. Аврамов и др. Членове на УС били Синев, Йотев и Йончев.

Фабрика "Аспарух" се развивала анемично и не отбелязвала почти никакъв ръст до края на войните. Средната печалба от 1911 до 1914 г. се движела от 3 до 6 000 лв. В първите години след войната, фабриката изпаднала в зависимост от фабрика "Успех" на която работела ишлеме. През 1920 г. капиталът на фабриката бил същият както и преди войната – 150 000 лв. През годините 1920 до 1924 г. тя печелела средно годишно около 300 000 лв. и капиталът бил увеличен на 2 000 000 лв., което спомогнало за съживяване на производството и на търговската дейност. Акциите обаче бързо сменяли собствениците си. Акционери ставали един след друг Петър х. Стойчев, Пенчо Семов, фабрика "Св. Георги" – Трявна и много други.

Тази нестабилност на фабриката използвал търговецът на вълна Христо Райков, роден през 1896 г. в тревненското село Дълбоки Томчевци. Работи известно време като чирак в бакалия, дребен прекупвач по селата на вълнени парцали. С помощта на тъста си той започва да доставя все по-големи количества вълна на габровски и сливенски фабрики. Установява се трайно в Габрово през 1924 г. Продължава да доставя за преработка на ишлеме вълна в много от фабриките. В неголям период от време се замогва материално. Особено изгодна е работата му по доставка и преработка на парцали. Хр. Райков разработва цяла система за бързо събиране на стара вълна. От спечеленото и с подкрепата на банковата къща "Й. Р. Цанков" с периодични вземани заеми при изгодни условия, той идва до реализиране на идеята си за създаване на собствена фабрика, в която да затвори цикъла на доставка и преработка на вълната до краен продукт. Като обект той насочва вниманието си към фабрика "Аспарух". Тук той струпва най-големи количества материали и я поставя в пълна зависимост. Стига до там, че сам диктува таксите на ишлемето като по този начин извлича най-големи печалби от тази фабрика. След 1925 година фабриката изпада в тежко финансово състояние, приключва 1926 г. със загуба от 700 000 лв., няколко месеца подред не може да изплаща заплатите на работниците. В този тежък момент Христо Райков се поставя в положението на "благодетел-спасител". Освен с материали, той започва за кредитира фабриката и с парични средства. Отчаяни от несполуките, много от акционерите се съгласяват лесно да продадат акциите си на Райков. За няколко месеца той изкупува 965 от всичко 1500, и притежавайки вече контролния пакет акции, сам свиква годишно събрание. На него поискал строга отговорност от бившите членове на Управителния съвет и за да сплаши и принуди и последните акционери да продадат акциите си, не освобождава УС от отговорност. На

събранието той се самоизбира за председател, на следващата година става директор. Уставът на дружеството е изменен и то приема името АД "Христо Райков". Капиталът е увеличен на 5 милиона лева. 1928 година приключва с печалба от близо половин милион лева. Фабриката започва да работи на три смени. За фирмата "Хр. Райков" започват да работят много от габровските фабрики и тя бързо увеличава капиталът си на 10 милиона лева. Веднага започва и разширение на предприятието. След 1930 година за фабриката на Хр. Райков работят почти непрекъснато "Ив. х. Беров", "Ив. П. Кирчев", "Хр. Р. Бобчев", "Ганчо Д. Попов", Братя Валевски – Троян, "Мусала" – Самоков, "Розова долина" – Казанлък, Петко Русев – Сливен и др. Докато през 1929 г. фабриката има произведени 88 хиляди метра плат, през 1934 г. има над 300 хиляди метра. Така само за няколко години Хр. Райков успява да организира производство, което се мери единствено с фабрика "Успех" на Пенчо Семов.

Изключително находчив и успяващ навреме да прецени обстановката, Хр. Райков първи започва масово да прилага възобновените вълни в производството. С голям замах организира събирането на вълнени парцали чрез използване на малцинства из цялата страна. Така той складира стотици хиляди килограма евтина суровина. Влагането на възобновени вълни не само че не е забранено, но остава и незабелязано от потребителя. Наричат го "Българският Хенри Форд" заради уменията му бързо да се ориентира и вземе решение, да получи необходимите банкови гаранции, да изкупи навреме акциите на фалиралите фабрики, да организира производство и без забавяне да пласира продукцията.

Един такъв успешен ход е възползването от забраната на Кемал Ататюрк за носене на фесове, от които всеки бърза да се отърве под заплахата на бесилка. Хр. Райков отива в Турция и от село на село, от кмет на кмет събира на безценица един вагон фесове. Фесът се прави с насложаване на вълната като филц и при разбиване дава най-добър рандеман и най-хубава чиста вълна.

В търговете е ненадминат. Печели търг за изработка на 3 милиона бройки различно бельо за войниците. Тъче платове с български памук, независимо, че е с късо влакно и става само за пълнене. Тъче американ и хасе по негова технология. Участва в търг на Военното инденданство за закупуване на 52 хиляди стари куртки, 29 хиляди шинели, 18 хиляди брича. Произвежда ватено бельо от стари вълнени парцали, в повечето случаи негодни, очиства ги с химикали и от тях получава щрайхгарна вълнена прежда, от която произвежда платове, одеала, шинели и др. за армията.

По време на икономическата криза през 30-те години, предприятието на Хр. Райков е стабилно. В 1939 г. купува предприятието на братя Маринкови в Сливен с всичките имоти на фирмата, къщи, хотел в Бургас. Фабриката на братята разполага с 42 стана, 2 селфактора, апретура, бояджийна, пералня, двигател с дизелов мотор от 150 к.с. Работят около 350 работника. Взема под наем фабриката "Балевски" в Троян, която е пред фалилит, а също и фабрика "Кантарджиев". Постепенно става собственик на 7-8 предприятия в Габрово и страната.

СOLIDНА търговска база на Хр. Райков е пролетният панаир в Ески Джумая /Търговище/. След 1933 година на този панаир изкарва 5-6 вагона платове. Чрез редица търговски похвати той успява бързо да завладее пазара. В първите дни на панаира пуска своите платове с 30-40% по-ниски цени от тия на другите фабрики.

За да могат да продават, те също трябва да намалят цените. В този момент, чрез доверени хора, Хр. Райков организира масово изкупуване на всички докарани на панаира платове, сменя етикетите и става единствен търговец без конкуренция. Разбира се цените веднага отскачат значително по-високо от преди.

Фабрика "Хр. Райков" поддържа връзки с търговци от Устово и Райково, а чрез тях пласира големи количества стоки в Турция. Много от сделките се уреждат и чрез фирмата "Хачик Мурадян" – Варна. Във фабриката много често пристигат богати турски и други търговци, които закупуват големи количества платове и плащат в златни турски лири. Стигало се до там, че когато много от габровските индустриалци нямали пари да изплатят заплатите на работниците, на бюрото на касиера във фабрика "Хр. Райков" винаги имало гаванка със златни монети и той изплащал заплатите по желание – в пари или в злато.

В края на кризата фабриката разполага с голяма модерна тъкачница, с добре обзаведена предачница с над 8 000 вретена, специално отделение с дрозети за възобновена вълна, бояджийна, апретурна и др. Двигателната мощност достига до 211 к.с. Фабриката първа доставя и пуска дизелов двигател за промишлени цели, сред вълнено-текстилните предприятия в града, един стабилен мотор "Ман" с мощност 125 к.с.

Голямата мечта на Хр. Райков е да надмине Пенчо Семов. С невероятни усилия той успява. През 1937 г. във фабриката тъкат 80 стана, а годишното производство на платове достига 400 000 м., през 1942 година – над 1 милион метра плат. Фабриката става недостижима по обем на производство, ръст на развитие и конкурентна способност. Балансовите активи на фирмата от 71 милиона през 1939 г. достигат 320 милиона, акционен капитал 200 милиона.

След национализацията Хр. Райков събира малко средства и купува машина за производство на чували от отпадъци, но и това предприятие е отчуждено и той е съден. Процесът приключва с оправдателна присъда. За известно време Хр. Райков е съветник на тогавашния министър на индустрията Петко Кунин, но след процесите срещу Трайчо Костов и неговото обкръжение той е изпратен в лагера Белене.

Трудно е да се обхване цялостната дейност на този необикновен фабрикант. Без образование, той е ненадминат по замах, инициативност, деловитост. Оригинален е в идеите си и всякога неудовлетворен, нямаш доверие на никого, неумолим, когато трябва да се бори с конкуренти. В същото време добър, честен и грижовен към онези, които му осигуряват богатството – неговите работници. Едва ли в България е имало друг такъв случай, когато собственик да плаща на работници с наполеони.

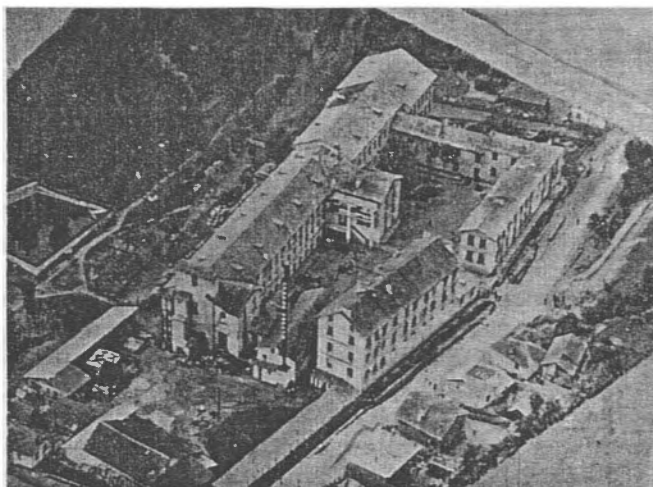
ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 54, 1934. Алманах на българските индустриалци, с. 126, 1995. "Реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 2, 1994 г. Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, с. 182, 1982 г. В-к "Габровски промишленик", бр. 18, 1934 г. "Кой, кой е в Габрово", с. 182, 2004 г.

фабрика "Христо Райков"

АД "ПРИНЦ КИРИЛ"

За основоположници на памуко-текстилната промишленост в Габрово се счита групата търговци и промишленици, които на 17.II.1912 г. създават първото в града памуко-текстилно акционерно дружество "Принц Кирил" Първите акционери и създатели на тази памуко-тъкачница са: Ст. Д. Читаков, Д. Хр. Бойновски, братята Д. и В. Георгиеви, Хр. и Ив. Българиеви и Ил. Пундев. Построената от тях фабрика е малка каменна сграда на един етаж в квартал "Боровото". В нея са монтирани 24 тъкачни стана и няколко подготвителни машини. Работят около 30 работника, първоначално на една смяна, впоследствие на две. Употребяват се само вносни прежди и се тъче Оксфорд и белени памучни платна.

Общ изглед на фабриката за памучни платове „Принц Кирил“ АД

Дружеството се управлява от Управителен съвет, състоящ се от председател Ст. Д. Читаков, подпредседател Хр. П. Българиев и касиер Д. Георгиев. Въпреки усилията на Управителния съвет за развитие на дружеството, цялата му дейност не е била успешна и в повечето случаи приключва със загуба. Въпреки честите промени в ръководството, до подобрене не се достига. През октомври 1919 г. за председател на дружеството е избран Д. Русев. Обновеното ръководство също не постига нещо съществено за стабилизиране на фирмата. Това е времето на разруха, на тежки икономически и политически кризи, в резултат на които на 11 юни 1920 г. членовете на акционерното дружество решават да прекратят дейността му, като продават малката фабрика на братя Дечо, Господин и Сава Хаджидечеви от Варна, дотогавашни притежатели на фабрика "Текстил" в града. Същите, след като откупват всички акции на дружеството, увеличават основния капитал на 24 милиона и в кратко време пристъпват към разширение на фабриката, като построяват нови модерни постройки и подобряват съществуващото. След няколко години във фабриката работи нова промишлена сграда с апретурен отдел в партера, а на двата етажа – тъкачни зали. Пряк ръководител и директор на фабриката е най-големият брат Дечо Хаджидечев, а след разширението и, за директор е назначен Ив. Бонев. Двете тъкачни зали са оборудвани с нови немски станове "Рошел" и

“Фолкенгешев” и английски “Хетерслей”. В приземния етаж е оборудвана най-модерната за времето си в страната апретура – внос от Германия, Италия и Англия. Монтирани са нови жигери за боядисване на плата, специални каси от канадски бор за изпирането му, сушилни машини, складове, ковачница, дърводелна, жилища за собствениците и работниците, кантори и др. За да бъде предприятието независимо по отношение на електрическата енергия е доставена и пусната в действие дизелова електроцентрала от 150 к.с., два парни котела за паропроизводство със 100 кв. м. нагревна площ, 1 генератор 50 квт. и 25 електромотора със 140 к.с. Техническото ръководство на фабриката се осъществява от Сава Хаджидечев, който се изявява като опитен текстилец.

През периода 1925 – 1929 година значително се разширява асортимента. Производството се налага на пазара с качествени кариран платове, хасе, поплин, зефир, белени платна, чаршафи за легла и др. През този период работят около 300 работника. В навечерието на 30-те години влошените отношения между братята и настъпилата икономическа криза в страната, довеждат фабриката до разруха. Големият брат Дечо Хаджидечев изтегля целия си капитал и се установява в София. Останали сами, без оборотни средства, двамата братя Господин и Сава Хаджидечеви се оттеглят в Провадия като собственици на фабрика “Лен”. Там производството се ръководи от Карл Ленц, представител на немска фирма, към която Хаджидечеви имат дългове за внесени машини.

Производството на “Принц Кирил” е спряно, работниците са разпуснати за около шест месеца, остават само някои от по опитните и технически персонал за задвижване на част от машините за обработка на тъкани на ишлеме.

В началото на 1930 година памуко-текстилната фабрика става притежание на новосъздаденото акционерно дружество с акционери италианските евреи от Милано: Перец Пизанти, Йосиф Биджерано, Буко Аджибел, Алфред Пизанти, както и Никола Галчов, Карл Ленц и габровският индустриалец Пенчо Семов. На 14 юни 1931 г. на първото си годишно събрание се отчитат добри резултати и набелязват мерки за по-нататъшно стабилизиране. Чрез тайно гласуване е избран Управителен съвет, като председател става Перец М. Пизанти, а подпредседател Пенчо Семов. На следващата година отчетената чиста печалба се равнява на 1 милион и 700 хиляди лева и е разпределена като дивиденди на акциите. Тъй като основните акционери на фабриката идват много рядко в Габрово, Пенчо Семов активно посредничи. Прогресивно се развива дейността на дружеството и през следващите няколко години. Дейността на фабриката се ръководи пряко от зетя на братята Пизанти – Буко Аджибел и главният директор на фабриката Карл Ленц. Включени са и нови акционери – Петър Кедев, Иван Патев и Стефан Христов. През 1933 година реализираната печалба е около 3 милиона лева. Фабриката има вече 250 стана и пласмент от 2,5 милиона метра плат. Включени са още акционери – Педро Розанес, Майер Пизанти, Матилда Розанес, зетьове и снахи на родословното дърво Пизанти.

На 14-то редовно събрание на акционерното дружество, проведено през 1934 година, е обсъден въпроса за строеж на нова предачница, независимо от факта, че “Принци Кирил” се е стабилизирал напълно и е станал най-голямата памуко-текстилна фабрика в града. Акционерът Пенчо Семов настоява предачницата да се построи в града. Надделява обаче становището на Перец Пизанти тя да бъде построена на гара Курило, Софийско, с обосновката, че това ще бъде по-изгодно, тъй като мястото за строеж е до самата ж.п. линия. Освен това ще се използват и местни работници и няма да има проблем за работнически жилища. През 1934 г. мястото е купено и започва строежът. Докато

се работи по постройката, в района се организира производство на зеле като с доходите от него почти е изплатено мястото. В Габрово се пуска слух, че Пизанти има намерение да премести в Курило тъкачното и апретурно отделения, на което останалите акционери, начело с Пенчо Семов реагират остро. Благодарение на тях, въпросните отделения са оставени, подсилени с нова техника, която е в състояние да разнообрази асортимента, подобри неговото качество и външен вид, което е гаранция за по-голяма конкурентноспособност на пазара.

Изгодно са купени от "Г. Т. Рашеев" на вехто 70 стана. След основен ремонт те са монтирани в т.н. "кафезно отделение" и в тъкачни зали.

През 1935 година е доставено и монтирано още едно ефектно пресуквало "Хамел" със 120 вретена, едно обикновено – с 200 вретена и една бубинарка "Швайстер". Това дава възможност за производство на тъкани с ефектни прежди. Голямото търсене на тези тъкани наложило закупуването на още едно ефектно пресуквало.

През военновременния период, предвид респективните мерки спрямо гражданите от еврейски произход и в съответствие със Закона за защита на държавата, в работата на фабриката се намесва държавата, акциите на фирмата Пизанти да одържавени.

В края на 1944 година основните акционери от еврейски произход отново поемат ръководството. Те се съобразяват с настъпилите политически и икономически промени и през 1945 година преименуват "Принц Кирил" в АД "Памучен текстил" със седалище и представителство в София.

До национализацията фабриката представлява една модерна европейска фирма с реномирано производство.

ФАБРИКА
„ПРИНЦЪ КИРИЛЪ“
— ГАБРОВО —
Телефонъ 359.

ПРОИЗВЕЖДА
най-доброкачествени

хасета, белени
платна, оксфорди,
зефири, докове,
американи, пана-
ми, попелини, ма-
риети и други.

Изработени отъ
първокачествени
прежди, гаранти-
рани бои, неизбъ-
ляеми отъ слънце
и пране, **НЕНАД-
МИНАТА ТРАЙ-
НОСТ.**

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 60, 1934 г. "Реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 2, 1994 г. Енчо Николов, Габровските помукотекстилци, с. 8, 20, 1987 г. УДИА, Ф 1013, оп. 1, а.е. 207. ОДА – Габрово, Ф 472К, оп. 1, а.е. 1- 22.

ИВАН ПЕНЧЕВ КИРЧЕВ

Роден в гр. Елена на 2 ноември 1867 г. Учи в Елена и в Априловската гимназия в Габрово. През 1892 г. основава търговска кантора в Бургас, а през 1899 г. я премества във Варна. След Първата световна война той преустановява търговската си дейност и закупува акции от редица предприятия, в много от които участва в управлението. Председател или член е на Управителните съвети на Варненските акционерни дружества "Галата", "Българско параходно търговско дружество Кораловаг", "Вулкан". Участва и в управлението на тютюно-търговското АД "Бяло море" в София.

През 1919 година фирмите "Бр. х. Стойчеви", "Иван П. Кирчев", "Христо Метев", "Петър и Колю Конкилеви" и "Иван и Цоню Екимови" основават фабрика за вълнени преди "Балкан". Съдружниците откупват английската камгарна предачница на Иван К. Калпазанов и я инсталират в бившата дърводелска фабрика на Драган Балабански и Братя х. Стойчеви. Правят допълнителни пристройки и подобрения, внасят нови машини и я превръщат в модерна предачна фабрика с 1120 вретена и 120 к.с. двигателна енергия. Ръководството на фабриката поема Ив. П. Кирчев.

През следвоенните години Кирчев развива оживена търговия и реализира големи доходи. Дава материали за изработка на ишлема на фабриките "Хр. Р. Бобчев", "Ив. х. Беров", "Александър" и най-много на фабрика "Балкан", където е бил акционер.

През 1928 г. той изкупува основната част от акциите и става управител на

Пенчо Ив. Кирчев

фабриката. Превръща я в семейно акционерно дружество, което той управлява с помощта на двамата си сина – Пенчо и Стефан. На 3 март 1933 година фабриката е преименувана в АД "Ив. П. Кирчев /до машинния завод/. Същата година собственикът почива и управлението минава изцяло в ръцете на синовете. Към 1934 г. годишното производство достигало 120 000 кг. преди.

Стефан Ив. Кирчев

През 1938 година фабриката се разширява чувствително. Производствената сграда е почти удвоена. Доставени са 8 нови рингови машини система "Хартман", заедно с подготвителните машини. През 1939 г. собствениците правят опит да създадат собствена тъкачница. Доставени са 8 немски стана, извикан е монтьор от Германия, но поради мобилизацията му, пускането на машините се забавя с няколко години.

Акционерното дружество се разширява. Влизат Пенчо, Стефан, Минка, Вела, Цанка Кирчеви и Петко Г. Христов. Фабриката продължава да работи успешно с около 120 работника. През годините на войната предприятието е милитаризирано. След национализацията двамата братя Пенчо Ив. Кирчев и Стефан Ив. Кирчев са арестувани и изпратени в лагер.

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с. 119, 1995 г. Книга на габровската индустрия, с. 116, 1934 Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, с. 141, 186, 1982. "Кой, кой е в Габрово", с. 123, 2004 г. По спомени на Н. Банковски.

фабрика "Иван П. Кирчев"

Ив. Кирчев, фабрика "Балкан"

Мост „Игото“, 1897 г. в дясно Търговската банка преди наводнението

ХРИСТОФОР НЕГЕНЦОВ

Роден през 1896 година в Габрово. Завършва Априловска гимназия с отличен успех. По време на Първата световна война постъпва в школата за запасни офицери в Княжево. След войната започва работа като става чиновник в Габровската популярна банка. През 1926 г. се оженва за сестрата на Пенчо Контохов и заедно откриват търговска фирма за колониални, деликатесни и други стоки под името "П. Контохов и Хр. Негенцов". През 1937 – 38 г. построяват фирмена сграда на улица "Радецка", известна и досега като магазин "Контохов".

След 15 години съвместна работа Хр. Негенцов се отделя от търговската фирма и започва индустриална дейност заедно с Петър Кедев под името "Фабрика за памучни платна и тъкани Победа". Основната дейност е производството на вълнени и памучни платове. През 1942 г. закупуват целия

Христофор Негенцов

Пенчо Контохов

машинен парк на подобна фабрика в Скопие, Македония за 360 хиляди лева, демонтират около 50-60 тъкачни стана и с влакова композиция ги докарват в Габрово. За кратко време ги монтират в помещението на бившата фабрика "Кубрат". Пуснати са в действие 13 стана с бърдна ширина 165 см., един стан – с 220 см., 15 стана с бърдна ширина 100 см., скробачка, сновило и др. Впоследствие фабриката е разширена и преди национализацията има 61 работника. Продукцията е пласирана по разпределение за наряди.

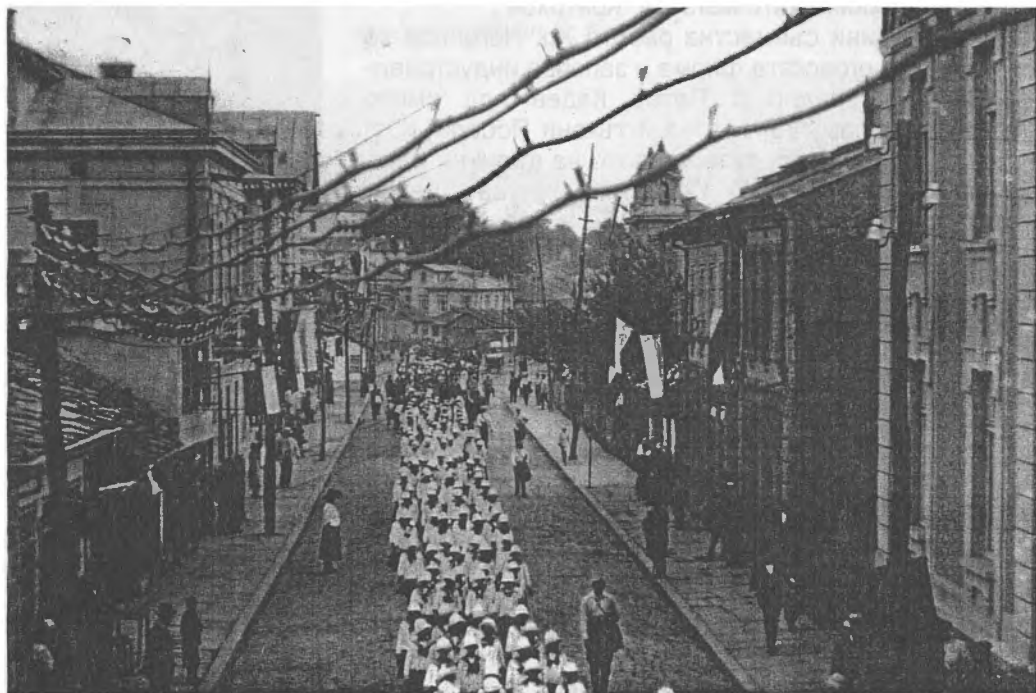
След национализацията Хр. Негенцов остава да работи частно, а сетне като счетоводител при кооперация "Стомана" в кв. Палаузово. Музикален деятел, образован, културен човек, знае няколко езика. Ранен тежко при автомобилна катастрофа, почива на 9.IX.1965 г.

ЛИТЕРАТУРА: По материали на Пенчо и Борис Контохови, Енчо Николов, Габровските памуко-текстилци, с. 29, 1987 г.

НИКИФОР ПОПОВ

Основава памуко-текстилна фабрика през 1938 година¹, узаконена на 16 септември 1939 г. Закупува 19 български стана, едно сновило и скробачка и с около 20 работника започва производството на оксфорд, росер, канаваца, марля и др. През 1947 г. работи главно за Военното интенданство като предава 25 000 м. американ, 5 000 м. органтиново платно. Произвежда и за Червен кръст, за Главно комисарство и др. Общ обем на годишната продукция – около 67 000 м. плат.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА – Габрово, Ф 53К, оп.1, а.е. 2,7. Енчо Николов, Габровските памуко-текстилци, с. 28, 1987

Улица "Скобелевска". В дясно първата къща на Добри Калпазанов, втората по големина – на Хр. Бобчев към 1930, днес площада през ОНС. В дъното дясно – сградата на Драматичен театър и читалище "Априлов - Палаузов".

СТАНЧО ИВ. СТАНЧЕВ

Основава през 1939 г. еднолична фирма "Станчо Ив. Станев" да производство на амбалажна лента. През 1943 г. работилницата се трансформира в памучна тъкачница с 12 работника за производство на памучни платове.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА – Габрово, Ф 487К, оп. 1, а.е. 1,7.

ВАСИЛ СТ. ВЕЛКОВ

Построява в собствения си дом работно помещение. Закупува 14 български стана и едно сновило, наема 9 работника и един майстор и организира производството на памучни платове. След 1943 г. работата продължава под наименованието “Платно” ООД. При национализацията фабриката му има 30 работника.

ИВАН К. ДРАГИЕВ И ИВАН ПЕТРОВ

Основават Събирателно дружество “Узана” в помещение в близост до фабрика “Победа”. Работи се на две смени с 8 работника.

ДИМИТЪР КОМИТОВ И РАЧО ПЕТРОВ

Създават малка памуко-тъкачна фабрика през 1941 година в помещение близо до сегашния завод “Капитан дядо Никола”. Комитов е текстилен техник и дълго време работи във фабрика “Успех”, а Петров е търговец, собственик на галантериен магазин. Закупуват 12 български стана и едно сновило и с около 12 работника започват производство на памучни платове. Техническата поддръжка на станове извършва Комитов, а Петров се занимава с административна работа.

МИЛКО ХР. ОХЛЕВ

През 1941 година свое малко предприятие разкрива и дотогавашния чиновник Милко Хр. Охлев. Работата започва отначало на една смяна с две тъкачки и текстилен майстор Ангел Антов. Впоследствие станове са увеличени на 20. Собственикът закупува едно сновило и организира производство на две смени с 22 работника.

ИВАН ШКОДРОВ

Под наименованието “Жакард” свое предприятие разкрива Иван Шкодров – бивш главен майстор във фабрика “Принц Кирил”. В съдружие с Иван Милчев и Михаил Петров той закупува 12 стана и едно сновило и в помещение, намиращо се в кв. Велчевци започва производството на памучни платове. Впоследствие разширява фабриката и преминава на две смени с около 17 работника.

ЛИТЕРАТУРА: Енчо Николов, Габровските памуко-текстилци, 1987

ХРИСТО ХРИСТОВ БОЙНОВСКИ

Памуко-текстилната фабрика АД "Витоша" е създадена от Христо Хр. Бойновски – търговец, манифактурист на едро и дребно. На 1.1.1923 г. той и Драган Ботев, и двамата от Габрово, основават търговска фирма под името "Хр. Хр. Бойновски и Др. Ботев" за търговия на едро и манифактура.

На 30.XII.1930 г. от фирмата излиза Драган Ботев, а Хр. Бойновски продължава същата дейност под наименованието "Хр. Хр. Бойновски".

На 8.XII.1942 г. търговската фирма се трансформира в АД "Витоша" – памучна тъкачница за производство на камгарни и памучни платове с управителен съвет: Председател Димитър Хр. Бойновски и членове Хр. Бойновски и Борис Бойновски. Дружеството закупува десетина стана, които монтира в освободеното от фабрика "Шипка" помещение. Започва работа на две смени с 13 работника. При национализацията фабриката има 40 стана с около 40 работника. Тъче памучни платове, оксфорд, бархет, американ и др. На 30.XII.1948 г. предприятието се влива в ДИП "Васил Коларов".

ЛИТЕРАТУРА: Енчо Николов, Габровските памуко-текстилни, 1987. ОДА – Габрово, Ф 55К, оп.1, а.е. 24.

СТЕФАН ХРИСТОВ МИЛЧЕВ

Преди да разкрие свое предприятие през 1943 година Ст. Хр. Милчев е текстилен бояджия, собственик на малка занаятчийска работилница. Отначало купува 4 стана и с две работнички започва производството на памучни платове. Впоследствие закупува още станове и при 14 машини и едно сновило с 10 работника организира работа на две смени.

С писмо от май 1945 г. до клонов съюз на Българска памучна индустрия, гр. София, съобщава, че след направена проба е в състояние да тъче палатъчно платно за СССР, като прилага мостра, направена от турски памук.

Всички негови работници са по частни квартири, тъй като фабриката се намира в града, при това ползва чужда постройка и мястото не позволява разширение. Складовете са до работното помещение, което осигурява бързо внасяне и изнасяне на суровите материали и готовата продукция. Във фабриката е организирана столова.

ЛИТЕРАТУРА: Габровските памуко-текстилни, 1987. ОДА – Габрово, Ф 52К, оп. 1, а.е. 2,11.

ТРИКОТАЖНА ПРОМИШЛЕННОСТ

Тази индустрия се предшества от домашното ръчно плетачество на чорапи, ръкавици, калцуни, фланели, които габровската домакиня е изработвала за нуждите на семейството и отчасти за пазара. След Освобождението, под влияние на английски и австрийски производства на трикотаж, започва плетене на шалчета, капишони, наушници. Това домашно производство не е могло да се развие в по-едри изработки – фланели, жилетки и др. Те се появяват с въвеждането на плетачни машини, когато в Габрово се основава първата плетачна работилница в 1890 г. на Христак Хр. Момерин. Механизацията и автоматизацията на производствените процеси в трикотажната промишленост са най-високо равнище в текстилната промишленост. Обикновено към трикотажните фабрики има и багрилно-апретурни и конфекционни цехове, поради което по-голяма част от тяхната продукция са готови изделия мъжко и дамско бельо, горни дрехи, чорапи и др. Болшинството предприятия произвеждат едновременно както вълнен, така и памучен трикотаж. В този отрасъл в Габрово работят и фабрики за конци, дантели и ширити.

ЛИТЕРАТУРА: Л. Нанева и др. История на памуко-трикотажната промишленост в Габрово, 1986

ХРИСТАК ХРИСТОВ МОМЕРИН

Хр. Хр. Момерин

Роден през 1852 година в гр. Габрово. Още съвсем млад започва да се занимава с търговия, при това с определен вид артикули, предимно изделия от трикотажната индустрия, които доставя от чужбина: копиринени платове, модерни копиринени пелерини, кадифета и атлази, ръкавици и парфюмерия, най-много трикотажни облекла. След бракът си с Ганка Селвелиева, дъщеря на заможния габровец Христо Селвелиев, той решава, вместо да прави внос от далечни страни, сам да организира производство на трикотажни изделия. Подпомогнат от своя баджанак Цанко В. Дюстабанов, Хр. Момерин доставя от немската фирма "Клайст и Фленг" ръчни плетачни машини, сам ги монтира и се научава да работи с тях. Сполучва да изплете предници, гърбове и ръкави, сглобени с ръчен шев, той прави горни жакети, които се харесват много и търсят поради еластичността си и удобството да стоят на всяка фигура. Така, в началото на 1890 г. Христак Момерин полага началото на плетачната индустрия в България. Увеличава производството на плетива за горно и долно дамско, мъжко и детско облекло.

Създадената фирма "Цанко Дюстабанов и Христак Момерин" организира производството от местни и вносни вълнени прежди. В центъра на Габрово, на мястото на бившия ГУМ наемат помещение, където монтират 12 плетачни машини. Работят 26 човека, предимно момичета и само 4 мъже. Производството е ново, за първи път въведено в България, но независимо от това, те за кратко време успяват да усъвършенстват технологията и произведените от тях изделия не отстъпват по нищо от европейските, дори в някои отношения стояли по-високо.

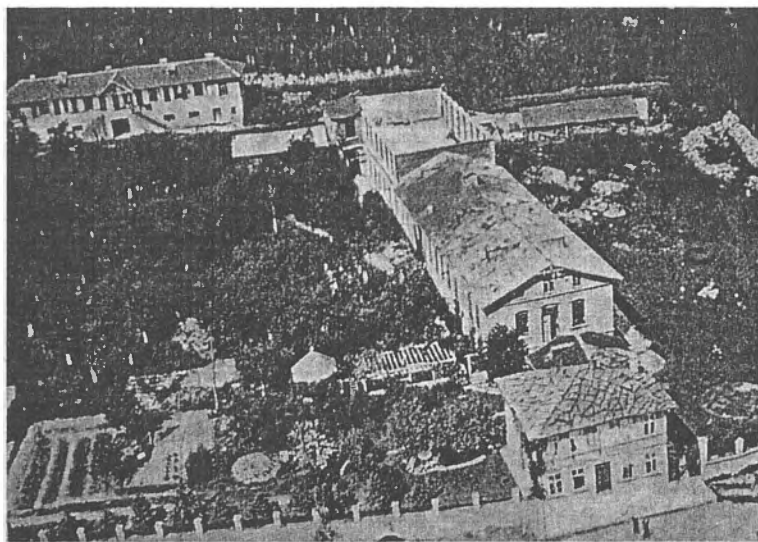
Тази висококачествена продукция на “Първа Българска фабрика за фланели и шалове”, намира широк прием не само на вътрешния пазар, но и извън границите на България. През 1892 година една четвърт от произведеното е пласирано в Турция. За една година е преработена 4 тона местна и вносна вълна.

Голямото търсене на произведените трикотажни стоки насърчава Хр. Момерин да купи от фирмата “Ж. Ф. Гросер” гр. Маркерсдорф – Германия и от Едуар Дубие – Швейцария най-нови и големи жакардови плетачни машини, шевни и сглобачни оверлози “Сингер”, спомагателни шпул и кардир машини и др. Производството се разнообразява - започват да се изработват фини фланели, чорапи, шапки, детски костюмчета, разни платове за постелки, жакети и др., които по качество и модна линия приличали напълно на европейските.

През 1897 година Цанко Дюстабанов излиза от фирмата и открива самостоятелна работилница. Хр. Момерин закупува още нови машини и подменя останалите стари, а за съдружник взема Георги Хр. Селвелиев, който е син на богатия габровски търговец Христо Цонев Селвелиев /Христан Хр. Момерин и Цанко Дюстабанов са негови зетъве/. Във фабриката започва да работи и синът на Хр. Момерин, Христо Хр. Момерин. През 1908 година се построява нова сграда на булевард “Априлов” /срещу новата поща/. Момерин се отделя от съдружниците си и заедно със сина си започва да работи самостоятелно като фирмата става роднинско съдружие.

Христак Момерин почива през 1918 г., а синът му Христо през 1921 г. Предприятието поема по-малкият син Андрея. Той доизгражда предприятието и го превръща в модерна образцова фабрика – една от най-големите в този бранш за фин трикотаж. Регистрира се под името “Първа българска фабрика за фино трикотажно производство, А. Хр. Момерин”.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 114, 1934. Алманах на българските индустриалци, с. 134, 1995, Л. Нанева и др. История на памуко-текстилната промишленост в Габрово, 1986. Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, с.12, 1984. М. Пурел, Габровци на XX век, т. II, с. 32, 2003 г. ОДА – Габрово, Ф 746К, оп. 5, а.е. 124. А. Момерин, “От Диарбекир до Белене и по-нататък”, С. с. 10, 1005.

Първа българска фабрика за фланели и шалове

АНДРЕЯ ХРИСТОВ МОМЕРИН

Роден през 1885 година в Габрово в семейството на основоположника на българската трикотажна индустрия Христак Христов Момерин /1852 – 1918/. Начално и средно образование получава в родния си град. Завършва частна търговска академия. През 1904 г. заедно със състоятелния тютюнофабрикант Димитър Хр. Бакалов подписват протокол, в съответствие с който те решават да основат вълнено-текстилна фабрика. Благоприятно условия е и влизането в сила на закона за насърчаване на местната индустрия. Към двамата се присъединяват Панайот Славчев, Пенчо Семов и Тотю Пантев. Учредителният протокол носи подписите на петимата, съгласно който се основава вълнено-текстилно дружество фабрика “Надежда” с основен капитал 100 хиляди лева. Няколко месеца по-късно той е увеличен на 150 хиляди. За акционери са привлечени д-р Ст. Тончев от Ловеч, Метю Христов и Ст. Дойнов.

Фабричната сграда е построена под с. Лисец и през 1905 г. започва да действа. На първо време тук са инсталирани 7 механични стана, доставени от Германия и задвижвани от водна турбина с мощност 45 к.с. През следващите години се доставя комплект английска камгарна предачница с 696 вретена и всички подготвителни машини. На 24 април 1905 година се произвеждат първите метри плат. Четири години след това е направено разширение и докарани нови станове. През 1913-14 година е издигната нова постройка, в която са монтирани апретурни и бояджийски машини. Броят на работниците от 70 през първите години е увеличен на 225. През 1917-18 година е доставена щрайхгарна предачница със 780 вретена. Пусната е и парна машина със 75 к.с. задвижването на машините се осъществява чрез трансмисии, а за осветление се използва динамо.

Заедно с производствените сгради още през първите години е построена административна сграда и дълга едноетажна постройка за жилища на работници, трапезария.

През време на Първата световна война е спрян вносът на суровини и материали, в резултат на което за известно време производството е спряно. Благодарение на намесата на главния акционер П. Семов фабриката се стабилизира. Момерин подобрява организацията на производството и подменя старата техника с нова. В сравнение с другите трикотажни фабрики, предприятието притежава най-много нови машини и съоръжения за вълнено-трикотажни изделия, поради което се обслужва от по-малоброен персонал. През 1929 година се произведени 13 570 кг. най-различни фини плетачни артикули от местни и вносни вълнени преди на стойност над 11 милиона лева. Фабриката скоро се превръща във водеща във вълнено-трикотажния отрасъл и по нея се равняват останалите фабрични заведения в Габрово. През 1927 година е построена водно-електрическа централа “Андрея Момерин” с мощност 135 к.с., първата ВЕЦ на вълнено-трикотажно предприятие.

През 1941-42 г. Андрея Момерин построява нова фабрична сграда. След две години към предприятието са обзаведени допълнителни работнически жилища. Фабриката непрекъснато подобрява и увеличава производството си. През 1944 година машинният парк на фабриката се състои от 23 високопроизводителни машини за вълнен и памучен трикотаж, 36 разни видове шевни машини, 7 ръчни плетачни и др. Годишният капацитет на предприятието е 65 хиляди кг. вълнен трикотаж, 25 хиляди памучен. Фабриката става една от най-големите в страната.

Изделията на фирмата “Момерин” са удостоени с високи отличия в чужбина – най-високата награда “Гранд при” със златен кръст на световното изложение в

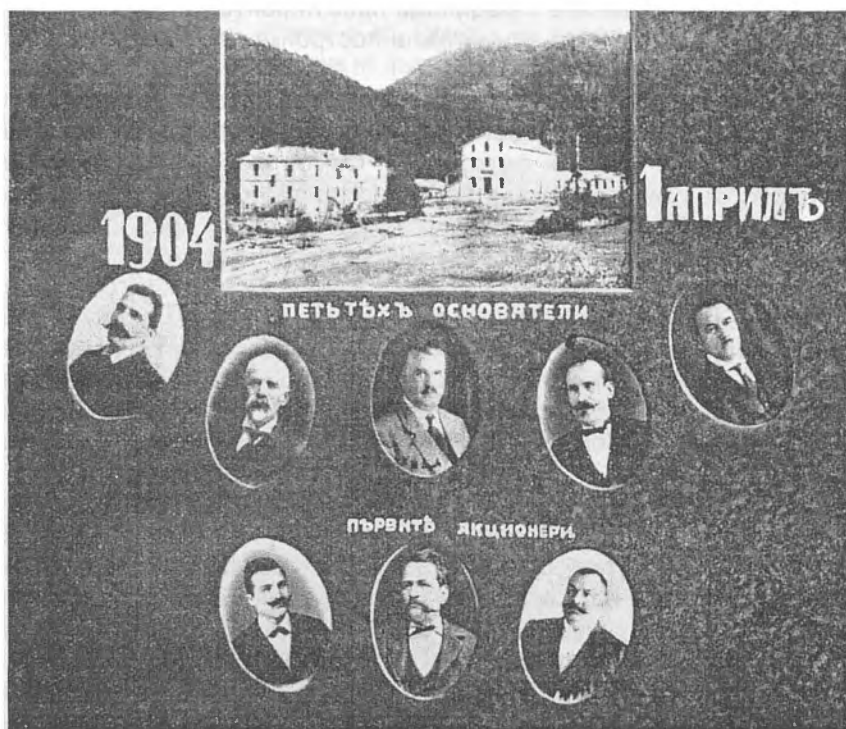
Париж, златни медали на изложенията в Лондон, Лиеж, Анверс, Милано и др.

Собственикът на най-старата, „Първа българска фабрика за фин трикотаж“ е акционер и подпредседател на Индустриална банка „Габрово“. Избран е за член на Търговско-индустриалната камара във Варна. Председател на секцията за трикотажна индустрия при Съюза на българските индустриалци в София, член на Висшия партиен съвет на Национал-libералната партия в България. Награден е с орден за храброст за участие в Първата световна война, заради извеждане на ротата от обкръжение в боевете при с. Копане. Носител на синя лента, символ на гражданска и военна добродетел. По случай 100-годишнината на българската индустрия е награден първи в Габрово по благоволение на цар Борис III с кавалерски кръст „Свети Александър“, I степен. За участие в Балканската война е награден със сребърен орден, а за участие в Първата световна война - със златен медал.

След национализацията е въдворен в лагерите Ножарово, Белене, където престоява до 1950 г. Освободен, заминава за Делиорман, където известно време се занимава с отглеждането на свине. Работи и на строежа на първи блок на ТЕЦ „Марица-изток 2“. Няколко години заема длъжността управител на земеделското стопанство и домакин-касиер на Батшовевски мъжки манастир. След 1969 година се премества в София, където живее при семейството на синът си Христо.

Умира през 1982 година на 97 години.

ЛИТЕРАТУРА: „Реликви“, изд. На ОДА- Габрово, бр. 3, 1995 г. ОДА- Габрово, Ф99К, оп. 1, а.е. 38, л. 110; Ф106К, оп. 1, а.е. 46, л. 12-14. Ив. Врачев и др. История на вълнотекстилната промишленост в Габрово, с. 58, 1984 г. Алманах на българските индустриалци, с. 138, 1995. М. Пурел, Габровци на XX век, т. II, с. 33, 2003 г. Ан. Момерсин, „От Диарбекир до Белене и по-нататък“, 2005 г.

Основателите на фабрика „Надежда“

Общ изглед на трикотажната фабрика „Андрей Хр. Момерин“

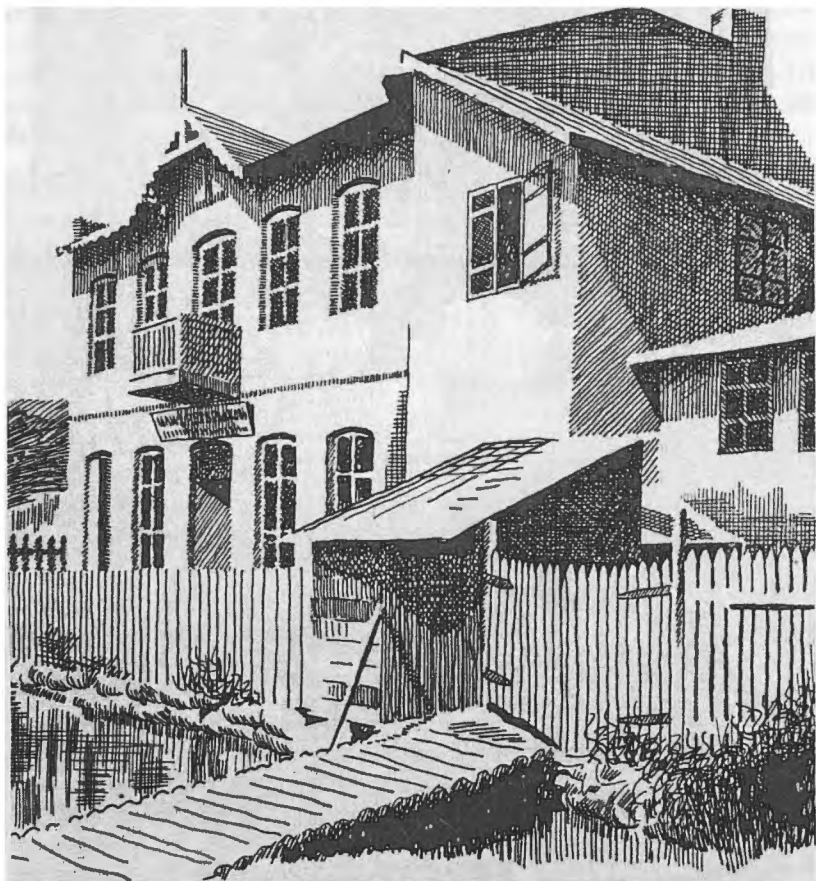
Фабрика „Надежда“

ИВАН ЧЕРВЕНАКОВ

Роден през 1844 година в Габрово. От малък започва да се занимава с изработване на чаркове за производство на гайтани. Сдружава се с Христо Р. Бобчев. Като едни от първите майстори по направата на чаркове те бързо успяват да заздравят положението си, но по-късно се разделят и стават основатели на вълненотекстилната индустрия.

През 1905 г. Иван Червенаков заедно със сина си Илия, завършил търговско училище в Анверст-Белгия, основат фирма „Ив. П. Червенаков и син“. Отначало увеличават чарковете за плетене на гайтан, като от 20 те достигат до 76. През 1910 год. Фирмата построява тъкачно предприятие за шаяци, аби, пояси-бели и цветни. Заедно с това продължават производството на гайтан. Продукцията се пласира главно в Турция и Добруджа. През 1923 година Иван П. Червенаков умира, фабриката се поема от сина му, който преустройва производствения цикъл за домашни памучни и копринени платна, пешкири, домашни кърпи и др. Обновява фабриката с необходимите двигатели, станове и др. машини.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 65, 1934. Алманах на българските индустриалци, с. 108, 1995 г.

Тъкачна фабрика Иван П. Червенаков

ГЕОРГИ ТОНКОВ РАШЕЕВ

Роден на 18.I.1866 година в гр. Габрово. Баща му Тенко Н. Рашеев /1805-1878/ се занимавал с гайтанджийство, боядисване на преди и търговия. Притежаващ буден ум и инициативност, той има желание да построи машинна предачница. През 1865 г. заедно с Христо Арnaudов отишли в Париж за да проучват възможностите за доставка на предачни машини и отваряне на фабрика. Средствата обаче с които разполагали се оказали недостатъчни и след двумесечен престой и проучване на френските фабрики се завръщат в България. Донесъл модерни италиански долапи за тъчене на коприна. Започва търговия с бубено семе и пашкули.

Георги Тонков Рашеев завършва Априловската гимназия и през 1885 година, 19 годишен, отива при чичо си Васил Рашеев, който е известен търговец, работещ в Одеса. Търговската професия обаче не го задоволява и той заминава за Германия, където специализира тъкачество и апретура, а през 1887 година в град Кемниц се запознава подробно с бояджийската технология в текстила. Връщайки се в България през 1890 година научава, че е назначен за учител в Априловската гимназия, без той да е давал съгласие. Отказва и се отдава изцяло за реализиране на отдавнашното си желание - да създаде индустриално предприятие. В 1898 година основава еднолична фабрика „Георги Т. Рашеев“. Започва с боядисване на вълна. За да подобри качеството, той приготвя специално масло, с което намазва вълната преди разчепкването и предене-един особен сулфурен сапун. Това технологично нововъведение се отразява благоприятно при фиксиране на цветовете. Клиенти има не само в Габрово, но и в Трявна, Сливен, Карлово и др. Фабриката бързо се подрежда между първокласните индустриални предприятия в страната.

През 1901 година Г. Т. Рашеев е поканен във Военното министерство, където му предлагат да организира фабрика за производство на ленени и конопени платове за целите на войската - платна за подплата, гимнастически ризи и гащи, платница, брезенти, походни палатки, болнични ризи, чаршафи и др. Предоставени са му всички необходими сведения за количеството и видове платове. След продължителното проучване на възможностите за закупуване на необходимите материали, машини и начини за използване на закона за насърчаване на местната промишленост Рашеев се съгласява, но договор не се сключва веднага. Независимо от това в 1905 г. Г. Рашеев, Хр. Гъдев и Д. Самоковлиев от Пловдив образуват Събирателно дружество за копринени и вълнени платове. Монтират 10 механични стана, без никаква апретура и две малки подготвителни машини, направени от дърводелец. Изпраща, мостри от произведените платове във Военното министерство, но възложените поръчки са минимални.

В 1905 година пълномощният министър в Германия, ген. Никифоров и запасният генерал Рачо Петров, министър на Външните работи, отправят искане до Г. Рашеев да изпрати пълна колекция от произвежданата му продукция платове, цени, количество, видове и др. В резултат на неимоверен труд и преодоляване на различни проблеми Г. Т. Рашеев се разболява сериозно и боледува няколко години. Налага се друг да поеме ръководството на фабриката. Като такъв той поканва бившият си учител Васил Карагъзов да заеме длъжността управител с неограничени права. Използвайки няколкогодишният си опит на работа във фабриката на Иван К. Калпазанов, Карагъзов бързо навлиза в новата технология и успява да развие бързо предприятието. Сключва кредити, разширява старите и построява нови постройки, увеличава оборудването. В

началото на 1909 година здравето на Г. Рашеев се подобрява и той се връща във фабриката. В 1911 година Събирателното дружество се разтурва и фабриката се поема изцяло от Рашеев, като се именува „ I- ва Българска концесионна фабрика за ленени, конопени, вълнени платове и прежди“. Отново се прави реорганизация и оборудване с нови модерни машини. Застроените фабрични здания, складове и др. заемат площ около 65 000 кв. м. като стойността на всичко, което е инвестирано възлиза на 80 милиона лева.

Фабриката е структурирана в следните отдели: тъкачно с 175 стана, подготвително отделение с 9 механични сновила, навивачки, пресуквала и пр., апертурно отделение с всички принадлежности, импрегнационно отделение, отделение за кашене- скробачна парна машина с 65 к.с., лярна за чугун и бронз, механотехническо отделение, предачно отделение с 1000 вретена с пълен комплект за лен и коноп, парна централа от 720 к.с. с прегрята пара, економайзер и генератор от 525 киловата променлив ток с всички модерни приспособления, бояджийско и перално отделение, водна сила за добиване на електрическа енергия и др.

Поръчките на Военното министерство се увеличават. През 1912 година се достига до 1,5 милиона метра плат за войската. В изпълнение на сключения през 1907 г. договор с Военното министерство фабриката доставя на войската материали на стойност 120 милиона лева.

Освен задълженията към войската, Г. Рашеев започва нова реорганизация. От еднолична фабрика, на 22. XII. 1930 г. фирмата се преименува АД „ Г. Т. Рашеев“. В управителният съвет влизат Г. Т. Рашеев, Мориц Вайсенберг, Жак Зеслер и Паул Вайнсенберг. Създава се ново отделение за памучни и смесени с лен тъкани, каквито дотогава в България не са произвеждани, т.н. марцеризирани сатени за подплата, дюшекълци и др. С цел да се освободи от зависимостта на чуждите пазари Рашеев построява предачница за преработка на български лен. Така фабриката на Г. Рашеев, единствена от този вид в България, доказва своето съществуване не само с доставките си на войската и пазара, но и за развитието на широка култура на лен и коноп.

Георги Т. Рашеев и съпругата му Минка имат три деца: Недялка Г. Рашеева /1897-1969/, Ганка /1905/ и Христо Г. Рашеев /1909-1979/, който от 1939 година поема управлението на фабриката до национализирането и.

ЛИТЕРАТУРА: „Съвременна илюстрация“, бр. 19-20, с. 27, 1912 г. „Кой, кой е в Габрово“, с. 184, 3004. П. Свирков, Развитие на текстилната индустрия в България, с. 15, 1947 г. Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, с. 84, 1983 г. Алманах на българските индустриалци, с. 88, 1995. Книга на габровската индустрия, с. 52, 1934. „Реликви“, изд на ОДА-Габрово, бр. 3, 1995 г. ОДА- Габрово, Ф135К, оп. 1 , а.е 11-14. ОДА- Пловдив, Ф147К, оп. 1 а.е 715, л. 17-24. М. Пурел, Габровци на XX век, с. 112, т. III, 2005.

Тошко Рашеев

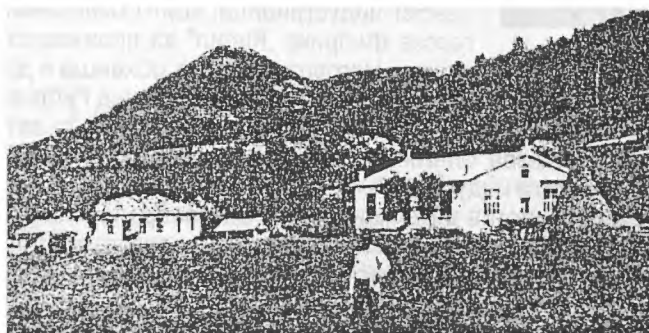
*Зап. генерал
Илия Димитров*

Георги Т. Рашеев

Васил Н. Карагьозов

Първата постройка от фабриката на Георги Т. Рашеев

Общ изглед на фабриката на Георги Т. Рашеев

АЛЕКСАНДЪР ХР. ЗАИМОВ

Александър Хр. Заимов

Роден на 5 август 1877 г. в Габрово. Завършва Априловската гимназия и става учител в с. Жълтеш. Професията не го удовлетворява и започва работа в предприятието на баща си за производство на гайтани. Проявява технически способности, модернизира производството, внася нови машини. Продукцията е с високо качество и бързо спечелва пазари. Ал. Заимов разширява работилницата с отдел за производство на трикотажни артикули. През 1889 г. предприятието прераства във фабрика с 20 работника. Скоро тя се превръща в АД „Хр. П. Заимов и снове“. През 1912 г. в нея работят 180 работника. Дейността се разширява и в 1924 година се инсталира камгарна предачница. През 1929 г. тя се премества в София. Ал. Заимов влиза в групата на габровските и варненски индустриалци, които основават първата българска фабрика „Кирил“ за производство на изделия от юта. Неговата дейност обхваща и други дейности в

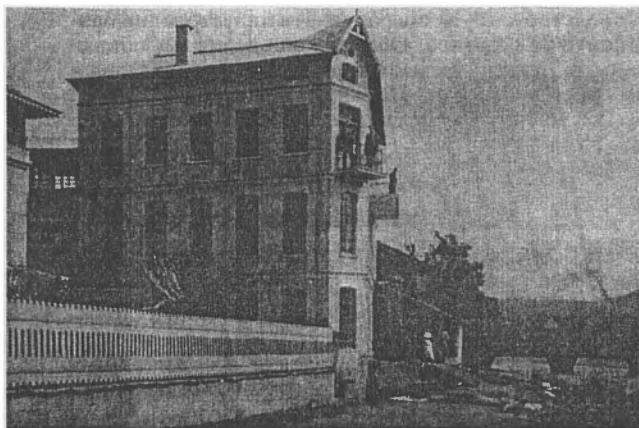
индустрията. През 1911 година той е един от основателите на Габровската популярна банка и бива избран за пръв председател на управителния съвет. Под неговото ръководство банката оказва благоприятно въздействие върху стабилизирането и развитието на габровската индустрия.

Ал. Заимов взема участие в Балканската и Общоевропейската войни.

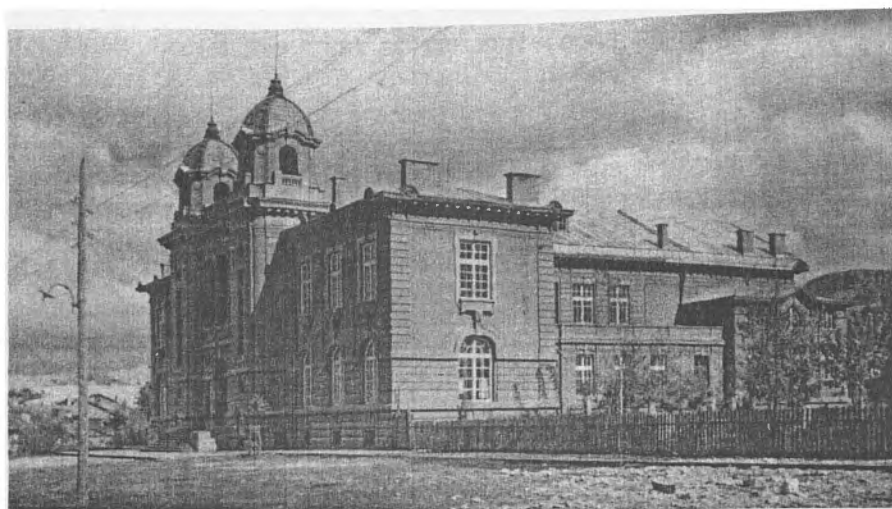
След реорганизацията на Съюза на българските индустриалци, Заимов през 1920 година се заема със създаване на клон на Съюза на индустриалците в Габрово. Избран е за негов председател.

След преместването си в София, Заимов продължава активната си работа в Съюза на индустриалците, избран е за член на Управителния съвет /1920-1930/. Председател на Съюза /1929-1930/. Взема участие и в дейността на Софийската търговска-индустриална камара. Представител е на работодателите в международната конференция по труда в Женева, а така също и член на Висшия съвет по труда.

ЛИТЕРАТУРА: „Алманах на българските индустриалци“, с. 73, 1995 г. „Кой, кой е в Габрово“, с. 106, 2004 г. Г. Гатев и др. История на вълненотекстилната индустрия в Габрово, с. 85, 1982.

Фабрика за трика, гайтани и др. на Христо П. Заимов, Габрово 1912 г.

Театъра, Габрово

ГАНЧО ДОНЧЕВ ПОПОВ

Ганчо Д. Попов

Роден в с. Боженци в семейството на търговец-вълнар. Осиновен е още като дете от Дончо Попа-известен търговец и banker, също от Боженци. Известен е с даренията си, които прави в Габрово за инвалиден дом, библиотека „Априлов-Палаузов“, път до гробищата и др. Осигурява много добро образование на Ганчо, който след завършване на пети клас на Априловската гимназия, завършва френското търговско училище в Цариград.

През 1901 година е един от основателите заедно с братя Конкилеви и Генчо Екимов на Събирателното дружество - „Троица“ за производство на преди, гайтани, шаяци. За управител на фабриката е назначен Ганчо Попов. През 1906 година след приключване на договора и смъртта на основателя той напуска дружеството и през 1907 г. регистрира ново Събирателно

дружество, което нарича на името на своя осиновител „Дончо Попа“. В местността „Хаджи Цонев мост“, по поречието на р. Паничарка, издига триетажна сграда. В първият етаж на фабриката са монтирани две водни турбини по 35 к.с., които могат да работят и поотделно.

На втория етаж са подредени подготвителните машини, а на третия- предачните машини, пресукалата и складовете. В отделното здание е монтиран парен локомотив, пералнята и сушилото. Фабриката е съоръжена с английски камгарни предачни машини с 380 вретена. Малко след пускането и е построено и отделно двуетажно здание от 170 кв. м., което служи за склад и жилища за работниците. Построени са и отделни сгради за ковачница и фурна. Фабриката представлява едно солидно и представително предприятие, производството на

Дончо Ив. Попов

което включва различни видове прежди за гайтан, фланели, чорапи и др. Използват се местни и вносни материали, разноцветни камгарни прежди. Годишно се изпридат около 80 000 кг. прежда. Работят около 50-60 работника.

През 1911 г. са доставени нови машини. Фабриката е съоръжена с парно отопление, динамо за електрическо осветление, нови чепкала, дарацци, гилбоксове и др. Заедно с доставката на машините Ганчо Попов закупува и големи количества резервни части, които през време на войната се оказват много ценни за поддържане на машинния парк в изправност. На следващата година е доставен и нов полустабилен локомотив с прегревател и комин висок 24 м.

Макар и неголямо предприятие, то е комплектувано много добре с машини и работи стабилно. През 1915 г. фабриката разполага с лек автомобил „Бенц“, шестместен, един от първите в Габрово.

Любознателен и инициативен човек, Ганчо Попов посещава всяка година чужди държави, където се запознава с въведени новости. В резултат на това фабриката бързо се утвърждава като една от най-добрите в производството на разнообразни бели и цветни прежди за домашен и фабричен трикотаж и тъкачество.

С утвърден авторитет в града, той е избран за общински съветник.

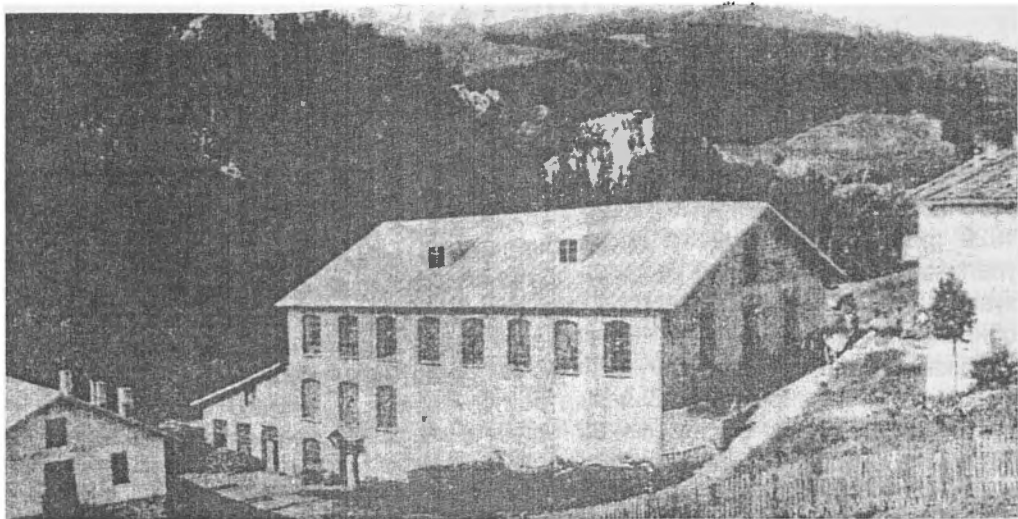
На 26. XI. 1921 г. почива внезапно майка му. За да увековечи паметта ѝ, Ганчо Попов с брат си Иван подаряват на училището в с. Боженци 10 000 лв. за образуване на фонд „Деша и Недялко Попови“, ежегодните лихви на който да се използват за нуждите на училището. Още на 30 XII. Същата година министърът на Народното просвещение Ст. Омарчевски изпраща на братята похвално благодарствено писмо.

През 1930 г. Ганчо Попов загива при загадъчни обстоятелства. След смъртта му наследниците му Надежда и Донка Попови преобразуват фирмата в „Търговско Събирателно дружество“ Ганчо Д. Попов-Габрово със същият предмет на дейност. Ръководството на фабриката се осъществява от неговия зет инж. Филип Проинов.

ЛИТЕРАТУРА: „Съвременни илюстрации“, бр. 19-20, с. 33, 1912 г. Г. Гатев и др. История на вълненотекстилната промишленост в Габрово“, с. 186, 1982 г. Алманах на българските индустриалци, с. 98, 1996 г. Книга на габровската индустрия, с. 184, 1934 г. „Кой, кой е в Габрово“ с. 176, 2004 г. ОДА-Габрово, Ф129К, оп. 1, а.е. 9,10.

Общ изглед на предачната фабрика на Ганчо Д. Попов

Фабрика на „Дончо Попа“, Габрово

ИВАН ДИМИТРОВ ДУДЕВ

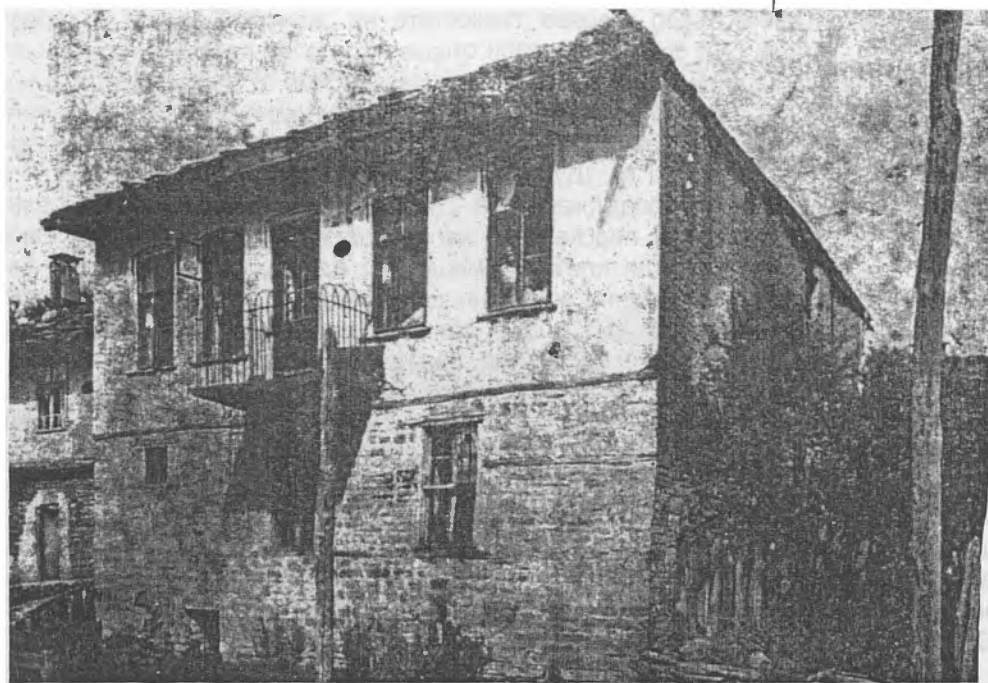
Роден на 28. IV. 1884 г. в Габрово в семейството на сладкар. Остава от малък сирак. Учи в Априловската гимназия, но поради липса на средства напуска четвърти клас и започва да работи като бакалски слуга. Недоволен от работата скоро напуска и постъпва като работник в плетачницата на Цанко В. Дюстабанов /1898/. Упорит и силно впечатлителен, бързо усвоява тънкостите на „женския“ занаят и скоро е повишен като калфа. Със спестените пари открива плетачна работилница в София с четири линейни машини и шест работнички. Независимо от постигнатите успехи, напуска София и се завръща в Габрово, където доставя още машини, между които и една с двоен механизъм, марка „Гросер“. Започва работа с около 29 работнички. В края на 1906 г. заминава за гр. Щутгарт- Германия, където фирмата „Терот“ му предоставя възможност в продължение на 7 месеца да се запознае с основните тенденции на развитието и перспективи на трикотажното производство. Внася първите за България 5 кръгли плетачни машини и един моторен шивашки банк „Сингер“. Доставени са и памучни и мериносови прежди. След завръщането си в Габрово, заедно с роднините си Стефан Минев Попов и неговият син Димитър Попов образуват събирателно дружество „Попов, Димитров и сие“ / 1906 /, с основен капитал 50 000 лв. Открива се първата в България трикотажна фабрика за памучен трикотаж, задвижвана с електрическа енергия от Беровата централа. Първоначално машините са монтирани в малка сграда до вадата на фабрика „Александър“. Работят около 30 работника при годишно производство около 5 000 кг: фин трикотаж. През 1909 година Събирателното дружество се разтурва. Акционерите Илия Илиев, Петко Гатев и Иван Кирчев образуват АД „Бъдащност“ с основен капитал 100 000 лв. Построяват ново здание в кв. Любово и откриват нова трикотажна фабрика. Доставят няколко автоматични чорапни машини / първите в България /. От 1919 г. е еднолично предприятие Илия Илиев, а от 1935 до 1947 г. АД „Бъдащност“.

ЛИТЕРАТУРА: Ил. Габровски, Бележити хора и събития от Габровския край, с. 142, 2003 г. Ив. Врачев, История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, с. 14, 1984 г. Л. Нанева и др. История на памуко- трикотажната промишленост в Габрово“, 1986 г.

ИВАН ИВ. АВРАМОВ

Производствената фирма на братовчедите Богдан Екимов Аврамов Иван Иванов Аврамов е създадена на 14 август 1907 г. като събирателното дружество за производство на вълнен трикотаж. На 30 януари 1914 г. след смъртта на Богдан Аврамов се извършва пререгистрация и всичките активи и пасиви на Събирателното дружество приема Иван Аврамов, ставайки едноличен собственик. До 1920 година произведената продукция намира добър пласмент, печалбите се увеличават. След смъртта на Ив. Аврамов в 1921 г. фабриката отново се преобразува в Събирателно дружество, образувано от неговите наследници. Започва обновяване на машинния парк. Закупуват се много нови машини рундшул, рашел, ренджакард, ръкавични и плетачни. Производството се удвоява и през 1929 година достига до 1 милион лева. Въвежда се производството на фин трикотаж, долно дамско и мъжко облекло. През 1933 година претърпява нова промяна, учредява се Търговско акционерно дружество „Ив. Ив. Аврамов“ за търговия, индустрия и промишленост. Извършва се разширение на производствените помещения. С годините дружеството непрекъснато се стабилизира, но поради малкият размер на чистата печалба в началото на дивиденди не се раздават.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 118, 1934 г. „Реликви“, изд. На ОДА-Габрово, бр. 4, 1996 г. Алманах на българските индустриалци, с. 141, 1995 г. ОДА-Габрово, Ф81К, оп.1, а.е. 3, л.101, 142.

Акционерно дружество Ив. Ив. Аврамов

ХРИСТО МЕТЕВ ХРИСТОВ

Най-големият от петте синове на габровския чехлар Метю Христов Димов /1845-1913/, собственик на дюкян, произвеждащ емении, чехли и кундури, които продава сам из страната. С негови средства е ремонтирана църквата в родното му село Армени и построено училище в с. Хаджи Цонев мост.

Христо Метев Христов /1881-1953/ основава плетачна работилница и става собственик на 70 чарка. През 1909 година регистрира еднолична фирма за производство на гайтани и търговия с вълнотекстилни материали под наименованието „Плетачна работилница на Христо Метев - Габрово“. Впоследствие, замогнал се, през 1921 год. основава над Хаджи Цонев мост вълнотекстилна фабрика, която на първо време работи с 280 щрайхгарни вретена и 5 стана. Макар и твърде ограничено, предприятието работи с печалба, но след 4 години успешно съществуване е унищожено от случайно избухнал пожар. С по-малкият си брат Георги Метев в 1927 година основават съдружническа фирма „Христо и Георги Метев“ - търговия и производство. Купуват дантелената фабрика на „Никола Дойнов и сие“ в Хаджи Цонев мост. Работят заедно до 1932 г. когато се разделят и Христо Метев продължава работата в новопостроената /на мястото на изгорената фабрика/ памукотъкачна фабрика, която обзавежда с нови станове и бояджийница. Постепенно стабилизира предприятието си за производство на памучни шевиоти, габардини и други платове за горни облекла. Макар и по-малко застъпено, работят се и вълнени платове. Наред с това производство Хр. Метев продължава известно време и производството на гайтани като количеството им постепенно намалява поради намаленият износ за Турция.

В памет на починалата си съпруга, през 1927 година дарява 30 000 лева на габровската библиотека Априлов-Палаузов.

На 1 януари 1938 година фирмата се трансформира в акционерно дружество под наименованието „Фабрика за памучни и вълнени платове Христо Метев“ АД-Габрово за производство на памучни и вълнени платове и вигонна предачница. Акционери на дружеството са: Тома Хр. Метев, Христо Метев, Метю Хр. Метев, Иван Хр. Метев, който е и директор на фабриката.

Освен с предачни машини фирмата разполага и с 21 стана, 10 от които имат ширина 1,70 м. Те са система „Дикинсън“- първите и единствени английски станове в Габрово, работещи с 1200 об/мин и с 24 нищелки. Останалите 11 стана, една рингова предачна машина и дараците са производство на габровската фирма „Братя Михалеви“. От този момент фирмата се ориентира към изработка предимно на памучни артикули за горно облекло - фиштанлъци, мастерин, док и др., а така също и вълнени шевиоти.

Христо Метев Христов има четири братя: Иван, Димо, Лалю и Георги.

Иван Метев Христов /1889-1913/ след завършване на средното си образование в Габрово, заминава за град Вервие - Белгия, където след завършване на висшето си образование става първият текстилен инженер в България. Остава да работи в голяма текстилна фабрика, в която по свой модел изтъквав образа на собственика. Отказва предложението да остане на постоянна работа във фабриката и да стане член на семейството на фабриканта и се завръща в България за участие в Междусъюзническата война. Загива на 16 юни 1913 г. като редник при гр. Щип - Македония.

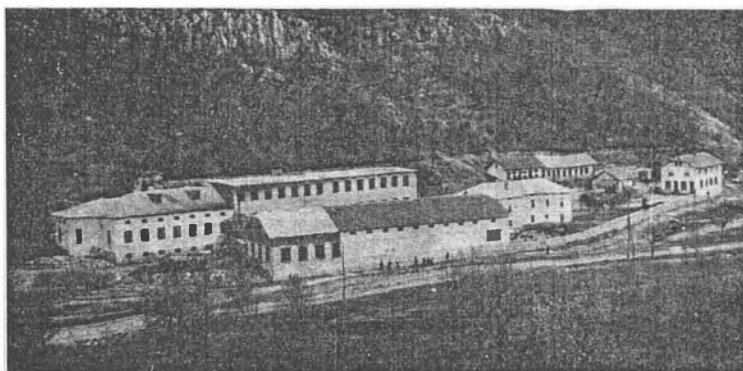
Първ негов приятел е сърбинът Лазар Теокарович, собственик на най-голямата текстилна фабрика на Балканите. В знак на уважение той издига в гр. Щип паметник на Иван М. Христов.

Другият брат на Христо Метев - Димо Метев Христов /1887-1918/ завършва военно - щабна академия във Виена. През време на Първата световна война като майор, командир на дружина, загива на 31 години.

Лалю Метев Христов /1885-1957/. След завършване на Априловската гимназия завършва факултет по философия в Загреб, факултет по западна литература в Женева, факултет по Славянска литература в Софийски университет. Главен акционер на банка „Съединение“, собственик на 100 декара земи в Банкя, циментов завод „Лев“ - Плевен. Един от богатите и известни хора не само в Габрово, но и в страната.

Георги Метев Христов /1894-1957/, най-малкият от синовете на Метю Метев. Завършва търговска гимназия в Свищов и висше търговско образование в гр. Мюнхен- Германия. Известно време търгува с гайтани и вълна. По- късно купува плетачни машини и създава плетачница за фланели, жилетки, пуловери. През 1927 г. става съдружник на най- големият си брат и основават фирма „Христо и Георги Метеви“. След 1932 година се отделя и става търговец на гайтани, прежда, вълнени и памучни платове.

ЛИТЕРАТУРА: „Кой, кой е в Габрово“, с. 144, 2004 г. Книга на габровската индустрия, с. 63, 1934 г. Алманах на Българските индустриалци, с. 120, 1995 г. Г. Гатев и др. История вълнено-текстилната промишленост в Габрово, с. 85, 1982 г. М. Метев, в-к „Габрово днес“, бр. 4, 14 ян. 1992 г. Енчо Николов, Габровските памуко-текстилци, с. 11, 1986 г. ОДА- Габрово, Ф473К, оп. 1, а.е. 14,16. ОДА- Габрово, Ф472К, оп.1, а.е., л. 27. М. Метев, в-к „Мир“, бр. 35-38, 1991 г. М. Пурел, Габровци на XX век, т. III, с. 85-89, 2005 г. По материали на инж. Г. Метев.

Общ изглед на фабриката за памучни платове на Хр. Метев

Метю Хр. Димов

*Христо М. Христов
със съпругата си*

*Иван М. Христов /в дясно/
с Лазар Теохарович*

Димо М. Христов

Лалиу М. Христов

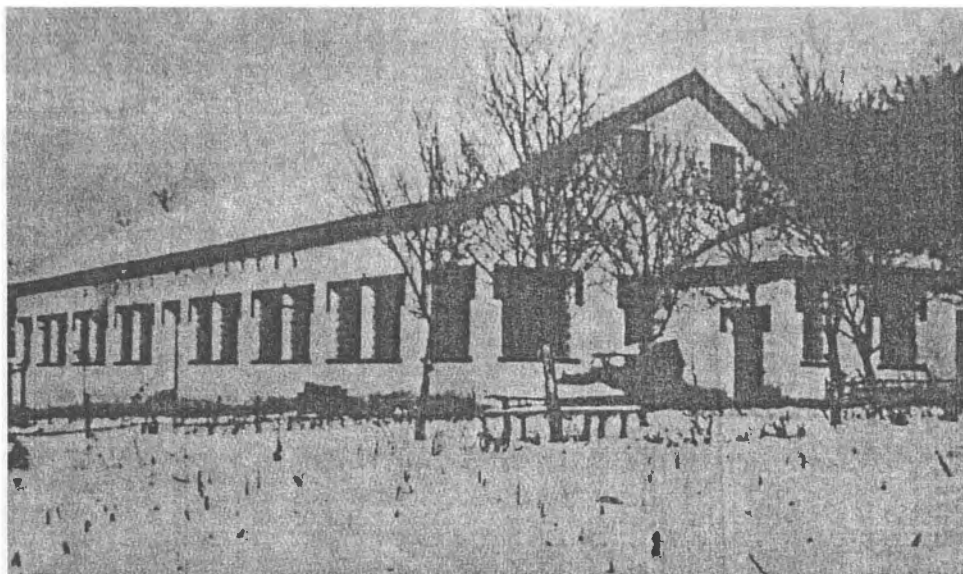

Георги М. Христов

ФАБРИКА „ГЕНО КУЛЕВ И СИНОВЕ“

През 1907 година Гено Кулев основава фабрично заведение, което през 1913 година преминава в ръцете на сина му Георги Г. Кулев. През 1933 г. той пренася фабриката в с. Варчевци /кв. Любово/ в нова фабрична сграда. Увеличава машинният парк. За двигател използва водна енергия от турбина с мощност 72 к.с. Произвежда вълнени платове: шаяци, аби, пояси и други груби тъкани. Помощници в административното и технологично обслужване на производството са двамата синове на Георги Г. Кулев- Евгени Г. Кулев и Иван Г Кулев и двамата с подходящо за целта образование.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 59, 1934 г.

Фабрика „Гено Кулев и синове“

ПЕНЧО ГАЧЕВСКИ

На 8 ноември 1909 г. се основава еднолична фирма „Пенчо Христов Събев“- Габрово, за производството на обувки и търговия с обуварски материали. На 20 април 1945 г. едноличната фирма се преобразува в Акционерно дружество „Пенчо Гачевски“ за производство на щрайхгарни памучни и вълнени платове и търговия с тях, тъкане на ишлеме и вълнени и памучни платове. Първият управителен съвет е с председател П. Хр. Гачевски, и членове К. Р. Пашов от с. Жълтеш и Величка П. Хр. Гачевска.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА- Габрово, Ф686К, оп.1, а.е. 3

ИЛИЯ ИЛИЕВ НЕДКОВ

Роден през 1875 г. в семейството на известен бичкински род- Велковският, водещ началото си от с. Кряковци, Габровско. Семейството е многолюдно- три-ма братя, две сестри и две починали деца - близнаци.

Труден и тежък е животът на Илия Илиев. Още от малък започва да чиракува. Учи само две години в начално селско училище. Продължава да работи като амбулантен търговец, обикаля страната заедно с други търговци - кърджии. Спестява малко пари и купува място край река Янтра в с. Гъзурници. Открива плетачна работилница, но желанието му е да построи фабрика. Собственият капитал за реализиране на тази идея е малък и той е принуден да намери съдружници. Поканва брат си Никола, братът на жена си Иван Шумков, Иван Кирчев и Минчо Топузанов и основава акционерно дружество. На купеното място построява фабрика и започва да работи през 1909 година под името „Бъдащност“. Отначало работят 30 работника. Фабриката започва с предачен отдел „егер“ /специална вълна/ и „платир“ /смес от памук и вълна/. Преждите намират добър прием на пазара.

От самото основаване на фабриката до 1913 г., поради притежаване на малко акции, Ил. Илиев не взема участие в нейното управление. След тази година той започва да изкупува акции от другите акционери и когато притежава 2/3 от всичките, става пръв акционер и директор на фабриката. По-късно, през 1924 г. той изкупува и останалите и става едноличен собственик и поема изцяло ръководството на фабриката, произвеждаща памучен и вълнен трикотаж, преди.

Неговото трудолюбие е пословично, сам е ръководител, снабдител, пласьор на продукцията. Сутрин посреща с усмивка работниците на портала. Ценял качествата им и заплащал съобразно с труда им. Строг, но справедлив и крайно отзивчив към техните нужди. Проявява пълно разбиране и доверие към всеки един от тях. В края на годината прави новогодишен подарък на всеки работник- по два килограма трикотаж или прежда. Девоичките, които се омъжват, като сватбен подарък, получават шевна машина. Работниците, които започват строителство на къщи, имат моралната и материална подкрепа на Ил. Илиев, получават безлихвен заем или безвъзмездна помощ.

Приема на работа и близки, но опитни и квалифицирани хора- Петко Щумков за механик, Стоян Стоев и Стефан Кънев за машинни майстори, Илия Венков- за счетоводител, администратор. Благодарение на уелото ръководство, трудностите през време на кризисните години се преодоляват. „Бъдащност“ скоро става стабилна фабрика- първата плетачна в страната.

През 1932- 1933 година Ил. Илиев построява собствена предачница на площ от 1600 кв. м./кв. Любово/, солидна двуетажна постройка за 3 000 вретена за производство на памучни прежди, които използва във фабриката или се предлагат на пазара. Построява и собствена топло- електрическа централа. Работниците достигат до 350. Основно фабриката произвежда дамски и детски вълнени и памучни дрехи и мъжко вълнено и памучно бельо. Открити са нови отдели с модерна техника - плетачен, чорапен, дърводелски, за шевни конци /прочутата марка „Мечка“/.

На 1 май 1935 година фабриката се трансформира в АД „Бъдащност“ с акционери Илия Илиев, Димитър Илиев, Радка Илиева, Милка Илиева, Стефан Сватов и Колю Буров. Основният капитал на дружеството е 20 милиона лева. Оборудването е съвременно, внесено от Германия. Поставя се началото на едно от най-големите памуко- предачни предприятия в Габрово.

Голям дял за успеха на Ил. Илиев има съпругата му Радка- морална опора на работниците, винаги отзивчива към техните неволи. Почива през 1937 г.

Ил. Илиев е известен не само като индустриалец, но и като голям благодетел. През 1922 г. подарява 10 хиляди лева за основното училище в с. Бичкия и 5 хил. лева за училището в с. Гъзурници. През 1927 година купува място на стойност 3000 лв.,

което служи за ученическа градина; издържа безплатна трапезария в Габрово, дава големи суми за сиропиталището в с. Шипка и на БЧК. Ежегодно през зимните месеци дава пари, дрехи. Храна за ученическите трапезарии в околните села. През 1937 г. изпраща 350 литра олио и 200 кг. ориз на трапезариите в селата Етър, Нова махала, Гъзурници, Къшли и Поток, трикотажни дрехи за учениците от Етърска община.

На особено голяма почит е армията- през октомври 1937 г. той дарява по един комплект долно бельо за 300 войника. На 25 окт. 1938 г. дарява на лейбгвардейския на НВ конен полк 590 комплекта долно бельо за офицери и войници. В знак на благодарност полкът го награждава със статуетката „Кон и конник“ и с парадна гвардейска униформа.

Семейството Илия и Радка Илиеви дават около 140 хиляди лв. за изографисване и иконописване на църквата в с. Бичкия. Поканени са видни художници-преподаватели от Художествената академия.

След смъртта на съпругата му построява и обзавежда детско общежитие-пансион за деца от с. Етъра, осветено на 16 окт. 1938 г.

След смъртта му през 1941 г. управлението на фабриката се поема от неговия син Димитър Илиев.

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с. 144, 1995. „Кой, кой е в Габрово“, с. 111, 2004. ОДА- Габрово, ФЗЗК, оп.1, а.е. 18-20. Книга на габровската индустрия, с. 106, 1934 г. Л. Нанева и др. История на памуко-предачната промишленост в Габрово, 1986 г. Хр. Пеев, в-к „Габрово днес“. Енциклопедия „Дарителство“, с. 46, 2002 г.

Илия Илиев

Радка Илиева

*Първата българска плетачна фабрика
„Бъдащност - Илия Илиев“ АД Габрово*

ДИМИТЪР ИЛИЕВ ИЛЕВ

Син на известния габровски индустриалец Илия Илиев. Роден през 1908 г. Завършва френски колеж в Пловдив и висше образование в Германия. Оженва се за дъщерята на габровския индустриалец Стефан Сватов и с негова помощ разширява и модернизира фабрика „Бъдащност“, на която става собственик и управител след смъртта на баща си през 1941 г. Създава нов цех към фабриката за производство на шевни макари /конци/ с прочутата марка „Мечка“. Към фабриката построява дървообработвателно предприятие. Продължава дарителското дело на баща си. Подпомага училища, строи общежития, библиотеки. Построява и самостоятелно издържа детски дом за децата на работниците от фабриката. Известен е с помощта си за футболния отбор. След национализацията е арестуван и изпратен на лагер 1949-1953 г. След освобождаването работи в каменна кариера и в строителството.

ЛИТЕРАТУРА: „Кой, кой е в Габрово“ с. 110, 2004 г. ОДА- Габрово, ФЗЗК, оп. 1, а.е. 18-20.

Илия Илиев

Димитър Илев

Радка Илиева

Изглед от близо на фабриката за памучни изделия „Бъдащност“

СТЕФАН ГАТЕВ СТАНЕВ

Роден в с. Бичкия, Габровско, където получава първоначалното си образование. Без материална помощ от родителите си, дванадесет години работи като чирак и успява да спести 7000 гроша. С този първоначален капитал и помощта на Илия Илиев, през 1907 година двамата отварят работилница за трикотажни изделия. Съдружието им трае две години, след което те се разделят. През 1911 година Гатев основава Събирателно дружество за производство на чорапи. По принцип ново производство, то бързо се пласира на пазара. Предприятието бързо преуспява, но през есента на 1911 година фабриката напълно изгаря. Нов удар е нанесен от тежките условия, наложени от Балканската война. В промеждутъка между двете войни Ст. Гатев с неизчерпима енергия и упоритост успява с помощта на свои приятели да изкупи акциите на дружеството. През месец февруари 1922 г. основава еднолична фирма „Ст. Гатев“ - с. Бичкия за производство на вълнени и памучни трикотажни стоки. През 1924 година купува от Христо Пеев фабрично здание с работна площ 100 кв. м., апретурно и бояджийско отделение, парни котли и жилищна къща за 146 000 лв. Прави нови приспособления, разширява производството, изгражда собствена електрическа инсталация. Основаната фабрика е за производство на чорапи. Към 30-те години в нея са инвестирани около 5 милиона лева.

На 8. VI. 1936 година фирмата се преобразува в „Ст. Гатев“- АД за същата дейност. Акционерното дружество се ръководи от общото събрание на акционерите, управителен съвет и управител. Първият управителен съвет е: Председател Ст. Гатев и членове Лефтер Сърменов и Гатю П. Гагавев.

През 1940 г. дружеството преустановява производството на вълнени и трикотажни стоки и доставя щрайхгарна предачница за производство на вълнени преди. Впоследствие монтира и станове и започва нова дейност- производство на вълнени и щрайхгарни преди и платове. През 1942 година се построява нова фабрична и административна сграда.

На 2. II. 1943 г. дружеството се преименува на „Обнова“ - АД. Ръководството на фабриката се поема от наследниците на Ст. Гатев.

ЛИТЕРАТУРА: Ив. Врачев и др. История на вълнотекстилната индустрия в Габрово, с. 20, 1984 г. „Реликви“, изд. на ОДА- Габрово, бр. 4, 1996. Книга на габровската индустрия, с. 67, 1934 г. ОДА- Габрово, Ф685К, оп. 1, а.е. 7.

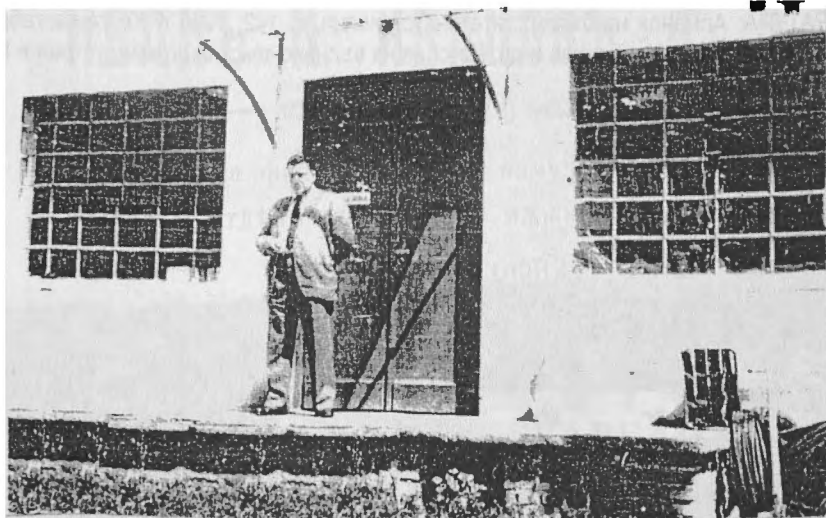
Фабрика за чорапи на Стефан Гатев

СТОЙЧО Н. НОВАКОВ

Основател на търговско Събирателно дружество „Удобство“ през 1936 г. Извършва търговия внос-износ с Гърция. Изнася захар, сапун и др., внася солена риба, колофон, маслини и др. През 1941 г. основава фабрика „Виктория“ и регистрира СД за производство и търговия на памучен трикотаж. През 1943 г. Стойчо Н. Новаков става едноличен собственик. Произвежда вълнен и памучен трикотаж с около 15 работника.

Машинен парк: извивални, рундшул-машини, плетачни машини „Жакард“ и „Дубиет“, шевни машини „Дюркоп“, кардир машини.

ЛИТЕРАТУРА: Л. Нанева и др. История на памуко- трикотажната промишленост в Габрово, с. 32, 1986 г. По материали на Ст. Новаков.

Стойчо Н. Новаков

АНДРЕЙ КОВАЧЕВ

Андрей Ковачев е един от предприемчивите габровци в трикотажния отрасъл. Започва работа с няколко плетачни машини. През 1910 г. развива работилница си във фабрика, произвеждаща всички видове трикотажни изделия от местни и европейски камгарни и щрайгарни прежди. По десени и качество изработените трика нямат конкуренти. Започнал с десетина работника, през 1920 г. край Габрово над Боровския мост, до р. Синкевица издига голяма фабрична постройка, която обзавежда с комплектен машинен парк. Зданието е съоръжено с модерна обезпрашителна инсталация. Предприятието се развива бързо и се нарежда в редиците на първите трикотажни фабрики в Габрово.

През 1927 г. Андрей Ковачев загива при автомобилна катастрофа до с. Горна баня, Софийско, където отива по работа на фабриката. Неговите наследници я превръщат в Събирателно дружество. Собственици стават майката на

загиналия Мария Ив. Ковачева и зетьовете му Иван Недков и Цани Василев. Новото ръководство въвежда в производството моторен жакард, чорапни машини и друга модерна техника, с която увеличава продукцията. По-късно Иван Недков, който фактически ръководи предприятието, подобрява структурата и организацията на производство, като въвежда три производствени отдела: отдел за рашелови жилетки, мъжки и женски, гарнирани с коприна и предназначени за селски пазар: отдел жакардови и апаратни пижами, гарнирани с коприна - за градския пазар; отдел за щрайхгарни и камгарни фланели- груб трикотаж. Има и отделение за чорапно производство.

През 1936 г. фабриката е преименувана на „Иван Недков Иванов“ на името на фактическия собственик на предприятието. Като акционерно дружество, то започва работа с 399 хиляди лв. основен капитал, който не се променя до 1939 г. Предприятието бързо се активира в следкризисния период и заема едно от първите места във вълнено- трикотажния отрасъл. Броят на работниците достига до 75 човека.

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с. 142, 1995 г. Книга на габровската индустрия, с. 112, 1934 г. Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, с. 11, 1986 г.

Фабрика за трикотажни изделия „Андрей Ив. Ковачев“

„ИВАН СТОМОНЯКОВ И СИН“

Фирмата е основана през 1918 година и започва работа непосредствено след войната като основното и производство е вълнен трикотаж. След смъртта на основателя ръководството на фабриката се поема от синовете му Христофор и Иван Стомонякови, които продължават делото на баща си като преобразуват фабриката в Събирателно дружество. Постепенно го обзавеждат с пълен комплект плетачни машини с моторно и ръчно задвижване, инсталирани в собствена сграда. Произвеждат се всички видове трикотажни изделия от първокачествени местни и европейски прежди, намиращи добър прием на местния пазар. Работят около 20 работника.

ЛИТЕРАТУРА: Л. Нанева и др. История на памуко- трикотажната промишленост в Габрово, 1986 г. Книга на габровската индустрия, с. 12, 1934 г. Ив. Врачев и др. История на вълнотекстилната промишленост в Габрово, с. 25, 1984 г.

ГЕОРГИ ХРИСТОВ СЕЛВЕЛИЕВ

Георги Хр. Селвелиев

Основателят на втората вълнено- трикотажна фабрика в Габрово Георги Хр. Селвелиев е роден през 1878 г. в Габрово, в семейството на богатия габровски търговец Христо Цонев Селвелиев. Още на 16 годишна възраст той, заедно със своя зет Христо Момерин основават съдружническа ръчна плетачница. В началото на двадесетия век в трикотажния бранш навлизат нови технологии, които заменят ръчното производство и утвърждават машинното, в резултат на което старите работилници с неконкурентни технологии постепенно западат. През 1910 г. Г. Селвелиев заедно с Цончо Цонев основават трикотажна фабрика с моторни рундшулни машини за производство на долно облекло от фин трикотаж. Това съдружие продължава до 1919 г. когато Ц. Цонев се отделя, а Г. Селвелиев основава плетачно дружество „Трико“, което поема активите и пасивите на фабриката „Селвелиев сие Цончев“ и продължава производството на вълнен трикотаж до 1925 г. По това време дружество „Габрово“, започнало своята дейност като тютюнево предприятие, окончателно ликвидира тютюнопроизводството. Поема целият инвентар на дружество „Трико“ и образува от главните акционери на двете дружества Търговско акционерно дружество „Габрово“ за производство на трикотажни изделия с основен капитал 4 милиона лева. Започва

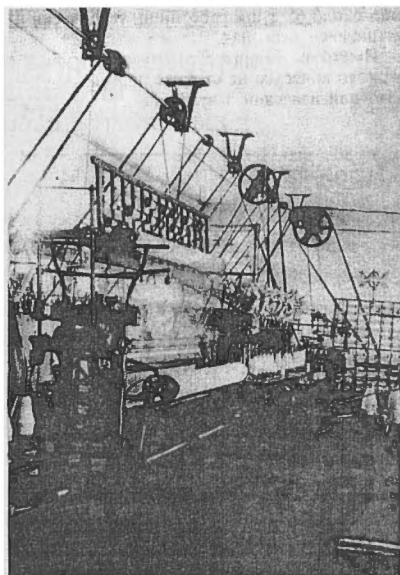
модернизиране на машинния парк и усъвършенстване на технологичните процеси. През 1928 г. от употреба се изваждат всички стари машини и се закупуват нови 18 броя кръгли плетачни машини и специални плетачни машини „Рундшул“. На следващата година се доставят тъкачни и апретурни машини за производство на траурен креп.

Освен вълнен трикотаж, фабриката започва производство на памучен и копринен трикотаж. Тя е разпределена на четири отдела: отдел за дамско облекло, в който се изработват корсажи, фланели, ризи, комбинезони, сутиени; отдел за мъжко долно облекло - фланели, гащи къси и дълги и други мъжки изделия; отдел за детско долно облекло - гащички, ризи, нощници, комбинезони за момчета и момичета; отдел за производство на бански, спортни и юношески облекла. Оформени са плетачен, тъкачен, апретурен и шивашки отделения с общ брой 65 работника.

През 1938 година настъпват промени в ръководството на фабриката. В числото на осемте главни акционери са и Тотю Йовчев и Иван К. Калпазанов - сами собственици на големи предприятия. Председател на Управителния съвет става Денчо Т. Недялков, а директор Г. Селвелиев. Новото ръководство отново подменя стари машини с нови, по-производителни. Подобро е и качеството на продукцията. Започва производство само на фини трика от европейска прежда и от първокачествен памук и коприна, в резултат на което фабриката излиза на пазара с конкурентно производство и нови артикули. През 1942 година вълнено-трикотажният отдел работи изключително за военни нужди. По това време са закупени още машини и щрайгарна предачница с 500 вретена, за които се строи нова сграда. Същата е пусната в действие през 1944 г.

Заради активната си дейност като индустриалец, Георги Селвелиев е избран за Зам. Председател на Съюза на габровските промишленници.

ЛИТЕРАТУРА: „Реликви“, изд. на ОДА – Габрово, бр.3, 1995 г. Книга на габровската индустрия, с. 109, 1934 г. Л. Нанева и др. История на памуко-трикотажната промишленост в Габрово, с. 23, 1986 г. Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, 1984 г., ОДА – Габрово, Ф 78 К, оп. 1, а.е. 1, л. 3-10. ОДА – Габрово, Ф 139 К, оп. 3, а.е. 835.

Фабрика за мрежи и трика
на Селвелиев и Цонев, Габрово

ПРОИЗВОДСТВО НА ХИГИЕНИЧНИ
ДОЛНИ ОБЛЕКЛА ОТЪ ФИННИ ТРИКА

ОТДЕЛЪТ ДАМСКО ДОЛНО ОБЛЕКЛО:
корсажи, фланели, ризи, комбинезони,
сутиени, кюлот и др.

ОТДЕЛЪТ МЪЖКО ДОЛНО ОБЛЕКЛО:
фланели, гащи (къси и дълги) и други.

ОТДЕЛЪТ ДЕТСКО ДОЛНО ОБЛЕКЛО:
гащички, ризи, нощници, комбинезонче
(за момичета и момчета).

БАНСКИ ОБЛЕКЛА
СПОРТНИ ОБЛЕКЛА
ЮНАШКО ОБЛЕКЛО

Изглед на трикотажната фабрика „Габрово“ АД

Търговско Акц. Д-во „ГАБРОВО“ ГР. ГАБРОВО.

Фабрика за трикотажъ и тъкани платове отъ памукъ, вълна и коприна.

Нашитъ фланели сж най-добрата броня противъ студъ, влага, вѣтъръ и всички заболявания, причинени отъ тѣхъ. Тѣ съединяватъ въ себе си всички условия и всички преимущества на долно облѣкло
ЗДРАВО, ПРИЯТНО, РАЗУМНО И КРАСИВО.

Телефонъ 420.

СД "ПЕТКО ГАТЕВ и сие"

Петко Гатев

През 1908 година се основава едноличната фирма "Петко Гатев" – търговец, родом от с. Съботковци. Дейността ѝ е търговия с вълна, кожи, восък и др. Собственик на фирмата е Петко Гатев.

Бащата на Петко Гатев бил търговец на вълна, занимавал се и със строителство, предприемач, водёл хора със себе си в Румъния. Измират му деца и той решава останалите да ги изучи. Заселва се в Габрово, купува 4 дка земя в кв. "Падало", прави къща и фабрична постройка и започва заедно с търговията с вълна и производство на преди и платове.

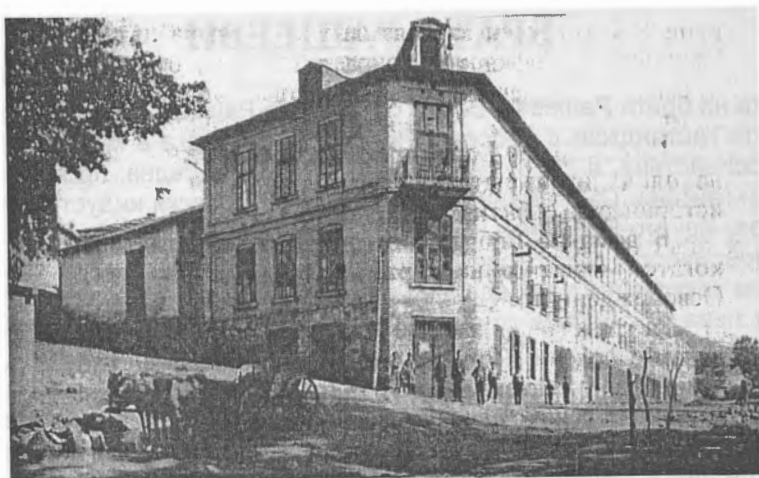
През 1914 г. във фирмата влиза брат му Стефан Гатев и тя се преименува "Братя Петко и Стефан Гатев" – Габрово, със същата стопанска дейност. На 16 април 1926 г. от дружеството излиза Ст. Гатев и на негово място влиза големият син на Петко – Ганчо Гатев. Дружеството отново се преименува – Събирателно дружество "Петко Гатев и сие". Първоначално в дейността на дружеството е само парна бояджийна, построена в квартал "Падало", в близост до Колелото, с дървени апарати, няколко работника и майстор – инженер-химик Оскар Хуз. По нареждане на Министерството на търговията и занаятите бояджийната преустановява дейността си през 1942 година, след което дружеството променя дейността си във вълнена щрайхгарна предачница и тъкачница. Петко Гатев разширява зданието на бояджийната и поставя началото на бъдещата фабрика на фирмата. Първите машини са рингова предачка с 324 вретена, чепкало и др. В същото време брат му Стефан Гатев построява в местността "Михалевото" нова камгарна предачница под формата на акционерно дружество с 800 рингови вретена, един подготвителен асортимент влачалня и пералня. Предачните машини са френски, система "Еламаг". Поръчани са машини с около 2000 вретена във фирмата "Инголщатд", но поради войната не се получават. Във фирмата работят около 70 работника.

Паралелно с основаването на Събирателното дружество "Петко Гатев и сие" – Габрово, през 1926 година се основава и Акционерно дружество "Петко Гатев сие съдружие" – Габрово за индустрия и търговия, с председател Петко Гатев и членове Ганчо Гатев и Петър Топалов. През 1934 година, след няколко неуспешни търгове, фабрика "Александър" преминава в ръцете на Петко Гатев. Фабриката е в окаяно положение. С пълен капацитет работи само камгарната предачница. При това камгарните дарачни състави са недостатъчни, поради което се внася лента от Германия, Англия, Белгия. Това положение години наред затруднява работата на фабриката. Постепенно трудностите са преодоляни. Едно след друго се пускат в действие всички отделения, преминава се на двусменна работа, а работниците през 1938 г. стават 380.

След национализацията, след като му е отнето всичко, отива в Съботковци, където отбъгван от всички като "враг на народа" умира на 10.XII.1949 г.

Има двама сина – Ганчо П. Гатев, който става съдружник във фабриката и Тодор П. Гатев. Тодор от 1935 – 1939 г. следва във висше текстилно училище в гр. Вервие – Белгия. До национализацията работи в "Александър" като технически ръководител. От 1952 г. е учител при Текстилен техникум – Габрово.

ЛИТЕРАТУРА: Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, с. 142, 184, 215, 1982 г. ОДА – Габрово, Ф 132К, По материали на П. Гатев – внук.

Вълнено-текстилно анонимно акционерно дружество.
Фабрика "Александър", Габрово, 1912 г.

Бащата и майката на Петко Ганев

	ПЕТКО ГАЧЕВЪ & С-не ИНДУСТРИЯ И ТЪРГОВИЯ Ф-ка за кимгарни прежди Основана 1908 год. ГАБРОВО Димг. енергия 50 к. с. Персоналът 10 д.	СЕМО ИВ. СЕМОВЪ Фабрика за обш, навушца, шаеци, прежди, гайтани, кебети, пояси и др. ГАБРОВО Основана 1906 г. Димг. енергия 42 к. с. Персоналът 20—25 д. (Притежава общи и спец. облиги по закона за несърдечене кисти- ната индустрия)	
ПЕТКО ГАЧЕВЪ роп. отъ с. Саботковци (Габровско)			СЕМО ИВ. СЕМОВЪ роп. отъ с. Чалъковци (Габров.) Синдикализиранъ се по тавист. нма. въ Габрово, Чалъ и Асирини.
Производство на: кимгарни прежди за трико- тажъ и бродерия. Плвсиментъ цѣля България.		Производство на: обш, навушца, шаеци, прежди, гайтани, кебета, пояси и др. Плвсиментъ цѣля България.	

Телефонъ: Кестери № 148
Домъ № 127

Телефонъ № 67

БРАТЯ РАШЕЕВИ

Бащата на братя Рашееви, Велчо Евстратиев Рашеев /1834 – 1906/ е един от най-старите гайтанджии в Габрово. Притежава 45 чарка в местността “Тепавиците”. Впоследствие, в съдружие с шурей си Христо Гъдев, произвеждат до 10 хиляди оки гайтани. Съвременник е на видните габровски индустриалци Иван К. Калпазанов, Христо Р. Бобчев, братя х. Стойчеви и на други създатели на фабричното предачество в Габрово. Заедно с тях, през 1883 г. участва с парични средства за закупуване на предачни машини от Англия. Със събраните 80 хиляди златни лева Хр. Бобчев отива в Манчестър, където прави поръчка за комплект предачни машини. В съответствие със сключения договор между съдружниците, В. Рашеев сам ръководи строежа на фабричното здание на бъдещата фабрика “Александър”. След като тя е пусната в действие, той дава своя вълна в нея за изпридане и с придобитата прежда произвежда гайтани в чарковете си.

След неговата смърт синовете му Христо, Николай и Георги запазват наследеното от баща си. През 1910 г. основават фирмата “Братя Рашееви” СД, за производство на памучни и вълнени прежди, тъкане на платове от същите прежди и търговия с тях. За съдружник приемат и Роберт Фрейлих.

Първоначално фабриката е разполагала с един твърде ограничен инвентар, но с последователни доставки на машини тя става напълно модерна щрайхгарна предачница, с необходимия асортимент от дараци, селфактори, вретена и др.

Съдружниците, срещу акциите на баща си във фабрика “Александър”, построяват на мястото на чаркчийницата своя щрайхгарна предачница /днес в района на “Капитан дядо Никола”/. По-голяма част от производството на фабриката е “ишлеме”, т.е. изработване на чужди вълни в прежди срещу заплащане, а по-малка част е собственост на фабриката. Цялото производство достига годишно до 120 000 кг. Обемът на произведената продукция непрекъснато расте поради търсенето на спортни и модни щрайхгарни платове. Използва се фина местна и вносна вълна, дреб и изкуствена вълна, предназначена предимно за щрайхгарен трикотаж и тъкачество.

Христо В. Рашеев завършва Робърт колеж в Цариград. Владее писмено и говоримо 7 езика. Става първи търговски консул в Габрово.

Николай В. Рашеев завършва стопански науки в Белгия. След дипломирането си се завръща в Габрово и започва работа във фабриката.

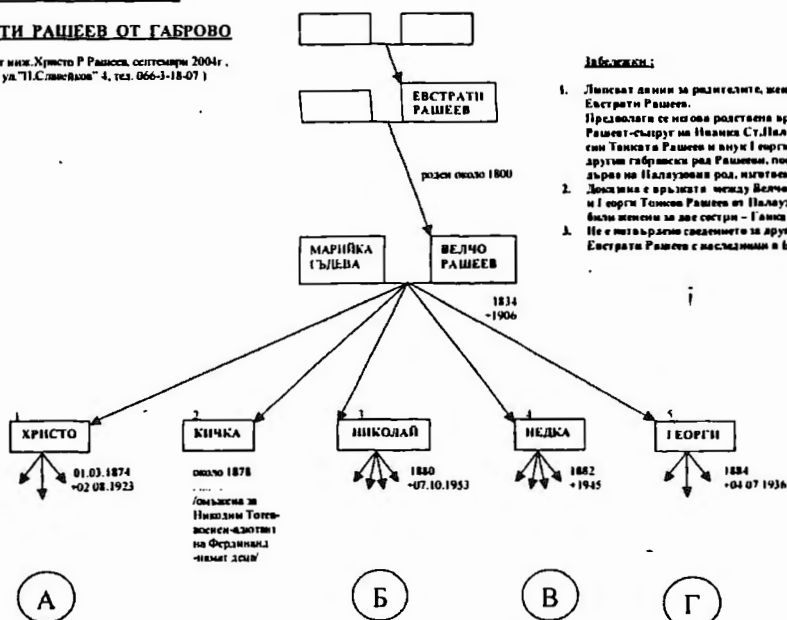
Георги В. Рашеев също участва в работата и управлението на фирмата.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 55, 1934 г. “Кой, кой е в Габрово”, с. 116, 2004 г. “Габровски новини”, бр. 20, 1997 г. Ганчо Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово. 84, 1982 г. ОДА – Габрово, Ф 678К, оп. 1, а.е. 7 М. Пурел, Габровци на XX век, т. III, с. 116, 2005 г.

РОДОСЛОВИЕ НА РОДА НА

ЕВСТРАТИ РАШЕЕВ ОТ ГАБРОВО

(изготвено от инж. Христо Р. Рашев, септември 2004г.,
гр. Габрово, ул. "П.Славейков" 4, тел. 066-3-18-07)

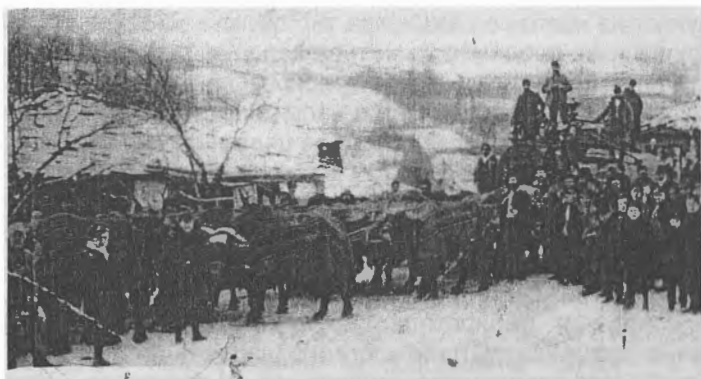
Забелужки:

1. Липсват данни за родителите, жената и други деца на Евстрати Рашев. Предполага се негов родствено връзка с Никола Рашев-сестру на Никола Ст.Палаузов, които имат син Тонкара Рашев и внук Георги Рашев, но са от другия габровски род Рашевци, посочен в родословните дървета на Палаузови род, изготвено от Чоладиев.
2. Допълнителна връзка между Велчо Евстратиев Рашев и Георги Тонкара Рашев от Палаузови род, които са били женени за две сестри - Галица и Марияка Гълчев.
3. Не е извършено сведението за друг син на Евстрати Рашев с наследници в Бургас.

Изготвено от архивиста А.Б.В и Г

Общ изглед на текстилната фабрика „Бр. В. Рашевци“

Превозване на парния котел за фабрика „Братя Рашевци“

ФАБРИКА "ВЕНКО ОБРЕТЕНОВ"

Основана през 1924 г., към 1925 г. разполага с основен капитал над 1 милион лева, в това число – машини за 545 000 лева. Вълнено-трикотажна фабрика, с около 40 работника. Поддържа икономически връзки с вълнено-трикотажните фабрики "Андрей Хр. Момерин", АД "Габрово" и с вълнено-предачните "Христо Р. Бобчев" и "Камгар"

ЦОНЧО С. ЦОНЧЕВ

Заедно с Георги Селвелиев основават през 1910 г. трикотажна фабрика с моторни рундшулни машини за производство на долно облекло от фин трикотаж. Сътрудничеството е до 1919 г., когато Цончо Цончев се отделя и започва самостоятелна работа.

ЛИТЕРАТУРА: Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, с. 27, 1984 г.

БРАТЯ РАДЕВИ

Христо Радев е роден на 23 декември 1886 г. в колиби Цвятковци, Габровско, в семейството на търговец. Брат му Ботю Радев е роден на 10 ноември 1878 г. Бащата с непосилен труд изхранва семейството, състоящо се от 11 деца, като непрекъснато обикаля Отоманската империя, Влашко, Сърбия, Унгария, Виена.

Най-малкият Христо учи до четвърто отделение в с. Кметовци. Когато умира баща му, той е принуден да работи като ратай при чехларина Иван Неделиев в Габрово. Грижи се за всичко, което му нареди чорбаджията, работи по 16-18 часа в денонощие. Големият ангажимент, непосилен дори за възрастен човек, го накаква да напусне работилницата и заедно с бащата на Пенчо Семов и по-големият му брат Ботю започват да се занимават с търговия. Изнасят гайтани и шаяци в Турция, а от там внасят анадолски восък и сурови овчи кожи, от Гърция – зехтин, паламуд. доставените стоки продават в Габрово. След края на Първата световна война, съвместно с един богат еврейин купуват военно облекло от Гърция и с вагони го препращат в София, а оттам за Белгия за развлачване във вид на възобновена вълна. Вложеният капитал от тази операция за шест месеца им донася значителна печалба, в резултат на което се разширява търговската им дейност. Заедно с брат си Ботю се ориентират предимно към търговия с вълна, платове и след като събират достатъчен капитал, регистрират събирателно дружество "Братя Ботю и Христо Радеви", което за кратко време се налага като една от най-авторитетните фирми в Габрово. Дейността им се простира из цялата страна. Наред с търговията, те инсталират в с. Чаркове при езерото 100 чарка за гайтан, които скоро увеличават на 200. Наемат майстори добри специалисти – гайтанджии и към 1936 г. те вече са едни от най-големите производители на гайтан в България.

На 10 април 1910 година състоятелните търговци и еснафи Стефан Топалов, Косю Цанков, Никола Шандурков, братя Иван и Стефан Пашови от с. Жълтеш и Христо Метев основават събирателно дружество със задача да се построи вълнено-предачна фабрика. Строителството започва веднага в местността "Гарванов камък". На следващата година на 2 февруари, дружеството е преустроено в Акционерно дружество "Орел" с основен капитал 100 000 лв.

До 1915 година фабрика "Орел" има над 30 машини, капиталът е притежание на 14 акционери, а броят на работниците достига до 40. През периода на Първата световна война фабриката е милитаризирана. Въпреки това, печалбата намалява, което довежда до необходимостта за строг контрол на разходите. Дневното производство достига до 120 кг прежда. Милитаризацията спомага към края на войната фабриката да оправи финансовото си състояние. През 1918 г. са инсталирани 960 камгарни вретена, комплектовани със значителен брой подготвителни машини система "Принц Смит и син". Машинният парк се задвижва с двойна водна турбина – френски тип, подпомогната от локомотил с два цилиндъра. годишното производство на фабриката е около 50 000 кг. камгарна прежда. Най-големи количества вълна се преработват за акционерите и на търговците на вълна и вълнени изделия като Ботю и Христо Радеви, Христо Метев, Христо Конкилев, Петко и Стефан Гатеви и др.

През 1921 година водната енергия от 45 к.с. получавана от старата воденична вада и бент се оказва крайно недостатъчна. След направените проучвания се установява че осигуряването на воден пад от 6,61 м. може да се постигне с построяването на нов бент и вада с ефективна мощност от 282 к.с. Строителството започва веднага и през 1922 г. е завършено. Доставена е нова турбина от фирмата "Х. Щрауб", Мюнхен, производство на турбинна фабрика "Гайсбинген". За да се оползотвори напълно увеличената енергия, през 1924 г. в района на фабриката е построена и дъскорезница с гатер, за което е направено отклонение от вадата. По този начин предприятието развива промишлена и търговска дейност и с дървен материал.

До края на войната фабриката не дава почти никакви доходи на акционерите и те с готовност след войната продават акциите си на братя Радеви, които до 1928 година успяват да станат пълни собственици. Доставят модерна парна бояджийница от Германия, купуват още една предачница от гара Искър, банкрутирала по време на войната. Производството им непрекъснато се увеличава, към края на 1934 г. годишното производство достига до 120 000 кг. прежда, а към 1938 г. фабриката излиза на първо място в страната по производство на трикотажна прежда.

Христо Радев поема снабдяването с вълна и пласмент на продукцията, Ботю Радев е избран за управител. В картела на фабриката са включени над 700 цвята прежди, които се изпълняват в количества желани от повече от 1000 клиенти от цялата страна. Преди началото на Втората световна война, фабриката все повече се стабилизира. Собствениците вземат под наем фабрика "Розова долина" в Казанлък и текстилната фабрика на братя Маринчеви в Сливен. Още по-голям напредък фабриката получава след 1930 г. Освен разширението на фабричната сграда са набавени и нови машини. През 1941 г. Ботю Радев, зет му Ст. Тухладжиев и синовете на Христо Радев, студенти в Германия, договарят в Инголцат доставка на нова модерна предачница, която е доставена през 1943 г. Към края на войната фабриката разполага с 2464 камгарни вретена с всички спомагателни и подготвителни машини, бояджийница, пералня за вълна. Доставена е и нова модерна водна турбина с мощност 110 к.с. Към деня на национализацията фабриката притежава комплексна камгарна предачница с 4260 вретена, щрайхгарна предачница от 800 вретена, жакардови станове за одеала.

Национализацията заварва Христо Радев болен в София, пред операция. Вместо да постъпи в болница той отива до дирекция "Текстилни влакна" и издейства поредния наряд вълна за фабриката. "Знам, че фабриката е национализирана, но само след месец моите работници ще останат без работа

и тогава не ще мога да им помогна". Неговият житейски девиз "Ако не можеш да направиш на човека добро, не му прави зло", дава един прекрасен облик на човека Христо Радев, който се оказва в края на живота си изхвърлен от обществото, без средства, без пенсия. Роден беден, умира още по-беден.

ЛИТЕРАТУРА: "Реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 3, 1995 г. Книга на габровската индустрия, с. 111, 1934 г. В-к "Габрово днес", бр. 7, 10, 15, 2001 г. Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово, 1982 г. ОДА – Габрово, Ф 32К, оп. 1, а.е. 2, л. 100. В-к "Габрово днес", бр. 84, 1998 г. Ив. Георгиев, "Нов ден", № 20 8 септ., 1997 г.

Христо и Ботьо Радеви

Донка и Ботьо Радеви

Анонимно Акционерно Дружество

Фабрика „ОРЕЛЪ“

ГАБРОВО

Производство на:

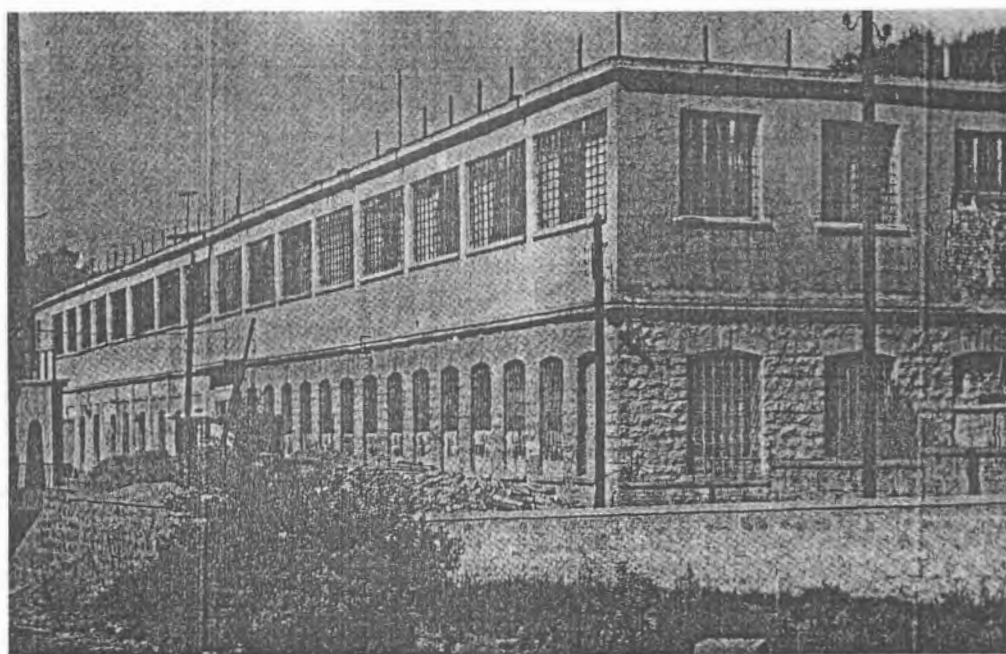
всички видове камгарни прежди
отъ мѣстни и европейски
вълни, шаеци, аби, пояси
и гайтанъ.

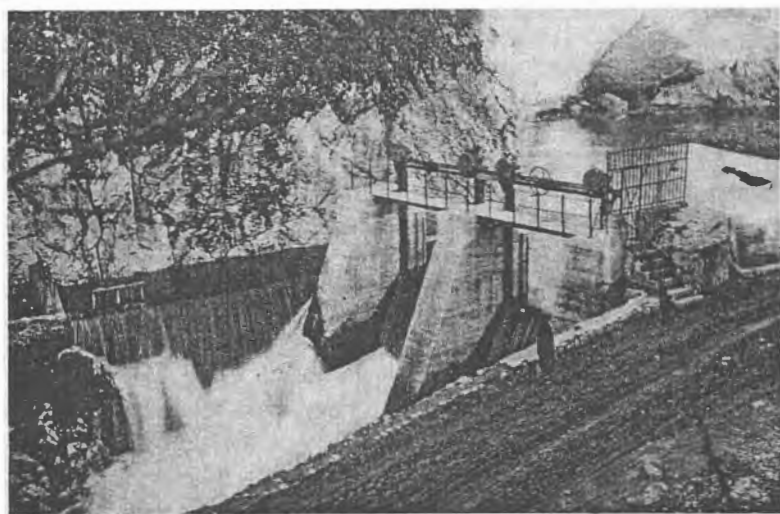

Телефони: Фабрика 517.
Кантора 287.

За телеграми: Фабрика „ОРЕЛЪ“.

Фабрика „Орел“

Бентът на р. Янтра, собственост на фабрика „Орел“. Този бент е построен по подобие на бентовете по рилската река.

ТОТЮ ПАНТЕВ ПАНТЕВ

Роден през 1869 г. в с. Недевци, Габровско. На 14 години остава сирак и като най-голям от братята Христо, Стефан и Йонко поема издръжката на семейството. постъпва във фабрика "Александър" да носи кореспонденцията на фирмата до пощата и да помага в кантората. Имайки склонност към техниката, през всяко свободно време наблюдава работата на английските майстори, които братовчед му Рачо Бобчев, един от синовете на основателя на фабриката Христо Рачов Бобчев, наема за монтаж на машините. От тях той научава много добре английски език. Когато след три години договорът на англичаните приключва, те препоръчват на Управителния съвет на фабриката за майстор да остане Тотю Пантев. Така той става първият текстилен майстор. Впоследствие подготвя двамата си братя Христо и Стефан също за майстори, а Йонко изпраща в Германия да следва право на собствени разноски.

След 18 години работа в "Александър", през 1904 г. по инициатива на Пенчо Семов, в съдружие с Панайот Славчев, Тотю Пантев и Момерин създават фабрика "Надежда". Тотю Пантев влиза като акционер с две акции и същевременно като технически ръководител на цялата фабрика – предачница, тъкачница и апретура. Същата година, фабриката вече построена и обзаведена с парна машина, водна енергия и 45 стана започва нормална работа.

В 1910 година Тотю Пантев постъпва отново на работа във фабрика "Александър", вече като технически ръководител и заместник на починалия Рачо Бобчев. На тази длъжност той остава около една година, тъй като пак по инициатива на Пенчо Семов се основава фабрика "Кирил" за торби, чували, първата в Девня. Като технически ръководител в тази ютена фабрика Т. Пантев остава до края на 1919 г. Няколко години след основаването, по решение на акционерите, фабриката е преместена във Варна.

Макар и далеч от Габрово, Пантев не престава да крои отдавна намислените си планове, да се върне в собствения си град и да създаде своя фабрика. Още същата година, след 30 годишна работа той се връща в Габрово и като известен вече професионалист – майстор на текстилни машини често е викан да ги поправя. Освен в града той е ангажиран и във фабрика "Розова долина" – Казанлък, където още като малък участва в монтирането на машините, във фабрика "Св. Георги" – Трявна и др. Известно време той се занимава с търговия. Това не го удовлетворява и със спестените дотогава 8 000 лева купува от Плевен една ръчна плетачна машина № 7. Синът му Пантю навива преждата, жена му плете, а дъщерята шие фланелите. При една сполучлива сделка с пловдивския търговец Иван Козарев, те сполучват да продадат 500 кг произведена продукция и от получените пари Т. Пантев купува от София още две машини от фирмата "Братя Маджункови". Наемат две работнички, и с членовете на семейството през 1919 г. полагат основите на фабрика "Т. Пантев", която до 1929 г. се разраства в модерно трикотажно заведение за горно облекло. Основните производства на фабриката са предимно горни вълнено-трикотажни дрехи, дамски костюми, жакети, дамски и мъжки пуловери, спортни фланели, детски жилетки и др. През 1947 година за този вид производства фабриката е най-голямата на Балканите. Собственикът обзавежда още една постройка, където съпругата му се специализира в плетене на рокли. На 1 август, когато по традиция пристигат търговци от цялата страна, фамилията продава по няколко хиляди рокли. Постоянно увеличаващата се работа се дължи преди всичко на голямата култура и трудолюбие на жена му и умението му да произвежда

качествена прежда, която купува от Англия като лента /обработена овча вълна/, и във фабриката на х. Стойчеви я предаде по негово желание.

През 1924 година, синът му Пантю Пантев, след Априловската гимназия заминава да учи в Свищов в Търговската гимназия. По това време производството се разраства, работят 30-40 работници.

През 1926 година Т. Пантев се премества в новопостроено здание, специално за фабриката устроено с всички удобства, битови условия, складове за прежди и готови стоки. Купува го от бившия собственик Андрей Ковачев и със сина си Пантю образуват дружество "Пантев, Ковачев и сие". Само няколко месеца след това, Ковачев загива при злополука, дружеството се разпада, но веднага Т. Пантев започва построяването на ново здание, което оборудва с модерни машини. В това време синът му Пантю, завършил търговско образование, се връща окончателно в Габрово и се включва активно в производството. Всяка година, в началото на януари той ходи за модели по всички европейски столици. Купува и нови машини. Далновиден, Т. Пантев изпраща сина си в света, в Швейцария, гр. Нюшател, във фирмата "Дубиед" – най-голямата по това време, с 15 000 работника, за производство на плетачни машини. Фирмата има собствено училище, в което Пантю постъпва в специалност – трикотаж. Завършва с отличие и връщайки се в Габрово, веднага се включва в дейността на фабриката. Тъй като тя непрекъснато се разраства, започва да не достига електрическата енергия. Ток дотогава се доставя от "Грамадата", от Лулев и Беров. Налага се да се търси нова възможност и такава е намерена в производството на собствен електродобив – газгенератор. Построява се ново здание за моторните машини, които произвеждат копринените платове.

Пантю се оженва за дъщерята на Петър Кедев, зет на Пенчо Семов – води негова сестра. В това време П. Семов притежава вече 8 фабрики. Пантю Пантев започва все по-активно да взема участие в цялостната дейност на фабриката. Успява да закупи изоставената фабрика за обувки "Бизон", някогашна собственост на Минчо Гутев. Акционерите на тази фабрика разполагали с ограничени капитали, при това конфекцията все още не е предпочитана пред обувките, правени по поръчка. В новата фабрика преместват 100 шевни машини и кройчното отделение, а в старото здание остават кройчите и машините само за вълнен трикотаж. Така по негова инициатива се отделя коприненото и памучното от вълненото производство.

От виенската фабрика "Алтман" – една от най-модерните за тогава в света за вълнен трикотаж Пантев купува най-добрите машини "Жарсей" и "Меланец". Само с две от тях производството се удвоява. Авторитетът на собствениците се повишава непрекъснато. П. Пантев е избран за подпредседател на Областната стопанска камара в Плевен.

По време на Втората световна война фабриката още повече увеличава производителността и то главно чрез изпълнение на големи военни поръчки. Натрупаните печалби позволяват на Пантев да разшири производствените си площи и да внесе нови машини. В периода 1942 – 1944 година износът за Германия и Италия неколкостратно нараства. Най-много се произвеждат военни поръчки – вълнени фланели, чорапи, ръкавици. Докато през 1938 г. във фирмата са произведени 23 844 кг. трикотажни изделия на стойност 11 332 000 лв., то през 1944 година производството се увеличава три пъти, а стойността му постига 35 милиона лева. Такъв подем отбелязват много малко фабрики в страната. Чистата печалба също се увеличава и достига до 7-8 пъти повече в сравнение с 1939 г. Реализираните печалби Т. Пантев влага в разширяване на предприятието, в купуването на нови машини, съоръжения, строи нови работни помещения, подобрява непрекъснато организацията на производството.

Постепенно ръководството на фабриката преминава в ръцете на Пантю Пантев. В началото на 1945 година той е включен в състава на Търговската делегация, която заминава за СССР, за сключване на първата търговска спогодба. В продължение на три месеца делегацията посещава различни предприятия, провежда срещи с представители на различни организации. След завръщането си в Габрово Пантю Пантев построява пететажен блок – общежитие за 30 милиона лева, което подарява на работниците.

Човек със солидно образование, владеещ перфектно три чужди езика, показал на дело грижите си към работниците, на 19 май 1949 г. е арестуван заедно с Петър Кедев и Пенчо Семов-син и откаран в лагер в Ножарово. Започва пет години по лагери, труд, глад, болести, убийства. Обикаля лагерите в Ножарово, Заград, Бащино, Босна, Куфалджа и накрая адът Белене.

Освободен през август 1954 г. почва работа в кариерите във Владая. След това работи 15 години в София в бетонджийска бригада. Приет е на работа в “Промислено строителство” като главен диспечер. След пенсионирането си работи надомна работа – монтаж на химикалки. След 70 години трудов стаж през 1999 година умира на 92 години, доживял да види фабриката си.

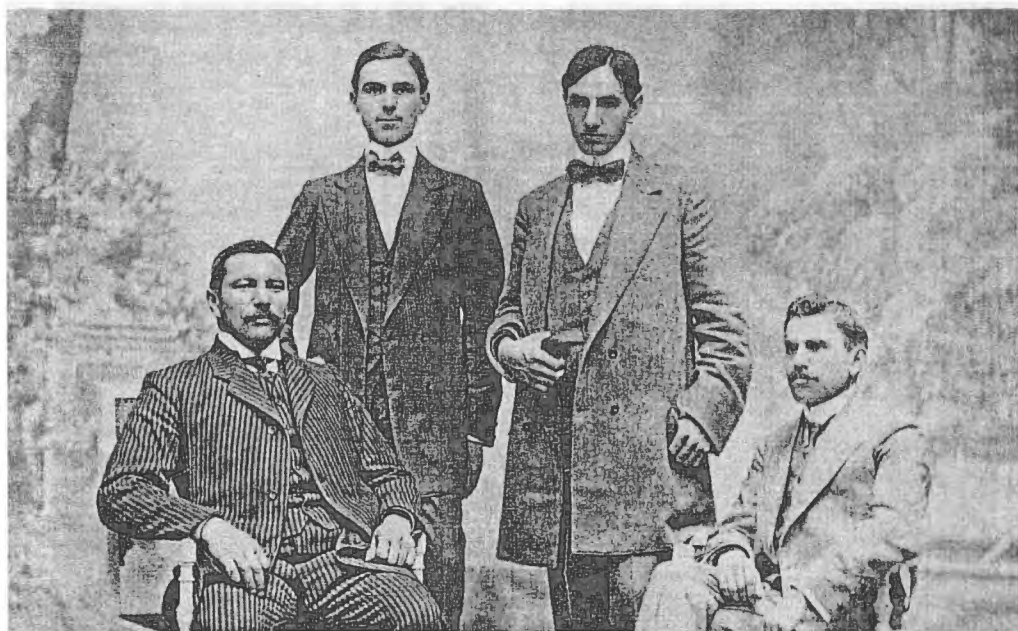
Пантю Пантев има двама сина – Тотю Пантев, изключван два пъти от университета, впоследствие професор в областта на радиобиологията, нуклеарната медицина, онкологията и космическата биология и медицина. Автор на повече от 200 научни работи, 25 внедрени изобретения и над 200 нови съединения като потенциални противотуморни препарати. Известно време е управител на фабрика “Картал”. Другият син живее във Виена, пенсионер.

Тотю Пантев умира през 1950 година. След национализацията фабриката става базисно предприятие на завод “Добри Карталов”, понастоящем “Картал”.

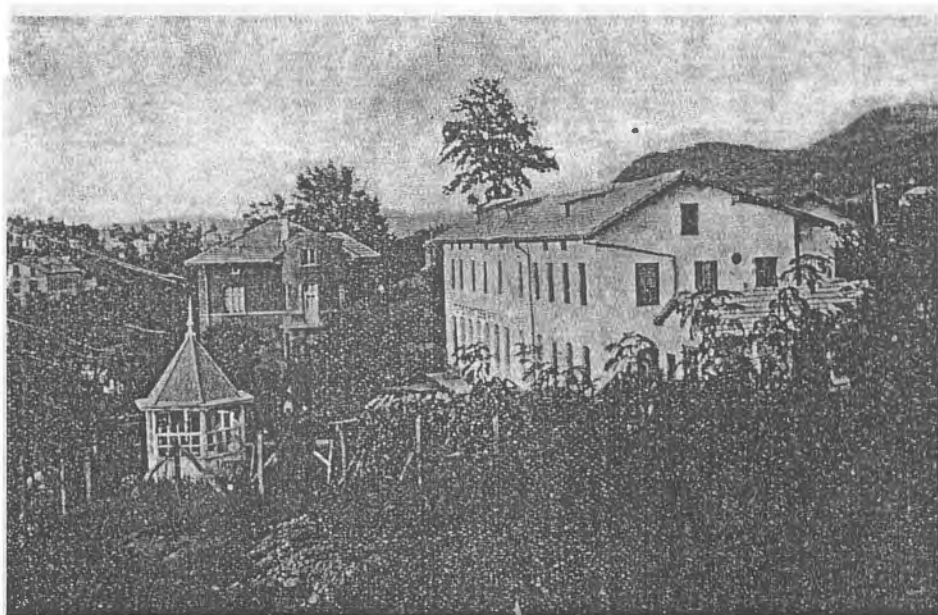
ЛИТЕРАТУРА: П. Пантев, спомени, 1990 г. Алманах на българските индустриалци, с. 146, 1995 г. Книга на габровската индустрия, с. 117, 1934 г. Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната индустрия в Габрово. “Реликви”, изд. на ОДА – Габрово, бр. 3, 1995 г. “Кой, кой е в Габрово”, с. 164, 2004 г. Енциклопедия”- Дарителство, с. 2002

Тотю Пантев и съпругата му

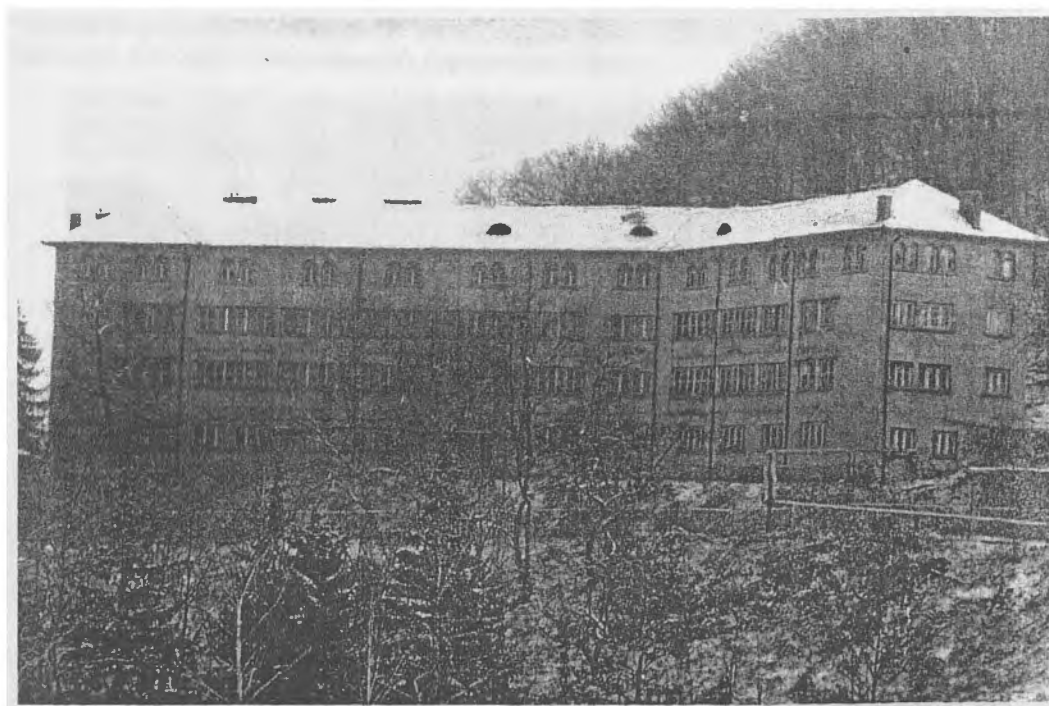
Прави от ляво на дясно: Лазар Теокарович, създал най-голямата текстилна фабрика на Балканите в гр. Ниш – Югославия; убит от Тито, направил паметник на приятеля си Ив. Метев, до него Ив. Метев, първият текстилен инж. в България, завършил във Вервие, Белгия. седнали: с раираният костюм – Тотю Пантев, до него Анавия – доставчик на преди от Европа за България.

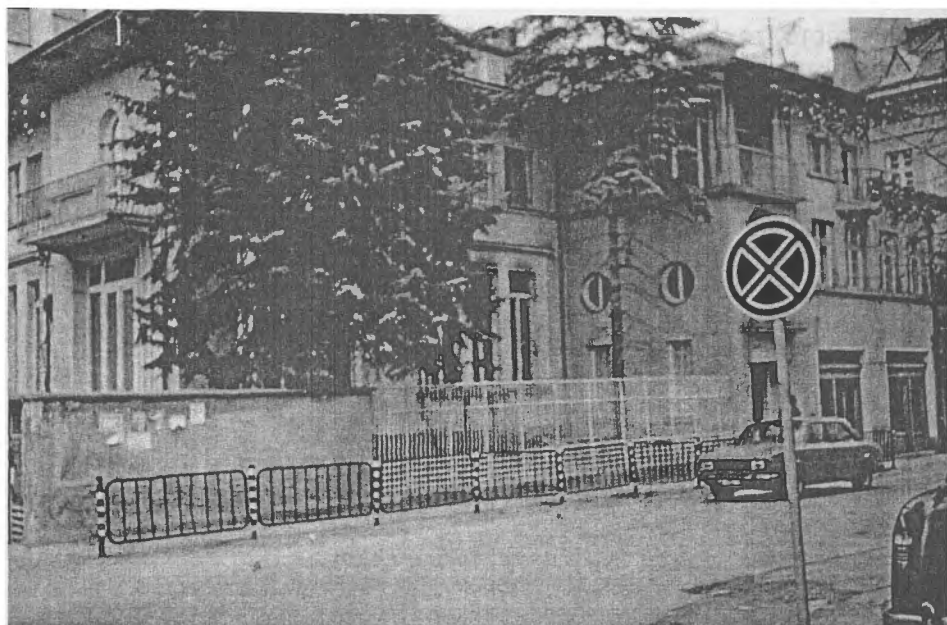
Общ изглед на трикотажна фабрика "Т. Пантев и син"

От ляво на дясно: Т. Пантев, П. Семов, Ив. Донков

Общжитието на работниците от ф-ка "Т. Пантев и син"

Жилищният дом на Пантю Пантев

БРАТЯ КУНЕВИ

Борис Кунев

Борис Иванов Кунев е роден на 14 ноември 1899 г. в гр. Свищов. Бил е най-малкият от шестте деца в семейството – трима братя и три сестри. Осем души са преживявали от една малка бакалничка на пристанището. При едно наводнение дюкянчето е зелято. Бащата се борил да спаси поне една малка част от стоката, но настива, разболява се от бронхитпневмония и оставя децата сираци. Тогава Борис е на 11 години. С много труд и усилия майката успява да даде добро образование на всичките си деца. Двама от синовете Атанас и Борис завършват елитната търговска гимназия в Свищов.

След завършване на образованието си Атанас и Борис идват в Габрово. Установяват се на работа като счетоводители. Всеобщият подем на индустриално Габрово ги увлича и на 19 август 1919 г. регистрират фирма "Трикотажна фабрика Братя

Куневи". Започват производството на вълнен трикотаж с ръчни плетачни машини, а от 1923 г. внедряват и моторни, с което значително се увеличава обемът на производството.

За усъвършенстването си Борис Кунев отива в гр. Кемниц, 1930 – Германия, световно известен индустриален и текстилен център, там е и висшето училище по текстилно машиностроене. Основно се запознава с организация на

производството, технология на плетачеството, с възможностите за реновиране на плетачните машини, за конструиране и производството на нови. След завръщането си в България през 1932 г. фабриката е оборудвана с най-новите модели моторни плетачни машини, а фирмата „Трикотажна фабрика Братя Куневи“ става генерален представител на фирмата „Зайферт-Дюнер“ за България със склад в Габрово. Кантората и складът са били на ул. „Николаевска“ № 18 /сега срещу банка ДСК/, а зад тях с лице към реката – триетажна сграда на фабриката.

С умерено темпо, с много проблеми и препятствия, фабриката се разраства. Това, което я прави единствена в България, е разкриването на технически отдел за ремонт и реновиране на линейни плетачни машини, преустройството им от един номер на друг. Започва производството и на резервни части за тях. По-късно фирмата предлага на пазара и нови машини под марката „Света Параскева“. Светицата е тачена от габровци и е приета за покровителка на трикотажния бранш, тъй като при равноангелския ѝ живот в Йорданската пустиня, за да се избави от изкушенията на зъл дух, непрекъснато плетяла различни дрехи и ги раздавала на бедните.

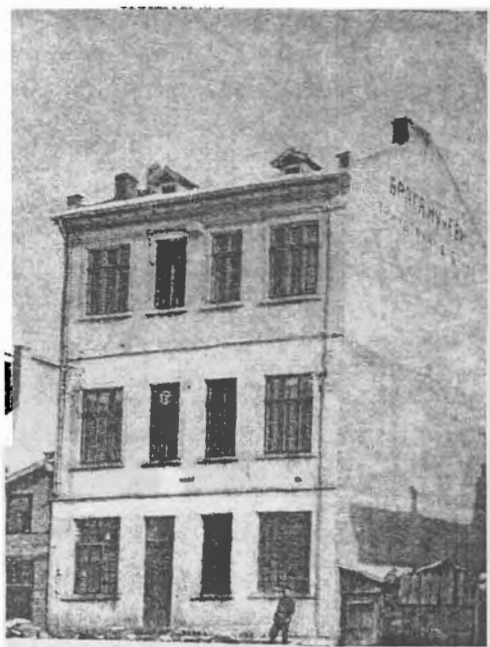
Проспериращото производство наложило откриването на технически отдел в 1940 г., който започва редовното производство на ръчни плетачни машини за вълнен трикотаж. Във фабриката се поправят машини не само на собствениците от Габрово, но и от цяла България. Освен този вид дейност, която започва да представлява малка техническа база за трикотажната промишленост в града, редовно се изработват и вълнени плетива за долно и горно облекло, фланели, гети, чорапи, ръкавици. Към края на 1939 г. във фабриката е изработен 18 127 кг. трикотаж за 6 608 000 лв. Бързото развитие на фабриката и оригиналното и конкурентно способно производство дава идея на Борис Кунев да открие средно училище за подготовка на специалисти за конструиране и поддържане на текстилни машини. Тази идея се реализира през 1946 г. с откриването на Средно държавно трикотажно училище в Габрово, в което той до национализацията е преподавател по трикотажни машини.

От основаването през 1919 г. до национализацията през 1947 г. фирмата „Братя Куневи“ се управлява от братята Атанас и Борис. След национализацията Борис Кунев е изпратен в с. Ножарово край Тутракан, а след това преместен в Белене. След освобождаването му се установява в София. Започва работа в Промислен комбинат „Средец“ като майстор-специалист по поддържане на машините в трикотажния отдел. Стилът му на работа, знанията и уменията са високо оценени и по предложение на ръководството на промкомбината е получил софийско жителство. Почива на 17 март 1972 г. Основаното по негова инициатива училище се развива като техникум, днес Професионална гимназия по текстил и моден дизайн.

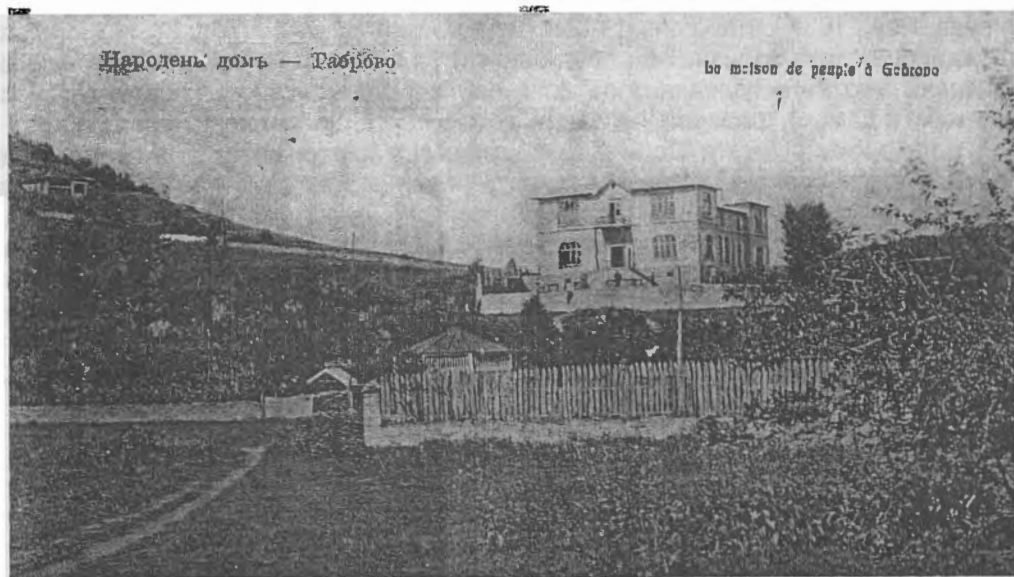
ЛИТЕРАТУРА: По материали на П. Проданов. „Кой, кой е в Габрово“, с. 132, 2004 г. Книга на габровската индустрия, с. 120, 1934 г. Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, с. 24, 1984 г. Л. Нанева и др. История на памуко-трикотажната промишленост в Габрово, с. 15, 31, 1986 г. ОДА – Габрово, Ф 459К, оп. 1, а.е. 17, Ф 139К, оп. 3, а.е. 65, Ф 145 К, оп. 2, а.е. 165, Ф 1112, оп.3, а.е. 8, Ф 55К, ис. спр.

Изглед на трикотажната фабрика
на Бр. Кунчеви (склад и кантора)

Общ изглед на трикотажната фабрика
на Бр. Кунчеви (машинни отделения)

Народен дом - Габрово

БРАТЯ ИВАНОВИ

Игнат Ив. Станев
1901 - 1973

Ив. Ив. Станев
1904 - 1996

Петко Ив. Станев
1906 - 1976

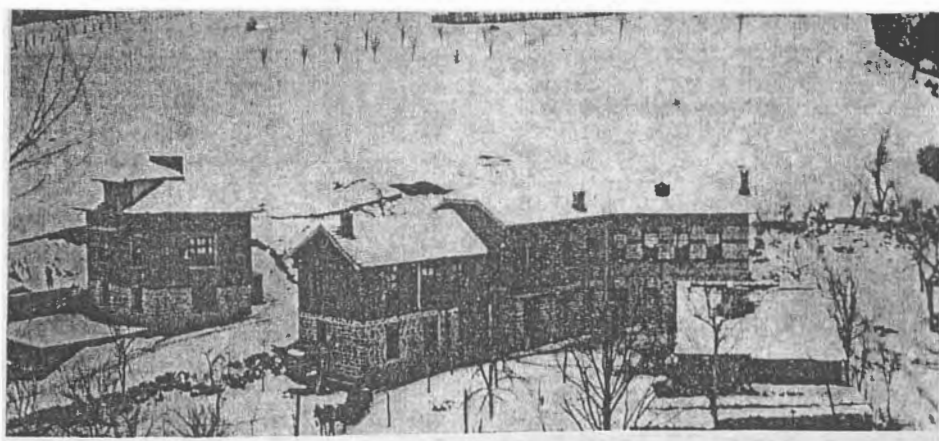
Братята Игнат, Петко и Иван Иванови през 1918 г. започват в малка работилница производството на вълнен трикотаж. През 1923 г. образуват фирма. Разширението чрез постройка на нова сграда се извършва в 1927 година. Отначало работят 15 работника, след 1929 г., когато Петко Иванов почива, като работнички се включват и двете сестри. Иван Станев става технически ръководител. Предприятието се разширява. Постепенно се обзавежда с пълен комплект плетачни машини с моторно и ръчно задвижване, марка "Сингер". Работниците са увеличени до 100 човека. През 1942 година се образува фирма ООД "Братя Иванови". По това време като счетоводител при тях работи Пенчо Каранев. През 1937 г. построяват общежитие, сграда на два етажа, по-късно обзавеждат и стол за хранене на работниците. Във фирмата се произвеждат всички видове трикотажни изделия от първокачествени местни и вносни прежди – блузи – мъжки и дамски, фланели, пуловери, детски палтенца, вълнени чорапи и др.

В началото фирмата "Бр. Иванови" има отдел за производство и търговия на обувки, които впоследствие се закрива и се ориентира само към изработка на вълнен трикотаж. Производството бързо се развива, машинният парк се увеличава /около 55 броя различни машини/ рундшул, рашел, рундщрих, машини за бродерия и др. През 1942 г. производството достига 13 311 кг. вълнен трикотаж. Само за няколко години основният капитал се увеличава два пъти. Всяка година предприятието приключва с печалба.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 125, 1934 г. Ив. Станев, в. "Габрово днес", бр. 70, 1992 г. ОДА – Габрово, Ф 99К, оп.1, а.е. 63, л. 79-91.

Първата работилница

Общ изглед на трикотажната фабрика на Бр. Иванови в с. Бичкия, Габровско

БРАТЯ ГЕОРГИЕВИ

Дядото на двамата братя, Гаврил Велков, родом от с. Кряковци, Габровско бил въстаник и обесен в Търново заедно с Цанко Дюстабанов. Баща им е бил беден земеделски работник.

Гаврил Георгиев

Петко Георгиев

Петко Гавраилов учи обушарство в с. Жълтеш, а Гаврил учи за плетач във фабрика „Бъдащност“, чийто собственик Илия Илиев е братовчед на баща им. След усвояване на обушарския занаят Петко се премества в Габрово и работи при Минчо Дойнов. Служи като кавалерист в Първата Световна война. При отиването си в казармата дава спестените пари на един лихвар и след уволнението има вече известни средства да отвори самостоятелен дюкян. През 1920 година успоредно с обушарството започва и плетачество в малка работилница. Постепенно работата се разраства и той привлича брат си за съдружник. През 1923 година основат СД „Братя Георгиеви“ за производство на вълнен трикотаж. Веднага започват да разширяват и модернизират производството на щрайхгарни изделия, доставят суровини и машини, осъществяват търговски връзки, бързо набират капитали. Вече замогнали се, братята построяват фабрика за трикотажни изделия „Цар Борис“, която впоследствие се разширява. През 1927 година получили привилегиите по закона за насърчаване на местната промишленост, фабриката, като една от най-голямата в бранша, става член на Съюза на габровските промишленици. Производството нараства с годините, фабриката отново се разширява и модернизира, завоюва широки пазари в страната. Въпреки тези успехи, братята разбират, че такова съдружие е в ограничени рамки за бъдещо развитие и реализират друга форма – Акционерно дружество, чиито възможности, на първо място финансови, са много по-големи. Дружеството е основано през 1934 г. Стават собственици и на АД „Бреге“ – София. Дружествения капитал на АД „Братя Георгиеви“ от 1 милион е увеличен на 6 милиона. За директор е назначен Гаврил Георгиев. Вълненият трикотаж е ликвидиран и предприятието прераства в памуко-трикотажна фабрика. Започва бързото развитие на дружеството. Надстроен е втори етаж на съществуващото помещение през 1937 година е построена отделна сграда за предачница, а през 1939 г. помещение, за шивашки отдел, работнически жилища. Предприятието допълва машинният си парк с

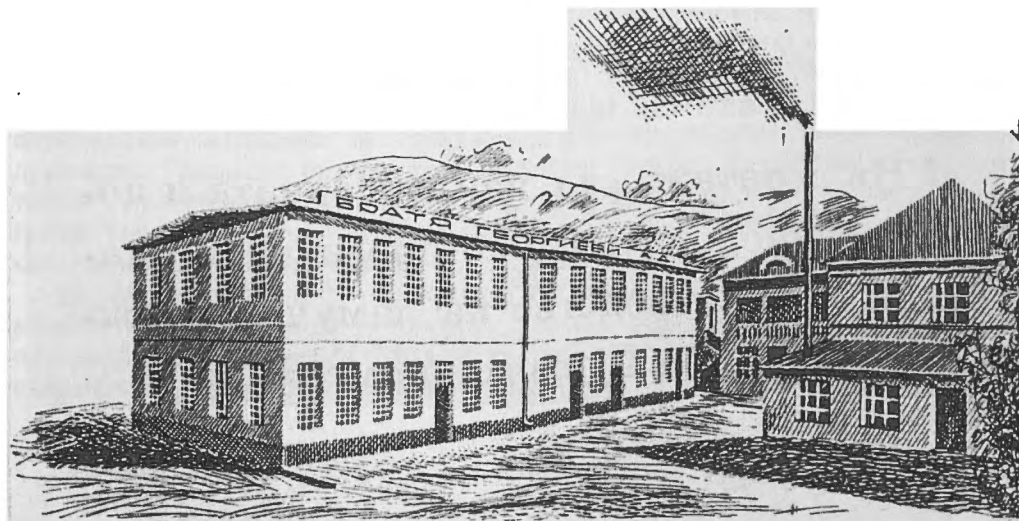
нови машини рундшул, кетеншул, оверлог, зигзаг и др. Така само за няколко години, от единствено помещение, в което се разположени всички машини, се оформят плетачен, предачен отдел, бояджийна, складове за готова продукция.

След 1939 година производството се ориентира предимно към доставки за военни нужди и държавни доставки. Търговски представител на фирмата е Петко Георгиев, а Гаврил Георгиев като плетач от детинство – технически ръководител на производството. Част от доставките на суровини са от немската фирмата „Макс Хелинг“. Освен памучна прежда във фабриката се изработват 17 вида памучен трикотаж – всички видове бельо, спортни ризи, дамски блузи и др. Дружествения капитал нараства на 8 милиона лева, което позволява на съдружниците да започнат ново разширение на фирмата – строителство на сграда за предачница на прежда „Вигон“ в с. Илевци, Габровско. Там строят и жилища за работниците. Преди национализацията капиталът на дружеството нараства на 40 милиона, с което то се нарежда между големите предприятия в този бранш. В него работят около 300 души.

Братята Петко и Гавраил Георгиеви правят през 1940 г. подарък на училище „Неофит Рилски“ – модерна радиоуредба. През 1946-1947 г. построяват на собственото си място на бул. „Априлов“ общежитие за работници, заедно с кино-салон. В района на предприятието построяват работнически жилища отоплявани с парно. При омъжване на някоя работничка подаряват на младоженците сервиз за хранене. Фабриката притежава модерна столова за хранене за персонала. Подаряват машини за оборудването на новото текстилно училище на града.

През 1945 година Петко Гавраилов е изпратен заедно с Пантю Пантев от правителството за три месеца в Москва, като член на първата стопанска делегация за сключване на търговска спогодба. След национализацията е изпратен в лагерите „Ножарево“ и „Богданов дол“.

ЛИТЕРАТУРА: „Реликви, изд. на ОДА-Габрово, бр. 3, 1996 г. Книга на габровската индустрия, с. 123, 1934 г. Л. Нанева и др. История на памукотрикоотажната промишленост в Габрово, с. 15, 22, 33, 1986 г. ОДА-Габрово, Ф 98К, а. е. 30, Ф 70К, а. е. 20.

Общ изглед на трикотажната фабрика „Бр. Георгиеви“ АД

Братя Георгиеви А. Д.

ГАБРОВО.

СКЛАДЪ — СОФИЯ

ул. „Царь Самуилъ“ № 84.

Телефони:

ГАБРОВО — 209.

СОФИЯ — 2 + 67 - 65.

За телеграми:

БРАТЯ ГЕОРГИЕВИ.

Златни медали:

СОЛУНЪ, БАРИ, ПЛОВДИВЪ И ВАРНА.

ПРОИЗВОДСТВО на първокачествено мъжко, дамско и детско долно облекло отъ егеръ, платиръ, вата и мако.

ГОЛЪМЪ ИЗБОРЪ на мъжки ризи и дамски блузи кетень и др.

Въ монтажъ на най-модерната и добре обзаведена памуко-предачна инсталация за производство на памучни преди **МАКО** въ всички номера.

ТОТЮ ЙОВЧЕВ

Тотю Йовчев

Роден в с. Топлеш, Габровско. Дълги години работи като работник – плетач в известните фабрики на Цанко Дюстабанов, Хр. Момерин, Ив. П. Семов. Със спестените средства през 1919 г. отваря плетачна работилница. Машините са ръчни, голяма част от производството също ръчно – извиване, гладене, пресукване, плетене. Благодарение на находчивостта и предприемчивостта на собственика, а така също и на моралната и денонощна подкрепа на жена му в помощ на производството, предприятието се стабилизира, независимо, че до 1922 година разполага с 3-4 плетачни машини и толкова работника и се помещава в една стая на Българска Земеделска банка. Производството на предприятието се състои от модерни дамски и детски жакети, рокли, блузи, фланели, чорапи, шалчета, болера, ръкавици и други изделия от местна и вносна прежда. По-голяма част от това производство е от камгарни прежди и е предназначено за градския купувач, а щрайхгарното се изпраща на селския пазар. Бързото разрастване на асортимента и количеството произведена продукция позволява на Т. Йовчев скоро да заеме цялата сграда на банката.

През 1926 година той построява едноетажна сграда, която обзавежда с 15 шевни и 15 плетачни машини, извивалня, кардир машина. Броят на работниците увеличава до 50. През 1928 година машинният парк е увеличен със закупена кръгла машина за рунджакард. Започва производство и на фин копиринен трикотаж.

Вследствие на увеличеното търсене на продукцията, Т. Йовчев наема и външни плетачки, а изплетените детайли раздава за надомна работа – за изшиване, гладене, свързване в дузини и др. Така много бедни габровки, които не могат по различни причини да работят във фабрики, имайки свободно време и възможност вземали работа за в къщи. По този начин се препитават много семейства.

През август 1934 година фабрика „Т. Йовчев“ се преобразува в Акционерно дружество с председател Т. Йовчев, който едновременно изпълнява и длъжността директор на предприятието. Продължава производството на вълнен и памучен трикотаж, като към края на 1939 година общото им производство се удвоява.

Освен с този вид производствена дейност Т. Йовчев се включва и в коренно различна по вид индустрия. По инициатива на П. Семов, на 19 май 1919 г. с определение на СевлиеВСки окръжен съд е регистрирано Безименно акционерно дружество „Градище“, със седалище Габрово. Предмет на дейност е търговия с тютюн и производство на тютюневи изделия. Първи акционери са Пенчо Семов, Добри Капазанов, Георги Селвелиев, Христо Радев и Тотю Йовчев с основен капитал на дружеството 1 милион златни лева.

Дружеството закупува трикотажната фабрика „Селвелиев-Цончев“ и продава машините на дружеството за трикотаж „Трико“. На тяхно място монтира линия за производство на папириси. Създава се тютюнева фабрика „Габрово“, която за съжаление просъществува само пет години.

Общ изглед на трикотажната фабрика на „Тотю Йовчев“ АД

ЛИТЕРАТУРА: ОДА - Габрово, Ф 71К, оп. 2, а. е. 2. Книга на габровската индустрия, с. 121, 1934 г. Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, с. 15, 1986 г. По спомени на Ж.Т. Йовчева-Родева. П. Проданов, в-к „100 вести“, 21 юли, 2005 г.

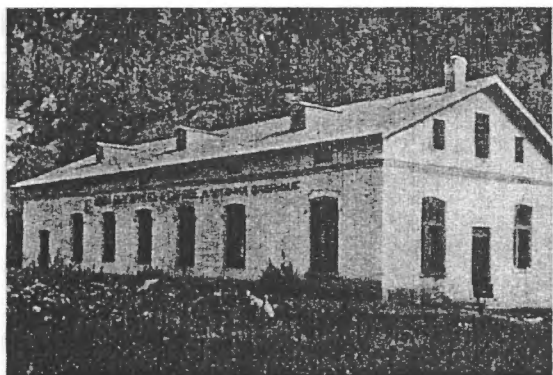
ИЛЪО ПЕНЧЕВ БЪЛГАРИЕВ

Роден в Габрово през 1868 г. в с. Сирмани - Габровско. Заедно с братята си се занимава с амбулантна търговия по пазари и панаири. Продава вълна, фланели, кожи, обувки и др., което занятие практикува дълги години. По-късно се отделя от братята си и продължава търговската си дейност до 1920 г. След като големият му син Пенчо завършва търговска гимназия в Свищов, основават събирателно дружество „Ильо Българиев и син“. Три години по-късно предприятието прераства във вълнено трикотажна фабрика. Собствениците и доставят от Швейцария и Германия всички необходими плетачни машини от последните модели, които монтират в новопостроената фабрична постройка в местността „Боровото“ край града.

През 1928 г. завършва търговска гимназия и малкият син на Ильо Българиев-Велчо, който се присъединява към дружеството на баща си. Фабриката става семейно събирателно дружество и носи името „Ильо Българиев и синове“. Към новата фабрична сграда са построени складове, кантора, работнически жилища. През 1932 година се открива клон на предприятието, където се произвежда фин

и обикновен трикотаж от българска и вносна прежда. В непродължително време вълненотрикотажната фабрика се нарежда между най-добре обзаведените и реномирани фабрики в Габрово и страната. Вложеният основен капитал в предприятието възлиза на 3 милиона лева, капацитетът е 20 000 кг. трикотаж, броят на работниците достига до 80. Всяка година предприятието приключва с чувствителна печалба, което позволява дружественият капитал да се увеличи. Стойността на машинния парк възлиза на повече от 1 милион лева. Поради разширяване на асортимента и обема на производство, собствениците откриват свой клон в София и фирмени магазини в Лом и Враца.

Ильо Българиев почива на 23 декември 1949 г.

*Общ изглед на фабриката на Ильо Българиев & СИЕ
Фабриката – складове и управление*

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с. 145, 1995 г. Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, с. 23, 23, 1984 г. ОДА- Габрово, Ф138К, оп. 2, а.е. 3.

ДИМИТЪР ХРИСТОВ ПЕНЧЕВ

Димитър Хр. Пенчев

Роден в с. Бойновци. Произхожда от рода на Никола Д. Войновски, военният командир на Ботевата чета. След завършване на основно образование отива на работа в Габрово при чичо си Цвятко Войновски, собственик на общарска работилница. След няколко години работа и отслужване на военна служба, от 1910 г. започва да се занимава с търговия на памучен и вълнен трикотаж и на сурова вълна. От 1922 г. основава малко предприятие с 3-4 плетачни машини. Постепенно производството се увеличава и собственикът дава работа и на плетачки по домовете. През 1930 г. работилницата, вече прераснала във фабрика, разполага с нови плетачни машини-жакардови, рунджакардови, рашел и нов модел шевни машини. Произвежда

всички видове камгарно горно дамско и мъжко облекло, изработено от фини мериносови европейски прежди. През 1934 г., с цел да използва предимствата на акционерното дружество, основава такова с основен капитал 2 милиона лева. Отначало то започва с производство на памучен и вълнен трикотаж в обособено здание на един етаж /сега Областната управа/. През 1936 г. започва строеж на нова предачница и поръчва подготвителни и предачни машини от германска фирма „Хартман“. Трикотажните машини продава на фирмата „Гатев-Балников“, като те остават в старата сграда под наем. Новата памуко-предачна фабрика /След национализацията- фабрика „Васил Коларов“/ е пусната в действие на 16 август 1937 г. Машинният парк се състои от 8 ринга, 10 дарака, 3 средни и 2 груби флаера с по 6 вретена и един с 30 вретена. Отначало фабриката работи на една смяна, през 1938 г. започва работа на две смени.

Дейността на фабриката се ръководи пряко от Димитър Пенчев, а по-късно от сина му Цветан Пенчев.

ЦВЯТКО ХРИСТОВ ПЕНЧЕВ

Роден в с. Бойновци, Габровско на 29.12.1916 г. в семейство, занимаващо се със земеделие. Дядо му по бащина линия е първи братовчед на Никола Войновски, комендант на Ботевата чета.

Основно образование получава в родното си село, прогимназиално- в Умниковото училище, Габрово. Постъпва като чирак при чичо си Димитър Хр. Пенчев, известен индустриалец, притежател на трикотажна фабрика. Вечер след работа посещава курсове за калфи и през 1937 г. получава майсторско свидетелство за трикотажно производство. Повикан на военна служба като трудовак, той се откупува и през 1938 г. основава работилница за производство на вълнен и памучен трикотаж. Следващата година с допълнителна помощ от

чичо си построява сграда до Любовната чешма. Чрез фирмата „Дойкин и Дудев“ доставя от Германия машини за производство на памучни платове за бельо. Отначало работи ишлеме на фабриките „Т. Пантев“, „Т. Йовчев“, фабрика „Габрово“ и др. които му предоставят прежди за изплитане. Започва да работи с трима работника, включва и роднини. През 1939-40 започва да произвежда памучен и вълнен трикотаж, увеличава работниците на 20. През 1943 г. притежава машини на стойност над 1,5 милиона лева. Започва строеж на фабрично здание в квартал „Борово“. Основният капитал нараства на 2 300 000 лева. Купува трикотажно предприятие в гр. Бояновац - Македония за 700 000 лв. като с два вагона прекарва целия машинен парк. Увеличава още работническия състав.

След национализацията е репресиран и прекарва тринадесет месеца в лагера Белене.

През март 1949 г. събира 16 занаятчийци имащи плетачни машини и учредява кооперация „Трикооп“ за производство на памучен и вълнен трикотаж. През 1955 г. кооперацията се обединява с кооперацията за инвалиди „Подкрепа“, където Цвятко Пенчев работи като майстор и началник цех до пенсионирането си през 1977 г. Продължава да работи в земеделско стопанство, нощен пазач в музей на образованието /1985- 1990/.

Има син Пенчо Цвятков Пенчев, завършил висше образование в университета В. Търново и реализирал се като художник.

ЛИТЕРАТУРА: Цв. Пенчев, Автобиография, 2006 г. ОДА- Габрово, Ф139К, оп. 31, а.е. 847, с. 77. ОДА- Габрово, Ф73К, оп.1, а.е. 1, 12.

От дясно на ляво: Петър Чаракчиев, Верка Чаракчиева-Пенчева, Димитър Пенчев, Христо Пенчев, седнал Цвятко Пенчев

Пенчо и Минка Пенчеви, честване 90 г.

Цв. Пенчев

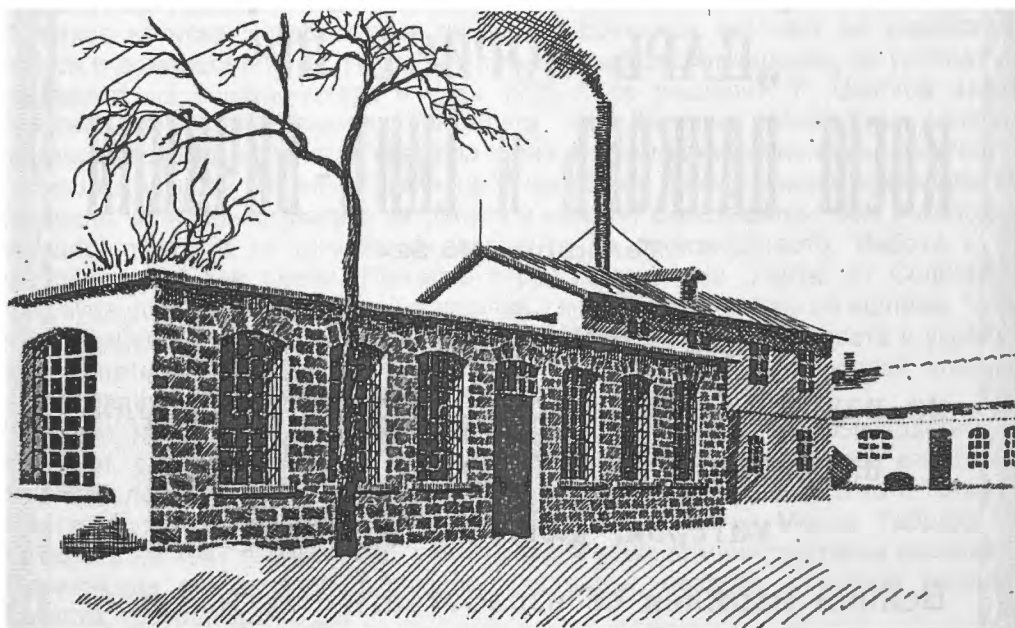
Анка Пенчева

СД „КОСЮ ЦАНКОВ И СИН”

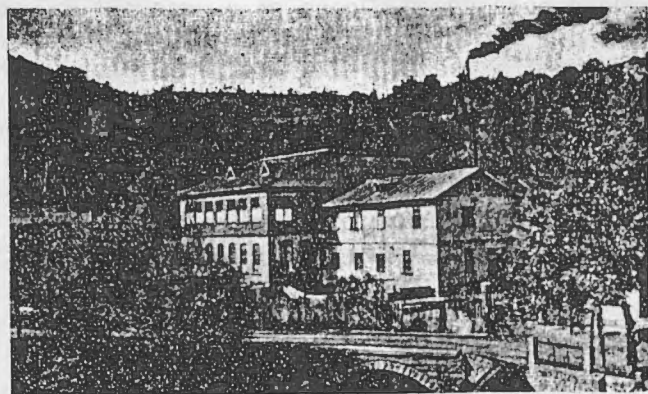
През 1918 година Косю Цанков започва да се занимава с плетачество, което продължава до 1921 г., когато заедно със сина си Стефан К. Цанков откриват малка тъкачна работилница. Регистрирана е като фабрика за памучни платове „Косю Цанков и син” през 1925 г. Известно време предприятието се намира в затруднено финансово състояние поради икономическа криза. След 1930 г. постепенно се преодоляват трудностите, започва стабилизация в производството, пласментът се увеличава. Във фабриката работят около 100 човека. През 1934 г. на 65 годишна възраст Косю Цанков умира и ръководството на

фабриката се поема от синовете му Стефан и Пейо Цанкови. Закупуват още станове, разкрива се предачница за вигонни прежди. Застъпено е производството на оксфорд, хастари, памучни одеала и др. Впоследствие се инсталира и вигонна предачница. Преди се и известно количество вълнена прежда. Масивната двуетажна сграда се превръща в едно от големите памукотекстилни предприятия в града. Работниците са увеличени до 150. За увеличеният ръст на фабриката се съди по факта, че докато през 1936 г. произведената продукция е за около 3 милиона лева, то през 1939 г. тя е увеличена на над 9 милиона. На тесни и широки станове се тъкат разнообразни памучни платове и одеала. Работи се и ишлеме за други фабрики. Производството се пласира на вътрешния пазар чрез търговски пътник. Фабриката работи и наряди за армията. Ръководството се осъществява от братята собственици. Опитни текстилци, те имат винаги добре подбран работнически персонал. Продукцията е с високо качество и изискван конкурентноспособен вид.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 66, 1934 г. Енчо Николов, Габровските памукотекстилци, с. 12, 1987 г. ОДА- Габрово, Ф47К, оп. 1, а.е. 3,6,24,25.

Фабрика за памучни платове на Косю Цанков & Син

**Памучно текстилна фабрика
„ЦАРЬ БОРИСЪ III“
КОСЮ ЦАНКОВЪ И СИНЪ-БИЧКИНЯ**

Телефонъ No 324.

ПРОИЗВОДСТВО

на разни видове памучни издѣлия, оксфорди,
американи, бархети, кенарлии платна,
материи, дюшеклицы и др.

Всички издѣлия се изработватъ отъ най-доб-
рокачествени прежди и гарантирани бои.

СОБСТВЕНА ПАРНА БОЯДЖИЙНИЦА.

ГЕОРГИ ЦВЯТКОВ ДРАГОЛОВ

Роден през 1887 г. в Габрово. Син на бедни родители. По липса на средства е принуден да изкарва прехраната си сам. Работи като чирак без заплата две години, само срещу храна. По негово желание и това на баща му, е пазарен при дядо Ангел Матана в Лъката. Помагал при изработването на каруци, дърводелски и железарски изделия. Бързо усвоявал необходимото, но желанието му да науча нови неща го отвеждат в железарската работилница на Ив. Недков, а по-късно при Др. Балабански, където станал машинист и майстор за ремонт на счупени части. Под ръководството на майстор Костаки изработва нови машинни части, каквито нямало на запад. Работи и при братя Цокеви като ръководител на инсталациите им за осветление на града. След Балканската война продължава да работи при братята, а Европейската го заварва при Червенаков, който произвеждал домашни памучни и копринени платна. Работи от сутрин до вечер, без никой да му показва как се монтира или поправя стан. По този начин за кратко време успял да опознае техниката и скоро се прочул като добър майстор. Икономисва малко средства и с разрешението на Червенаков монтира една кардирна машина във фабриката му. Двамата с жена му кардирват изработени от тях шалчета и други артикули. През 1924 г. в съдружие с Димитър Иванов поръчват машини и започват строеж на здание. Георги Цвятков напуска Червенаков и двамата съдружници започват да изработват пояси и домашни платна. Нестабилни във финансово отношение, не успяват да издържат на конкуренцията и през 1930 г. се разделят. Г. Цвятков взема половината от машините и сградата на „Капитан Никола“ и започва самостоятелна работа с 12 стана за фино вълнено и копринено тъкачество. С помощта на нови машини тъкачницата изработва фини вълнени крепжарсети, поплини, копринени платове на райета и ефекти. Собственикът сам ръководел предприятието и се грижел за пласмента на производството. Работи с 25 работника на две смени. По-късно еврейската фирма „Гарти“ от София му закупува още 14 стана, като му осигурява и материал за тъкане на ишлеме. Чрез такъв начин на производство скоро изплаща стойността на становеите и укрепва предприятието си. Тъче американ, хасе, градел, памучни жакардови одеала, росер, поплин.

През 1945 г. полага основите на АД „Георги Цвятков“ за производство на памучни, вълнени и копринени платове и търговия с тях, с основен капитал 5 милиона лева. Като съдружници участват Георги Цв. Драгалов, Донка и Тотка Г. Цвяткови, Васил В. Цвятков, Тотка и Борис Бончеви и Марин Табаков. В началото на 1947 г. работят 35 работника с 4 души административен персонал. Произвежда се американ, канаваца, фистанлък, оксфорт, стъклена коприна батиста, траурен креп и др.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 126, 1934 г. „Реликви“, изд. на ОДА-Габрово, бр. 4, 1996 г. Енчо Николов, Габровските памуко-текстилци, с. 23, 1987 г. ОДА-Габрово, Ф47К, оп.1, а.е. 6. ОДА-Габрово, Ф48К, оп. 1.

Общ изглед на фабриката за памучни и копринени платове „Кап. Никола“ на Георги Цвятков

ИЛИЯ ИВАНОВ ШУМКОВ

Роден в с. Бичкия, Габровско. От 1929 до 1942 г. работи във фабрика „Бъдащност“ на Илия Илиев, като изпълняващ длъжността магазинер. С удостоверение от Дирекцията на вътрешната търговия, индустрия и занаяти от 6 ноември 1942 г. на Илия Иванов Шумков се разрешава да създаде свое предприятие за производство на памучни и ленени платове от вигонена прежда и конопени тъкани. Закупува 10 стана и едно сновило, които монтира в ползваното дотогава помещение от П. Бояджиев и с 7 тъкачки и един майстор започва производство. Национализацията го заварва с 18 работника. На 30 октомври 1948 г. предприятието се влива в ДИП „В. Коларов“- Габрово.

Лит. Енчо Николов, Габровските памуко- текстилци, с. 31, 1987 г. ОДА- Габрово, Ф54К, оп. 1, а.е. 1,3.

БРАТЯ Х. СТОЙЧЕВИ

Петър х. Стойчев е родоначалник на потомствената фамилия индустриалци. Родил се и починал в годините на турското робство. Занимавал се с търговия и производство на шаяци, пояси, гайтани и прежди. Един от първите гайтанджии и притежател на чаркове в Габрово. След неговата смърт синовете му Стефан, Христо, Иван и Цанко продължават делото на баща си и основават Събирателно дружество „Братя х. Стойчеви“. Дружеството закупува вълна, която раздава на

жените по домовете, за да я изпредат срещу заплащане. От преждите произвеждат гайтани в старото предприятие с чаркове. Една част от преждите раздават по домовете за тъкане на пояси, аби и шаяци. Произведената стока се разнася и продава по всички краища на тогавашния обширен турски пазар.

Най-големият син Стефан х. Стойчев / 1840-1907 / владее свободно турски и гръцки, считани тогава за официални езици на Балканите при извършване на сделки. Занимава се с търговия, кореспондира с клиенти и периодически обикаля Тракия и Анадола за непосредствена връзка с тях.

Вторият син Христо х. Стойчев / 1850-1876 / се занимава с управлението на фирмата до 1876 г. когато напуска работа и семейството си и постъпва в четата на Цанко Дюстабанов. Като въстаник е известен под името Христо Габровчето. След разбиване на четата се укрива в Габровския балкан, но е предаден и убит в местността Пейчев дол. На това място през 1926 г. е издигнат паметник.

Заместник във вътрешните работи и управлението на фирмата става третият брат Иван х. Стойчев / 1856-1887 /. До освобождението се занимава с търговия в Румъния. След това става телохранител на княз Александър Батенберг. След създаването на фабриката на Иван К. Калпазанов, започва да организира създаването на втората текстилна фабрика в Габрово. По негова молба е освободен от службата си при княза и връщайки се в родния си град, влиза в съдружието на братята си. Тримата, заедно с инициаторите за създаване на фабрика Христо Р. Бобчев, Христо Гъдев, Велчо Рашеев и др. създават първата камгарна предачница в България, наречена „Александър“ на името на княз Ал.¹ Батенберг

Най-малкият син Цанко х. Стойчев /1860-1931/ участва като опълченец в състава на десета дружина. През 1923 година е провъзгласен за почетен гражданин на Габрово. След Освобождението е избран за председател на Управителния съвет на фабрика „Александър“. Виден общественик и благотворител на Габрово. Народен представител в Обикновеното и Петото Велико Народно събрание, помощник кмет, многократно участва като съветник в управата на общината. През 1898 година е един от основателите на читалище „Априлов- Палаузов“. За активното му участие е признат за почетен член на библиотеката.

Заедно с най-големия си брат Стефан, през 1904 година построяват фамилна къща на улица „Николаевска“, която и досега остава като една от най- красивите сгради в Габрово. Дело е на известния архитект Никола Лазаров. В процеса на строежа са докарани френски камъни за облицовка, италиански стъкла за вратите. Горният етаж е предназначен за живеене, а долният, където са салоните, имал търговско предназначение. Вътрешният интериор е направен по европейски образец и целта на собствениците е да впечатлява гостите като пример за индустриалното развитие на града. Поради финансови затруднения къщата след Първата световна война е продадена на Българска Народна банка, в момента е Исторически музей.

Цанко х. Стойчев е носител на много ордени и медали, между които и орден за храброст и орден за граждански заслуги.

След пускането в действие на фабриката „Александър“, в която братя х. Стойчеви притежават дружествен капитал 1/3, самото дружество „Братя х. Стойчеви“ вече има възможност да доставя доброкачествени и в достатъчно количество преди за производство на гайтани, шаяци, аби, пояси. Първоначално работят с около 30 чарка и 6-8 работника, като произвеждат годишно около 5 хиляди кг. гайтани. В началото на Балканската война увеличават чарковете до 120 с 30 работника, при 30 хиляди кг. производство. Вместо обаче да раздват прежда на жени тъкачки, собствениците купуват и инсталират във фабрика „Александър“ 21 малки стана, с което слагат началото на тъкачния отдел на фабриката.

Същевременно дружество „Братя х. Стойчеви“ се ангажира и с друг вид производство. Заедно с Драган Балабански основават в 1907 година дърводелска фабрика с пет отдела: мебелен- шкафове, маси, скринове, американски бюра, окачалки и др.; училищен- канцеларски потреби, училищна покъщнина, ученически пособия; строителен- врати, прозорци, пчеларски кошери; земеделски- веячни машини, пчеларски кошове; гипсов- рамки за портрети и картини с и без позлата, корнизи, скулптури и др.

През време на войните дружеството изпитва големи финансови затруднения, свързани главно с несъбираеми суми от изнесени в Турция стоки. Налага се да се продават акции от фабрика „Александър“, жилищният дом на ул. „Николаевска“. Благодарение на умелото ръководство на Цанко х. Стойчев, към края на Първата световна война започва стабилизирането на дружеството. Купуват се 21 стана за тъкане на пояси, които инсталират в дърводелската работилница на Андрейчеви под Соколския манастир. През 1919 г. фабриката е преобразувана в Акционерно дружество „Сокол“ с три независими отдела: дървообработващ с 20 струга, предачно-тъкачен за производство на аби, шаяци и пояси и отдел за производство на копчета. Машините се задвижват от водна турбина с мощност 80 к.с. През 30-те години на XX век фабриката се ориентира към предачество на памучни прежди, от станове остават само три. Начело на акционерното дружество е Цанко х. Стойчев, синът на Петър Ц. х. Стойчев и синовете на Стефан. Така три поколения от фамилията х. Стойчеви започват да стабилизират и запазват дружеството на достойното му място сред първите индустриални и търговски среди в Габрово.

През 1933 година „Братя х. Стойчеви“ построяват собствена предачна фабрика за камгарни прежди, която скоро се развива като модерно и стабилно предприятие. Обзаведена е с нови, съвременни машини. Собствениците имат възможност през периода 1935-1940 г. да раздават от 100 до 180 000 лв. дивиденди. През 1937 г. фабриката е надстроена с още един етаж, а през 1939 г. е построен и комплектуван с машини още един производствен корпус, оформил се като самостоятелно предприятие. През 1937 г. са доставени 2 клошеви и 2 рингови машини, заедно с необходимите им подготвителни машини. Целият машинен парк се задвижва с електромотори, общата мощност на които надминава 100 к.с. Основният дружествен капитал е над 3 милиона лева. Работят около 80 работника. Към края на 1939 г. годишното производство на фини прежди от вълна достига до 80 000 кг. Фабриката открива свое представителство в София. За работниците са построени хигиенични жилища.

След смъртта на Цанко х. Стойчев, в управлението го замества синът му Петър х. Стойчев / 1889-1936/. Следва в Белгия и Германия, където завършва търговска академия. Продължава следването си за второ висше образование, право в Софийски университет, но Балканската война му попречва да завърши. Награден е с орден за храброст и германски кръст за храброст за участие във войните. Известно време е учител в Априловската гимназия, след което се включва в работата на дружеството „Братя х. Стойчеви“. Близко 25 години е председател на Съюза на Габровските индустриалци, избран е за член на Стопанската камара в Плевен, действителен член на Варненската Търговско- индустриална камара. Един от хората, спомогнал за водоснабдяването на града, участва в създаването на водния синдикат „Грамадата“. Съдейства за провеждането на Габровската мострена изложба през 1927 г., организира изложба на индустриални и занаятчийски произведения на габровци. Многократно е избран в управителния съвет на общия Съюз на българските индустриалци, член на УС на БНБ- централно управление, участва в управата на АД „Българска промишленост“. По

негова инициатива започва издаването на вестник „Габровска промишленост“/ 1933-1935 /. След национализацията е изпратен в лагерите Ножарово и Белене.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 98, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 110, 1995 г. Г. Гатев и др. История на вълнотекстилната промишленост в Габрово, с. 186, 1982 г. „Кой, кой е в Габрово“, с. 213, 2004 г. М. Пурел, Габровци на XX век, т. II, с.9, 2003 г. Ив. Георгиев, „Нов ден“, 8 септ. № 20, 1997 г. В-к „100 вести“, № 26, 10 март, № 29, 17 март, 1995 г. В-к „100 вести“, № 84, окт. 13 ноември, 1998 г. В-к „Днес плюс“, № 161, 30 ноем. 1999 г. Ист. Енц. С. 2003 г.

КАМГАРНА ПРЕДАЧНИЦА
ФИННИ ИНДУСТРИАЛНИ ПРЕЖДИ ЗА ПЛАТОВЕ, ТРИКОТАЖЪ, ЧОРАПИ И ДР.
МАШИНИ ПОСЛЕДЕНЪ МОДЕЛЪ 1933 г.

Акц. Д-во за индустрия и търговия
„БР. П. Х. СТОЙЧЕВИ“
ПОЛУЧЕНИ НАГРАДИ:
Пловдивъ 1802, Русе 1892, Чикаго 1893, Анверсъ 1894, Парижъ 1900, Лондонъ 1907.

Телефони: 278 и 252.
Къща основана 1859.

ГАБРОВО.

Основатели на текстилната фабрика „Александър“

*Петър х. Стойчев, председател.
Член на Варненска търговска камара*

Общ изглед на въленено-предачната фабрика на „Бр. П. х. Стойчеви“ АД

Конгрес на индустриалците, Габрово 1935 г.

Иванъ П. Зиколовъ

Текстилна фабрика - с. Бичкиня

Габровско.

ИЗРАБОТВА:

най-доброкачествени жакардови вълнени и памучни одеала, шалове „БЕРТА“, филцове за книжно-мукавяната индустрия, жакардови покривки за маса и кревати, салфетки, хавлиени кърпи за лице, ваталинъ и канаваца,

**всички видове памучни и копринени платове
въ отлично качество.**

Производството превъзхожда въ качествено отношение всѣка конкуренция.

Поетитѣ ангажменти се изпълняватъ съ абсолютна акуратность.

ФАБРИКА "ВИЛАТА"

През 1921 година Пенчо Семов закупува значителни имоти в местността "Поличките", близо до р. Паничарка и започва строеж на производствена сграда и водна централа на старите Дръцкови чаркове. Идеята му е да създаде фабрика за изкуствена коприна. Обезкуражен от "добри приятели", прекъсва преговорите. Сградата е готова още през 1925 година. Построена е и водна централа с мощност 120 к.с. Тъй като първоначалната идея на П. Семов не се осъществява, през 1927 година нарежда в новопостроената сграда да бъдат прехвърлени машини от фабрика "Успех". Новото фабрично заведение получава името "Вилата" поради съседството му с вилата на собственика. То е предадено за ръководство и експлоатация на фабрика "Успех" срещу определен годишен наем. По-късно то се развива и достига годишно производство 100 000 м. тъкани.

ФАБРИКА „ВИГОНИЯ“

Първата българска фабрика за производство на изкуствени прежди. Започва работа като обикновена даракчийница през 1924 г. регистрирана като Събирателно дружество за производство на вигонна и изкуствена прежда. Собствениците на дружеството са Стефан Цонев от Габрово, Никола П. Илчев и Станчо С. Тодоров от Дряново. Първоначалният капитал е 300 000 лв. Наскоро след основаването на дружеството от него излиза Стефан Цонев и на негово място влизат Борис Попов и Пенчо Хр. Нейчев от Габрово. Фабриката е оборудвана с пълен комплект машини за производство на изкуствени прежди и необходимите отделения: перално, карбонизационно, бояджийна, чепкало, даращи, разположени в сграда на площ 1048 кв. м., в индустриалния квартал на Габрово „Падало“. За двигател служи дизелов мотор от 60 к.с. с инсталирано към него динамо за осветление. Фабриката първа в града започва да оползотворява стари вълнени парцали, негодни изрезки, трикотажни отпадъци, конци, събирани от цялата страна, от които произвежда значителни количества възобновена вълна. Производството на фабрика „Вигония“ е едно рационално откритие за текстилната промишленост, защото излиза от традиционното текстилно производство и оползотворява отпадъци. Слага се началото на нов вид индустрия с голям икономически ефект. Чрез „Вигония“ габровските фабрики придобиват добър доставчик на ценен текстилен материал. Примерът е използван и разширен многократно през следващите години и от други фабрики. В производствения процес са включени 30 работника, ръководени от компетентни ръководители. Технически ръководител е Станчо С. Тодоров, а Никола П. Илчев и Пенчо Хр. Нейчев го подпомагат с притежавания от тях богат търговски опит и технически опит.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 127, 1934 г. Г. Гатев и др. История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, с. 84, 1871 1982 г. ОДА- Габрово, Ф134К, оп. 1, а.е. 29. Алманах на българските индустриалци, с. 123, 1995 г.

Общ изглед на фабриката за изкуствена вълна „Вигония“

ПЕТКО БОЯДЖИЕВ

Основател на памуко-тъкачна фабрика. Текстилен техник, практик, без необходимото образование. Работи дълги години като майстор във фабрика „Принц Кирил“. Закупува от машинната фабрика на Георги Метев през 1938 година 4 стана и в наето помещение в с. Бичкия открива тъкачна работилница. През 1939 година поръчва нови 6 стана от машиностроителната фабрика „Иван Недков“. Същата година започва строеж на собствена производствена сграда в близост до наетата под наем. От Германия, през 1941 година поръчва 10 стана „Ланкстер“, които получава след две години и монтира в новата сграда. Увеличава работниците до 51. Отначало сам ръководи работата във фабриката като се грижи едновременно и за поддръжката на машинния парк. По-късно наема двама майстори на смени - Рачо Русев и Николай Казаков. Производството обхваща памучни платове: американ, оксфорд, канаваца, хастар и др. Работи се на две смени при производителност до 60 м. на стан. Предприятието допълнително печели от извършване на работа на други малки предприятия- ишлеме, предимно скробване на основи. Фабриката има парен котел, обслужван от двама огняри. За високата производителност основната заслуга е на умението на П. Бояджиев да създава по-добри условия на работа. Обзавежда работническо общежитие, поддържа един от най-добрите работнически столове.

След национализацията П. Бояджиев остава да работи във фабриката като технически ръководител, впоследствие дълги години работи като механик на тъкачен цех на комбинат „В. Коларов“, където се пенсионира. И сега, вече на преклонна възраст, той посещава всеки ден фабриката, която след реституцията е отдал под наем.

ЛИТЕРАТУРА: Енчо Николов, Габровските памуко- текстилци, с. 27, 1987 г. ОДА- Габрово, Ф43К, оп. 1, а.е. 2.

Гара Габрово

ПЕНЧО КОЛЕВ ВЪЛКОВ

Пенчо К. Вълков

Роден на 3 ноември 1910 година в с. Гръблевци, Габровско. Баща му Никола П. Вълков бил строителен- предприемач. За участие в строителството на Виенския императорски дворец, както и в построяване сградата на Академията на науките на кралство Румъния е удостоен с почетни грамоти.

Пенчо Вълков получава основното си образование в родното си село, а прогимназията – в Габрово. Съвсем млад започва да работи с братята си по строежи в България и чужбина. През 1934 г. е търговски пътник във фирмата на Тотю Йовчев- известен индустриалец от Габрово. Бързо спечелва доверието му и разширява пласмента на продукцията в нови райони.

В началото на Втората световна война решава да започне самостоятелна дейност в текстилната индустрия и прави поръчки за доставяне на машини и съоръжения. През 1941 година се оженва за дъщерята на Иван Дянков, кожар, който му предоставя производствени помещения. В съдружие с тъста си до 1944 г. увеличава машинния парк и реализира печелившо текстилно производство, където работят около 60 работника. Дружеството просъществува до национализацията и въпреки участието си във втората фаза на войната. П. Вълков е осъден и изпратен в затвора в Белене, Плевен, Ловеч, Пловдив.

След освобождаването му започва работа в строителството като стъклар. Пенсионира се през 1970 г., но продължава да работи в Строителни войски, като обучава войници на стъкларски занаят. Почива на 27 ноември 1999 г. на 90 години.

Синът му Иван Пенчев Вълков, роден на 28 август 1942 г. завършва Априловска гимназия, а през 1967 г. Инженерно-строителен институт в София. Започва работа по разпределение в Сливен. Участва пряко в изграждането на големи военни и жилищни обекти в района. Има двама сина, които продължават предприемаческата дейност на предците си. Васил Иванов Вълков построява собствен ветрогенератор край Сливен през 2005 г. с мощност 400 кв.

ЛИТЕРАТУРА: По материали на Ив. П. Вълков. ОДА- Габрово, Ф418К, оп. 3, а.е. 222.

Иван П. Вълков

БРАТЯ МАРЧЕВИ

На 13 май 1945 г. Георги Колев Марчев и Димитър Колев Марчев образуват дружество за обработка на вълнен и памучен трикотаж под наименованието СД „Братя Марчеви“- Габрово, трикотажна фабрика. Основен капитал 650 000 лв. Технически ръководител е Димитър Марчев, административен ръководител-брат му. Трикотажната работилница е предприятие трета категория, съгласно закона за узаконяване на индустриалните заведения. Машинният парк се състои от 1 рундшул, 2 извивалки, 11 ръчни плетачни, един банк с 6 различни шевни машини. Произвежда всякакъв вид памучен и вълнен трикотаж, работят 15 работника. Осигурени са работнически жилища, баня, стол.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА - Габрово, Ф486, оп. 1, а.е. 1.

АЛЕКСАНДЪР ИВАНОВ ВАСИЛЕВ

Роден през 1910 г. в Габрово, първи български трикотажен инженер. Завършва Априловската гимназия и продължава обучението си във Франция, откъдето се връща като инженер по плетачество. Отначало работи като майстор в трикотажна фабрика в Габрово, а по-късно, през 1933 г. открива с баща си плетачна работилница с модерни плетачни машини и с първата и единствена по това време моторна рашел машина в града. По-късно се премества в София, където работи в кооперативния сектор.

ЛИТЕРАТУРА: „Кой, кой е в Габрово“, с. 72, 2004 г.

СЕМО ИВАНОВ СЕМОВ

Роден в 1882 година в с. Цвятковци – Габровско. Баща му Иван Семов от ранни години започва търговия. С кон обикаля из България, Турция, Румъния, където разнася занаятчийски произведения от Габрово: гаванки, ножове, пояси, аби и др. Купува на връщане восък, кожи, вълна, и др., които продава в града.

Семо Ив. Семов също започва да се занимава с търговия, но желанието му е да стане индустриалец. В 1910 година поставя основите на текстилната си фабрика за производство на вълнени камгарни платове, аби, шаеци и пояси, а така също и на вълнени щрайхгарни прежди.

През 1918 година фабриката изгаря. С големи трудности в продължение на няколко години С. Семов успява да я възстанови, Инсталира нови машини за същото производство.

През 1929 година от Германия се завръща синът му Иван С. Семов, който завършва с отличие известното текстилно училище в гр. Аахен. Започва да се занимава с техническото ръководство на фабриката. Дейността се увеличава и от 1. IV. 1934 г. едноличната фирма на Семо Ив. Семов се превръща в АД „Семо Семов“. Впоследствие фабриката става притежание на Пенчо Ив. Семов.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 128, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, 1995 г.

Общ изглед на текстилната фабрика на Семо Ив. Семов

Иванъ Семовъ и Синове

Собственикъ Пенчо Ив. Семовъ

ГАБРОВО

За телеграми: Семовъ, Габрово

Телефонъ № 70

**Фабрикуватъ прежди, аби, шаяци, разни
видове трикотажи, гайтани, пояси и пр.**

БРАТЯ АХМАКОВИ

Братята Иван и Досю Ахмакови са родени в края на 19 век в с. Кметовци, Габровско. От малки и двамата братя се занимават с търговия на платове, трикотаж и др. През 1923 година регистрират СД „Братя Ахмакови“ за производство и търговия с трикотаж. Отначало фабриката е произвеждала вълнен трикотаж, от 1930 г. започва производство на памучен за градския и селски пазар. Произвеждат дамски, мъжки и детски памучни облекла в различни цветове. През 1935 година братята регистрират нова фирма- трикотажна фабрика „Родина“- АД. Като акционери участват Илия Берберов, Иван Симеонов, Христо Лесев, Асен Станев. Финансова помощ оказва бащата Колю Ахмаков, който е включен в първия управителен съвет. Юридическото представяне на фирмата е поверено на Иван и Досю Ахмакови. Цялото оборудване на трикотажната фабрика е за около половин милион лева и включва: шест шевни машини „Сингер“, пет операционни

шевни машини, седем ръчни плетачни машини, кардировъчна машина, помощна техника. Първата година приключва с печалба, която е гарантирана от своевременните доставки на доброкачествени материали, търсене на продукцията, платежоспособни клиенти. Братята получават и конкретна помощ от габровските фабриканти Пенчо Семов и Пенчо Гатев.

През 1939 година започват съдебни дела между двамата братя. В надпреварата кой от двамата братя да управлява фирмата се включват и членове на управителния съвет. Общото събрание се провежда без Досю Ахмаков и той не е избран в управителния съвет. Всеки брат избира свой управителен съвет и трудно може да се установи кой е легитимен. Това довежда до загуби, които трудно се възстановяват.

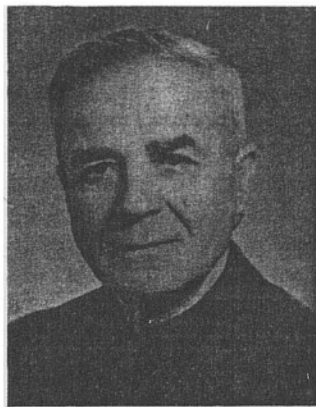
Новият управителен съвет в състав Иван Арнаудов, Никола Димитров и Илия Шумков полага големи грижи за стабилизирането на производството. Внася се нова техника, суровини. Въпреки всичко в резултат на настъпилите икономически трудности през военния период, годините приключват отново със загуби.

През 1943 г. Иван К. Алмахов и Петко Врачев създават ново трикотажно предприятие, което е преместено в новопостроеното помещение в местността „Чардафоновото“. Оборудват с банк от 10 шевни машини, 2 извивалки, 3 рундшулмашини, 12 ръчни плетачни машини. Работят около 20 работника. Годишно производството за около 1 500 000 лв. По-късно Ив. Ахмаков създава собствено тъкачно предприятие, оборудвано с 11 стана, сновило, бобинарка навивачка с производство на памучни платове. През 1946 година Ив. Ахмаков и Петко Врачев основават ООД под фирма „Чардафон“ с предмет на дейност производство и търговия на разни вълнени и памучни трикотажни изделия и памучни платове с основен капитал на дружеството 3 милиона лева.

Съдебните дела между двамата братя продължават години наред.

ЛИТЕРАТУРА: „Реликви“, изд. на ОДА - Габрово, бр. 4, 1996 г. Алманах на българските индустриалци, с. 147, 1995 г. Л. Нанева и др: История на памуко-трикотажната промишленост в Габрово, 1986 г. Книга на габровската индустрия, с. 124, 1934 г. ОДА- Габрово, Ф39К, оп.1, а.е. 24.

ДЯНКО ИЛИЕВ РАЕВ

Дянко Раев :

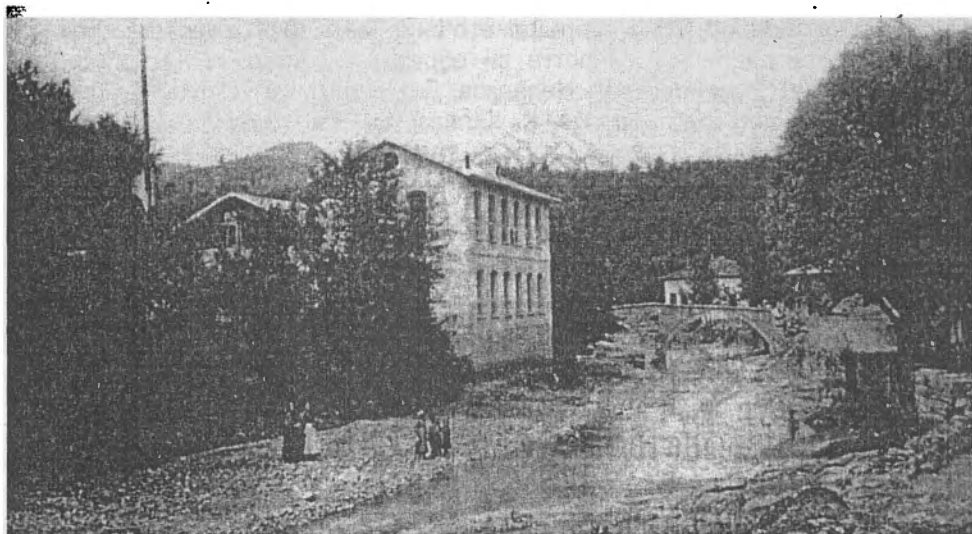
Роден на 29 септември 1904 г. в гр. Габрово. През 1941 г. основава еднолична фирма за вълнен и памучен трикотаж, която през 1944 г. преобразува във фабрика „Топлик“. Машинният парк, състоящ се от рундшули, плетачни и шевни машини, извивалки се намира в приземния етаж на жилищния им дом. Работят няколко работника при обща работна площ 67 кв. м. Продукцията е с добро качество и намира бързо пласмент. Годината приключва с общ оборот 44 милиона лева. Това му позволява да започне строеж на нова голяма фабрична постройка по пътя за с. Бичкиня. Поръчва машини от Германия. Пренасянето му обаче в построената фабрика е възпрепятствано от национализацията. Впоследствие сградата се използва като техникум по обществено хранене. Дянко

Раев е изпратен в лагер Белене, където престоява 9 месеца. До края на живота си издържа семейството си като каруцар.

Умира през юни 1974 г.

Има две деца: Илия /1937/- един от най-добрите тромпетисти в с. страната и дъщеря Мария /1939/- медицинска сестра.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА- Габрово, Ф74К, оп. 1, а.е. 1,6 По спомени на Ст. и М. Раеви.

*Фабрика за трика, шалове и чорапи на Васил Радков
с. Бичкия, Габрово, 1912 г., основано 1908 г.*

ХРИСТО И МАРИЯ ШЕРИЛОВИ

Основават една от големите памуко- текстилни фабрики „Задруга“. През 1938 г. фирмата се преобразува в Събирателно дружество под наименованието „Памуко- тъкачна фабрика Задруга на Христо и Мария Шерилови“. Христо работи дълги години като инспектор в Инспекция по труда, напуска и става индустриалец. За няколко години построява необходимата производствена сграда, обзавежда я с машини и през 1940 г. започва работа с около 40 работника, увеличени впоследствие на 97. Оборудването е предимно с български станове от габровската машиностроителна фабрика на Иван Недков. Работи се на две смени, техническото ръководство е поверено на Манол Михов. Произвеждат се предимно памучни тъкани- оксфорд, американ, док, градел и др. Производството се пласира предимно на вътрешния пазар- чрез наряди за населението и поръчки за армията- док за лятно облекло.

ЛИТЕРАТУРА: Енчо Николов, Габровските памуко-текстилци, с. 27, 1987 г. ОДА - Габрово, Ф44К, оп. 1, а.е. 10.

ДЕНЮ ТОДОРОВ НЕДЯЛКОВ

Роден през 1889 година в с. Скорците, Тревненско. Баща му Тодор Р. Недялков се занимавал с търговия на вълна, която събирал от съседните села и давал като надомна работа за изпридане по домовете.

Деню Недялков завършва прогимназията в Трявна, един от първите випускници на търговската гимназия в Свищов. Висше икономическо образование получава в гр. Лиеж - Белгия. В Първата световна война участва като взводен командир. След завръщането си в Габрово се включва в работата на баща си, разширяват дейността си образуват Събирателно дружество „Тодор Недялков“ с членовете Т. Недялков, Д. Недялков и Г.Тотев. Събираната вълна предават във фабрика „Ив. К. Калпазанов“ за обработка, срещу което ръководството сключва договор да бъде търговски посредник из страната на готовата продукция. На 14 декември 1938 г. купуват от Добри Ив. Калпазанов за 4 милиона лева фабрика „Габрово“. Модернизират производството, внасят нови машини. Работят около 90 човека. Фабриката произвежда фини вълнени, памучни и копринени прежди, а изработките обхващат всички видове долни и горни дамски, мъжки и детски облекла. За първи път в България фабриката произвежда копринени и памучни траурни крепове.

Деню Недялков 22 години е член - касиер на настоятелството на читалище „Априлов - Палаузов“, няколко години председател на Управителния съвет на Популярна банка.

След национализацията е репресиран и до края на живота си работи като строителен работник. Умира през 1971 г.

Синът му Тодор Д. Недялков, роден на 6 март 1922 г. завършва Априловска гимназия, школа за запасни офицери в Плевен. Работи в редица предприятия в Габрово като ръководител бригади.

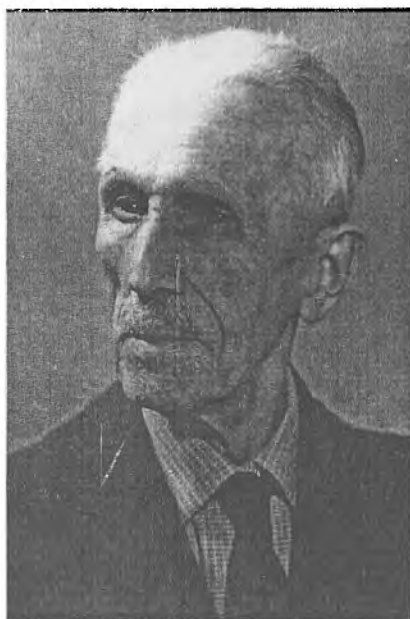
ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 109, 1934 г. По материали на Деню Недялков.

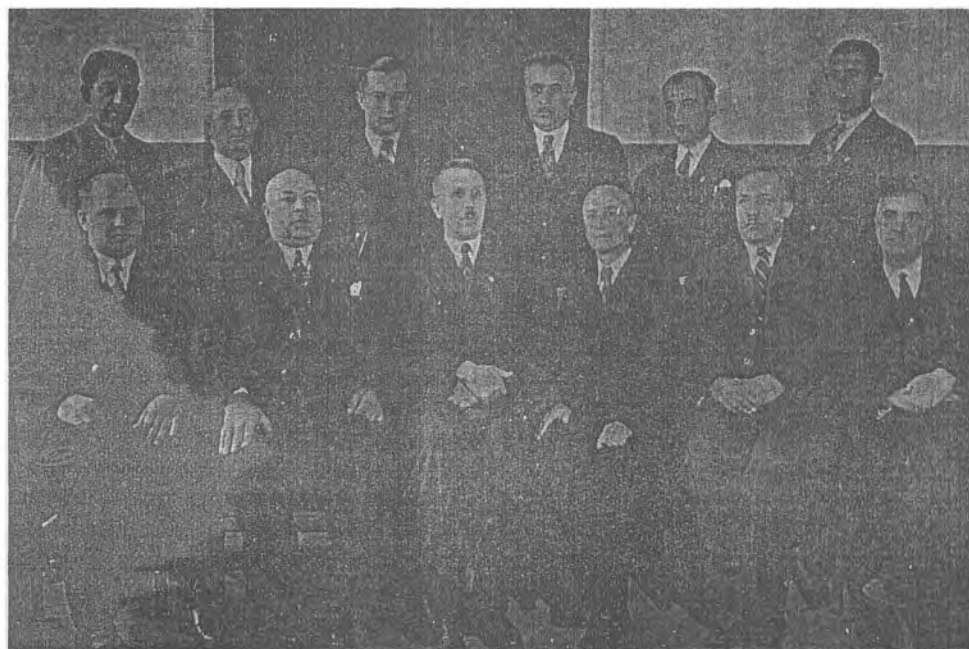
Деню Недялков със съпругата си

Д. Недялков /правият/ като студент в гр. Лиеж - Белгия

Деню Недялков

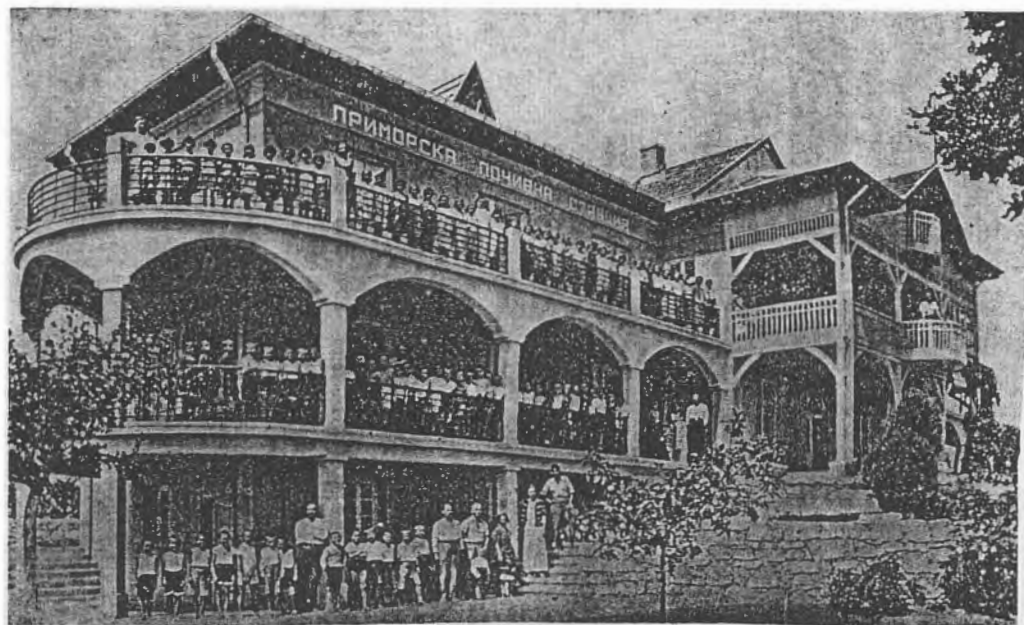
Членове на управителния и контролния съвети 1936 г.;
Седнали: Иван Колев, Христо Патрунчев, Деню Т. Недялков - председател,
Димитър Блъсков, Петко Андреев, Иван Н. Халачев;
прави: Тодор Иванов, Илиев Стругаров, Стефан Сираков, Димитър Катевски,
Христо Чубриков и Перо Станков

*Собствено здание на
Габровската популярна банка*

Тодор Недялков

Приморска почивна станция на Габровската популярна банка

СТЕФАН И ЛЮБЕН ГИЦОВИ

Бащата Никола Гицов е роден в Габрово. Работи като търговски пътник във вълненотекстилното предприятие „Аврам Стоянов“ Трявна. Почива на 57 години. Има трима сина и една дъщеря Йорданка. Любен е роден на 12 август 1921 г. Учи в текстилния техникум в Харманли. На 18 години получава майсторско свидетелство в Търговската камара- Варна за текстилен майстор. Стефан е роден на същата дата. Учи в търговска гимназия в Свищов.

На 1 януари 1943 г. Любен Гицов, Христо Гутев, Стефан Гицов и Васил Гицов основават фирма „Никола Ст. Гицов и снове“- ООД- Габрово. Предприятието започва работа с една тъкачка в пригодено помещение в квартал „Камъка“. По-късно те закупуват още два тесни и два широки стана и организират производство на две смени. Към 1947 година предприятието е с 8 стана и едно сновило. Работят 6 работника. Фирмата работи предимно памучни тъкани- американ, кърпи за глави, шалове „Берте“. Разпределението е: Ст. Гицов- счетоводител, Л. Гицов- технически ръководител, В. Гицов- майстор. Акционери са също сестрата и майката.

След национализацията Стефан Гицов работи като икономист в телферен завод. Любен Гицов - в различни фирми като технически ръководител. През 1971 г. е в предприятието за услуги „Бялката“, където осъществява една своя идея- модернизирано производство на китеници. Дотогава, в сродните такива предприятия в Габрово, Сопот, Троян, Смолян и Толбухин, чрез ръчни станове и ръчно подреждане на кита, един работник постига до 1 кв. м. китеник производство. Л. Гицов, заедно със свои колеги извършва реорганизация на процеса, в резултат на което един работник може да изтъче до 20 кв. м. Тъкането по новия начин се извършва на обикновен стан, като конструкцията му се запазва, но се прибавя оригинален механизъм, който заедно с тъкането извършва и рязане на кита. Повишената производителност, позволява и едно по- качествено задоволяване на пазара от този род китеници, които не могат да се сравнят с изкуствените, тъй като тук се използва натурална вълна и вида и качеството по нищо не се отличава от тези на нашите деди.

Л. Гицов умира на 3 юни 1992 г. Има двама сина, Лъчезар и Никола. Лъчезар има фирма за вълнени тъкани- халища, пътеки, китеници, пана и уверено продължава професията на фамилията. През 2004 година урежда собствена изложба на продукцията си. Притежава майсторско свидетелство, получено от Националната занаятчийска камара.

Стефан Гицов умира на 8 май 1994 г.

ЛИТЕРАТУРА: Ен. Николов, Габровските памуко-текстилци, 1987 г. Н. Николов, в-к „Балканско знаме“, бр. 87, 1971 г. ОДА- Габрово, Ф50К, а.е. 5, По спомени на Аниса и Радка Гицови.

Н. Гицов

Ст. Гицов

Л. Гицов

Василъ Георгиевъ
 Производство на разни
 видове трикотажъ и
 вълнени пренжди.
ГАБРОВО.

СТОЙЧО ИВАНОВЪ & СИНЪ
ГАБРОВО.
 Производство на финъ вълненъ
 трикотаждъ: джикети, блузи, пуло-
 вери, рокли, костюмчета, дамски,
 мъжки и детски чорапи
 Магазинъ ул. „Радецка“
 Телефонъ № 519.

НИКОЛА ЙОНКОВ НЕГЕНЦОВ

Никола Йонков Негенцов

Роден през 1902 година в с. Негенци, Габровско. Завършва Техникум по механоелектротехника „Д-р Н. Василиади“- Габрово. Постъпва на работа като майстор в текстилна фабрика в с. Бичкиня. По-късно с един дарак и чепкало става самостоятелен. Следващите години с много труд и лишения, работейки със съпругата си, създава малко текстилно предприятие. Отделно от него, в с. Яворец открива дъскорезница и ярмомелка. След национализацията остава без работа и става каруцар.

През 1955 година постъпва на работа в текстилния комбинат „Г. Генов“ където се пенсионира.

Умира през януари 1989 г.

Лит. По материали на Йонко Негенцов.

БРАТЯ ГУНЧЕВИ

Христо Ст. Гунчев, Иван Ст. Гунчев, Колю Ст. Гунчев и Цоню Ст. Гунчев през 1934 година участват като акционери в Акционерното дружество „Балкан“, памуко-тъкачната фабрика – Габрово с главен акционер, впоследствие собственик, Колю Конкилев. Участват в управителния съвет на дружеството.

На 1.1.1943 година братята основават собствено дружество за производство на памучен трикотаж и памучни платове под наименование „Гунчеви“ ООД, Габрово, памукотъкачна и трикотажна фабрика. След национализацията фабриката влиза в състава на комбинат „В. Коларов“.

ЛИТЕРАТУРА: Ен. Николов, Габровските памуко-текстилни, с.17, 1987 г. ОДА- Габрово, Ф76К.

АНГЕЛ РАДЕВ

През 1944 година Ангел Радев създава еднолична фирма. Текстилен техник, той сам ръководи предприятието. Машинният парк е от 14 стана и едно сновило. Производството е главно памучни платове. Общият брой на работниците при двусменен режим на работа е 12.

ЛИТЕРАТУРА: Ен. Николов, Габровските памуко- текстилни, с. 31, 1987 г.

РАЧО ПЕНЧЕВ

Работил като инспектор в Инспекцията по труда в Габрово. През 1943 година основава памукотекстилна фабрика „Устрем“ в съдружие с Лазар Ангелов. Закупуват 10 български стана и едно сновило, които монтират в пригодено помещение в кв. Велчевци. Започват работа с три тъкачки и един майстор с основно производство памучни платове. Впоследствие предприятието преминава на две смени с 9 работника.

ЛИТЕРАТУРА: Ен. Николов, Габровските памуко-текстилни, с. 30, 1987 г.

ХРИСТО НИКОЛОВ, ДОНКА С. ИВАНОВА

Основават през 1944 година памуко- тъкачна фабрика „Лъч“ ООД. В резултат обаче на редица трудности, свързани с организацията на производството, предприятието не успява да прогресира. Национализацията го заварва с 7 работника.

ЛИТЕРАТУРА: Ен. Николов, Габровските памуко-текстилци, с. 31, 1987 г.

ДИМИТЪР РУСЕВ

Идва от Търново, където работи като машинен техник в електроцентраля. Закупува последователно 16 стана и едно сновило и заедно с брат си Тодор Русев - текстилен техник, организира през 1942 г. памукотъкачно предприятие за производство на памучни платове. Фабриката работи с 15 работника на две смени.

ЛИТЕРАТУРА: Ен. Николов, Габровските памуко-текстилци, с. 28, 1987 г.

ДИМИТЪР МИНЧЕВ

Основател на памуко- текстилна фабрика „Шипка“- 1940 г. Купува 10 стана от машинната фабрика „Иван Недков“, които монтира в помещение близо до фабрика „Александър“. През 1947 година фабриката работи с 29 стана, едно сновило и една скробвачка и 40 работника. Тъче американ, оксфорд, док, канаваца и др. През 1940 год. тъче палатъчно платно на ишлеме за Съветския съюз.

ЛИТЕРАТУРА: Ен. Николов, Габровските памуко-текстилци, с. 28, 1987 г.

БРАТЯ ЧУБРИКОВИ

През 1937 година братята Иван, Илия, Христо и Никола Чубрикови основават фирмата „Цар Симеон“ ООД, за производство на вълнен трикотаж и памучни тъкани. Фирмата започва с основен капитал 200 000 лева и машини на стойност 180 000 лева.

През 1941 година собствениците разширяват фабриката и закупуват чорапни и шевни машини, шпул-пресукала и др.

ЛИТЕРАТУРА: Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, 1984 г. Л. Нанева и др. История на памуко-трикотажната промишленост в Габрово, с. 24, 1986 г. ОДА- Габрово, Ф484К, оп.1, а.е. 1,5. ОДА- Габрово, Ф139К, оп. 3, а.е. 839.

ПЕТЪР П. КИРЯКОВ

Фирмата е основана през 1942 година за производство на трикотаж. Започнала с трима работника, след няколко години техният брой нараства до 20. Увеличава се и производството. През 1947 година произведеното за януари е: трикотажен плат, памучен трикотаж, щрайхгарен, вълнен и смесен трикотаж общо 8 915 кг. за 7 332 981 лв.

Лит. Л. Нанева и др. История на памуко-рикотажната промишленост в Габрово, с. 32, 1986 г. ОДА- Габрово, Ф77К, оп. 1, а.е. 1,9.

„ГАТЕВ, БАЛНИКОВ И СИЕ”

Събирателното дружество е основано през 1937 година в с. Бичкия за производство на вълнен трикотаж. Предприятието започва да се развива с ускорени темпове, особено след като закупуват машинният парк на фабриката „Димитър Хр. Пенчев”. В края на годината дружеството притежава машини на стойност 729 500 лева.

ЛИТЕРАТУРА: Л. Нанева и др. История на памуко-трикотажната промишленост в Габрово, с. 24, 1986 г.

НИКОЛА ХРИСТОВ

Основава еднолична вълнено- трикожа фабрика, която най-добре уплътнява своя капацитет през време на Втората световна война. В периода 1941-1944 г. при основен капитал 4 милиона лева, годишното и производство варира в границите 7000-7600 кг. вълнен трикотаж.

ЛИТЕРАТУРА: Ив. Врачев и др. История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, с. 62, 1984 г.

ФАБРИКА “ЧАРДАФОН”

Ив. Ахмаков

Иван Колев Ахмаков и Петко Василев Врачев – едни от хората, допринесли за развитието на текстилната индустрия в Габрово и утвърждаването на града като център на този отрасъл в България през първата половина на двадесети век.

Иван Колев Ахмаков е роден през 1893 година в с. Кметовци, Габровска околия. Започнали с брат си Досю Колев Ахмаков като търговци на платове през 1923 г., регистрират СД “Братя Ахмакови” за производство и търговия с трикотаж. През 1935 г. те регистрират нова фирма – трикожа фабрика “Родина – братя Ахмакови” АД. Икономическите трудности след 1941 г. засягат фабриката и тя прекратява дейността си през февруари 1943 г.

Петко Василев Врачев е роден през 1908 г. в махала Пейовци, с. Гарван, Габровска околия. Произхожда от многодетно бедно семейство. Баща му се занимава с каменоделство и е бил изявен майстор на каменни произведения – паметници, плочи, камбанарии, улеи, зидове и др.

П. Врачев

Завършва Априловска гимназия и школа за запасни офицери – София. Дълги години работи като секретар на Инспекцията по труда в Габрово. Активно сътрудничи на своя по-голям брат Стефан Василев Врачев – един от най-големите строители-предприемачи в Северна България през периода 1920 – 1945 г. в строителството на пътища и мостове в тогавашната Габровска, Плевенска, Фердинандска, Никополска, Казанлъшка и др. околии.

През 1943 г. Иван Ахмаков и Петко Врачев решават да изградят фабрика за производство на вълнен трикотаж и памучни тъкани. За целта те закупуват 2 декара място в местността “Родевото” в квартал Борово непосредствено до къщата /в която е живял/ и гроба на Продан Тишков – Чардафон Велики. Петко Врачев се заема със строителството на фабриката, административната сграда и складови помещения, а Иван Ахмаков организира набавянето на необходимото производствено и спомагателно оборудване.

През есента на 1945 г. сътрудниците регистрират ООД “Чардафон” с равно дялово участие. Фабриката е пусната в експлоатация с едновременно управление от двамата собственици. Машинният парк включва 28 плетачни машини, 12 моторни и операционни шевни машини, 4 кардировачни машини, 15 тъкачни станове и др. текстилна техника. Общият брой на основните и спомагателните работници във фабриката е около 40 човека. Произвежданата продукция – дамски, мъжки и детски трикотажни изделия и памучни платове е продавана основно на българския пазар. До национализацията фабриката е печеливша. След нея “Чардафон” ООД е уедрено към ДИП “Райко Дамянов” – Габрово. След национализацията Иван Ахмаков не работи. Умира през 1959 г. Дъщеря му Мария Георгиева завършва висше икономическо образование и работи като счетоводителка. Внукът му доц. д-р инж. Антон Дончев е преподавател във ТУ – Габрово.

По-различна е съдбата на Петко Врачев. През 1949 година е въдворен в Трудово – възпитателно общежитие в с. Ножарово. След освобождението му работи в СП “Жилфонд” Габрово. Като пенсионер ръководи строителството на редица обекти.

Трудовият стаж на съпругата му Мария Врачева е свързан изцяло с фабрика “Тотю Пантев”. Големият му син Валентин Врачев – машинен инженер, работи като научен сътрудник в Институт по телферостроене – Габрово, хоноруван преподавател във ВМЕИ – Габрово, ръководител “Маркетинг и продажби” в “Подем” АД и “ГАМА ПРОКТ” АД – Габрово. Известно време е председател на НТС в Габрово и Зам. председател на Съюза на машиностроителите в България. Другият му син Стефан Врачев работи като конструктор в Институт по телферостроене – Габрово.

ЛИТЕРАТУРА: По материали на В. Врачев

Фабрика „Чардафон“ ООД

Част от работниците във фабриката

ХРИСТО ТОДОРОВ ПОПХЛЕБАРОВ

Роден в гр. Търново. Средно образование завършва в родния си град, след което продължава да учи в Германия, където се занимава с дърводелство – вътрешна архитектура. След завръщането си в България постъпва на работа като чиновник, а по-късно става директор на мебелното училище в Търново. До 1933 година е директор на столарското училище в Трявна. След женитбата си идва в Габрово, където открива модерна мебелна работилница. По-късно закупува комплект машини от немската фирма “Фукете Фрауц” за производство на фин памучен трикотаж. Закрива мебелната работилница и открива трикотажно предприятие.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА – Габрово, Ф 418 К, оп. 3, а.е. 124.

ДОСЮ ТРИФОНОВ БАЛАБАНОВ

Работи 30 години като майстор – специалист по текстилни машини. През 1946 г. с писмен договор наема под наем предачната фабрика “Лента” ООД в гр. Сливен, която е преустановила дейността си. Ремонтирайки и възстановявайки машинния парк, Д. Балабанов започва да произвежда копирени преди до номер 60, т.н. преди “Шапе”, внасяни дотогава от Италия. През 1947 г. наема “Габровска камгарна предачница”, също в застои, поради преустановяване вноса на ленти от фини вълни. Д. Балабанов успява да пусне в производство тънки преди шапе. Образува фирма “Шапе” ООД със седалище гр. Габрово и клон гр. Сливен. След национализацията остава да работи като наемател на вълненото обединение в Габрово по настояване на Министерството на отбраната и със съгласието на Министерството на индустрията. Изпълнява нарядите за преди за летни облекла на офицерите. След 1948 г. работи като майстор по текстилни машини. Има рационализация за електромагнитно извърляне на совалката на тъкачния стан.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА – Габрово, Ф 418К, оп. 3, а.е. 215

КОЖАРСКА ИНДУСТРИЯ

Кожарството, като занаятчийско производство, е едно от най-старите в Габрово. За неговото развитие особено благоприятно е спомогнала изобилната вода на р. Янтра и малкият процент калиеви и магнезиеви соли, които водата съдържа, правейки я най-подходяща за обработване на сурови кожи.

Благоприятни били и други фактори - разположението на Габрово на пътна артерия, свързваща Северна и Южна България; наличието на достатъчно количество суров материал, доставян от събирачите на кожи. Важна роля играели и известната габровска предприемчивост и особено високата печалба, която носела кожарската продукция.

Започнало от далечното минало с производство на кожи за цървули, кожарството постепенно достига до папучийски гъон, мешини и сахтияни, основен материал в чехларския занаят. Затягането, заглаждането и боядисването се правело от чехларите. Този примитивен табаклък достигнал развитие, което го поставило на челно място сред останалите занаяти. През 60-

те години на XIX век в Габрово вече имало повече от 100 души майстори със собствени табяхани, в които работели 300-400 души - собственици, наемни майстори, калфи и чираци. Скоро обаче кожарството, подтикнато от чуждестранни влияния и повишените изисквания на времето, поема нов път на развитие. В 1858 г. в града се открива първата в страната кожарска фабрика, фирмата „Никола Гутев и снове“, а през 1875 г. Христо Вл. Марокинджиев-родоначалник на модерното кожарство започва да изработва марокин, сантрач, кобук. През 90-те години чрез постепенно машинизиране на процесите изработва юфт, бланк, по-късно видело, вакет и обуцарски гъон. Една след друга възникват кожарски работилници и модерни кожарски фабрики. Определено се счита, че този вид индустрия е била най-доходната в Габрово.

ЛИТЕРАТУРА: К. Митев, История на Габровската кожарска промишленост, 1998, Ив. Врачев, От шилото до конвейера, 1985. Д-р П. Цончев, Из стопанското минало на Габрово, 1929 г. В-к „Габровска промишленост“, 1933-1934 г. Книга на габровската индустрия, 1934 г.

ДИМИТЪР ЦВЯТКОВ МИЧКОВЕЦ

Димитър Мичковец

През Възраждането в Габрово се обработват различни видове кожи, като от биволските и волските се произвеждат папукчийски гъон, от дребните говежди и конски - кюселе, а от козите и овчите - сахатиени и мешини. Кожарското производство в града успява да се издигне на едно от първите места в града и страната. Още през 70-те години на XX век Димитър Мичковец успява да създаде производство на добри сахатиени, които се считат за по-добри и по-евтини от виенските. След Освобождението, вече притежател на манифактурно кожарско предприятие, Д. Мичковец / роден в 1815 г./, успява да привлече за свой съдружник Евтим Атанасов, майстор в кожарска фабрика в Цариград, и с негова помощ започват изработването на лицеви кожи по модерен начин - чрез багрене и апретиране. Преработва овчи и кози кожи, изработва годишно по 800- 1000 бр. гъонове и 1200-1400 бр. кюселета. Въпреки че въвежда нов, по-прогресивен начин в кожарската индустрия, той не успява да развие манифактурата в модерно индустриално предприятие. Тази задача остава на синовете му, но те, вместо да се обединят, се насочват към самостоятелна дейност. Най-големият Цвятко е един от инициаторите за обединяване на собствениците на табяхани в едно кожарско сдружение, Стефан поема ръководството на кожарска фабрика в София, третият Яким, става съучастник в създаването на кооперативната кожарска фабрика „Св. Никола“ в Габрово.

В историята на кожарската индустрия, Димитър Мичковец остава като виден занаятчия, търговец и общественик, пръв кмет на Габрово след Освобождението /1879/, и един от родоначалниците на кожарската индустрия в града.

Умира през 1888 г.

ЛИТЕРАТУРА: К. Митев, История на кожарската промишленост в Габрово, с. 16, 28, 1998 г. Д-р П. Цончев, Из стопанското минало на Габрово, с. 155, 1929 г. „Кой, кой е в Габрово“, с. 152, 2004 г.

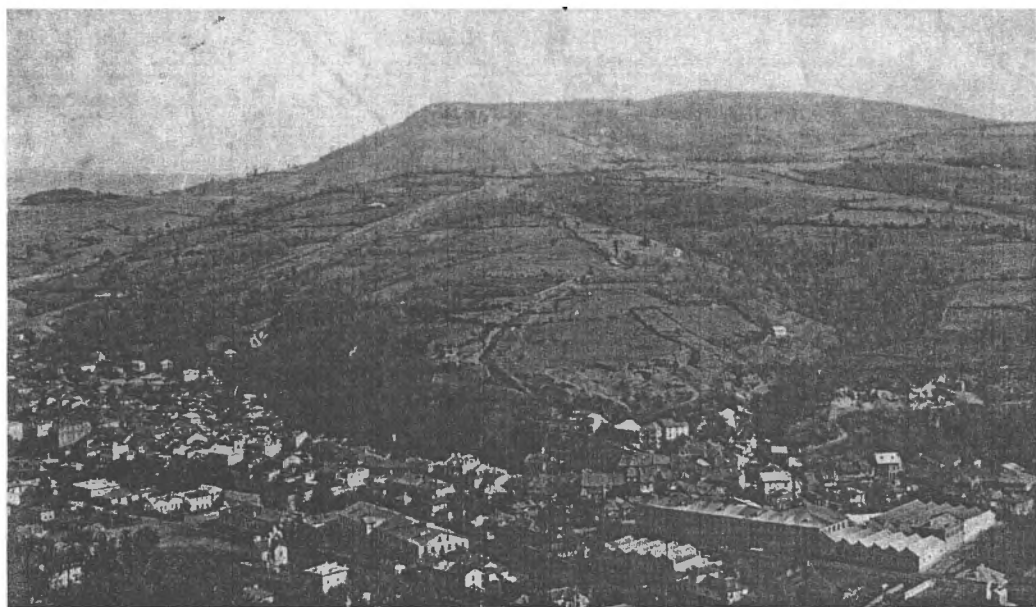
ФАБРИКА „ЯНТРА“

Първата обувна фабрика в Габрово, основана в 1904 г. Инициатори са братя Калпазанови, Васил Колев, Радко Колев, Петър Ахчиев и др. Чрез тази фабрика братя Калпазанови възнамеряват да дават някои от суровините на по-изгодни цени, като пласират своето производство на гън и лицеви кожи за направата на обувки. Производствената си дейност фабриката започва през 1905 г. Председател на Управителния съвет е Йонко Ив. Калпазанов, подпредседател-Васил Колев, касиер Христо Калпазанов. Фабриката е оборудвана с машини на съвременно техническо ниво за изработване на висококачествени обувки. Работят 65 работника. През есента на 1909 г. започва рекламирането на производството като се открива фабричен склад на елегантни обувки с марката „Изработени в първата българска машинно-обущарска фабрика Янтра“.

Липсата на умело ръководство, големият отпор на занаятчиите-обущари, вносът на готови обувки от чужбина не дава възможност на фабриката да се утвърди и наложи на пазара. През 1915 г. тя преустановява дейността си, следващата година машините са продадени в Сърбия и през 1921 г. фабриката окончателно престава да съществува.

ЛИТЕРАТУРА: Ив. Врачев, От шилото до конвейера, с. 13, 1985 г. ОДА-Габрово, Ф58К, оп.1 а.е. 1, 6, 7, 11, 16, 1985 г.

i

Общ изглед на фабрика „Александър“

НИКОЛА ХРИСТОВ ГУТЕВ

Минчо Гутев

Никола Гутев

Роден в Габрово през 1837 г. Учи до трети клас, но независимо от недостатъчно получено образование е достатъчно грамотен. Израснал в бедно семейство, още от ранно детство започва да работи като чирак в кожарска работилница. Трудолюбив и изключително пестелив, през 1858 година създава собствена работилница - табакхана, една от 100-те, в които са работили около 400 души табаци - собственици, чираци, калфи и майстори. За няколко години спестява около 1200 гроша, които влага в търговия. През време на руско-турската война купува ечемик, и го доставя на руската армия. Едновременно с това продължава да обработва кожи, от които изработва цървули, търсени поради войната. Увеличил капитала си, след войната през 1882 г. построява нова кожарска работилница, която постепенно разширява и подобрява. Увеличава броя на работниците. С помощта на синовете си Минчо и Христо през 1896 г. я модернизира и обзавежда с необходимите и съвременни за времето си машини. Произвежда юфт, бял и чер, различни видове сантрач, лицеви кожи. Към 1901 година предприятието е регистрирано като Събирателно дружество „Никола Гутев и синове“. Ползвайки привилегиите на закона за насърчаване на местната промишленост, собствениците купуват четири стари къщи до фабриката, събарят ги и на тяхно място построяват голямо и удобно здание, с производствени помещения, модерно обзаведени с машинни съоръжения и бензинов двигател. Общият брой на сградите нараства до 6. През 1906 г. Никола Гутев, един от най-старите кожари в Габрово почива, оставайки един от основателите на кожарската индустрия и пионер на модерното фабрично производство в града.

През 1912 година фабриката отново е разширена, набавен е нов парен двигател от 50 к.с. работниците са увеличени до 40 човека с постоянни трудови ангажименти.

Фирмата, запазвайки наименованието си, продължава да се развива под ръководството на синовете му. Минчо Гутев, завършил търговско училище, а Христо-кожарство успяват да се справят с проблемите възникнали от кризата през 1917-1919 година.

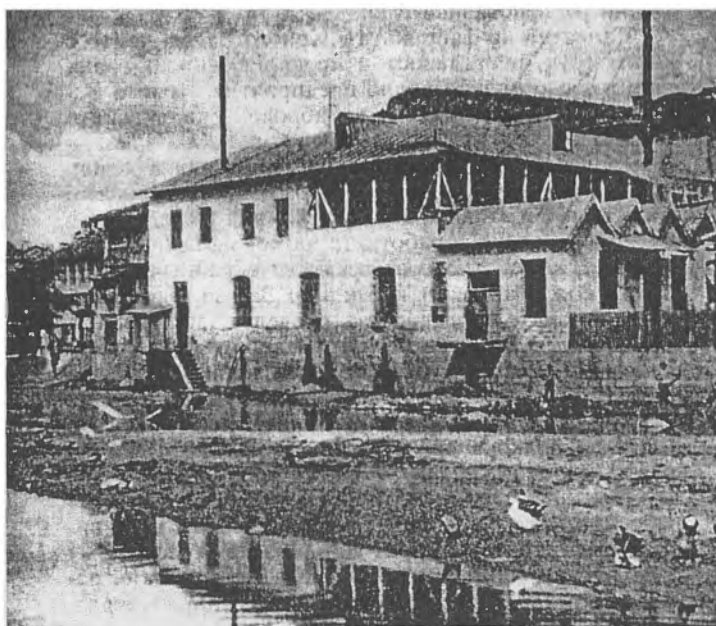
Принос за укрепване и развитие на фирмата има и синът на Минчо Гутев-Никола Гутев, завършил кожарство в Германия и проявил се като висококвалифициран специалист.

До 1929 година управител на фирмата е Минчо Гутев. Той е и инициатор и основател на Търговско-индустриалната банка - Габрово и е член-делегат на

същата. След смъртта му ръководството се поема от по-малкия му брат Христо Минчев Гутев и синът му Никола Минчев Гутев.

През 1930 година, в условията на стопанската криза, предприятието е ликвидирено.

ЛИТЕРАТУРА: „Съвременна илюстрация“, бр. 19-20, с. 34, 1912 г. К. Митев, История на Габровската кожарска промишленост, с. 30, 1998 г. Алманах на българските индустриалци, с. 165, 1995, „Кой, кой е в Габрово“, с. 90, 2004 г. Книга на габровската индустрия, с. 79, 1934 г. ОДА- Габрово, Ф102К, оп. 1, а.е. 24, 27. ОДА- Габрово, Ф139К, оп. 3, а.е. 835, л. 90. К. Попов, Стопанска България, сб. На БАН, кн. 8, с. 135, 342. Д-р П. Цончев, Стопанското минало на Габрово, с. 135, 1929 г.

Фабрика „Никола Гутев и синове“, Габрово

Интериор от кожарска фабрика „Н. Гутев и сие“

ФАБРИКА „СТОЯН НАНЕВ сие СИНОВЕ“

Роден през 1866 година. Още от малък постъпва като работник във фабриката на известния габровски индустриалец Христо Вл. Марокинджиев, където бързо усвоява кожарския занаят и показва голяма способност при работа в различните технологични процеси. В 1892 г. Стоян Нанев, вече утвърден майстор-кожар напуска Марокинджиев и заедно с няколко предприемчиви габровски кожари слага началото на кожарската кооперативна фабрика „Щастие“, в създаването на която участват и част от основателите на ликвидираното табашко дружество „Съгласие“. Изключително подготвен и компетентен в професията си Ст. Нанев отдава всичко, на което е способен, за утвърждаване на кооперативната фабрика. Това обаче не го задоволява. Подготвя двамата си сина Иван и Наньо като приемници, изпраща по-големият Иван в Германия на специализация. Няколко години тримата работят във фабрика „Щастие“, където главното производство е марокен и юфт. През 1923 г. Ст. Нанев напуска фабриката и основава своя в с. Бичкия. Получили опит и знания от съвместната работа с баща си, синовете му поемат цялата работа по организацията и ръководството на фабриката като усилията им са насочени към увеличаване на производството и разнообразяване на продукцията. Фабриката добива главно марокен, юфт, бокс, хромови каиши, ударни ремъци и др. качеството на които е високо и издържащо на конкуренцията. През време на стопанската криза / 1929 / чувствително спада производството на фабриката, която скоро обявява мораториум, продължил няколко години. В резултат на реконструкцията и модернизацията, след 1934 г. фабриката се стабилизира, излиза от мораториума и разширява производството си. През 1940 г. по инициатива на Правителството, XXV-тото обикновено НС приема закон за гражданска мобилизация, под действието на която попадат 21 кожарски фабрики в Габрово, в това число и на Ст. Нанев, която е задължена да се специализира в производство на гьон, бланк и юфт. След национализацията предприятието е закрито.

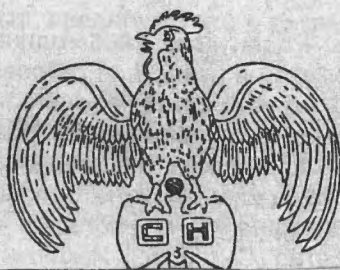
ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 83, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 186, 1995 г. К. Митев, История на кожарската промишленост в Габрово, с. 31, 62, 65, 114. 1998 г.

Общ изглед на кожарската фабрика на Ст. Нанев & Синове ^М

КОЖАРСКА ФАБРИКА
СТОЯНЪ НАНЕВЪ & СИНОВЕ
ПРОИЗВОДСТВО НА:
юфтъ, марокинъ, боксъ, шедро,
гюдери, хромови каишки,
ударни ремъци, гъонъ.

Братя Василъ и Венко Венкови КОЖАРИ — ГАБРОВО.

Производство на:
РАЗНОЦВѢТНИ ФОДРИ (ЮФТЪ), ХРОМОВИ ФОДРИ,
ЦВѢТНИ МАРОКИНИ, ЦАРВУЛИ И ДРУГИ.

БРАТЯ КАЛПАЗАНОВИ /Тотю, Христо, Йонко/

Родени в с. Калпазани- Габровско. Бащата Иванчо Тотев Калпазанов бил изключително трудолюбив човек. Многогранна е неговата дейност. Занимавал се с търговия, кръчмарство, овощарство, скотовъдство. На труд научил не само синовете си, но и внуците.

Най-големият от братята Тотю е роден в 1858 г. в с. Калпазаните. След като завършил трето отделение на първоначалното училище в родното си село, станал коняр и тръгнал със свои съселяни по търговия. Още дете той обхожда с възрастните търговци голяма част от турската империя. Освен по търговия Тотю се занимава и с коситба, жътва, копан в Румъния и е в помощ при обработка на бащиния имот. След Освобождението отива войник и след като се завръща в

Габрово, отваря бакалница. През 1891 г. напуска бакалията и се сдружава с по-малките си братя.

Средния брат Христо е роден през 1862 г. в с. Калпазани, където завършва първоначалното училище и постъпва в I клас в Габрово. През 1874 г. вместо да постъпи в II клас, се пазарява за слуга при кираджии и стига чак до Добруджа. С кираджийте отначало, а после като жетвар, косач той обикаля села и градове из България и спечелва малко пари. На 16 годишна възраст Христо се връща в Габрово и започва да работи като слуга на гайтанджийската работилница на Никола Т. Рашеев, където работи две години. След завършването на военната служба се връща в Габрово и се захваща самостоятелно за гайтанджийството в продължение на 12 години.

Най-малкият син Йонко е роден в 1868 г. в с. Калпазани. Детството си прекарва на село като зиме и лете помага на родителите си. През 1877 г. постъпва в първоначалното училище на даскал Пенчо от с. Бичкия и с прекъсване заради Руско-турската война завършва трето отделение през 1881 г. Изпратен от родителите си да учи в Априловската гимназия, където учи до V клас. Напуска през 1886 г. и заминава на държавни разноски като стипендиант да следва кожарство в гр. Хинско, Чехия, откъдето се доставяли ботуши за България, за нуждите на войската. След две годишно обучение продължава образованието си в Лион - Франция, на собствени разноски и помощ от братята. В края на 1889 г. посещава Парижкото световно изложение и се завръща в България. Идвайки в Габрово с добри познания и практика по кожарство, Йонко се сдружава с брат си Христо и открива работилница за кожи. Започва да работи и първите постигнати успехи спечелват доверието на брат му, който влага необходимия капитал за разширение на работилницата.

Предприятието на братята Христо и Йонко е било малко. Те разполагат с капитал от 10 000 лева, от които 2 000 взети под лихва. Работилницата не се отличавала по външната си уредба от обикновената малка габровска „табахана“. Братята обаче обработват кожите много по-добре, благодарение на обстоятелството, че Йонко притежава добри познания по кожарство. Внасят първата машина, саркисвачка за цепене на кожи, дотогава непозната за кожарите в Габрово.

През 1892 г. на Пловдивското изложение Йонко Калпазанов получава единствения златен медал за кожарство. Това се оказва достатъчно към тях да се присъедини и най-големият брат Тотю, който внася капитал от 4 000 лева. През 1893 г. тримата образуват Събирателно дружество „Братя Ив. Калпазанови“ за производство на гъон и лицеви кожи. Това е втората кожарска фабрика в Габрово. Построяват в местността „Падало“ по-удобна работилница. През 1898 г. внасят нови машини и само след няколко години работилницата им е вече фабрика, / Днешен дом на хумора и сатирата /, а те имат името на добри, известни професионалисти-кожари. В 1907 г. откупуват патент за бокс, като в резултат от новото производство оборотът се увеличава три пъти.

Тримата братя с упорит труд разширяват производството, преодоляват различни финансови и пласментни затруднения, поставяни от табашкия еснаф, нежелаещ да се въведе модерно кожарско производство, което ще засегне техните интереси.

Технически ръководител на фабриката е Йонко Калпазанов, а другите братя Тотю и Христо ходят, единият в Северна, а другият в Южна България, за да закупуват сурови кожи и да пласират производството - юфт, гъон, бокс. С високото си качество, постоянното усъвършенстване на технологичните процеси и уелото ръководство на фабриката, машинно произведените кожи непрекъснато печелят нови пазари. Предлагаият гъон под запазеня фирмен знак на братя Калпазанови „Виктория“ и „Глория“ по вид и качество е един от най-реномираните в цялата

страна. Получават почетен диплом от изложението в Русе през 1898 г., златен медал през 1905 г. в Лиеж, почетен диплом в Лондон през 1907 г. и др.

До войните фабриката е напълно обзаведена за производство на гьон и всички лицеви кожи: юфт, сантрач, видело, бокс, шевро. По време на Балканската война производството е предназначено изцяло за нуждите на войската.

Продукцията се увеличава непрекъснато. От 100 хиляди кг. кожи през 1923 година за няколко години нараства до 300 хиляди кг. годишно.

На базата на бързо развиващата се кожарска индустрия, започва и обувно производство. През 1904 г. в Габрово е основана първата обувна фабрика „Янтра“ и инициатори за основаването и са братя Калпазанови. Те възнамеряват чрез нея да пласират своето производство на гьон и лицеви кожи като ги преработват в обувки. Във фабриката са привлечени опитни занаятчии - обувари. По-късно, през 1909 г. председател на Управителния съвет на фабриката е Йонко Калпазанов, а касиер - Христо Калпазанов. Обувната фабрика е снабдена с машини на съвременно техническо ниво за изработване на висококачествени обувки. Елегантните обувки се продават с марка „Изработени в първата българска машинно-обущарска фабрика „Янтра“.

Всеобхватна е дейността на братя Калпазанови. През 1895 г., в съответствие със завещанието на Д-р Н. Василиади, в града е открито кожарско училище. Желанието на дарителя е да се изгради едно техническо училище, което да служи на поколенията „за ползотворна наука и благосъстояние“. То е поставено под прякото ръководство на Министерството на търговията и земеделието. За директор е назначен Йонко Калпазанов. Тази длъжност той изпълнява три години като не престава да ръководи и фабриката. До създаването на материална база към училището, учениците практикуват при братя Калпазанови. Редица причини, от които и слабата заинтересованост на кожарските предприятия, довеждат до преустановяване на занятията и закриване на училището като кожарско.

През 1921 година братята правят дарение от 379 000 лева за построяване на училище и каменна чешма в родното им село Калпазани / Борики /. След смъртта на Христо Калпазанов през 1935 г. наследниците откриват трапезария, в която се хранят 40 ученика.

През 1898 г. Йонко Калпазанов се оженва за Евдокия х. Стойчева и става зет на един от най-големите чорбаджии в града. Има четири деца: Иван, Донка, Стефан и Величка. Притежава лична библиотека със стотици томове, чете непрекъснато, има един от първите грамофони в града с набор оперна и симфонична музика. Почива на 73 годишна възраст, Христо на 73, а Тотю на 50. Техните семейни жилища са срещу фабриката / сегашния Дом на хумора / и досега будят възхищение с архитектурата, съвършенството и красотата.

Делото на бащите продължават синовете. Единият син на Йонко Калпазанов - Иван, роден през 1898 г. завършва Софийски университет, юридически факултет. През 1922-23 г. учи политическа икономика в Лайпцигски университет и става стажант в кантората на една голяма търговска къща в Хамбург, внасяща от цял свят кожи за балканските страни. Връща се в България и работи като съдия в няколко града в страната. През 1936 година става директор на кожарска фабрика АД „Братя Калпазанови“. След национализацията работи като юрист-консул и зам. Председател на ГНС. Другият син на Йонко - Стефан, завършва висше образование и докторат по химия в Австрия. Във фабриката той основава и ръководи химическа лаборатория, която контролира и усъвършенства производството. В нея са създадени условия за извършване на научни изследвания.

След смъртта на Тотю Калпазанов, като негов заместник участва синът му Руси Тотев Калпазанов /1903-1978/. За да води по-добре финансово-икономическата дейност на предприятието, той завършва успешно търговската гимназия в Свищов. Поради ранната смърт на баща си Руси започва веднага да работи. Обикаля черноморски и дунавски пристанища, вътрешността на страната, за да осигури суровини за фабриката. Освен доставчик той е и извършител на търговски сделки за готова продукция. Внезапно зрението му се влошава и той дълго е на лечение в гр. Давос, Швейцария; въпреки това загубва напълно зрението си. През 1948 година той е инициатор за създаване на Съюз на слепите-клон Габрово. Има две деца: Тотю и Ирина.

Руси Т. Калпазанов

Н. Калпазанов

Синът на Христо Калпазанов - Никола, също се грижи за пласиране на готовата продукция. Учи известно време в Робърт колеж в Цариград. По обява на френското посолство в София за набиране на работници в Франция, заминава в Лион, но вместо работа попада в лагер за обучение за чуждестранния легион. Участва във войната в Мароко и е раняван. Връща се в България и участва в работата на фабриката. След национализацията остава безработен.

Така с цялата си дейност братя Калпазанови с право оставят имената си като родоначалници на модерна кожарска индустрия и дарители на града.

ЛИТЕРАТУРА: „Съвременна илюстрация“, бр. 19-20, с. 30, 1912 г. Ив. Врачев, От шилото до конвейера, с. 13, 1985 г. К. Митев, История на габровската кожарска промишленост, с. 30, 1998 г. Алманах на българските индустриалци, с. 159, 1995. „Кой, кой е в Габрово“, с. 117, 2004 г. Книга на габровската индустрия, с. 72, 1934 г. ОДА- Габрово, Ф584К, оп. 1, а.е. 1, 6, 11, 24. В-к „Габровски глас“, бр. 20, 1909 г. „Реликви“, изд. на ОДА- Габрово, бр. 4, 1996 г. ОДА- Габрово, Ф585К, оп. 1, а.е. 25. ОДА- Габрово, Ф797К, оп. 1, а.е. 1, 2, 13, 19, 20; оп. 2, а.е. 1, 2. ОДА- Габрово, Ф848К, оп. 1 а.е. 24. „Златна книга на дарителите на народната просвета“, т. II, с. 80-85, 1923 г.

Йонко Ив. Калпазанов

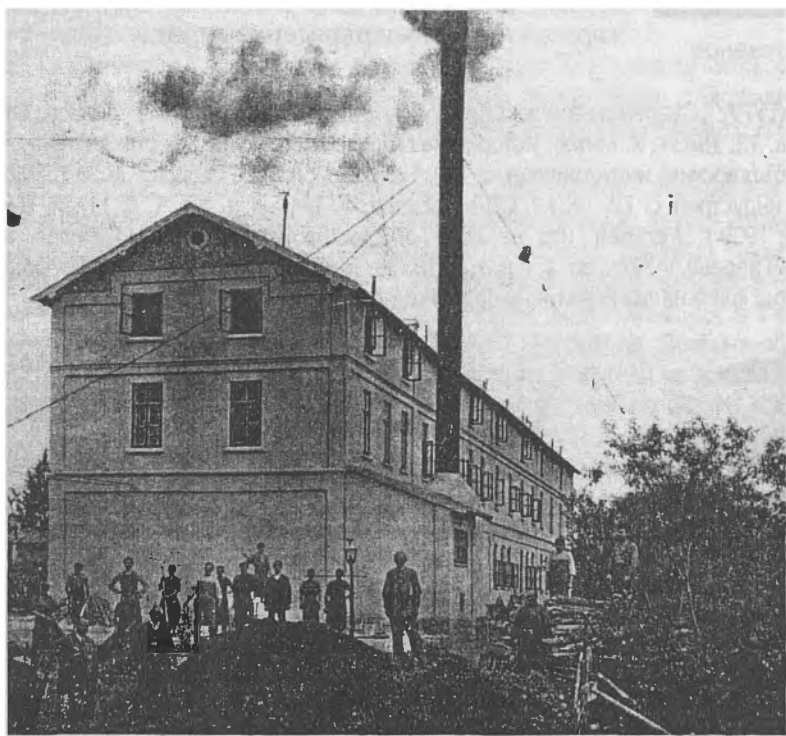
Христо Ив. Калпазанов

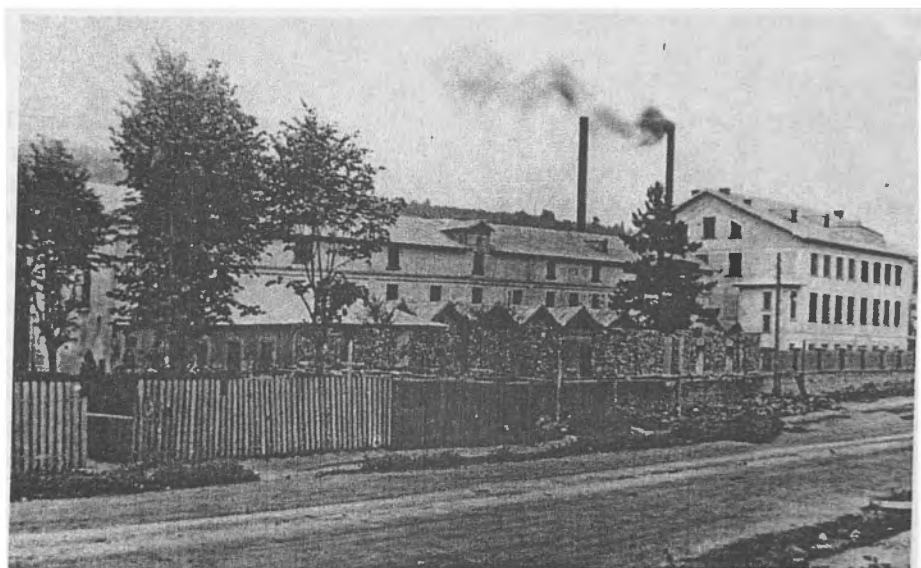
Тотю Ив. Калпазанов

Седнал: Иванчо Т. Калпазанов, прави от ляво на дясно: Йонко, Христо и Тотю

Фабриката на братя Калпазанови през 1912 г.

Фабрика за кожи на братя „Ив. Калпазанови“, Габрово

КОЖАРСКО АКЦИОНЕРНО ДРУЖЕСТВО
„БРАТЯ ИВ. КАЛПАЗАНОВИ“
 КОЖАРСКА ФАБРИКА

Телеграф. адр.: БР. КАЛПАЗАНОВИ — ГАБРОВО
 ЗЛАТНИ МЕДАЛИ : Пловдивъ 1892г. и Лисжъ 1905г.
 ПОЧЕТНИ ДИПЛОМИ : Русе 1898 г. Лондонъ 1907 г.

LEDER AKTIEN-GESELLSCHAFT
„BRÜDER IW. KALPASANOFF“
 LEDERFABRIK

Сватбата на д-р Ст. Калпазанов и Богдана Синева

Първи ред, от ляво на дясно: Стефан Синев – баща на Богдана, Йонко Калпазанов – баща на Стефан, Богдана и Стефан – младоженци, Донка Калпазанова – сестра на Богдана, Зеферина Синева – майка на Богдана. Втори ред: непозната, Вела Калпазанова – сестра на Стефан, непознат, Иван Калпазанов – брат и кръстник на Стефан и Богдана, Христо Синев – брат на Богдана, Райна Калпазанова – жена на Ив Калпазанов, Стефан Димитров – мъж на Вела Калпазанова.

КОЖАРСКА ФАБРИКА "СВ. НИКОЛА"

Политиката за насърчаване на местната индустрия съдейства благотворно за засилване на механизацията в кожарската промишленост. Кожарите – занаятчии, все повече се убеждават, че без модернизация при обработката на кожите, те не могат да бъдат конкурентноспособни. За тази цел през 1910 година 10 члена кооператори образуват Събирателно дружество "Напредък". Целта е да се построи модерна кожарска фабрика. Градската община отпуска два декара място в кв. "Падало". По-късно броят на членовете нараства на 29. През 1912 г. кооперацията е преобразувана в Анонимно акционерно дружество "Св. Никола". През време на Първата световна война то е милитаризирано, започва подновяване на машинния парк с нови, съвременни машини. Необходимата електроенергия от 10 к.с. е увеличена на 65 к.с. Кооперацията работи ишлеме на своите членове и произвежда гъон, юфт и мешини.

През време на стопанската криза броят на членовете е намален на 18, производството силно е намалено и през 30-те години кооперацията се оказва пред прага на фалит и обявява мораториум.

ЛИТЕРАТУРА: К. Митев, История на кожарската промишленост в Габрово, с. 32, 1998 г. Д. Весов, Кожарската индустрия в България, с. 46, 1929 г.

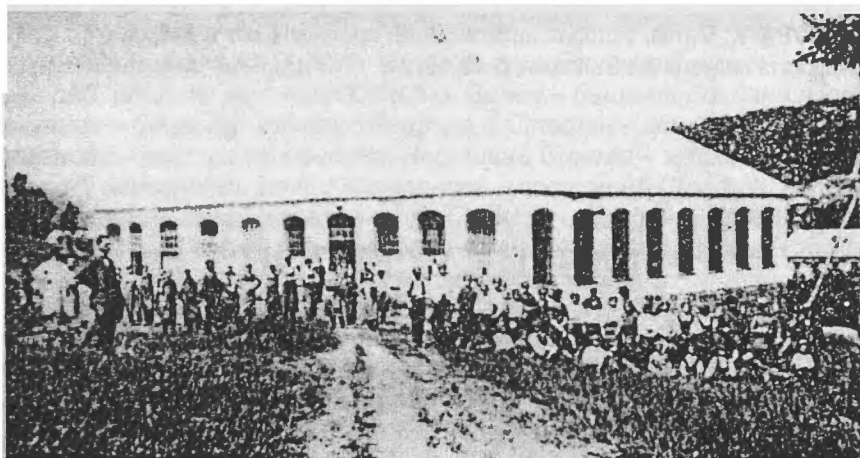
ФАБРИКА "БИЗОН"

Трета по ред обущарска фабрика, /в двора на бивша "Д. Карталов"/ основана на 19 септември 1911 година. Началният и основен капитал е 40 000 лв. Първият управителен съвет е с председател Иван Д. Мехочев и управител Петър П. Ахчиев. През първите години фабриката се развива добре и нейният основен капитал достига до 1 800 000 лв. След Първата световна война обаче фабриката е принудена да преодолява редица трудности и през юни 1924 година тя прекратява дейността си. Всичките ѝ активи и пасиви преминават към СД "Никола Гутев и снове". Дружеството също среща трудности независимо от това, че управлението преминава в ръцете на синът на Н. Гутев, Минчо Гутев, инициатор и основател на търговско-индустриалната банка в Габрово. През 1930 г. предприятието е ликвидирано, тъй като М. Гутев не е в състояние да плати на кредиторите си. Зданието, заедно с принадлежащите към него земи е взето от хамбургската фирма "Марквиз Деликамп и сие". Известно време имотът се стопанисва от видния габровски адвокат Сокеров, докато е купено от Пантю Пантев за 40 000 марки, който го преустройва в кройочно и шивачно отделение.

ЛИТЕРАТУРА: Ив. Врачев, От шилото до конвейера, с. 15, 1985 г. Пантю Пантев, Спомени, 1990 г.

Втора обувна фабрика Първо кооперативно обуварско дружество "Прогрес", основана на 6.V.1910 г.

Трета обувна фабрика "Бизон"

ТАБАШКО ДРУЖЕСТВО "СЪГЛАСИЕ"

Създаването на фабрики и въвеждането на машинна обработка на кожите, изискващо големи капиталовложения, не било по силите на дребните занаятчии – табаци. В същото време модернизираният производствен изисква достатъчно добри познания в тази професия. Това налага дребните занаятчии-производители да обединят своите усилия за съвременно производство. Така през 1887 година тридесет и двама табаци основават табашко дружество "Съгласие", с основен капитал 16 000 лева. Целта е да се създаде една модерна фабрика за обработване на кожите. Поради възникнали разногласия между членовете, дружеството скоро преустановило дейността си. Десет години по-късно, на 23.XI.1897 г. то отново е създадено като Акционерно дружество "Съгласие", с основен капитал 120 000 лв. Целта му е "Обработване и търговия на всякакъв вид кожени материали и предприемане създаването на индустриални предприятия,

подходящи за целта". Така е открита кожарска фабрика в Габрово с един кожен барабан от Виена, варна цепеначка, мелачка на паламуд, дъбови кори и смрад-лика, валцовачка за гьон и един парен локомобил. В нея работят 36 работника. Фабриката е ликвидирана на 19.04.1899 г.

ЛИТЕРАТУРА: Ил.Габровски, "Бележити хора и събития от Габровския край", с. 138, 2003 г. К. Митев, История на кожарската промишленост в Габрово, с. 29, 1998 г.

СД "В. ХУБАНОВ сие Ил. Христов"

Двамата кожарски работника Васил Хубанов и Илия Христов, след като работят по десетина години из габровските табашки работилници, усвояват кожарския занаят и със спестените пари откриват /1923 г./ собствено кожарско предприятие в наето помещение. Първоначално работят с ограничен персонал, който впоследствие увеличават. След успешна неколкогодишна работа построяват собствена кожарска фабрика в индустриалната част на града /1929 г./ Увеличават машинния парк. До 1936 година производството им е предимно мешини, които намират добър пазар вътре в страната и в чужбина. Започват и шагрирането на кожи за чанти, тапицерия и др. По-късно, към 1939 година, започват да произвеждат бокс, юфт и форди. Стават членове на Съюза на индустриалците в Габрово, което им дава възможност да се сдобият с някои спомагателни материали и да започнат производството на шевра и други фини кожи. Основните и спомагателни материали доставят предимно от български производители. След национализацията предприятието преустановява дейността си като самостоятелно и преминава към кожарски завод "Д. Благоев".

ЛИТЕРАТУРА: ОДА – Габрово, Ф 586К, ист. спр.

СТЕФАН ПЕНЧЕВ СВАТОВ

Стефан Сватов

Роден е през 1876 г. в семейството на известния кожухар в Габрово Пенчо Сватов /1851 – 1947/, поборник-опълченец, участник в Сръбско-българската война, Почетен гражданин на гр. Габрово /1923/. Още през турско време ходи в Лайпциг и изнася заешки, лисичи и др. кожи, а от там купува луксозни кожи – норки, астраганени, тюленови, рисови и др. Кожухарницата му е първа в града и известна на търговците от цялата страна. Стефан Сватов израства в обстановка на непрекъсната работа, търговски връзки и търсене на нови методи за обработка на кожи. Още от малък е непрекъснато в работилницата на баща си. След завършване на Априловската гимназия се отдава изцяло на кожухарската професия, като особено внимание отделя на луксозните кожи, доставяни дотогава от чужбина. За да вникне по-дълбоко в технологията на боядисването им, която е тайна на фирмите-производители в Европа, Ст. Сватов отива в Германия и започва да работи в Лайпциг. С изключителна упоритост той успява да вникне в начина на боядисването на т.н. луксозни кожи. През време на пребиваването си в Германия посещава световното изложение в Лайпциг, запознава се с пазарите на суров материал. Открива такива в Испания, Америка и особено в Италия, откъдето през 1896 г. успява да внесе сурови кожи.

Разбира, че за развиване на този отрасъл от кожухарското производство ръчният начин на боядисване не може да бъде конкурентноспособен на този от

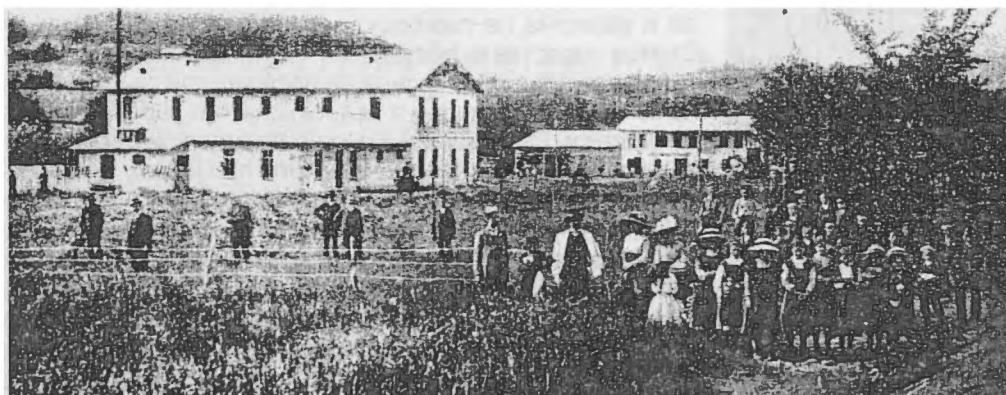
модерното производство в Европа, Ст. Сватов в съдружие с Георги Мушанов и Пенчо Сиджиков слагат началото на модерна фабрика от типа на тези, които той е изучавал в Лайпциг. Само една година след откриването на фабриката под името "Изгрев", в нея вече работят 70 работника. Използвайки водна и електрическа енергия, за всеки производствен цикъл има специални помещения – парна бояджийна, парна сушилна, барабанна и машинна зала с всички машини и уреди за почистване, остъргване, стригане и пр. на кожите. Работят се главно вносни луксозни кожи – мериноси, астрагани, полуастрагани, кожи от питомни зайци и др. Благодарение на модерната технология, умелото ръководство и високото качество на произведените луксозни кожи, Ст. Сватов успява да достигне да конкурентна способност на европейските стоки и пазари.

Той е не само административен и технически ръководител, но и сам работи със секретния способ за боядисване на кожите. Впоследствие успява да включи в производството си обработването на местни стригани овчи кожи и други гарнитури към облеклото. Благодарение на всичко това, вносите на чуждестранни луксозни кожи значително намалява, а авторитетът на произведените от фабрика "Изгрев" продукти, непрекъснато расте.

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с. 180, 1995 г. Книга на габровската индустрия, с. 84, 1934 г. "Съвременна илюстрация", бр. 19-20, 1912 г. ОДА – Габрово, Ф 102 К, а.е. 24.

Опълченецът Пенчо Сватов, ветерани и архитектът на паметника на свободата на вр. Св. Никола – Атанас Донков, при освещаването на паметника на 26 август 1934 г.

Акционерно индустриално дружество фабрика "Изгрев" за разни кожени изделия, Габрово, 1912 г.

ХРИСТО ВЛАЕВ МАРОКИНДЖИЕВ

Христо Вл. Марокинджиев

Роден в Габрово през 1855 година. Баща му, дребен търговец на кожи, изгубва цялото си състояние по време на Кримската война и се преселва в с. Гръблевци, габровско. Поради крайната бедност на родителите, Христо напуска училище, едва научил се да чете и пише и постъпва чирак при кожаря Хр. Г. Максимов. През 1872 г., вече калфа, Хр. Влаев без никакви средства, отива в Търново, където се произвеждат новите видове кожи – сандрач и марокен. Слугувайки повече от три години, той се завръща в Габрово и със честно спечелените 1 500 лева отваря собствена работилница. Понеже средствата му били все още недостатъчни, като начало започва с производство на мешини от овчи кожи, а впоследствие, тайно от кожарите в града обработва телешки и кози кожи в сандрач и марокен. Независимо от ръчният начин на произ-

водство, получените кожи, особено марокена, който в Габрово виждали като кожарски продукт за първи път, той намира много добър прием сред членовете на чехларския еснаф. Много скоро габровските кожари заговорват с уважение за марокените на Хр. Влаев и по тяхно име го наричали марокинджията, което се превръща във фамилно име. Замогнал се материално, през 1887 г. купува нова работилница и разширява производството си с нови видове кожи – чер юфт и бланк. В 1892 година Марокинджиев е вече един от първите кожари в града и като потвърждение на това е сребърният медал, получен на Пловдивското изложение през 1892 г. Този успех го насърчава да предприеме нови стъпки в производството си. За да бъде конкурентноспособен, този професионалист ясно вижда, че ръчният начин на работа не може да се сравнява с модерния европейски начин, който е несравнимо много по-производителен и качествен. Отново, за да бъде първи, той купува и използва кожарска машина – цепеначка, която спомага качеството на обработката на кожи да се повиши значително. През това време при Марокинджиев постъпват на работа пристигнали от Цариград майстори специалисти, с помощта на които се постига получаването на нов вид продукт – вакет и видело, а след това и изработването на обущарски гьон. През 1903 г. възползвайки се от закона за насърчаване на местната индустрия, Хр. Влаев започва модернизирването на машинния парк, включва и двигател, като по този начин производството му прераства в модерно, фабрично. Започва и нова изработка – цветни кожи за чанти и куфари, прави и сполучлив опит за производство на бокс и шевро. През 1907 г. Марокинджиев участва в изложение в Лондон и се завръща в България със златен медал. Преминал решаващата за него първа стъпка към индустриализацията, той прави и следващата. Изпраща вторият си син Никола в Германия да учи модерно кожарство. Другите двама снове Васил и Иван са също подготвени за овладяване на ръководството на фабриката. Васил изучава всички тънкости на кожарското производство, а Иван е с висше търговско образование. По този начин четиримата Марокинджиеви създават Събирателно дружество “Хр. Вл. Марокинджиев и снове”. Една фамилия, в която всеки един от членовете допринася със своя опит, знание и любов към професията за овладяване и

издигане на дружеството като водещо в кожарската индустрия. Резултатът е построяването през 1910 г на нова едноетажна и модерна за времето си фабрична сграда /в близост до у-ще "Р. Каролев"/. През 1923 г. се пристъпва към обновяване на машинния парк и дострояване на нови етажи към основната сграда. Благодарение на добрите специалисти и извършената модернизация, фабриката се нарежда сред първите кожарски фабрики в България. През 1934 г. към нея е построена електрическа централа с дизелов мотор от 190 к.с. Сградата е впечатляваща с асансьорите, модерен превоз, кранове, вентилатори, аспиратори, съвременни технологични съоръжения.

Христо Влаев Марокинджиев умира на 3 май 1924 година, преди окончателното завършване на фабриката, но с удовлетворението на човек, който е оставил трайни следи в своя живот и най-важното, поверил постигнатото от него за десетилетия труд в ръцете на синовете, грижовници за наследеното.

След смъртта му, ръководството се поема от най-големият син Васил, който обаче почива, едва навършил 42 години. Управлението поемат другите двама синове – Никола, с професионална компетентност в кожарското производство, който става технически ръководител на предприятието и Иван – със стопанско търговско образование, който оглавява търговския и административен отдел. Във фабриката работят високо квалифицирани специалисти и работници, цеховете следват технологичния процес: дъбилни отделения, резервоари за танини, 22 барабана за дъбене, отделение за пране, боядисване и апретура, гланцови, валцови преси, цепеначки и др. Производството е предимно гъон. От суровите вносни кожи фабриката произвежда тежък гъон за военни, селски и градски обувки, а от местни кожи – лек и среден гъон за сандали, табан хастар, детски обувки и други готови стоки. Годишното производство е 250-300 хиляди кг. с реномирано качество и безупречен външен вид. Високо се ценят двете запазени марки на фирмата: едната с орел – за леките гъонове, другата с лъв – за тежките.

Христо Влаев Марокинджиев има 6 деца: Васил /1883 – 1925/, Никола /1886 – 1966/, Иван /1888 – 1954/, Еленка /1888 – 1978/, Мария /1893 – 1958/ и Петър /1896 – 1916/.

Духът и ръката на стария Христо Марокинджиев, който от чирак, от мешин, сахтян и памукчийски гъон в разстояние на седемнадесет години има инвестиран капитал 20 милиона лева и произвежда над 300 хиляди кг гъон годишно, оставя следи за векове.

Известна е благотворителната дейност на собствениците. Винаги за големи празници като Великден и Нова година те подаряват обувки на бедни деца от първите класове, материална помощ за сираци и др.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 74, 1934 г. "Реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 2, 1994 г. М. Пурел, габровци на XX век, т. II, с. 59, 2003 г. "Кой, кой е в Габрово", с. 142, 2004 г. К. Митев, История на габровската кожарска промишленост, с. 28, 1998 г. Алманах на българските индустриалци, с. 168, 1995 г. ОДА – Габрово, Ф 59К, оп. 1, а.е. 10, В-к "Габровска промишленост", бр. 2, 1934 г. Д. Власов, Кожарската индустрия в България", с. 46, 1929 г. Я. Кадиева, в-к "Габрово днес", 14-17 дек. 2000 г.

Общ изглед на кожарската фабрика „Хр. Вл. Марокинджиев & Синове“ АД

Лондон 1892, 1904.
Лондон 1907.
Гор.-Вуковград 1926.

Най-ремонтирана и модерно инсталирана КОЖАРСКА ФАБРИКА А. Д.

Хр. В. Марокинджиев & Синове

ГАБРОВО.

Основана 1887.

Западна марка

Западна марка

Изработва:

ПЪРВОКАЧЕСТВЕНЪ ОБУЩАРСКИ ГЪОНЪ и
ТАБАНЪ ХАСТАРЪ отъ всички тежини съ про-
чутитѣ марки „ЛЪВЧЕ“ и „ОРЕЛЧЕ“.

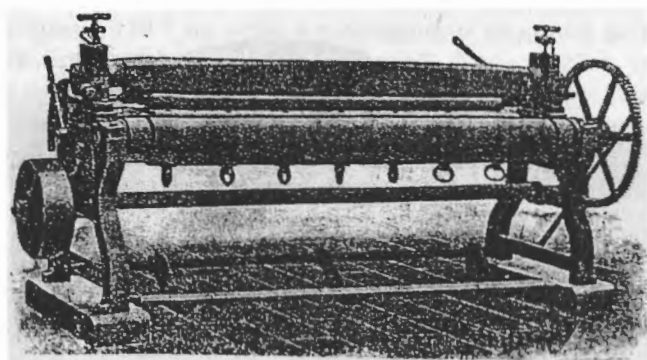
Превъзходнитѣ качества спрѣхъ вносъ на чуждестранния гъонъ.

Обърнете внимание на НОВАТА СОБСТВЕНА БЪЛ-
ГАРСКА МАРКА носяща името на фабриката.

Гарантирана трайност!
Сомо отлични качества!

Винаги цени подъ конкуренцията.

За телеграми: МАРОКИНДЖИЕВЪ.
Телефонъ 350.

Първата кожарска машина – целеначка, доставена в Габрово 1982 г.

Кожарска фабрика „Хр. В. Марокинджиев

БРАТЯ ДОБРЕВИ

кожари

Производство на всички видове кожа, мешини и др.

САВА СТ. СЛАВЧЕВЪ

конаръ – Габрово.

Производство на разни видове чонни:

шевро, боксъ, юфть и фодри

ИВАН ХРИСТОВ МАРОКИНДЖИЕВ

Иван Хр. Марокинджиев

Най-малкият от тримата синове на видния габровски индустриалец-кожар Христо Влаев Марокинджиев, фамилия, оставила ярки следи в създаването и развитието на модерната кожарска индустрия в страната.

Роден в Габрово през 1888 г. Завършва Априловска гимназия, усвоява до висока степен на професионализъм цялостната технология в кожарството. Търговски и административен директор на фамилната фабрика "Христо Влаев Марокинджиев" АД, заел този пост след смъртта на баща си през 1924 г. Заедно с брат си Никола, който е със стопанско-търговско образование, уверено ръководят фабриката и я издигат на голяма висота, известна с името си като едно от най-реномираните кожарски предприятия в страната.

Иван Хр. Марокинджиев е подпредседател на Съюза на габровските индустриалци и действителен член на Варненската търговско-индустриална камара.

Участва в Балканската, Междусъюзническата и Първа световна война като офицер и командир на рота. Носител на ордени за военни и граждански заслуги. След национализацията е репресиран и въдворен в лагерите Ножарово, Богданов дол и Белене.

Продължава през цялата си творческа дейност дарителското дело на баща си. През 1937 година с негови средства е построена и обзаведена модерна операционна зала в габровската болница. Дарява средства за изографисване на купола на църквата "Св. Троица". Подарява знаме на Априловската гимназия.

Почива през 1954 г.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 75, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 171, 1995 г. "Кой, кой е в Габрово", 142, 2004 г.

Василь Деневъ

КОЖАРЪ

Производство на всички видове
лицеви кожи, мешини, ерина и др.

ПЕНЧО П. ДЖАМБАЗОВЪ

КОЖАРЪ

Производство на всички видове
кожи, мешини, ерина и др.

Минчо К. Пъевъ

кожаръ

Габрово.

Произвежда: хромови фодри,
бъли марокени, смрадливковни ме-
шини за износъ и др.

КОЛЮ ЦОНЧЕВЪ

Производство на разни

видове кожи

В. СТЕФАНОВЪ & Т. ПЕТКОВЪ

конари - Габрово.

Производство на ЮФТЪ и БОКСЪ марка „АЕРПЛАНЪ“.

ГЕОРГИ ХР. КУНЧЕВЪ

конарь — Габрово

Производство на бѣлъ мешинъ,
сахтянъ, фодри и ерина.

ПЕНЧО КОЛЕВ БОНЕВ

Пенчо К. Бонев

Роден на 10 април 1875 година в габровското село Шенини и е най-малкият от петте деца на бедния земеделец Колчо Бонев. Завършва втори клас и на 17 години постъпва като чирак в кожарската работилница на Христо Марокинджиев. В продължение на 6 години успява да усвои всички тънкости на занаята и да спести 2 200 лева. С този основен капитал през 1903 г. Бонев насочва вниманието си върху два имота и две двуетажни сгради и фурна в табашката махала, собственост на Българска земеделска банка. На тази застроена и открита площ той разполага своята работилница, жилищни помещения, складове, кантора, варено, дъбилно и апретурно отделение. За водно отделение служи р. Янтра. По-късно, специално за апретурното отделение на една от сградите, издига трети етаж. По този начин работилницата добива вид на малка кожарска фабрика, която през 1905 г. е частично механизирена и като такава се ползва от привилегиите на закона за насърчаване на местната индустрия. Това обаче не отговаря на стремежите на П. Бонев да притежава предприятие, снабдено с модерна техника и отговарящо на съвременните европейски изисквания за производство. За такова предприятие обаче той не притежава необходимият капитал и затова през 1906 г. взема инициативата за образуването на първата в страната кожарска кооперативна фабрика – кожарската машинна кооперация „Щастие“. В нея, срещу определена такса, всеки съдружник изпоздва необходимите машини и съоръжения за обработка на собствените си кожи.

През 1914 година П. Бонев изкупува имотите от банката, две години по-късно напуска кооперацията и от 1917 г. в местността Падало /до поликлиниката на колелото/, по проекти на арх. Василев, започва строеж на собствена фабрика, която съоръжава с нови машини и уреди по най-новите методи, технологично отговарящи на една модерна кожарска индустрия. Предприятието започва със състав от 40 души, два локомобила със 115 к.с., с които задвижват цял комплект кожарски машини, инсталации и уреди. Работи се главно гьон, бланк, разни видове юфт, ремъци и др.

През 1921 година от еднолична търговска фирма, предприятието е преобразувано в кожарско акционерно дружество с капитал 2 милиона лева. През 1928 година капиталът е удвоен, през 1940 става 6 милиона, а през 1941 г. – 10 милиона. За председател на Управителния съвет е избран П. Бонев. Работниците достигат 120 души.

През 1922 г. в работата на дружеството се включва синът му Колю Бонев /30.X.1903 – 27.XI.1989/. Със знанията придобити от търговската гимназия в Свищов и кожарското училище във Фрайберг – Германия /1926/, той става пръв помощник на баща си, а от 1941 г. напълно го отменя в управлението на фирмата. Енергичен и образован, солидно професионално подготвен, младият Бонев наследява едно утвърдено предприятие на стойност 10 милиона лева инвестиран капитал, градено в продължение на 30 години.

През 1933 година П. Бонев отива в Германия, Австрия и Чехия за проучване на последните новости в кожарската индустрия. Същата година той изпраща и синът си Колю във Франция, Германия, Холандия и Белгия за закупуване на кожи и спомагателни материали.

През 1933 година е открито пикерно отделение /ударници на совалки/ и всички артикули, необходими за текстилната промишленост. В същото отделение е

пренесено и производството на каиши. По качество пикерите и каишите заместват напълно европейските. Предприятието става носител на сребърен медал от изложението в Лиеж. В края на 1933 година АД "П. Бонев" се издига до трета по производство фабрика в страната, а през 1947 г. убедително заема първо място.

През Втората световна война, независимо от тежките икономически условия и ограничения, предприятието работи предимно за военни нужди и приключва обикновено с годишна печалба от 3 до 5 милиона лева. През време на войната, поради опасност от бомбардировки, фабриката е боядисана в защитни цветове, а част от машините демонтирани и евакуирани в с. Боженци.

Богат, но същевременно скромен, П. Бонев винаги е отделял значителна част от печалбата за повишаване заплатите на работниците. Пред Великден, Коледа и други празници раздава гьон на работниците за обувки на децата. Помагал е на много благотворителни дружества. Като пословица габровци помнят думите му "Ако Марокинджиев дава 1000, аз давам три пъти повече. Колкото повече давам, толкова повече Господ ми дава".

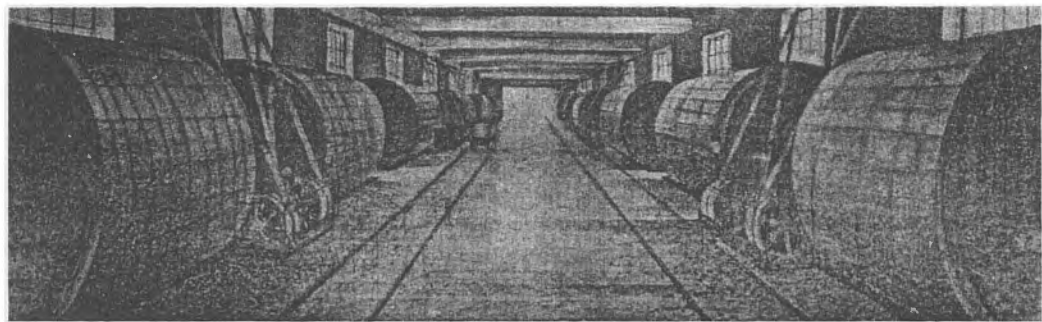
Член е на Управителния съвет на Съюза на габровските промишленици и член на сконтовия комитет на БНБ – Габрово.

Умира на 2 април 1966 г.

ЛИТЕРАТУРА: "Реликви", изд. на ОДА – Габров, бр. 2, 1994 г. К. Митев, История на габровската кожарска индустрия, 1998 г. "Кой, кой е в Габрово", с. 67, 2004 г. Алманах на българските индустриалци, с. 175, 1995 г. Книга на габровската индустрия, с. 76, 1934 г. ОДА – Габрово, Ф 61К, оп. 1, а.е. 35 Д. Весов, Кожарската индустрия в България, с. 45, 1929 г.

Общ изглед на кожарската фабрика на Пенчо Бонев АД

Вътрешен изглед от фабриката – дъбилно отделение

КОЛЬО ПЕНЧЕВ БОНЕВ

Кольо П. Бонев

Роден в Габрово през 1903 г. в семейството на известния индустриалец – кожар Пенчо Бонев. завършва търговска гимназия в Свищов и кожарско училище във Фрайберг – Германия. Образован и енергичен, К. Бонев наследява едно солидно предприятие на стойност около 10 милиона лева инвестиран капитал в продължение на 30 години. От 1922 г. се включва активно за разширяване и модернизиране на създадената от баща му фабрика.

През 1933 г. въвеждат нови производства, нетрадиционни дотогава за кожарската промишленост. Основано е пикерно отделение със самостоятелно помещение за производство на пикери, употребявани за совалките в текстилната промишленост. Започва производството на всякакъв вид каиши и всички кожени артикули, необходими за предачната и текстилната индустрия. Този

вид производство напълно измества вноса от чужбина. Продукцията на предприятието получава награди и признание на международни панаири и изложения в страната и чужбина. К. Бонев напълно замества баща си в управлението през 1941 г., продължавайки с успех започнатото дело.

През 1937 г. е един от учредителите на дружество “Интересова общност” за производство на туткал и доставки на кожи и материали за кожарската промишленост. Избран е за представител на габровските индустриалци в контролната комисия на данъчното управление на града. От 1939 г. представлява габровската промишленост в управителния съвет на Съюза на кожарските предприятия у нас. След национализацията е репресиран, напуска Габрово и работи в София. Почива през 1989 г.

ЛИТЕРАТУРА: “Кой, кой е в Габрово”, с. 66, 2004 г. Книга на габровската индустрия, с. 78, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 175, 1995 г. К. Митев, История на габровската кожарска промишленост, 1998 г.

КОЖАРСКА ФАБРИКА “ЩАСТИЕ”

Първа машинна кожарска кооперация в България. Основана на 19 януари 1906 г. от десет души кожари – занаятчии. Всички те имат отделни работилници, в които част от производствената обработка се извършва в тях. Осъществява се идеята да се индустриализира производството на еснафски фирми, лишени от възможността да сторят това чрез единични усилия. В създаването ѝ участва част от основателите на ликвидираното табашко дружество “Съгласие” и други занаятчийски фирми: “Иван Интифов и син”, “Кънчо Христов и синове”, “Стоян Нанев”, “Димитър П. Бекирев”, “Пенчо К. Бонев”, “Пенчо Н. Шанов”, “Иван Халачев” и “Радомир Радомиров”. Основната задача на кожарската кооперация е да подпомогне своите членове в индустриализирането на кожарското производство и да купува разни видове сурови кожи и материали като ги обработва по модерен начин. Впоследствие някои от тези фирми действително издигат кожарските си работилници до нивото на фабрики: Пенчо Бонев, Ст. Нанев, Халачев и Русев и др.

В един сравнително кратък срок фабрика „Щастие“ е оборудвана със специални отделения за производство на гьон, юфт и др. лицеви кожи чрез дъбилна и хромова кава, с инсталация за мелене на паламуд и дъбови кори, с центрофугални помпи, бетонни резервоари и варени каци за всеки кооператор.

ЛИТЕРАТУРА: Ил. габровски, „Бележити хора и събития от габровския край“, с. 139, 2003 г. Книга на габровската индустрия, с.79, 1934 г. К. Митев, История на габровската кожарска промишленост, с. 31, 1998 г.

Фабрика „Щастие“

Кожарско Кооперативно Дружество
Фабрика „ЩАСТИЕ“ - Габрово
 Основано на 1. I. 1906 год. за производство на:
 юфтъ, гьонъ, боксъ, шевро, фодри, мешини и марокини.

Членове-основатели 1906 год.	1936 година членуват:
1. Кънчо Христовъ & Синове	1. Кънчо Христовъ & Синове
2. Иванъ М. Интифовъ & Синъ	2. Иванъ М. Интифовъ & Синъ
3. Пенчо С. Шехтановъ & Синъ	3. Пенчо С. Шехтановъ & Синъ
4. Димитъръ Бикиревъ	4. Димитъръ П. Бикиревъ & С-ве
5. Димитъръ Б. Шоповъ	5. Христо Ив. Шановъ
6. Стоянъ Наневъ	6. Пенчо Н. Шановъ
7. Христо Ив. Шановъ	7. Денчо Кънчевъ
8. Пенчо Н. Шановъ	8. Милчо Ив. Интифовъ
9. Радомиръ Стояновъ	9. Пенчо Ив. Шановъ
10. Пенчо К. Боневъ	

КОЖАРСКА ФАБРИКА "АНДРЕЙ МОМЕРИН"

През 1906 година собствениците на плетачна фабрика "Андрея Момерин" откриват кожарска фабрика за производство на фини мебелни кожи, поясни и ремъчни сунки, лицеви кожи и др., която продължава да работи като милитаризирана и по време на войните. През 1921 година синовете на Ан. Момерин, Иван и Стефан, специализирали фино кожарство и политехника в Германия, коренно преустройват фабриката и производството. Старата фалцова инсталация е заменена с шагренова. Въведени са нови машини и камери за изпичане на лицеви кожи. През 1924 година започват строеж на нова фабрика, която две години по-късно е пусната в действие с два отдела: кожарска фабрика и отдел кожени мебели, чанти, галантерия. Произвежда се бокс, шевро, лакови кожи, кожи за мебели.

В резултат на стопанската криза фабриката изпада във финансови затруднения и около 1934 година обявеното в несъстоятелност АД "Момерин" е закупено от АД "Бр. Калпазанови".

ЛИТЕРАТУРА: К. Митев, История на габровската кожарска промишленост, с. 31, 65, 1998 г. Д. Весов, Кожарската индустрия в България, с. 46, 1929 г. Книга на габровската индустрия, с. 82, 1934 г.

Общ изглед на кожарската фабрика "А. Момерин"

ХРИСТО ХРИСТОВ МАРЕВ

Христо Хр. Марев

Роден през 1902 г. в с. Нова Махала, Габровско, в семейството на Христо и Елена Марев. Има двама по-големи братя – Матьо и Стефан. Баща им умира твърде млад и братята едва завършили четвърто отделение, започват да работят. Най-големият Матьо, става кожар, Стефан – общар, Христо – търговец и майстор на кожени изделия. Бързо успява да заеме достойно място сред колегите си и през 1920 г. регистрира еднолична фирма за производство на юфт, форди и марокен. Той е едновременно ръководител на предприятието, снабдител и търговец.

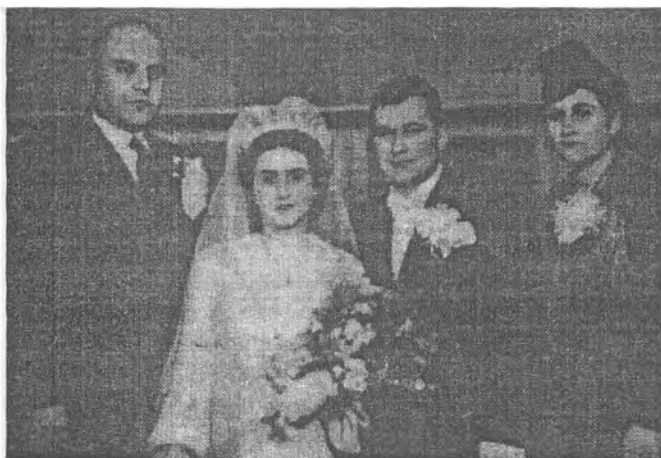
През 1934 г. тримата братя стават акционери в кожарска фабрика "България" – Хр. Марев АД с основен капитал 2,5 милиона лева /срещу ТЕЦ/. заменят малката занаятчийска работилница с двуетажна сграда до Падалския мост. Благодарение на уелмото ръководство на управителя Хр. Марев, фабриката става водеща в производството на лицеви кожи. В периода 1937 – 39 г. дружественият капитал нараства на 15 милиона лева.

Христо Марев не винаги влага парите си в кожарството. Купува земи, има идея да построи кино в София, разработва каменна кариера в местността "Йонковото", дворно място в "Поп Райкова ливада" с едноетажна сграда, която реконструира в триетажна постройка за фабрика, имоти в Пловдив, сгради в Бургас и др. През 1943 г. в новопостроената фабрична постройка монтира парен котел, парни машини с общо 420 к.с., 6 барабана, вал машина, огъвачна машина, свивачка и др. общо за 1 190 000 лв. Голяма част от инсталациите, особено трансмисионната система са изработени и монтирани от машинната работилница и железолейрна на Иван Недков, Габрово. По-късно той купува

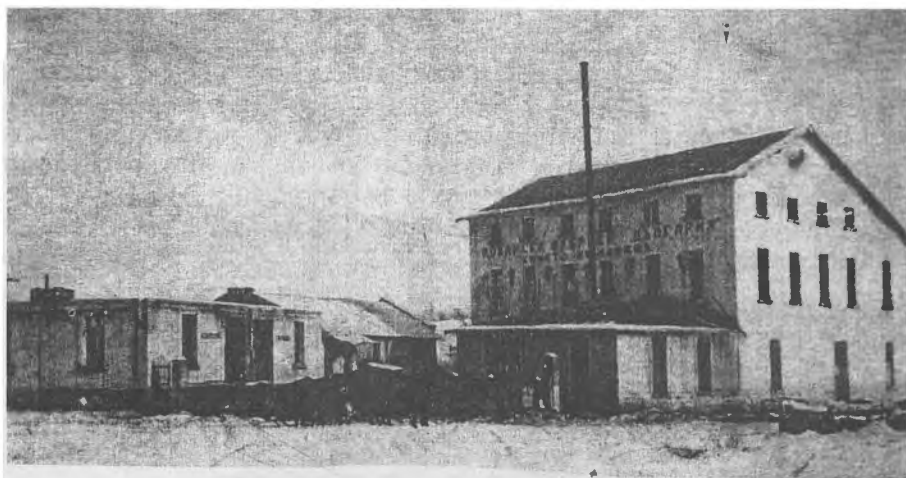
модерния дъбилен апарат "Дурлах". Част от вносните кожи от волове, крави и телета той доставя от Египет. Общият капацитет на производството скоро достига 100 хиляди кг. гьон и юфт, 150 хиляди кв. дцм. бокс и шевро. Общият брой на работниците е 30, с трима чиновници. Умело разнообразява производството и скоро третия етаж от фабриката преустройва и оборудва с техника за направа на обувки. След 40-те години производството е насочено към военни нужди, незначителна част се отделя за продажби на белони, мебелни кожи, марокени, хромови форди.

След национализацията Хр. Марев напуска Габрово и се установява в Пловдив, където умира на 13.XII.1987 г. Матьо Хр. Марев, който също основава фабрика умира на 29.III.1978 г., а Стефан Хр. Марев, по професия обуцар със собствена работилница – на 12.VI.1985 г.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА – Габрово, ф 94К, а.е. 7, "реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 4, 1996 г. Книга на габровската индустрия, с. 92, 1934 г. По спомени на Ст. Марев.

Сватбата на Христо Марев (от ляво на дясно) Ганчо Гатев – фабрикант, ф-ка "Александър", Митра, Христо Марев, Ружа Гатева

Общ изглед на кожарската фабрика "България" на Хр. Марев

АНГЕЛ РАЧЕВ, БАНКО РАДЕВ

Ангел Рачев

голяма двуетажна фабрика, оборудвана с модерни, съвременни машини и инсталации. Същата заработва на 1 октомври 1924 г. задвижена от собствен генератор с мощност 20 к.с. Първият етаж на фабриката е разпределен на две отделения – едното за лъскане и гравирание на кожи и друго за боядисване. На втория етаж монтират шевни машини, на които изработват чанти, куфари, портмонета, дамски и мъжки ръкавици във всички цветове и модели. Производството се обслужва средно от 30 работника.

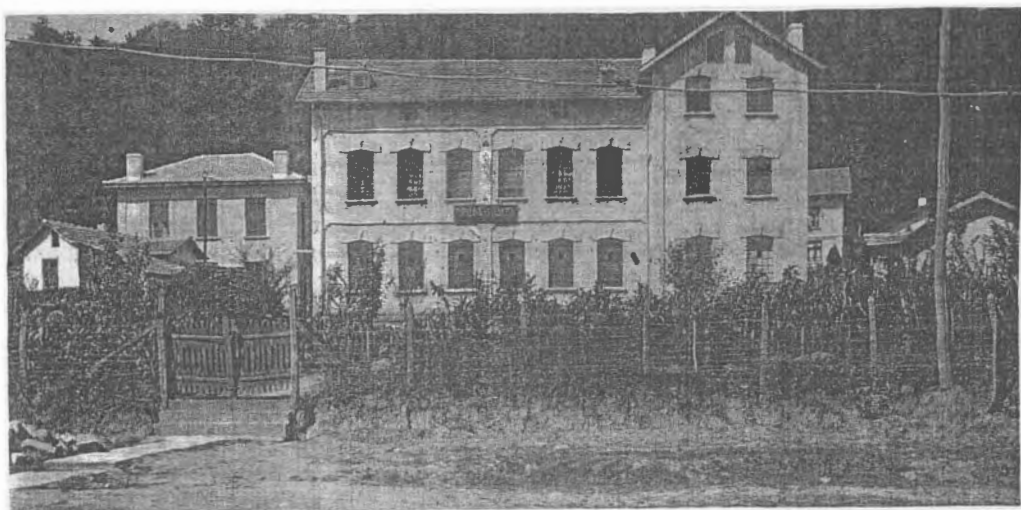

Банко Радев

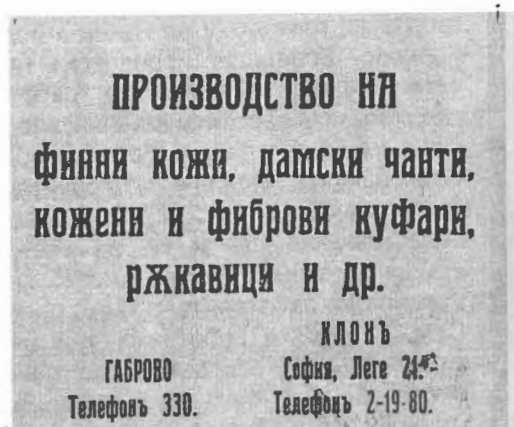
За да бъдат напълно конкурентноспособни и завладеят пазара за този нов вид производство, Рачев и Радев специализират в Австрия и Германия. През 1925 г. фабриката спечелва златен медал от Горнооряховския мострен панаир, а от Първата габровска промишлена изложба, проведена в салоните на прогимназия "Неофит Рилски", получават диплом. Предприемчивите търговци-производители откриват свое представителство в София. Производството непрекъснато се увеличава. Така, в един период от 1929 – 1935 година са изработени 15 хиляди броя овчи и кози кожи, от които са направени 2 500 дамски чанти, 5 000 колана, 1 000 куфара, 4 200 ученически чанти, 3 500 чифта ръкавици, 2 000 портфейла, 2 800 мебелни кожи. Редовното обновяване на машинния парк, въведените най-модерни начини на производство, довеждат до прецизно изработена и търсена на пазарите продукция, която по качество и елегантност съперничи на европейските и напълно задоволява вкуса на клиентите от цяла България.

На 29 август 1938 г. Ангел Рачев излиза от дружеството. Образува се еднолична фирма със същия предмет на дейност със собственик Банко Радев.

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с. 183, 1995 г. "Реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 4, 1996 г. Книга на габровската индустрия, с. 90, 1934 г. ОДА – Габрово, Ф 93 К.

Общ изглед на фабриката за кожени изделия на Рачев & Радев.

БРАТЯ БОТЕВИ

Братята Христо и Стоян Ботеви от с. Куката, Габровско, през 1913 година основават самостоятелна кожарска работилница, която по-късно обособяват като фабрика. През 1921 година Стоян Ботев почива и фабриката се управлява от по-големият брат Христо Ботев.

Христо Ботев поема предприятието напълно професионално подготвен. Няколко години работи като работник и майстор в известната кожарска фабрика на Христо-Вл. Марокинджиев в Габрово, следва курс за огняр и машинист. В резултат на успешното му ръководство, инвестираният във фабриката инвентар надминава един милион лева, при производство 4-5 милиона годишно.

Фирмата "Братя К. Ботеви" обработва главно телешки кожи в юфт, бокс, овчите кожи във форди, гласета, кожи за дрехи и тапицерия, напa за ръкавици, кози кожи в различни шевра и др. Професионалното обработване на кожата и особено умелото прилагане на хромовата щавя и боядисване, довеждат авторитета на фирмата до високо ниво сред търговските и индустриални среди.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 85, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 183, 1995 г. Д. Весов, Кожарската индустрия в България, с. 45, 1929 г.

Кожарска фабрика
БРАТЯ К. БОТЕВИ - с. Куката, Габровско
ПРОИЗВЕЖДА:
най-доброкачествени: фодри, юфтове—цветни, черни, марокени, бокс,
шевra, кожи за ръкавици, мебелна тапицерия и дрехи. велури,
специален непромокаем бокс за спорни обувки,
гъонъ за шевъ и др.

БОТЮ И ИВАН ПАТЕВИ

Ботю Патев

Ботю и Иван Патев са братовчеди и синове на стари габровски кожари. Ботю Патев е роден през 1884 г. в гр. Габрово. Завършва Априловска гимназия. 17 годишен остава сирак и отива да работи и учи занаят в кожухарската работилница на вуйчо му Димитър Бикирев. След няколко години работа е мобилизиран на редовна служба, която завършва като санитарен фелдфебел. Като такъв участва и в трите войни — Балканска, Междусъюзническа и Първа световна. В Габрово се връща през 1919 г. и се жени за Радка Ив. Ганчева. Започва да работи в табашката работилница на баща си. Сам, с няколко работника, той се грижи за всичко — технология, снабдяване, търговия. Често, нарамил вързоп от 30 кг овчи кожи ги пренася пеш от Трявна до Габрово. Основното му производство е лицеви кожи.

Иван Патеев

Иван Патеев е роден на 4.IX.1895 г. в Габрово. Учи до трети прогимназиален клас. Майка му Дешка Лукова е леля на генерал Луков – изключителен военачалник, рядък общественик и голям родолюбец. През 1937 г. провежда като министър на войната големи маневри край гр. Попово, на които през цялото време присъства Цар Борис III, военни аташета. Убит от бойна група. Сестрата на Иван Патеев, Радка е жена на големия габровски индустриалец Пенчо Семов. Още от малък Ив. Патеев започва да работи в табашката работилница на баща си.

След Първата световна война двамата братовчеди образуват събирателно дружество и основават работилница. Не след дълго те вземат още една работилница и основават фабрика “Ботю и Иван Патеви”

/сега “Импулс”/. През 1919 г. стават основатели и на кооперативната кожарска фабрика в Габрово “Св. Никола”, а през 1925 г. купуват фабриката на братя Ванкови заедно с 22 декара земя. Сградата е нова, масивна с 325 кв. м. неразгъната площ. Само след една година те построяват още една постройка със същата площ. Освен заварените машини, купуват и нови от Англия за времето едни от най-модерните. Започват усилена работа, като производството им се специализира предимно за гъон, количеството и качеството на които с годините непрекъснато се увеличава и подобрява. От няколко десетки хиляди кг. в първите години, към 1934 г. производството достига до 180 хиляди кг. След кризата в 1929 г., която оставя отпечатък и в работата на фирмата, като съдружник на равни начала към тях се присъединява и Пенчо Семов, който впоследствие става председател на Управителния съвет.

Благодарение на предприемчивостта, далновидността и уелото ръководство, фирмата работи успешно и се развива до национализацията. Технически ръководител е Ив. Патеев, а снабдител и пласмент на производството Ботю Патеев. Национализацията заварва фабриката с 18 сгради.

Ботю Патеев почива на 10.II.1959 г. Дъщеря му Цанка Мамулева работи като счетоводител в Народна банка и Окръжен народен съвет. Съпругът ѝ е управител на аптека. Дъщеря им Бистра Мамулева завършва консерватория, специалност пиано.

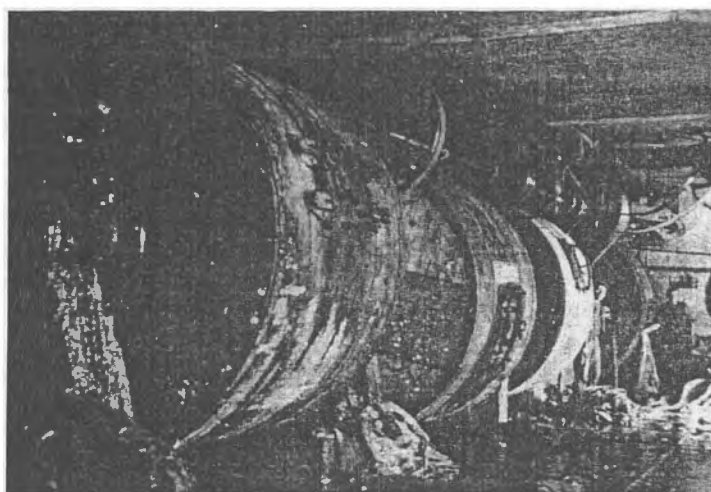
Иван Патеев почива на 9.IV.1965 г. Синът му Христо е дългогодишен главен счетоводител на Аптечно управление. Съпругата му д-р Тодорка Бончева – акушер – гинеколог в Обединена болница “Д-р Т. Венкова”.

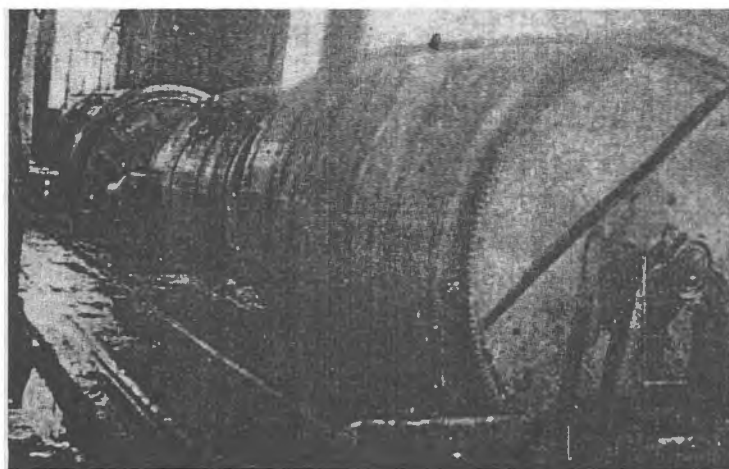
Христо Патеев

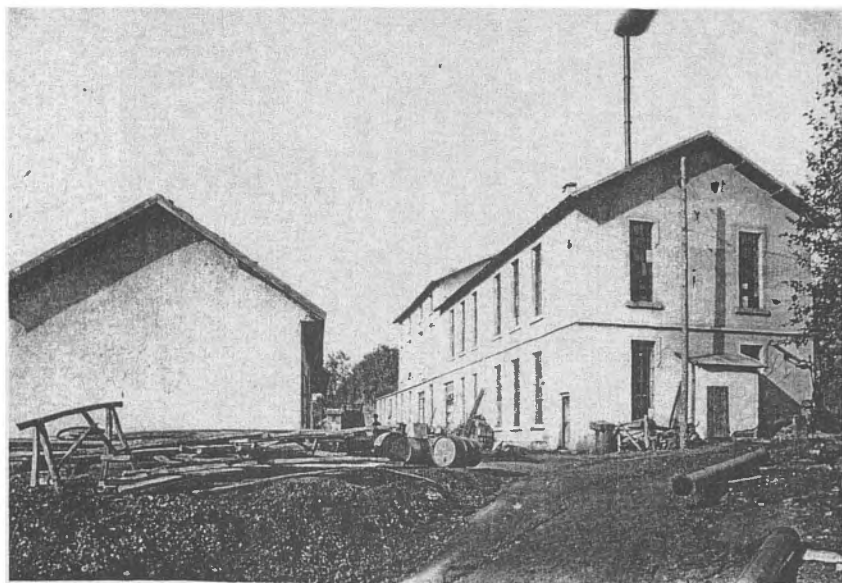
д-р Т. Бончева

Варено отделение

Дъбилно отделение

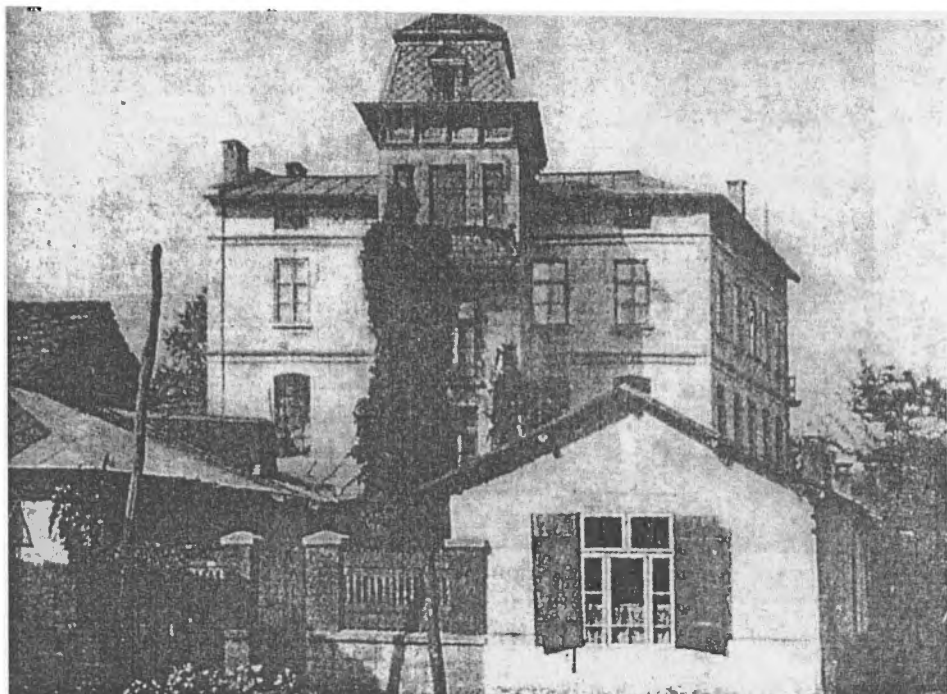

Общ изглед на фабриката

ХРИСТО ВАСИЛЕВ ПАПАЗОВ

Роден на 11.III.1896 г. в гр. Габрово. Син на гайтанджия. Започва да учи право в Софийския университет, но се дипломира в Париж. След завръщането си в Габрово започва работа в Габровския съд, скоро напуска и след войните се занимава с търговия и производство на трикотаж. През 1923 година основава предприятие за обработка на кожи и производство на кожени изделия. Във фабриката работят около 60 работника, за които собственикът е построил жилища. Фабриката се намира на мястото на днешната Райфайзен банк. Суровите материали, с които си служи Папазов са местни кожи – овчи, телешки, кози, преработвани в специално кожарско отделение. За по-фина обработка се изпращат в Германия. Произвеждат се мебелни кожи, разни видове портфейли, чанти, куфари. Фабриката работи изключително по поръчки на търговци – ангросисти в градовете на страната, където нейното производство намира добър прием. Увеличеното търсене на широката гама артикули налага откриването на магазини – в София на ул. “Пиротска” 14 и “Леге” 27 и в Габрово на мястото на днешния ГУМ. На изложението в Париж, фабриката получава златен медал. През 1936 г. семейството се премества в София, където Хр. Папазов е назначен за придворен доставчик. След 9 септември е съден, задържан в затвори и лагери. Умира на 3.II.1965 г.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 96, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 185, 1995 г. М. Пурел, Габровци на XX век, т. III, с. 92, 2005 г.

Фабрика за кожи и кожени изделия на Хр. В. Папазов, Габрово

ПЕНЧО ХРИСТОВ МАДЕМОВ

Роден през 1885 година в с. Горни Бакойци – Габровско. Завършва основно образование. На 14 години става чирак в кожарската фабрика на братя Наневи. На 27.XII.1921 година регистрира в Севлиевски окръжен съд кожарска работилница. През 1930 година купува парцел в кв. Падало, където построява нова сграда, в която пренася основаната през 1927 година кожарска фабрика “Пенчо Хр. Мадемов”. Произвежда предимно гъон. Обзавеждането е предимно с нови машини, внесени от Германия – дизелов агрегат, барабани, валове за пресоване и др. По време на кметуването на Илия Кожухаров е градски съветник, един от четиримата габровци, станали поръчители на общината за отпускане на водния заем от Банката за водоснабдяване на Габрово. При национализацията постоянното и обратно имущество е оценено за 22 милиона лева.

Останал без работа, до края на годините за навършване на пенсия е работник в ДИП “Димитър Благоев”.

Умира през 1961 г.

ЛИТЕРАТУРА: К. Митев, История на габровската кожарска промишленост, с. 54, 1998 г. По материали от П. Лазаров.

Пенчо Мадемов като работник в "Д. Благоев"

Семейството на П. Младемов: съпруга Мария, синове Христо и Иван, дъщеря Мара

Пенчо Хр. Мадемовъ

КОЖАРСКА ФАБРИКА
ГАБРОВО.

Производство на юфть, гьонъ, табанъ хастаръ и др.

Общ изглед от Габрово. 1930 г.

ВАСИЛ К. НОВОСЕЛОВ

инж. Васил Н. Новоселов

Роден през 1850 година в Ново село, Троянско. Четирнадесет годишен се преселва в Габрово, където работи като чирак и калфа в кожарски работилници. Преминува през всички степени за изучаване на занаят, стига до получаването на майсторско свидетелство. През време на Руско-турската война взема участие като опълченец в битките при Шипка. В 1878 г. основава своя кожарска работилница, където му помагат тримата синове – Никола, Симеон и Христо. През 1910 година Васил Новоселов става член на кожарската кооперация "Св. Никола", където част от процесите за обработка на кожи се извършва механизирани. Чрез кооперацията започва да модернизира и своята работилница, като скоро достига годишно производство 40 000 кг. юфт, гьон и др. на обща стойност 6 милиона лева. След няколко години отстъпва ръководството на предприятието на синовете си, които през 1926 година построяват модерна фабрика за гьон, като е регистрират под името "Васил К. Ново-

селов и синове” АД. Най-големият брат Никола е домакин на предприятието и се занимава с търговията на готовата продукция. Вторият брат Симеон – с поупката на сурови кожи, а най-малкият, Христо – технически ръководител на предприятието.

Фабриката се развива добре и собствениците замислят разширение на съществуващото. Строителните планове за нови работни помещения, административна сграда, складове, лаборатория и жилищни помещения се изготвя в кратък срок, но поради конфликт с фирма “Георги Цвятков” строителството се забавя, а национализацията през 1947 г. оставя планове на братята нереализирани.

Синът на Никола – Васил Н. Новоселов, роден през 1921 г. в Габрово, завършва химия в Дрезден, Германия. Започва работа в кожарски завод в Русе, където се издига до началник на производствено-технически отдел. Рационализатор, той въвежда за първи път в кожарската индустрия ускорено опресняване и варосване на говежди кожи. Носител е на значки, ордени, грамоти. Почива през 1975 г.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 78, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 188, 1995 г. “Реликви”, изд. на ОДА – Габрово, бр. 4, 1996 г. “Кой, кой е в Габрово”, с. 162, 2004 г. По спомени на Нанка д-р Иванова – Новоселова; Д. Весов, Кожарската индустрия в България, с. 47, 1929 г.

кожарска фабрика “Васил К. Новоселов”

Семейството на Никола В. Новоселов: Никола – правият в дясно, съпруга Недка, дъщеря Нанка, син Васил и Стефан Хр. Проданов, брат на Недка

ДИМИТЪР ХРИСТОВ МИТЕВ

/ГАЗУРСКИ/

Димитър Хр. Митев

Роден в с. Газурници, кв. Любово на 2.VIII.1903 г. в семейството на заможни селяни. Баща му Христо Митев е собственик на повече от 100 декара земеделска земя и над 480 дка гори. Търговец по призвание, той продава своята продукция - сушени плодове и ракия от построяните от него съвременни сушило и казан в селото, ползващи се и от неговите съселани. Известен скотовъдец. В неговия двор се отглеждат редовно не по-малко от 8 елитни коне от Ареската, Плевенска и Дунавска порода. Печелил е много призови награди. Член на Габровска популярна банка.

През 1929 г. Димитър Хр. Митев се оженва за Радка Дойнова от с. Етъра. Баща ѝ е най-заможният селянин в селото. Собственик на две къщи в центъра на селото, магазин за месо и пивница, воденица, съдружник в общинската кланица и кооперация "Сила" – Габрово, произвеждаща известните в града пивоквас и сайдер. Притежател на много имоти, изключително пестелив.

През 1921 г. Д. Митев се установява в Габрово и започва усвояването на кожарското производство, най-доходния, но и най-тежък отрасъл от габровската индустрия. През този период габровската община започва да раздава безвъзмездно площи край р. Янтра за изграждане на кожарски работилници и фабрики в кв. Падало, при условие, че тези земи с постройките няма да се продават в продължение на 20 години. Газурски взема 4 декара, в които построява къща и фабрична сграда. Забележително е, че постройките се изграждат над екологична вада, съществуваща и до днес, минаваща през кожарската фабрика на Д. Русев, бр. Калпазанови, кооперативна фабрика "Щастие", фабрика Г. Плачков, фабрика В. Новоселов и завършва с фабриката на Д. Газурски, бр. Хубанови и фабрика П. Бонев.

Христо Д. Митев

В едноличната си търговска фирма за кожарско производство Д. Газурски обработва сурови кожи от едър и дребен рогат добитък в бланк, юфт, лицеви кожи, шевра и велур. Произвежда цървули, които по време на Втората световна война са изключително търсени от населението в селата. Продава смрадлика, заминала вносните вещества по време на войната.

Модернизира производството като внедрява съвременни машини – цепеначка, сакрисвачка, гланц и валц машини, опъвачка и др.

Добрите контакти с ръководството на Българска търговска банка – АД София, му дават възможност през 1943 г. да закупи за 3 200 000 лв. от АД "Адкоп" – София, кожарската фабрика на дружеството в гр. Варна, бивша собственост на "Домусчиев и Цветкович", основава през 1908 г. Впоследствие Газурски премества нейното

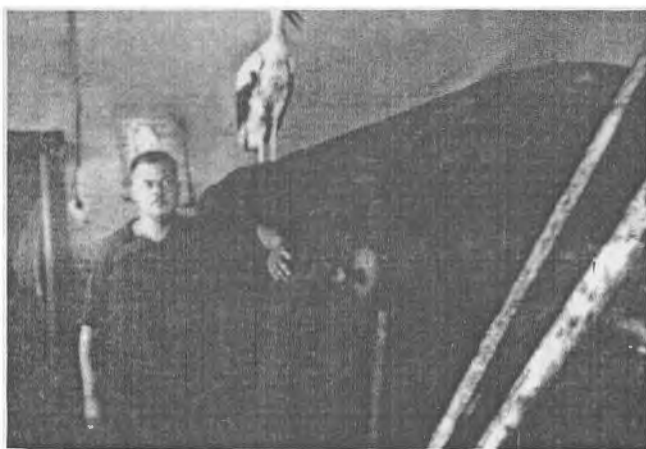

Радка Д. Митева

седалище и адрес на управление в Габрово. В продължение на много години той лично ръководи производството си и работи заедно с работниците.

След национализацията Д. Газурски е изпратен в т.н. трудово-възпитателни общежития. Изкарва близо две години в лагерите Белене, Ножарово и Богданов дол. След освобождаването му купува 2 коня и каруца и започва да извозва материали, дърва, въглища на жители от града. В продължение на 20 години работи тежка физическа работа, с напредване на възрастта здравето му се влошава и на 75 години почива на 15.VI.1978 г. Напуска света един достоен габровец, живял и създавал блага през целия си живот. Винаги е изхождал от своя девиз "Няма не може".

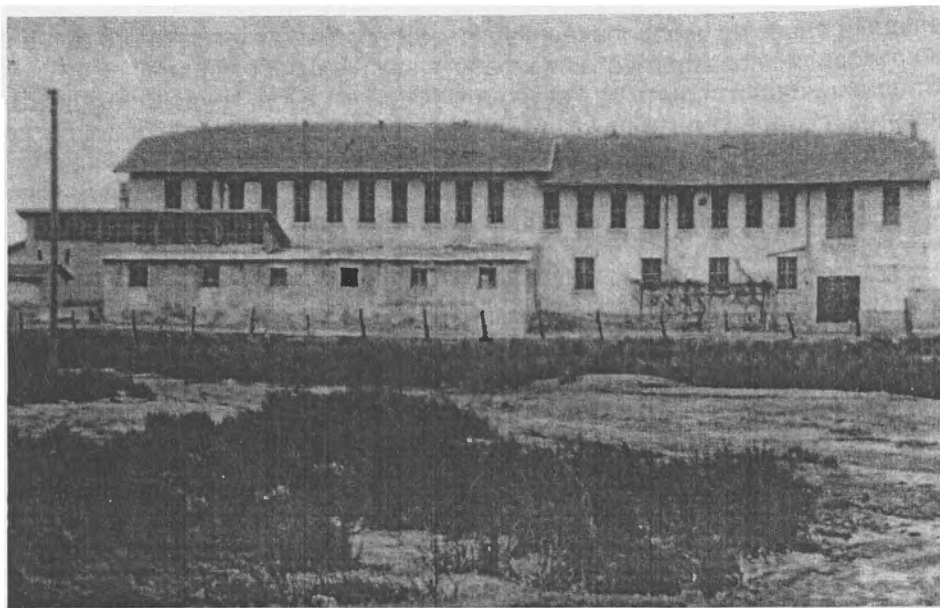
ЛИТЕРАТУРА: По материали от Хр. Д. Митев

В производството

Кожарска фабрика на Д. Хр. Митев – Газурски

Фабриката на "Адкоп" – Варна

КОЖАРСКА ФАБРИКА "ДОНЕВ сие ЦОНЕВ"

Основана в началото на 1924 година, пусната в действие в края на същата година. Производството е на основата на местни сурови кожи – телешки, овчи и кози. От телешките фабриката произвежда бокс, юфт и лачени кожи, а от овчите и козите – фини мебелни и разноцветни шагренови кожи за чанти, куфари, портфейли и др. По трайност, цвят и фина изработка изделията на фабриката успешно пробиват път в пласмента, предпочитани са пред европейските. За модернизация на фабриката собствениците доставят нова варена целеначка и други машини с цел още по-добро качество и вид на изделията, особено за т.н. лакови кожи. Произвеждат се и шагрени от телешки кожи чрез разцепването им на две половини – горната част за шагрени, а долната за табан хастар и др.

Техническото управление на фабриката е поверено на инж. химик Пантю Цонев. Завършил Пражката политехника.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 88, 1934 г.

Кожарска фабрика „ДОНЕВЪ-ЦОНЕВЪ“ А. Д.

Производство на разни видове кожи

ГАБРОВО.

Производство:

Лицеви материали: БОКСЪ, ЛАКЪ,
ШЕВРА, ВЕЛУРЪ, ЮФТЪ, мебелни
кожи и др.

Всички тежини гьонъ, черъ и бълъ бланкъ и др.

За телеграми: ДОНЕВЪ-ЦОНЕВЪ.

Телефонъ № 403.

Василъ Хубановъ и Илия Христовъ

кожари - Габрово.

Произвеждатъ разни видове кожи, като: бѣли мешини за експортъ, фодри хромови и цвѣтни; марокени и тапицерски кожи.

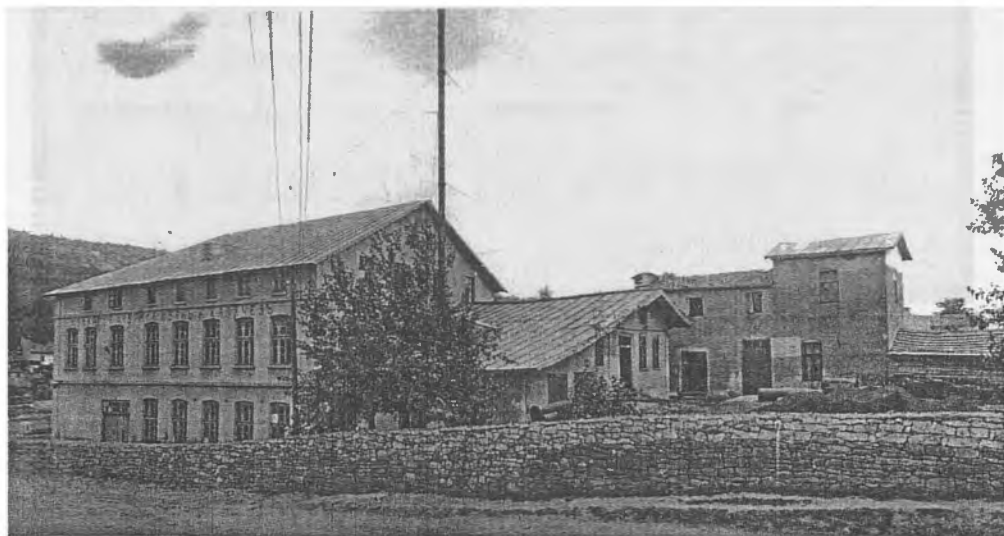
Телефонъ № 387.

ИВАН НИКОЛОВ ХАЛАЧЕВ

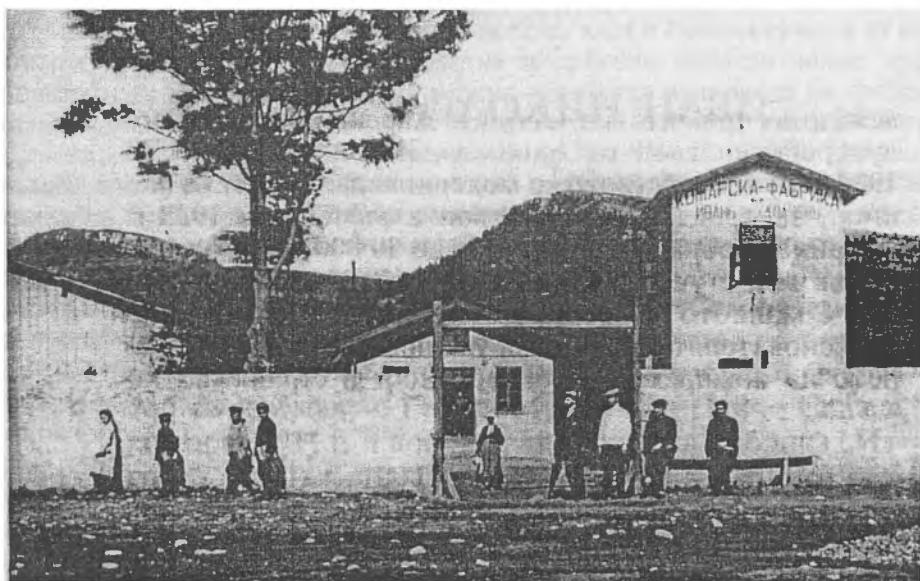
Габровски кожар, който заедно със синовете си Христо, Никола, Йордан и Цанко през 1908 г. образуват дружество за обработка на кожи. В основата на фирмата е еснафската работилница на бащата. Въвеждат парен двигател, барабани, машини, които за времето си са модерни за едно добро производство. През 1926 година бащата умира и синовете Христо и Иван преобразуват дружеството в Събирателно "Ив. Н. Халачев и снове". През 1927 година то се преобразува в акционерно с участието на Димитър Русев и неговият син Руси Д. Русев, под наименованието "Русев, Халачев" с основен капитал 2 милиона лева. Доставят се нови барабани, двигател, въвеждат технически подобрения, в резултат на което производството е увеличено три пъти. За председател на дружеството е избран Димитър Русев, а синът му, завършил техническо училище, обхваща административната страна. Започва строителство на ново варено отделение, в което се монтира специална машина сакрисвачка. Произвежда се предимно гьон и табан хастар, основно от преработка на вносни кожи.

През годините 1929 – 1931, вследствие на световната криза, дружеството работи с намален капацитет. След 1931 година “Русев-Халачев” прехвърлят фабриката на новообразуваното акционерно дружество “Подем”, в което главни акционери са Д. Русев и неговият син. През 1940 година се основава АД “Димитър Русев”, след две години към него се присъединява АД “Подем”.

ЛИТЕРАТУРА: “Реликви”, изд. на ОДА – Габрово, бр. 4, 1996 г. Книга на габровската индустрия, с. 91, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 178, 1995 г. ОДА – Габрово, Ф 248К, оп. 1, а.е. 5,6

фабрика “Подем”

Кожарска фабрика на Иван Н. Халачев, Габрово, 1912 г.

ЛАЛЮ Г. БАЛАБАНОВ

Началото на работилницата е положено в 1933 г. от Лалю Г. Балабанов – като еднолична фирма. Работи като кожарски работник при Милчо Ив. Интифов /1904 – 1905/, след което отива в Германия да специализира кожарство /1910 – 1912/. След завръщането си продължава да работи при Интифов като работник и зет. През 1933 г. се отделя и обзавежда своя кожарска работилница в наето помещение. Още същата година построява собствена сграда, в която започва да работи. С по-висока култура от обикновения кожарски еснаф, Л. Балабанов още като работник започва да се подготвя за бъдещата си работа и предварително купува няколко малки машини, затова като собственик той започва производство с подходяща техника, варена саркисвачка, фалц и дулур-машини, барабани. Производството му обхваща форди, юфт, бял и чер бланк, впоследствие бокс, шевро, чер, бял и цветен велур, маншони и др. Велурите му намират много добър пласмент, както на вътрешния така и на чуждестранния пазар. Цялата му продукция се отличава с много високо качество. Основните му материали, както и спомагателните са доставяни от чужбина и от местни производители търговци. След смъртта на Л. Балабанов – фабриката продължава дейността си под същото име като Събирателно дружество, членове на което са Милчо Ив. Интифов и Ст. Д. Балабанов. След национализирането фабриката преминава към завод “Д. Благоев”.

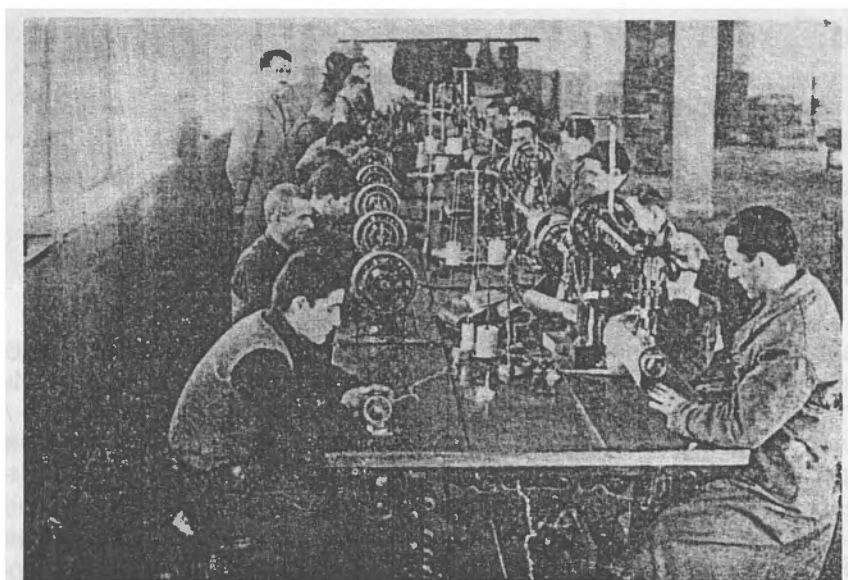
ОДА – Габрово, Ф 587К, ист. спр. К. Митев, История на габровската кожарска промишленост, с. 54, 1998 г.

ФАБРИКА "АРСЕНАЛ"

Военна обуцарска и шивашка фабрика. Построена със съдействието на генерал Димитър Н. Попминков /1886 – 1940/, началник на дирекцията на трудова повинност, по рождение габровец. Габровски общински съвет подарява място в местността Енева ливада, северно от жп линията. Строежът се извършва за две години /1937 – 1939/. Фабриката разполага с три големи корпуса, с широки работни помещения, съоръжени с всички необходими обувни и шивашки машини. Оформени са отдели за военно облекло, сарашки материали и войнишки обувки и ботуши. Голяма част от работниците са младежи – трудоваци, извикани да отбият военната си служба. Цивилните са предимно ръководители на отдели, майстори, калфи. Общият брой на работниците достига до 2 000 човека.

След национализацията военната фабрика става базисно предприятие на обувен завод "Сърп и чук".

ЛИТЕРАТУРА:Ив. Врачев, "От шилото до конвейера", с. 16, 1986 г.

Отделение за шиене на саи с ръководител Иван Стоев Иванов в бившата Държавна военна трудова обуцаро-шивашка фабрика в Габрово, 1942 г.

Братя Н. Димитрови

Първа обуцарска работилница във с. Бичкия.

Производство и продажба на едро на разни видове готови
МЪЖЖКИ, ДАМСКИ и ДЕТСКИ ОБУЦА от най-доброка-
чествени мѣстни материали.

Еlegantни и трайни!

Цени конкурентни!

ГЕОРГИ СТ. ПЛАЧКОВ

Роден в Габрово през 1889 г. Син на кожар. От дете работи в работилницата на баща си. Негова е идеята да започне нов вид кожарско производство – кожени каиши, кожени части за машините на текстилната индустрия, мелници, вършачки и др. вносът на които след 1919 година е силно намален. В началото новото производство е посрещнато с недоверие от страна на индустриалците. Кожарската фабрика на Никола Гутев му предлага условия за това производство на съдружнически начала /1922 г./, но през 1925 година договорът е прекратен. Георги Плачков не разполага с необходимия капитал за самостоятелна работа и се заема с ремонт на стари каиши, каквито намира в изобилие в кожарските фабрики. Впоследствие братя Калпазанови и Пенчо Бонев му дават големи поръчки за нови каиши. През 1931 година Г. Плачков успява да създаде своя фабрика, която обзавежда с модерни машини и я електрифицира. Започва да произвежда каиши за стотици хиляди лева, които по нищо не се отличават от вносните. Усъвършенства непрекъснато технологията на производството на всички видове кожени машинни части, на хромови и трансмисионни каиши и въвежда ново производство – кожени пикери за совалките в текстилната индустрия. Производството на Г. Плачков непрекъснато се налага и намира добър прием със своето качество и като конкурентноспособно, ограничава вноса от други страни.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 94, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 190, 1995 г. “Кой, кой е в Габрово”, с. 75, 2004 г.

Георги Ст. Плачковъ
ГАБРОВО.

ПРОИЗВЕЖДА всички ширини трансмисионни каиши за всякакъв видъ машини. За текстилната и прещадна индустрия всички кожени машинни части, шлагримени и всички видове и номера пикери.

Телефони: кантора № 399.
домъ № 257.

Градската болница

Библиотека на Технически университет построена на мястото на градската болница

АД "ИНТЕРЕСОВА ОБЩНОСТ НА БЪЛГАРСКАТА КОЖАРСКА ИНДУСТРИЯ"

Акционерно дружество, основано на 19.IV.1937 г. от собственици на кожарски фабрики в страната, постигнали съгласие да не се изпраща повече леш в завода "Чилев", а да организира преработката в свое предприятие. В инициативата участват 26 кожарски фабрики от страната. От Габрово: АД "Бр. Ив. Калпазанови", АД "Хр. Марокинджиев", АД "Донев, Цонев", АД "Ботю и Иван Патеви", АД "Пенчо К. Бонев", Ст. Нанев, Безименно АД "Подем", Кожарско кооперативно дружество "Щастие", Пенчо Шанов, Ив. С. Ярмов, Л. Г. Балабанов, Хубанов, Христов, СД "Новоселов и снове", Хр. Хр. Марев, П. С. Мадемов, Г. С. Плачков. Според устава дружеството има за цел да създава, обзавежда и използва индустриални, търговски и финансови предприятия, да улесни участващите кожарски предприятия в управлението и развитието на тяхната промишленост, да изнася в чужбина своите произведения – туткал – кожен и кокален, химически тор от животински отпадъци, добит при производството на туткал, както и производствата на кожарската индустрия – гьон, юфт, бокс, шевро, мешини, форда, лицеви кожи и др. Реално дружеството установява дейността си в по-тесни рамки – преработка на кожарска леш от Северо-източна и Юго-източна България. Сериозен конкурент на акционерното дружество са заводите "Чилев", голям производител на кокален туткал. При основаването началният капитал е 1 525 000 лв., който през 1941 г. нараства на 4 575 000 лв. Дружеството построява фабриката за туткал на мястото на бившата туткалена фабрика на Христо Екимов в с. Бойката. Плановите са изработени от инж. Херман Щрайдел от Мюнхен, машините – в работилницата на Ив. Недков, апаратурата – от Германия. Суровината се доставя главно от габровските фабрики, акционери в дружеството. Пласмента се осъществява в страната и чужбина като поръчките са много по-големи от възможностите за производство. В началото организацията на производството се оглавява от един от братята Екимови, впоследствие от специалисти-химици на АД "П. К. Бонев" и АД "Бр. Ив. Калпазанови" – д-р Георги Пожарлиев и д-р Стефан Калпазанов. През време и след Втората световна война производството чувствително намалява и от 20 май 1947 г. туткалената фабрика е отдадена под наем на ООД "Лепило" – Габрово, за срок от една година. На 16.V.1948 г. последните количества туткал са продадени на кибритената фабрика в гара Костенец, от която дата дружеството преустановява дейността си.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА – Габрово, Ф 65 К, оп. 1, а.е. 1

МАШИНОСТРОЕНЕ, ДЪРВОДЕЛСТВО, ХИМИЧЕСКА И ДРУГИ ИНДУСТРИИ

Железарството, заедно с дърводелството са едно от най-старите занаяти в Габрово и околността. Развитие то получава в XVIII в. като обхваща различни клонове: налбанство, брадварство, ножарство, кантарджийство, сахатчийство и др. Железарството достига разцвет до 60-те години на XIX век, след което започва да запада. Една от причините е в самите производители, които макар и забогатели, не съумели да модернизират производството си и да го издигнат на ниво, конкурентноспособно на европейското. Това извършва в Габрово Иван Недков, който през 1912 г. открива първата в страната частна машиностроителна работилница с железолейарна. Производството му съответства на времето – трансмисионни инсталации, стоманени машинни части, кожарски машини и др. В същата година в металическа фабрика “Ганц” в града се произвеждат железни конструкции, огнеупорни каси, железни огради, железни мебели и др.

Дървопреработвателната индустрия е представена от 19 предприятия, предимно за мебели. Като модерна дърводелска фабрика се счита тази на Братя х. Стойчеви с Др. Балабански.

Химическата промишленост е представена от Първа българска концесионна фабрика за костени изделия на Мария Андрейчева. Работят и около 15 химически бояджийски работилници, свързани непосредствено с текстилната и кожарска индустрия в града. Открити са и три барутни фабрики.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, 1934 г. Стопанска история на България, С. 1981 г.

ИВАН НЕДКОВ ПЕТКОВ

Иван Недков

Роден на 27 октомври 1867 година в русенското село Писанец, в семейството на бедни земеделци. На 11 години Иван Недков, който дотогава помага на баща си в полската работа, отива в Русе и вижда за първи път в живота си влак. Остава смаян от чудноватата машина. От този момент в него се ражда мечта да стане техник. За нейното осъществяване му помага Петраки Ганев – русенец, който взема момчето при себе си да му помага в дюкяна. След няколко години, когато то поотраснало, го записва в Морското техническо училище. Теоретичният курс по това време е тригодишен и Ив. Недков го завършва с отличие. Практикува още три години в Дунавската флотилия, а впоследствие работи до 1892

година в Арсенала на същата. Когато завършва пълният курс на училището, му е възложено да проектира и построи работещ модел на една парна машина с принадлежащ към нея парен котел. Машината е построена и пусната в движение пред специално назначена за целта комисия. По инициатива и покана на русенския окръжен управител до Арсенала на Дунавската флотилия, моделът, снабден с надпис “Изработил Иван Недков във флотския арсенал” е изпратен

през 1892 г. на българското общо промишлено изложение в Пловдив. Недков придружава творението си и извършва демонстрации с него пред посетителите. Машината е с габарити 60 см. височина и 48 см. ширина на парното котле, 71 см. височина на комина, 59 см. височина и 35 см ширина на парната машина. За това свое първо изделие Ив. Недков получава медал. Дълги години машината служи като учебно пособие в училището, което е прехвърлено във Варна, а след години поставено като експонат във Военноморския музей.

През 1892 година Ив. Недков постъпва като механик във вълнено-текстилната фабрика на Иван К. Калпазанов. Работи в нея няколко години, след което заминава в Германия на специализация. Връща се през 1905 г. в Габрово и като човек с необходимите технически познания и високо квалифициран специалист, му се възлага от Министерството на просвещението да поднови и уреди дейността на техническото училище “д-р Н. Василиади”, което известно време не функционира. След две години работа, изпълнил с чест възложената му задача, Ив. Недков напуска училището и в съдружие с ф-ка “Александър” през 1907 година основава в Габрово първата железарска фабрика. Акционер във фабриката е Иван Пецов, виден обществен деятел, адвокат, многократно избиран за народен представител. В създадената фабрика са обособени пет отделения: леярно, ковашко, шлосерско, стругарско и пресово. Фирмата е обзаведена с модерни за времето си машини, голяма част от които са конструирани от Ив. Недков и изработени във фабриката. Отначало работят 12 човека, впоследствие, с нарастване на производството, достигат до 60.

Производството е разнообразно: отливки на всички видове чугунени части до 4 тона единично тегло, чугунени плочи и скари за печки, стълбове за постройки и осветление, тръби, парни котли, лагери, зъбни колела, преси, помпи, вентилатори, инсталации за маслodobивната промишленост, водопроводи и др. В специално отделение фабриката произвежда всички видове и големина чугунени и ламаринени радиатори за водни и парни отопления, неотстъпващи по качество на европейските.

През време на войните, фабриката е милитаризирана и Военното министерство възлага на Ив. Недков произвеждането на т.н. Одрински бомби. Имали са отбранителен характер, но умело са използвани и при настъпление. На вид по-големи от яйце, те са набраздени на квадратчета, които при взривяване се разпръскват. Запалките на бомбите са произвеждани другаде, фабриката е отливала само корпусите.

Фирмата изработва голяма част от оборудването на машинния парк на габровските предприятия, особено на кожарските, а така също и на други фабрики от страната. Изработва и подарява целия метален параван към втория етаж на библиотека “Априлов-Палаузов” – Габрово. Прелом в историята на фабриката прави синът му инж. Симеон Недков, който през 1935 г. конструира и произвежда първия тъкачен стан за памучни платове.

Ив. Недков умира през 1939 година. Дружеството се трансформира в еднолична фирма под наименованието фабрика “инж. Цветан Недков” – Габрово, за метални изделия и търговия. Собственик и управител на фирмата е инж. Цв. Недков, завършил инженерство в Мюнхен.

Предприятието разполага с неголяма леярна и около 15 металообработващи машини. Броят на работниците е около 80. Работи се изключително на акорд. Конструктори и технолози във фабриката няма.

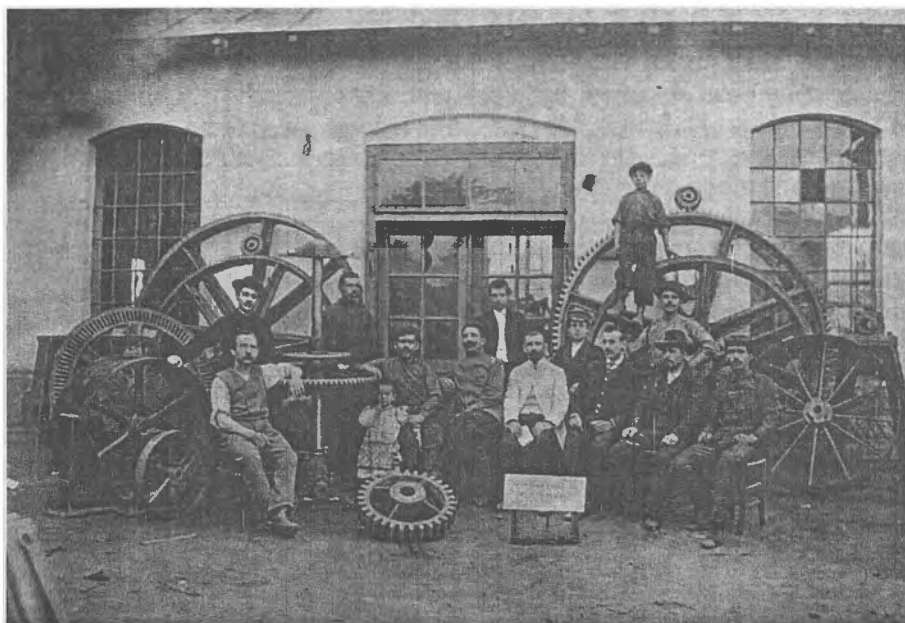
Една година след национализацията, на 1 юли 1948 г., предприятието се обединява с останалите национализирани предприятия за машиностроене в Габрово, като образуват Държавен машиностроителен завод за производство на

текстилни машини и резервни части за тях. По-късно е преобразуван в "Текстилмаш".

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 137, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 345, 1995 г. "Съвременна илюстрация", бр. 19-20, с. 31, 1912 г. Цв. Йовчев, "Студентска панорама", бр. 4-6, 1984, в-к "Габрово днес", бр. 75, 1997 г. Кр. Чолакова, в-к "Днес плюс", бр. 15, с. 5, 2001 г. Ил. Габровски, Бележити хора и събития от Габровския край, с. 145, 005 г.

Машиностроителница и железолелярница на Иван Недков и синове, Габрово

Производства от фабриката на Ив. Недков

Старо Габрово

Габрово, 1989 г.

БРАТЯ НОЖАРОВИ

Христо Николов Ножаров /1897 – 1972/ основател и технически ръководител на фабрика “Ножаров – Метев”.

Христо Георгиев Метев /1889 – 1957/, майстор, съосновател на фабриката.

През 1903 година в Нова махала се учредява дружество за производство и пласмент на ножове. То съществува до 1908 г., когато се създава Командно акционерно дружество “Аврамов – Ковачев”, което функционира до 1922 г. През 1939 година сградата е купена от фирмата “Ножаров - Метев”. Започва производство на джобни ножчета, кухненски ножове, лъжици, вилници и др. Предприятието достига до голям търговски обмен в страната и чужбина.

След национализацията приема името “Петко Денев”.

Старият мост “Игото” и водният синдикат “Грамадата”.

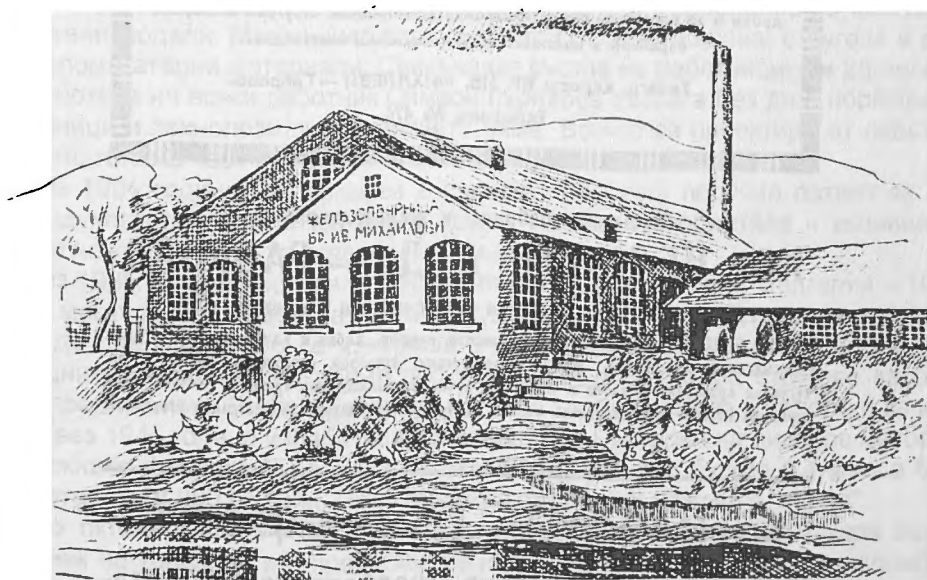
Габрово, Новият мост

ПЕТКО ИВ. МИХАЛЕВ

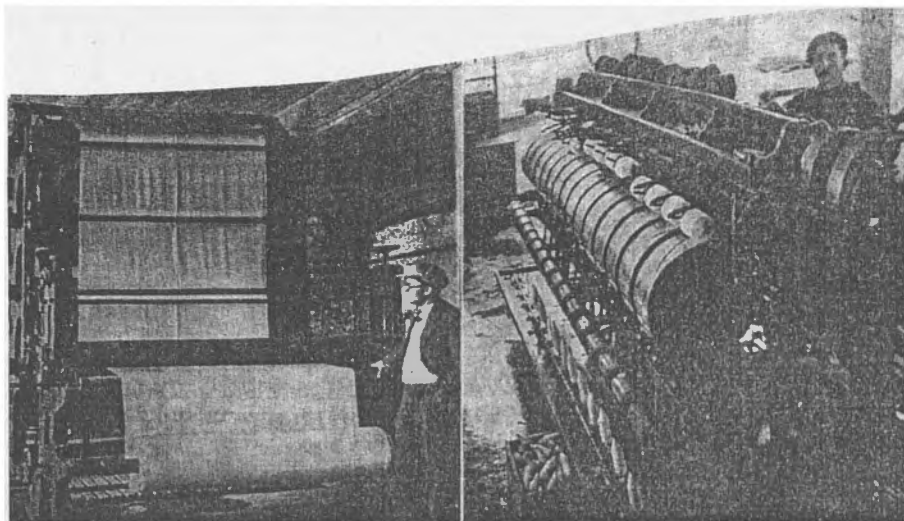
Роден в Габрово. Работи дълги години в Русия в железарски заводи. Завръща се в Габрово през 1907 г. и на следващата, заедно с братята си основава фирма "Братя Ив. Михалеви". За развиващата се в града текстилна и кожарска индустрии се появява необходимост от изработване на резервни части. П. Михалев разширява работилницата, купува допълнително нови машини, нова постройка и след цялостната реконструкция фирмата се превръща в модерна машиностроителната фабрика. Производството е разнообразно: помпи тип "Гарвенс" с двойни месингови цилиндри, ратативни помпи, автоматични бояджийски апарати за вълна, коприна и памук, кожарски барабани, стругове, каландри и др. В началото на 1931 г. фирмата започва да изработва текстилни машини, тепавици, пресукала, бобинарки. Развива се и изработването на железни прозорци за фабрични помещения, комини за фабрики. През 1929 г. единият брат Недялко Михалев се оттегля от фирмата. Продължават да работят двамата братя.

През 1934 година Петко Михалев почива. След неговата смърт, фирмата преминава на името на неговия син Цветан П. Михалев. До национализацията тя не се променя. От 1948 г. фабриката преминава в състава на Държавен машиностроителен завод – Габрово.

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с. 356, 1995 г. Книга на габровската индустрия, с. 138, 1934 г. ОДА – Габрово, Ф 136К, ист. спр. Български алманах, 1911 г.

Железарска фабрика "Бр. Ив. Михалеви"

Машини изработени в железарска фабрика "Бр. Михалеви"

Братя Ив. Михалеви ГАБРОВО.

Машинна фабрика и желѣзолеярница.

Строятъ различни системи и за разни цели автоматически бояджийски апарати, бубинарки, шпулки, мотовилки, парни сушилни за платове и намерни тепавици, каландри, чепкала, даращи, разни двущилиндрови и за двигатели помпи, инстументални машини, стругове, кожарски барабани и комплекти трансмисионни инсталации.

Телегр. адресъ: БР. ИВ. МИХАЛЕВИ — Габрово.

Телефонъ № 476.

Машинна фабрика и желѣзолеярница

ИВ. НЕДКОВЪ А. Д. — ГАБРОВО

ПРОИЗВЕВЪДА: ВСИЧКИ ВИДОВЕ МАШИНИ И МАШИНИ ЧАСТИ.

ВСИЧКИ ВИДОВЕ: Трансмисии, лагери, консоли, каншени, зѣбни и рѣжени кола и цѣли трансмисионни инсталации. Желѣзни конструкции, прозорци, резервоари, кумини и др. Чугунени артикули — плочи и скарпи за печки, канализационни трѣби и частитѣ имъ, пури за кола и др. Специаленъ отдѣлъ за чугунени радиатори за централни отоплення.

Телефонъ 336.

Симеонъ Гърнаревъ

Най-добре обзаведена желѣзарска работилница за изработка на финни металически издѣлия.

Телефонъ No 392.

СИМЕОН ПЕТРОВ ГЪРНАРЕВ

Симеон Гърнарев

Роден в град Габрово през 1898 г. в бедно грънчарско семейство. Завършва втори прогимназиален клас и допълнително трети, за да се снабди с майсторско-свидетелство за железаро-стругар. От малък започва да работи, продава мекици, вестници, чирак при шивач и чехлар. Влечението му обаче са машините. Тази негова склонност забелязва вуйчо му Франц Скопалик, който открива в младежа не само влечение, но и природна дарба за техническа работа. Петнадесетгодишен го завежда във Виена и го настанява в една техническа работилница като ученик, без да получава пари. Недоволен, че не му плащат, Гърнарев напуска и в продължение на три години работи като стругар в различни машинни фабрики, усвоявайки до тънкости тази професия.

През 1915 година се завръща в България където постъпва войник в Софийския арсенал, с възможност още повече да увеличи техническото си майсторство. След уволнението работи известно време при прочутия самоук техник Апостол Главока и в железарската работилница на братя Михалеви. Със спестените пари успява да отвори своя работилница в изоставената бирена фабрика "Бузлуджа" в Габрово. Обзавежда я с машини, изработени от него.

През 1926 година основава еднолична фирма "Симеон П. Гърнарев", главно за ремонт на дизелови централи, водни турбини, парни машини и за изработване на отделни части за текстилни и кожарски машини. Предприятието произвежда още и отоплителни апарати, вентилатори, индустриални машини, бояджийски апарати, извивални, стругове и други машини. Фирмата разполага с лярна, стругарна, ковачница и други, в това число и дърводелна за изготвяне на дървени модели. Машинният парк се състои от фрезмашина, стругове и различни спомагателни материали. Списъчният състав на работниците е 25 човека, като работата на всеки работник Симеон Гърнарев възлага без да е нормирана. Чертожници и технолози предприятието няма. Всичко се проектира от собственика, като голяма част от работата се извършва по модели.

През 1931 година С. Гърнарев е първият габровец, получил патент за нов тип продухвателен вентил за парни котли. По-късно изобретява и машина за къдрене на креп, за престъргване на цилиндри и други.

През 1935 година доставя от Германия най-дългият струг в България – 10 м, с който могат да се обработват детайли с дължина до 6,5 м. Прекарването му от гарата до предприятието се извършва с два камиона обърнати един към друг със задните капаци. След време произвежда още 18 такива стругове за български предприятия. Първ изработва риперови тръби, дюзи за трактори и за клапани. През 1945 година изработва първата дюза в България на дизелов мотор за трикотажната фабрика "Бъдащност". Отворът е пробит с бургия 0,4 мм., а бор-машината е с 18 000 об./мин. Първ въвежда стругарски ножове с "видия".

През октомври 1935 г. С. Гърнарев конструира електрическа макара /предшественик на телфера/ и я представя на индустриално-занаятчийската изложба в Габрово. Макаратата е закупена от фабриката на Хр. Марокинджиев с помощта на която издигат като асансьор кожите от мокрото помещение на втория етаж и тавана.

Гърнарев е търсен от цялата страна и за най-сложни ремонти, поради голямото му техническо умение. Пуска кожарските барабани на братя Калпа-

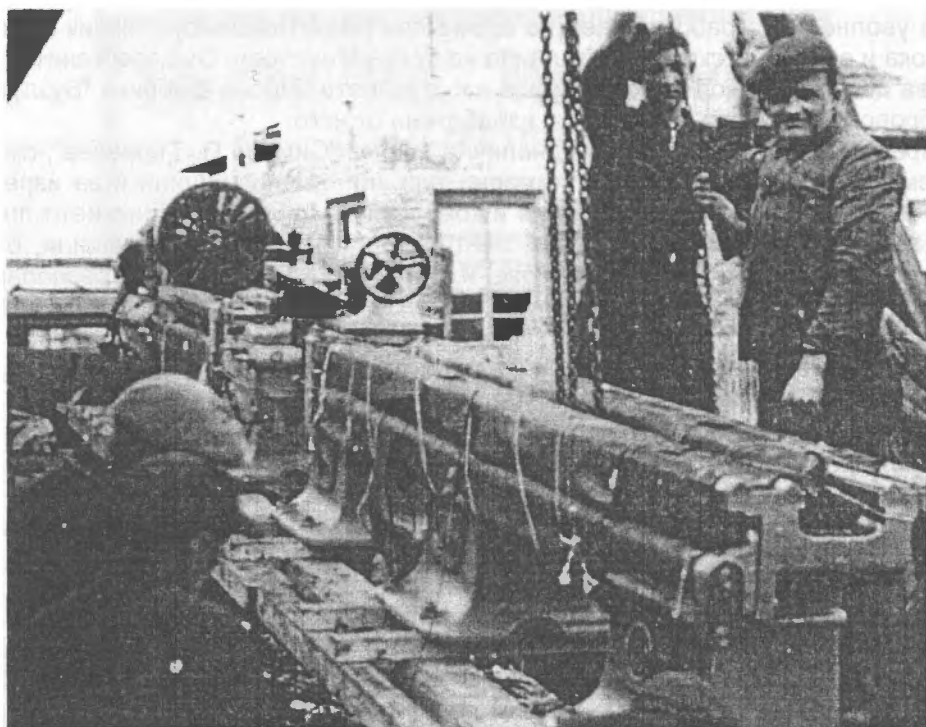
занови на съчмени лагери. Прави двата воденични камъка на Чилингирската воденица да се въртят с два радиални и един аксиален лагер.

Ненадминат майстор, С. Гърнарев издига предприятието на завидна висота, ползващо се с особено име и предпочитано между машиностроителните предприятия не само в Габрово, но и в страната. Прецизността и качеството на произведените от него машини и извършени ремонти са безупречни.

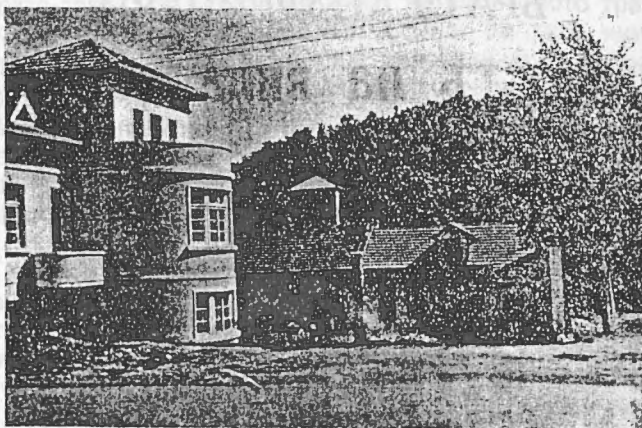
Умира през 1946 година.

След национализацията предприятието се обединява с останалите национализирани предприятия за машиностроене в Габрово: СД “Братя Михалеви”, СД “Братя Куневи”, СД “Струг”, фабрика “Цветан Недков”, като образуват ново предприятие – “Държавен машиностроителен завод” – Габрово, за производство на машини за текстилната и други индустрии и за резервни части на същите.

ЛИТЕРАТУРА: “Кой, кой е в Габрово”, с. 91, 2004 г. Ил. Габровски, Бележити хора и събития от габровския край, с. 69, 2003 г. ОДА – Габрово, Ф 515К, ист. спр.

10 метровия струг

СТЕФАНЪ ШАНДУРКОВЪ

с. БИЧКИНЯ — ГАБРОВСКО

машинна работилница и желѣзолѣярница

Телефонъ No 268.

Изработва:

Всички трансмисионни части: лагери, шайби, конзоли и др.

Зжбни колелета всички размѣри и модели, фрезовани и лени отъ разни метали.

Резервни части за индустриални, текстилни и др. машини отъ разни метали по моделъ или чертежъ.

Разни преси за грозде, ябълки и др.

Чугунени части за желѣзни кровати: крака, копчета, лулички и др.

Работнически кровати и пружини.

Части за печки: плочи, врати, крака, скари и др.

Ремонтъ на всички видове индустриални-текстилни машини.

Конструирание на нови такива.

Желѣзни конструкции, резервуари, кумини, огради и др.

Работа точна и ануратна.

БРАТЯ АНДРЕЙЧЕВИ

Петър Андрейчев е роден на 1 май 1883 г. в Габрово. От малък се интересува от техника. През 1890 г. постъпва като чирак в железарска работилница на Шедеви в София. След две години започва самостоятелна работа. През 1894 г. към него се присъединява и брат му Никодим, който също има железарска професия и другия Досю, завършил техническо железарско училище във Варна. Тримата професионално подготвени братя превръщат работилницата в "Железарска фабрика на Братя Андрейчеви".

Никодим П. Андрейчев

Никодим Андрейчев издига фабриката като една от водещите в бранша. От 1904 г. тя се нарича "Напредък". В началото работят няколко работника в помещение от 60 кв. м., които произвеждат фини железарски изделия, предназначени за благоустройството и други нужди на столицата.

Балканските войни оказват влияние върху развитието на фабриката. Благодарение на организаторските възможности на Никодим Андрейчев, предприятието бързо се възстановява. Собственикът, притежаващ непоколебима воля за преодоляване на всички трудности и преданост към професията и започнатото дело, е издигнат за председател на Железарско-художествено механично сдружение, на който пост той работи дълги години.

През 1925 г. Н. Андрейчев, който с течение на годините се обособява като собственик на фабриката взема за съдружник шурей си Добри Кацаров, роден на 17 август 1895 г. Има големи наклонности към различни области на техниката и специално на железарството. Уважаван, той е издигнат за председател на поверителния съвет при Занаятчийската кооперативна банка в София. Председател е на местния комитет на Софийски сдружения. Двамата собственици променят името на фабриката, като я наричат "Стомана". Изработват художествена железария – перила за стълби, балкони, огради, градини. Произвеждат и поправят всякакъв вид машини и отделни части за тях. Създават специално отделение за парни котли, резервоари, казани, вагонетки, телеграфни и мостови детайли и др. Работят три отделения на площ над 350 кв. м. с 24 работника и 14 модерни машини.

От 15.XI.1913 г. фабриката се ползва от общите и специални облаги по закона за насърчаване на местната индустрия.

ЛИТЕРАТУРА: Алманах на българските индустриалци, с. 342, 1995 г.

ИВАН ПЕЦОВ

Виден обществен деятел, съдия, първи адвокат в Габрово, избран многократно за общински съветник, училищен настоятел, 6 пъти народен представител. Участва в IV, V Велико народно събрание IX, XII, XIII и XV Обикновени народни събрания. Работил за издигане престижа на родната индустрия. Привърженик на идеята за създаване на силна индустрия в страната. Особено заинтересован от развитието на железопътното строителство. Заедно с Христо Манафов през 1898 г. водят голяма борба в Народното събрание за презбалканска железница. Със свои средства те издържат инженери, правят проучвания, планове, печатат брошури.

Ив. Пецов

Предлагат проекто-закон, по силата на който железопътното трасе да минава вместо през Хаинбоаз, през Шипченския проход. За тази инициатива княз Фердинанд изпраща поздравително писмо до управата на гр. Габрово.

Изключително интелигентен, той притежава богата библиотека, която впоследствие подарява на читалище "Априлов-Палаузов". Макар и заангажиран в обществено-политическа и адвокатска дейност, Ив. Пецов взема участие като акционер в железолелярската фабрика на Иван Недков, в новопостроената фабрика за вар и др.

ЛИТЕРАТУРА: "Съвременна илюстрация", бр. 19-20, стр. 31, 1912 г. Книга на габровската индустрия, с. 137, 1934 г.

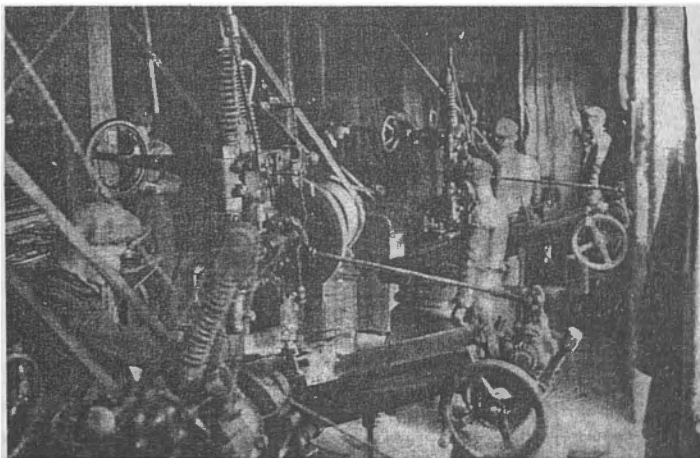
НИКОЛА МИТЕВ МИТЕВ

През 1925 година в с. Бичкия е образувано Събирателно дружество "Георги Митев и сие", с участници Георги Митев, брат му Никола Митев и инж. Ножаров. Целта на предприятието е да произвежда и търгува с пили и др. инструменти, както и да извършва услуги и ремонти на железни конструкции. По-късно се изгражда и лелярна, в която започва производството на земеделски инвентар – плугове, грапи, пурии за коли и отчасти шайби, трансмисии и отливки за по-малки машини.

От 1 януари 1942 година Никола Митев излиза от дружеството и образува отделна еднолична фирма на свое име "Никола Митев" – железолелярна фабрика, с. Бичкия със същия производствен и търговски характер, но в по-малък мащаб. Предприятието се помещава в стари, временно приспособени сгради и оборудвано с 2 лелярни пещи, механичен чук, окисжен, вагранка, 3 струга, бормашини, фрезмашина, шмиргели, преса, електромотори. През 1947 година работниците достигат до 13. Специализира се в производството на пили, части за печки, листове за рендета, ножовки, ножици. Разнообразява производството с веялки, кросна за текстилните машини, кревати, железни и чугунени отливки.

Брат му Георги Митев след отделянето на Никола продължава да работи почти същите артикули. След национализацията е осъден и изпратен в затвора във В. Търново, където работи като ковач. След освобождаването му започва да работи по старата професия като възобновява стари пили. Чрез инсцениран процес отново е осъден и затворен.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 138, 1934 г. ОДА – Габрово, Ф 684К, а.е. 1. По спомени на В. Христов – зет на Г. Митев.

Железарска фабрика на Г. Митевъ & сие

ДРАГАН БАЛАБАНСКИ

Драган К. Балабански

Родът Балабански е от търновското село Кованлъка. Най-малкият син Драган Балабански се заселва в Габрово и през 1901 г. започва производството на врати, прозорци и мебели в една обикновена работилница. През 1907 г. заедно с братя х. Стойчеви образуват събирателно дружество "Братя х. Стойчеви и Драган Балабански". Още същата година построяват дърводелска работилница с парно изсушаване на материалите и със специални отдели: мебелен – шкафове, маси, скринове, американски бюра, окачалки и др.; училищен – канцеларски потреби, училищна покъщнина, ученически потреби; строителен – врати, прозорци, паркети, дюшемета; земеделски – веячни машини, пчеларски кошери; гипсов – рамки за портрети и картини с и без позлата, корнизи, скулптори.

На 18 март 1914 г. в СевлиеВСки окръжен съд регистрират Командитно дружество "Драган Балабански и сие", в което Др. Балабански участва като неограничен член, а всички останали като ограничено отговорни членове. Дружеството е създадено за срок от 20 години при капитал 47 милиона лева. При това положение фабриката работи до 1918 г. когато след ликвидацията на фирмата, Балабански се отделя и регистрира самостоятелна фабрика за дървесни изделия и за търговия със сурови материали. Основното производство е ученически пособия и ковашки мехове.

Марин Др. Балабански

След неговата смърт през 1922 г. предприятието се поема от неговите наследници, първоначално от съпругата му Дешка, сестра на Андрей Попиванов. Има двама сина Марин и Иван и дъщеря Стефанка. За управител е назначен Иван Попиванов. На 16 октомври 1933 година фирмата се преобразува в Събирателно дружество "Драган Балабански" като управлението се поема от големият син Марин Балабански. Фабриката избира като свой специалитет производството на училищни и ученически пособия: чинове, кутии, сантиметрови линии, триъгълници, перпендикуляри, прави ъгли, детски играчки. С високото си качество това производство успява да преодолее конкуренцията на чуждестранните подобни изделия и ограничи до минимум техния внос.

Наред с това успешно се развива и производството на ковашки мехове, които намират също така широк пазар в страната. През 1936 година фабриката започва да изработва и калеми за памуко-предачницата на братя Георгиеви, "Бъдащност" и Конкилеви, за нуждите на които се закупува специализиран автомат. Развитието на фабриката налага и доставката на нови уреди и машини, чрез които производството и качеството на продукцията непрекъснато се увеличава.

През 1946 г. Марин Балабански, заедно с инж. Димитър Ал. Розов регистрират ООД "Разцвет" за производство на памучни тъкани с основен капитал 1 милион лева. Дружеството просъществува кратко време.

Драган Балабански е известен освен като промишленник, също и като дарител и активен участник в завършването на театрално-библиотечното здание "Априлов-Палаузов". Поканен като специалист да даде предложение и изработи образци и чертежи на вратите и прозорците на сградата. През 1921 г. е

избран за член на приемателната комисия, която се занимава с приемане на всяка завършена работа в областта на строителството.

Иван Др. Балабански

Големият им син Марин завършва столарското училище в Русе, успешно ръководи предприятието до национализацията. добър музикант-флейтист в градския оркестър, той е един от основателите, титулярен играч и член на ръководството на футболен клуб "Чардафон". завършва реферска школа в Търново и става един от най-известните рефери в Габрово. След национализацията заминава да работи в София, където умира при автомобилна катастрофа.

Другият син Иван Балабански, също флейтист и бари-тон заминава за Виена, където завършва консерватория, специалност диригент. Умира в Австрия.

Сестра им Стефана, женена за Георги Немцов. Имат двама сина Илко Немцов, художник-фотограф и Драган Немцов – художник.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 140, 1934 г. "Реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 5, 1997 г. По спомени на Ив. Попиванов.

Дърводелска фабрика "Др. Балабански"

Тържествено откриване линията Царева Ливада-Габрово

Конака, фурната на Арнаутите и Синдикалния съюз, 1930

*ул. "Радецка", 1925
Възрожденско Габрово, с часовниковата кула, построена през 1835 г.*

БРАТЯ БЪЧВАРОВИ

Родени в гр. Трявна в семейството на майстор-бъчвар. От малки работят в дърводелски работилници в Русе и Търново. От чираци и калфи достигат до майстори и в 1905 г. откриват собствена работилница в родния си град. Произвеждат в продължение на 7 години строителни материали и мебели. През 1910 г. се преместват в Габрово, където построяват дърводелска фабрика. Изпълняват различни поръчки: столарски тезгяхи и стяги, совалки за механични станове, летви за корнизи на дюшета и тавани и др. Разполагат с голям склад за разни дървени материали, особено чамов и боров, от който приготвят готови дъски за дюшета и всичко необходимо за строеж. Машинният парк е добре уреден, като освен необходимите машини и уреди работи и парна машина за импрегнация на материала.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 142, 1934 г.

Братя Иванъ и Пенчо Митеви

Първа машинна коларска работилница и дъскоръзница
с. Бичниня.

Произвежда всички видове каруци от най-доброкачествени сухи материяли.

Работа безукоризнена и идеална.

СТЕФАН ХРИСТОВ СИНЕВ

Стефан Хр. Синев

Първа българска дърводелска фабрика за дървени калъпи. Съдействала изключително много за развитието на обувчарството в района. Открита на 1.V.1910 г. под името "Паничарка", заради балканската река Паничарка, чрез която турбините задвижват машините. Основателите Христо Минчев, Цоньо Кисов, Христо Стойнов и др. създават акционерно дружество, което е единствено в Габрово за производство на всички номера и фасони обувчарски калъпи за детски, дамски, мъжки и гумени обувки. Поради недостатъчният начален капитал фабриката работи с редица проблеми, главно финансови. През 1911 г. в дружеството влиза зможният търговец на обувчарски материали Стефан Христов Синев. Роден на 10.III.1870 г. в Габрово, син на най-малката сестра Йорданка на големия възрожденец и първи министър-председател Тодор Бурмов. Има основно образование, но независимо от това бил предприемчив човек. Рано става обувчар и създава обувчарска работилница с 5 работника.

Зеферица Синева

През войните работата се поема от жена му Зеферица. По-късно закрива работилницата и открива магазин. Постепенно започва да изкупува акциите на Паничарка и през 1921 г. става собственик на фабриката, която вече разполага със собствена постройка, складове и най-необходимите за производство машини – банцизи, циркуляри, копирни машини купени от Виена, шлайфмашини и др. Започва преустройство и в кратък срок превръща фабриката в модерно и печелившо предприятие. Материалът за работа е изключително буков, доставян от Росишкото горско стопанство. За бързото изсушаване на детайлите се използват обширни шапрони, а в специално оборудвано импрегнационно отделение се довършват останалите операции. Монтира инсталации за направа на бурета за пулп и такива за направата на чайги, каси и др.

Както повечето габровски индустриалци, така и Ст. Синев проявява традиционен стремеж да предаде уменията и знанията си на своите наследници. Назначава синът си Христо /1906 – 1963/ на работа в предприятието, като по-късно го изпраща в Дармщат – Германия да специализира технология на производство на обувчарски калъпи.

Христо Ст. Синев

Успехите на фабриката растат с нейното обновяване, клиентите са многобройни: "Георги Минчев и сие", Стефан Донев, Фабрика "Надежда", кооперация "Взаимност", "Химия и индустрия", фабрика "Хемус" – София и др. На добрите обувчари Синев давал калъпите с 10% намаление щом пазаруват направо от фабричните складове. Умира на 21.X.1941 г.

Дъщерята на Христо Синев, Богданка, родена през 1917 г. в Габрово е омъжена за д-р Стефан Калпазанов, един от наследниците на известните габровски индустриалци – кожари, бр. Калпазанови.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 141, 1934 г. "Реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 5, 1997 г., ОДА-Габрово, Ф 214 К, а.е. 6. Попова, в-ж "Габрово днес", бр. 44, 17 юни, 1999. Ив. Георгиев, "Нов ден", № 20, 8 септ. 1997 г., Ил. Габровски, Бележити хора и събития от габровския край, с. 144, 2003 г. По спомени на Хр. Патев и д-р Т. Бончева.

Стефан Хр. Синев като войник

Богдана Ст. Калпазанова /Синева/ и д-р. Ст. Калпазанов

Сватбата на Богдана Ст. Синева и д-р Ст. Калпазанов от ляво на дясно, първи ред: Ст. Синев, баща на Богдана, Йонко Калпазанов, Богдана Калпазанова, Ст. Калпазанов, Вела Калпазанова /сестра на Стефан/, Зеферица /;майка на Богдана/, втори ред: Евдокия Йотевска братовчедка на Богдана, Донка Калпазанова – сестра на Стефан, Коста Йотевски – мъж на Евдокия, Иван Калпазанов – брат на Стефан, Христо Синев, брат на Богдана, Райна Калпазанова – жена на Иван, мъж на Донка Калпазанова

СД "СТРУГ" МАШИНОСТРОИТЕЛНА ФАБРИКА

Фирмата е образувана през 1935 г. от Никола Къндев, Слави Дерменджиев, Димитър Цвятков и Димитър Михайлов. През 1937 г. Д. Михайлов напуска фирмата, останалите трима работят до национализацията. Броят на работниците достига до 30. Производството на фабриката включва резервни части за текстилната промишленост, дърводелски машини – абрихт и фрезмашини, парни котли, вентилатори и др. към предприятието работи и малка леярна. Във фабриката е уреден един от най-добрите столове в града, баня, гардеробни. След национализацията преминава към Държавен машиностроителен завод Габрово.

ЛИТЕРАТУРА: ОДА – Габрово, Групов фонд на предприятията от машиностроенето, ф. 460 К.

Дърводелска фабрика на Ст. Синев

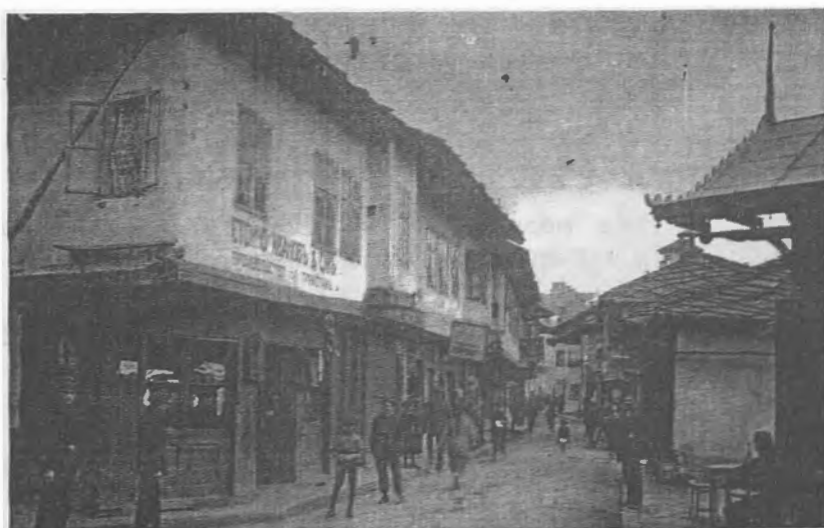

ДЪРВОДЕЛСКА ФАБРИКА
на

СТ. ХР. СИНЕВЪ

Изработка на всички номера и фасони
обущарски калъпи за мъжки, дам-
ски и детски обувки, сжщо и калъпи за
селско обущарство и гумени обуца, гото-
ви и по поръчка .

TISCHLERWERKSTATT ST. SINEFF

Старо Габрово

ДИМИТЪРЪ К. ЧУБРИКОВЪ

I-ва българска фабрика за дървени токове и погребални украшения
с. БИЧКИНЯ.

Монтирана съ машини изобретени от самия стопанинъ и изработени подъ
негово ръководство и негови модели.

ПРОИЗВОДСТВО

на всички видове най-елегантни дамски токове,
които задоволяватъ и най-изтънченитъ вкусове
и по качество сѣ ненадминати.

Произвежда всички видове погребални украшения.

Стопанинътъ е самъ моделчикъ и има амбицията да задоволи
и най-претенциознитъ клиенти.

Кантора и складъ на материали и стоки при самата фабрика въ с. Бичкиня.

Телефонъ No

ДЪРВОДЕЛСКА КООПЕРАЦИЯ "НЕЗАВИСИМОСТ"

Акционерното дружество за индустрия и търговия е основано в 1910 г. от 10 железари, колари и дърводелци: Хр. Марков, Д. Гутев, П. Бараков, Хр. Тончев, П. Попов, Ц. Гутев, Хр. Недев, Ст. Марков, К. Тончев и Д. Главоков. Кооперацията има три отделения – железарско, дърводелско и коларско с модерно оборудване. Работят около 30 работника.

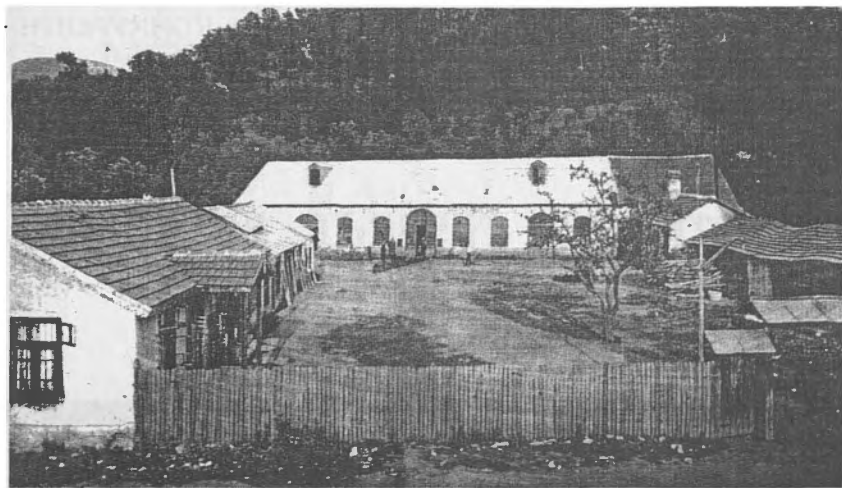
През време на Балканската и Първа световна война, тя е принудена да преустанови дейността си за гражданско производство, милитаризирана е за изработка на коли за войската, а същевременно кооперацията е служила като помощно отделение на артилерийския арсенал. През 1919 г. тя е принудена да ликвидира и разпродава целият машинен парк.

Кооперацията възобновява дейността си през 1924 г. и на следващата година започва да работи само като дърводелско предприятие. Повечето от кооператорите са нови хора: П. Бараков, Ив. Бараков, Б. Петров, Л. Радев, Т. Марков, С. Тодоров, С. Петров. Последните трима са с техническо образование. Общият брой наемни работници е около 15.

През 1929 година кооперацията се преобразува в Акционерно дружество за индустрия и търговия с управителен съвет Пею Бараков и членове неговите братя. Производството е разнообразно: дограма, дървена конструкция на кожарски барабани, ремъкови шайби. годишно се произвеждат около 500 ковашки мехове, различни номера, което се счита като специално производство на кооперацията. Извършва се и търговия чрез склада за дървен материал.

Главен акционер на дружеството е Пею Бараков, който притежава 4/5 от цялото имущество. Като акционер, той включва съпругата си Мария и синът Иван. Поради вътрешни конфликти между членовете, през 1935 г. дружеството прекратява дейността си. Сградите и машините са дадени под наем на двамата акционери Иван и Илия Баракови, а Пею Бараков се заема с предприемачество. След национализацията кооперацията става основа на ДИП "Независимост".

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 143, 1934 г. "Реликви", изд. на ОДА-Габрово, бр. 5, 1997 г.

Кооперация „Независимост“

ВАСИЛЪ ЦВѢТКОВЪ ЧУБРИКОВЪ

мебелна работилница въ с. Бичкия.

Изработва всички мебели отъ мѣстни и чуждестранни
материали, ненадминати по качество и красота.

НЕНО П. КОКЕВЪ

**Първа българска фабрика за обущарски клечки
с. Бичния — Габрово.**

Произвежда всички номера бѣли обущарски клечки, които по качество
не отстъпватъ на европейскитѣ. ЦЕНИ КОНКУРЕНТНИ.

Кънчо Стефановъ

машинна дърводѣлска работилница

с. БИЧКИНЯ.

Телефонъ No

Изработва всички стилове
врати, прозорци, подове и
др. материяли за строенъ
на сгради.

Складъ на дървенъ строителенъ
материялъ.

РАЙКО ГЕОРГЕВЪ & ИВ. С. МАНАФОВЪ

машинна дърводълска работилница
ул. „Априловски булевардъ“, гр. Габрово
Телефонъ No 374.

Изработва всички видове врати,
прозорци, подове и др.

Складъ на дървенъ строителенъ
материялъ.

МАРИЯ Д. АНДРЕЙЧЕВА

Мария Андрейчева - основателка на първата фабрика за кокалени изделия в Габрово, от която води началото си КПП "Капитан дядо Никола"

На 4 май 1908 година е създадена "Първа българска концесионирана от държавата фабрика за кокалени изделия на Мария Д. Андрейчева". Построена е в района на с. Водици – Габровско, под Соколски манастир. Производството и търговията с него обхваща различни изделия от кокали и рога, като копчета, цигарета, гребени, черени за ножове и др. Собственичката на фабриката, млада жена от известен габровски род, е сестра на арх. Атанас Донков, проектант на паметника на връх Шипка и съпруга на адвоката Димитър Андрейчев. Инициативна, с усет към новото и пазарно търсене, за кратко време към фабриката е създаден нов производствен отдел за дърводелски изделия – танури, похлупаци, тъкачни станове. В създадените нови помещения са монтирани 21 тъкачни стана, собственост на братя х. Стойчеви, за производство на пояси. На 30 април 1919 г. фабриката прераства в АД "Сокол" за индустрия и търговия. Като акционери участват М. Андрейчева, Ст. Милков, Д. Андрейчев, Ан. Цанков, П. Кашев, Ц. Д. Андрейчев, Р. Михалев. Постепенно дружеството изкупува станове на х. Стойчеви и въвежда производството на шаяци, аби и пояси. Във фабриката работят три отдела: дърводел-

ски, произвеждащ столове, дървени части за четки и други битови изделия; текстилен, със селфактор и станове за щрайхгарно производство и копчен – за производство на кокалени и седефени изделия.

Принос за успеха има предприемчивата собственичка – акционерка, чието име ще остане единствено име на жена в дългия списък на първостроителите на габровската индустрия.

През следващите години със свои капитали участват и други акционери: В. Досков, Д. Досков, Б. Йосифов, Хр. Райков, д-р Д. Недялков, А. Аврамчев и др. Главен акционер и директор на фабриката е Петко Кашев, който я управлява от 1922 до 1931 г. От 500 хиляди лева основен капитал в началото, през 1928 г. той е увеличен на 2 милиона лева. През 30-те години дружеството се утвърждава като памуко-тъкачно предприятие.

Няколко години АД "Сокол" отчита загуби, дължащи се предимно на остарялата техника и не дотам умелото ръководство. През 1937 г. акционерът Никола Хр. Петров /Ракийски/ започва да изкупува акциите на другите акционери и за няколко години става главен акционер. За стабилизиране на производството инсталира свои машини – щрайхгарна предачница за вигонна прежда, заедно с всички подготвителни машини, навлагачна машина, каландър, комплект бояджийски и апретурни машини, станове и др. Инсталациите се задвижват с водна турбина.

Постепенно АД "Сокол" с увеличаване на производството започва да се стабилизира и реализира печалби, което довежда и до увеличаване на основния капитал на 14 милиона лева.

ЛИТЕРАТУРА: Ц Петров, Д. Терзиева, ТКПП "Капитан дядо Никола", 1988 г., ОДА – Габрово, Ф 139 К, оп. 3, а.е. 844, л. 133, ОДА – Габрово, Ф 49 К, оп. 1, а.е. 2,6. ОДА – Габрово, Ф 139 К, оп. 3 а.е. 837, л. 71.

Фабрика „Сокол“

Вторият от дясно на ляво Никола Хр. Петров /Ракийски/

ПЕТКО М. КАШЕВ

Основател на фабриката за копчета, роден в Габрово през 1882 г. След завършване на търговска гимназия в Свищов, постъпва като чиновник в текстилна фабрика "Успех" и достига до поста директор и притежател на акции. През 1909 г., близо до Соколския манастир, построява работилница, в която монтира чаркове за гайтан. През 1919 г. напуска "Успех" и основава в съседство с чарковете си АД "Сокол" за производство на аби и седефени копчета, на която той е директор и главен акционер до 1931 г. Същата година той напуска "Сокол" и превръща построените от него постройки в малка фабрика за седефени копчета. След смъртта му ръководството на предприятието поема неговия син Емануил П. Кашев, който разширява и модернизира производството като започва да произвежда различни по големина седефени копчета и разнообразни дървени изделия работени на струг.

През 1941 година Ем. Кашев построява нова фабрика в гр. Габрово, обзавежда я с нови машини, сдружава се с брат си Стефан и предприятието става "Ем. П. Кашев сие брат". Създават производство на копчета от химически суровини. Само за един месец през следващата година от складовете на фабриката са дадени за преработка 1900 кг. бакелит, 70 кг. галалит, 150 кг. седеф, 1400 кг. кости. Започва и преработка на полопас.

Производството бързо се увеличава, особено при военните поръчки. През 1942 г. са произведени 35 975 галалитни копчета, 358 греси седефени, около 160 000 кокалени, над милион военни бакелитови копчета. През следващата година отново за войската броят нараства на 7,5 милиона. Общият брой на заетите работници е 50.

През втората световна война братята се замогват и започват да произвеждат и памучни тъкани.

Предприятието се ръководи от Стефан П. Кедев, който се грижи за производството, сключва сделки за продажба на продуктите и др. До национализацията фабриката носи името на нейния основател.

ЛИТЕРАТУРА: Ц. Петров, Д. Терзиева, ТКПП "Капитан дядо Никола", 1988 г. Книга на габровската индустрия, с. 129, 1934 г. ОДА – Габрово, Ф 83 К, оп. 1, а.е. 1, 5, л. 10 – 18.

фабрика за копчета на П. Кашев

Снимка на Габрово, направена от целелин, прелетял над Габрово на 2 април 1916 г. Той долетял откъм Ямбол и направил два кръга над града. В целелина е бил габровецът Стефан Ангелов Добрев, помощник кмет на Габрово през 1932 г. През юни 1927 г. габровци видели и първия самолет, долетял от Казанлък и кацнал в местността Голо Бърдо, в овесената нива на Пожарната команда

БРАТЯ КЪНЕВИ

Иван Кънев Иванов е роден на 17 април 1915 г. в Габрово. Баща му Къньо Иванов Кънев е роден в Казанлък през 1881 г. В Габрово идва 14-15 годишен. Става чирак – дърводелец. След това идва и брат му Минчо Иванов Кънев, който също става чирак в работилницата за каруци на Гутев. Двамата братя работят като чираци до 1921 г., когато се обединяват и създават дърводелска занаятчийска работилница “Братя Къневи”. Отначало тя се помещавала в дюкяна на Стефан Милков, намиращ се на ул. “Радецки”, срещу магазина на Контохов. Самият Стефан Милков е бил богат собственик на много предприятия: бирена, тютюнева и барутни фабрики, сградата на кино “Майчина грижа”. Притежавал е имотите на юг от киното до стадиона включително. Бил е представител на фирмата “Г. Р. Цанков” от Русе.

До 1928 г. братя Къневи работят като занаятчици – дърводелци. В периода между 1922 – 25 г. те доставят от Лайпциг – Германия дърводелски машини: банциг, циркуляр, абрихт, Дик-машина, шлайф, машина за точене на ленти на банциг и ножове на Дик и абрихт. В същото време се закупува и място до р. Янтра, където построяват нова сграда за дърводелско предприятие. /След национализацията сградата е използвана от бившата ТПК “Здравоход”/. монтират машините и организират производство на мебели, дограма, дюшеме. Около 1925 година правят нова постройка, само за мебелно производство, която поради особената си конструкция е наречена “Китайското”.

След смъртта на Къньо Иванов през 1930 г. в стопанската дейност се включва синът му Иван Кънев. На следващата 1931 г., след като завършва IX клас, напуска училище и изцяло започва да участва в организиране и ръководство на фирмата. По това време чичо му Минчо Иванов закупува от немската фирма “Зилбе и Пондорф” машини за обработка на кости и мидени черупки, с цел производство на копчета. С пристигането на машините идва и немски майстор – монтьор, Паул Майнарт. Преди това той е работил в Бразилия, а след като приключва монтажа на машините и предава технологията на производството, заминава за Китай. Между доставените машини била и една марка “Аякс”, която работела по-модерни, орнаментирани копчета, наричани “Фантазе”.

Доставката на суровини се извършва чрез немската фирма “Перлмутер импорт – Аксиен гезелшафт” – Хамбург. Произходът на мидите бил полинезийски. Събираните миди се централизират в Порт Дарвин и от там се експедират за Европа. Един вид миди – черни, се събират от остров Таити, а друг вид, наричани “Шикенс” – в Полинезия. получава са и други, едри, наричани “Макасър”, от които влизали по 10-12 в килограм. Материалите се доставят във фабриката в сандъци от махагон по 500 кг бруто. Част от внесения седеф се транспортира през Египет. Производството непрекъснато се увеличава, годишно се доставят около 5 тона мидени черупки. Външно-търговските връзки на фирмата се разширяват. Сключват се договори с Германия, Австрия, разширява се асортиментът. Започва обработката на еленови рога, предлагани от ловджии. Появяват се копчета за спортно и ловно облекло, халки за прозорци. Когато привършат суровините от рога, разширяват номенклатурата на производство от кокал. Към 1938 година като суровина започва да се използва галалит, който се получава от казеин. Тези копчета намират широко приложение в трикотажната промишленост. През 1940 година машинният парк се преустройва за обработка на бакелит, доставян от фабриката на Гатю Станев – Русе. Преминава се към масово производство на бакелитови копчета за армията, произвеждат се такива са-

мо за пехотата и то предимно за войниците. Общият брой заети в производството работници достига до 50.

На 12.XII.1943 г. Минчо Иванов Кънев, Иван Кънев Иванов и Иван Минчев Кънев образуват дружество под името "Братя Къневи" ООД, за индустрия и търговия със седалище гр. Габрово, при основен капитал 2 милиона лева. За управител на фирмата е избран Минчо Иванов Кънев. През 1944 г. дружеството приключва годината с чиста печалба 375 749 лв., която почти цялата е отнесена към резервния фонд. На практика предприятието се ръководело от собствениците, основали дружеството.

ЛИТЕРАТУРА: Ц. Петров, Д. Терзиева, ТКПП "Капитан дядо Никола", 1988 г. ОДА – Габрово, Ф 84К, оп. 1, а.е. 9,10. Сведение за дейността на фирмата, написани от Иван К. Иванов, 1979 г.

БАРУТНА ФАБРИКА "ЕЛОВИЦА"

Построена е в долината на р. Еловица, Габровско. Инициативата е на Васил Радков и Георги Христов. Дълги години двамата работят съвместно като търговци, пестеливи и изобретателни. В края на 19 век единствената фабрика за барут е във Видин, но през 1894 година спира производството си. По-късно двамата роднини /В. Радков е женен за сестрата на Г. Христов/, в съдружие с Йосиф Цанков, Донко Досев и Иван Халачев, създават фирма за производство на барут. Поради спецификата на производството, сградите са с лека конструкция, паянтови, отдалечени една от друга и отделени всяка с изкуствен земен вал. Край отделните сгради – ателиета минава път, който обслужва внасянето на сурови материали и изнасяне на готовата продукция.

В първите години са поканени трима сръбски работници – специалисти. Работят общо 15 работници, предимно селяни от околните села. Работата се ръководи от майстор Борогви, сърбин и тримата му сънародници. Всички машини се задвижват от водно колело чрез трансмисии и ремъци. През 1896 г. е произведен първият качествен барут. Управител на фирмата става В. Радков. Петимата собственици играят ролята на управителен съвет, който взема решения за всички доставки, сключване на договори и др.

В началото организацията на фабриката е специализирана в производството на каменарски и ловен барут. Поради увеличаващото търсене броят на работниците достига до 25.

На 18 декември 1903 година "Еловица" е регистрирана като Събирателно дружество "Цанков, Досев, Халачев и Радков". Същата година В. Радков успява да докара и машините за производство на барут, които закупува от барутната фабрика на Лозанов във Видин. В работните помещения са монтирани дробилка, четири барабана и дървена преса с ръчно задвижване. Атанас Донков, син на Донко Ив. Хаджидонков, главен акционер във фабриката учи в Италия архитектура. там се запознава с Фредерико Вирилио – специалист в барутното производство. Възползвайки се от получените преференции на закона за насърчване на местната индустрия, собствениците го поканват на работа във фабриката. Находчив, с организаторски талант и опит, Вирилио започва модернизация на цялостния производствен процес. Постройките се увеличават, двигателната сила се допълва с парна машина, дървените барабани и ръчната преса са подменени с механични. Вирилио проектира дробилна машина с голяма производи-

телност, която изработва в Италия. За първи път в България, в "Еловица" е въведено производството на бикфордов фитил.

Оформени са четири отдела: комплектна инсталация за производство на черни димни барути, състояща се от 6 ателиета; инсталация за експлозиви – 4 ателиета; инсталация за бикфордови фитили – 4 ателиета, суха дървена дестилация и ателиета за разни химикали на брой 10, отделни сгради за канцелария, жилище на директора, общежитие за работниците, складове и др.

През 1923 година "Еловица" влиза в съдружие с немската фирма "Баерише шпренгтофверке унд Хемише фабрикаен АГ" – Нюнберг. Административен директор е Димитър Андрейчев, а технически директор Йосиф Шоринг, изключително опитен специалист, представител от немска страна. В резултат на това съдружие, фабрика "Еловица" със съдействието на немската фирма се оформя като отлично обзаведено и модерно предприятие, което по нищо не се отличава от съществуващите по това време в Европа барутни фабрики.

Производството обхваща следните продукти: доброкачествени димни барути, минен и ловджийски, безопасен взрив "Габровит" на базата на тринитротолуол и амониева селитра, бикфордови фитили за сухи и мокри места, ловни гилзи, pistolетни патрони, динамити. Шоринг открива първата химическа лаборатория към фабриката, въвежда за първи път във фирмата пресоване на тротил с водна преса. Организира редица мероприятия, целящи контрол на качеството и количеството на продукцията. По негово предложение се създава ново ателие за барут с използване на въглища от лозови пръчки. Като добър специалист, Йосиф Шоринг обучава много работници в производството на взривни вещества. Има двама сина, които загиват на Източния фронт.

През 1924 година на работа в "Еловица" е назначен като счетоводител Илия Немцов, неуморим в увеличаване на просперитета на фабриката. Работниците достигат до 60 човека. За една смяна се произвежда по 1 тон взрив, 3 000 м. фитил, и до 500 кг. барут.

През 1939 година Димитър Андрейчев, Илия Немцов и Иван Хр. Георгиев изкупуват всички акции от Акционерното дружество. След смъртта на Д. Андрейчев в 1941 г. като акционер е включена и Мария Андрейчева, дъщеря на Донко Ат. Донков, проектант на паметника на връх Шипка.

Предприема се възобновяване по един модерен начина на инсталацията за суха дестилация. Произвежданите в нея химикали – оцетна киселина, метилов алкохол /дървесен спирт/, глауберова сол, меден ацетат и др. напълно задоволяват нуждите на текстилната, спиртната, кожарската, кожухарската и др. индустрии в страната.

Поради нарасналото търсене на продукцията, фабриката закупува складове в София, кв. Дървеница и гори в Родопите за производство на дървени въглища. Пазарът на производството обхваща и съседните държави. Четиридесет години "Еловица" снабдява над 100 български фирми и търговци. След национализацията, много от собствениците са изпратени в лагери.

ЛИТЕРАТУРА: Кр. Чолакова, К. Грудова, "Еловица", 1895 – 1995 г. Алманах на българските индустриалци, с. 337, 1995 г. Книга на габровската индустрия, с. 130, 1934 г. "Реликви", Изд на ОДА – Габрово, бр. 5, 1997 г., ОДА – Габрово, Ф 57К, оп. 1, а.е. 33.

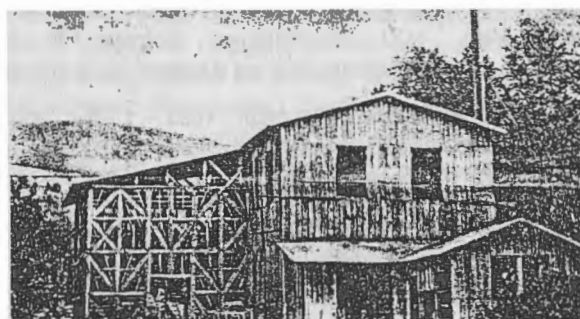
*Семейна снимка на Георги Христов – основател на фабрика „Еловица“
Георги Христов – седналия в средата*

Инж. Йосиф Шоринг със съпругата си

*Добри Денев със съпругата си,
управител на фабрика „Еловица“
1908-1918 г.*

Суха дисталация на дърва

*Васил Радков - един от основателите
на барутна фабрика "Еловица"*

*Илия Немцов - акционер на
"Еловица"*

*Иван Халачев - основател
на барутна фабрика "Еловица", 1885 г.*

*Христо Георгиев - акционер на
"Еловица",*

*Иван Георгиев - акционер на
АД "Еловица" и управител на
кантората в София*

*Донко Иванов Хаджи Досев -
основател на барутна фабрика
"Еловица", 1885 г.*

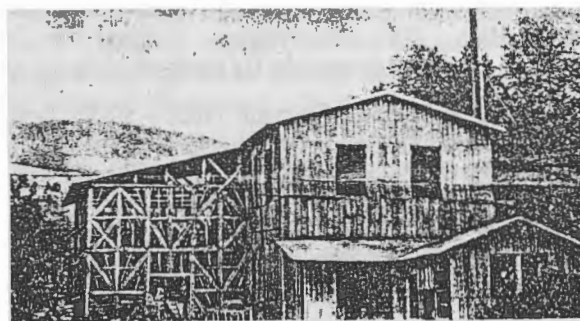
Семейна снимка на Георги Христов – основател на фабрика „Еловица“
Георги Христов – седналия в средата

Инж. Йосиф Шоринг със съпругата си

Добри Денев със съпругата си,
управител на фабрика „Еловица“
1908-1918 г.

Суха дисталация на дърва

*Васил Радков - един от основателите
на барутна фабрика "Еловица"*

*Илия Немцов - акционер на
"Еловица"*

*Иван Халачев - основател
на барутна фабрика "Еловица", 1885 г.*

*Христо Георгиев - акционер на
"Еловица",*

*Иван Георгиев - акционер на
АД "Еловица" и управител на
кантората в София*

*Донко Иванов Хаджи Досев -
основател на барутна фабрика
"Еловица", 1885 г.*

АНОНИМНО АД "РОСИЦА" – Габрово

Предприятието е основано през 1906 г. от съдружниците Ив. Донков, Ив. Паяков, П. Киров, П. Егер, Юр. Аврамов, Н. Халачев и Н. Драганов. Фабриката е наречена "Росица" на едноименната река, в местността Лъгът – Севлиево. По-късно, през 1908 г. се преименува в СД "Егер, Паяков и сие", със седалище с. Стоките, а през 1910 г. – в анонимно АД "Росица".

По протежение на реката са построени отделни малки постройки – ателиета, на разстояние 150 м. една от друга и отделени за безопасност с изкуствени земни възвишения. Монтиран е и теснолинеен жп транспорт за прекарване на материали и изнасяне на готовата продукция.

Фабриката е разделена на четири отдела: комплектна инсталация за производство на черни димни барути, състояща се от 6 ателиета; инсталация за експлозиви – 4 ателиета; суха дървена дестилация и ателиета за разни химикали – 6; инсталация за бикфордови фитили – 4 ателиета, 10 отделни постройки за сгради за канцелария, жилище на директора, на работниците, складовете и др.

Първоначално производството е черни барути, димни, ловни и каменарски, безопасни взривове, бикфордови фитили, оцетна киселина, катран, разни глазури за грънчарство и др. Производството може напълно да задоволи нуждите на текстилната, спиртната, кожарската и др. индустрии.

Съдружниците имат амбицията да задоволят пазара и спечелят конкуренцията с чужди фирми, вносители в страната. Усилията им се увеличават с успех. Така например, през 1905 г. вносът е за 800 хиляди лева, а през 1909 г. едва 42 хиляди.

След преобразуването в акционерно дружество, управителният съвет е в състав: братя Ковачеви, Д. Досков, Н. Ковачев и др. Продължават да модернизират фирмата, като внасят съвременно оборудване с инсталации от големи европейски химически заводи. През 1934 г. произвеждат безвредния химикал шесавон, предназначен да обслужва широки слоеве от обществото: домакини, работници, чиновници, занаятчии, индустриалци и др.

През 1926 г. експлозия разрушава голяма част от ателиетата. Дружеството е принудено да разпреди голяма част от печалбата за възстановяване на пораженията. През време на стопанската криза също преодоляват редица проблеми, мините и кариерите изоставят барута като средство за работа и търсят други експлозиви. Производството на експлозива "Балканит" е затруднено от нередовните доставки на тротил от Германия. През 1929 г. уставният капитал е увеличен на 2 милиона лева. Възобновява се инсталацията за суха дестилация.

През време на Втората световна война, дружеството има редица финансови проблеми. Загубите от 1940 и 1942 година се покриват от резервния фонд. През 1943 г. отново се отчита загуба, която произтича основно от несъбираеми вземания. Доставките от суровини и материали са затруднени от несигурните пътища през Сърбия и замръзване на Дунав. Предприятието е национализирано през 1947 г.

ЛИТЕРАТУРА: "Съвременна илюстрация", бр. 19-20, с. 38, 1912 г. Книга на габровската индустрия, с. 130, 1934 г. Алманах на българските индустриалци, с. 347, 1995 г. "Реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 5, 1997 г. ОДА – Габрово, Ф 58К, а.е. 22.

Барутна фабрика „Росица“

*Анонимно акционерно дружество „Росица“
Фабрика за барути, взривове и химикали, Габрово*

ИВАН ЛАЗАРОВ ДОНКОВ

Иван Донков

Роден в с. Ново село, Троянско. През 1876 г. селото е опожарено, родителите убити. Деветгодишният Иван успял да се спаси и два дена се крие в храсталаците край селото. Там го намират минаващите двама габровци – търговците Донко Иванов Хаджидосев и Иван Хаджиберов, които го прибират. Донко Иванов няма свои деца, затова осиновява малкият Иван и го прави чирак в дюкяна си.

По време на боевете при Шипка, вече голямо момче, Иван Донков посреща и помага на руските войници, в тяхната къща е щабът на войските. С други деца носят вода на сражаващите се. Шестнадесетгодишен след като се родили деца на Хаджидосев, напуска осиновителя си и започва сам да изкарва прехраната си като се занимава със самостоятелна търговия из страната, а по-късно и в чужбина. Между другото се увлича по производството на барут и патрони. Запознава се с технологията в изтъкнати европейски фабрики, завръща се в България, отваря малка работилница и с 2-3 машини и няколко работника започва пълнене на патрони по фабричен начин. През 1910 г. регистрира патронно-инструментална леярска работилница като търговец на фабрикуваните патрони и продажба на взривни вещества. В едноетажна постройка Иван Донков започва производството на металически гилзи за патрони. Организира четири отделения. В първото се изработват металическите и книжни гилзи за патрони, второто – шлосерско и стругарно, третото – леярна и четвъртото – двигателно. Продукцията се изработва на десет машини за пресоване, изтегляне, обточване и излъскване. Работят около 20 работника, при стриктно спазване на законите и условията на труда. През 1914 г. след като са на лице всички законови изисквания предприятието започва да работи с пълен капацитет, дневното производство достига до 8-10 хиляди pistolетни и ловни патрони.

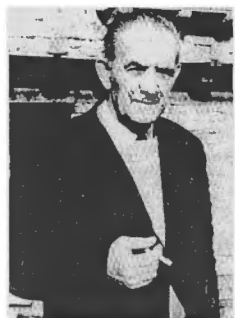
През 1922 година фабриката е окончателно узаконена от Общото събрание на Върховния административен съд. Монтират се допълнителни инсталации, отделенията се увеличават на пет, построени са спомагателни помещения, складове, сушилня, водни и електроотоплители, битова сграда с кухня и стол, библиотека за работниците, жилищна сграда.

На 21 май 1927 година, едноличната фирма е преобразувана в Индустиално дружество "Иван Донков и сие" – Габрово, със следните съдружници: Иван Л. Донков, Радка Ив. Донкова, Коста Йоновски и Евдокия Йонowska.

От основаването си до 1920 година предприятието пълни ловджийски гилзи. През същата година собственикът отваря железолеярна и започва да произвежда самите гилзи. В друго отделение се извършва трошенето на барут, производство на бикфордови фитили и др. Към 1927 г. започва производството на всички видове патрони за пушки и pistolети. През 1930 г. започват да се произвеждат чапрази, токи, панти, рамки за чанти и др.

През 1941 г. фабриката е граждански мобилизирана за срочни доставки на парабелови патрони за държавната военна фабрика в Казанлък. Комендантът е Иван Донков. Работят се само държавни поръчки като дневното производство достига до 100 хиляди броя. Фабриката е единствена в страната, която през

1945 г. задоволява нуждите на Народната милиция от патрони, Министерството на вътрешните работи.

Иван Донков

На 34 години Иван Донков се оженва за Радка Голосманова, дъщеря на бившия кмет на Габрово Никола Голосманов. Ражда им се дъщеря, която умира на 17 години. През 1908 г. им се ражда син, Лазар, бъдещият създател на Етнографския парк-музей "Етъра".

Иван Донков умира на 23 декември 1946 г.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 133, 1934 г. Алманах а българските индустриалци, с. 376, 1995 г., Реликви, Изд. на ОДА – Габрово, бр. 5, 1997 г. ОДА – Габрово, Ф 85К, оп. 1, а.е. 12, С. Алексиева, Книга за Лазар Донков.

*Седнали, от ляво на дясно: Т. Пантев, П. Семов, Ив. Донков
Зад Т. Пантев, прав П. Кедев*

*Семейството на Иван Донков: децата Евдокия, Лазар и Ана,
отзад: Радка Голосманова-Донкова, Иван Донков и Велика*

Патронена фабрика на Иван Донков, Габрово

*Семейството на Лазар Донков:
седнали – баща му - Иван Л. Донков, с внука Христо.
Прави отзад (отдясно наляво): Лазар Донков, Мария Донкова,
сестра му – Евдокия Йотева, и зет му – Константин Йотев.
Снимката е правена около 1946 г.*

ХРИСТО ИЛ. ЛУЛЕВ

Иван Донков

През 1908 г. Христо Ил. Лулев, собственик на голям манифактурен магазин в Габрово, построява водна електроцентрала на десния бряг на река Янтра, в южният изход на дефилето край с. Фердинандово. Регистрацията на едноличната фирма на Лулев е извършена с определение № 559/12.VIII.1908 г. от Окръжен съд гр. Севлиево. След построяването на централата и далекопровода до Габрово, Лулев построява близо до същата ВЕЦ мелница с три камъка. Придобитата електрическа енергия служи за движение на още две мелници с по 4 камъка и един дарак. Излишъкът се употребява за осветление на Габрово на около 3 000 обикновени електрически крушки. Инсталацията е основа на учреденото на 10 октомври 1927 г. дружество за електричество и индустрия "Христо Ил. Лулев", с акционери Христо Лулев, Еким Топузанов, Донка Топузанова, Христо Влаев, Симеон Топузанов и Андрей Шарилов. Капиталът на дружеството е 1 милион златни лева. Съгласно устава целта е чрез водно-електрическата централа да се произвежда и продава електроенергия на индустриалните предприятия. За членове на управителния съвет могат да се избират само акционери с над десет акции. Най-крупният акционер е Христо Лулев със своя непаричен внос – централата на стойност 967 хиляди лева. Притежава 96.70% от дружествения капитал.

На 8 април 1929 година между водният синдикат "Грамадата" и АД "Хр. Лулев" се сключва договор за използване на произведената електроенергия за осветление на градските улици, на частни домове и предприятия. През 1930 г. е отчетена чиста печалба 222 180 тогавашни лева. Общото събрание заделя 10% запасен капитал, който влага за ремонт, възстановителни работи, ново оборудване. Това става ежегодна практика.

През 1934 г. дружество "Хр. Лулев" притежава водно-електрическа централа, бент, построен от инж. Манафов, който е един от най-големите в България – 14 м. височина, 60 м. дължина, при дебелина 8 м. в основата и 4 м. на повърхността. Предприятието разполага с две водни турбини система Бриеглиб Ханзел, също така две резервни, които да се използват при ремонт на другите две, генератори Бергман – Германия за напрежение 6300 волта. Произведената електроенергия се доставя на воден синдикат "Грамадата" и на индустриалните предприятия в Габрово на разстояние 12 км. От далекопровода излиза разклонение за кожарските фабрики на Пенчо Бонев и Ботю и Иван Патеви. Прокаран е и далекопровод до с. Ловнидол. Част от далекопровода до Габрово с дължина 862 м. е подземен и минава по улиците "Генерал Столетов" и "Орловска" до Синдиката, където са монтирани необходимите измервателни апаратури за правилно обслужване и управление на паралелната работа.

Управлението на дружеството е поверено на Управителен съвет с председател Еким Топузанов, адвокат в Габрово и членове Илия Хр. Лулев, син на основателя на централата и Николай В. Рашеев. През 1936 г. е направен основен ремонт на турбините и на короната на бента. Следващата година приключва с печалба 611 063 лева. От юни 1938 г. централата снабдява с електроенергия само водния синдикат. Производството на електроенергия в

резултат на строежи по бента нараства с 10%. През 1940 г. АД „Хр. Лулев“ завежда дело против водния синдикат „Грамадата“ поради неизправност на измервателните уреди на синдиката, което дело е спечелено от „Хр. Лулев“ с получени обезщетения 1 333 305 лева.

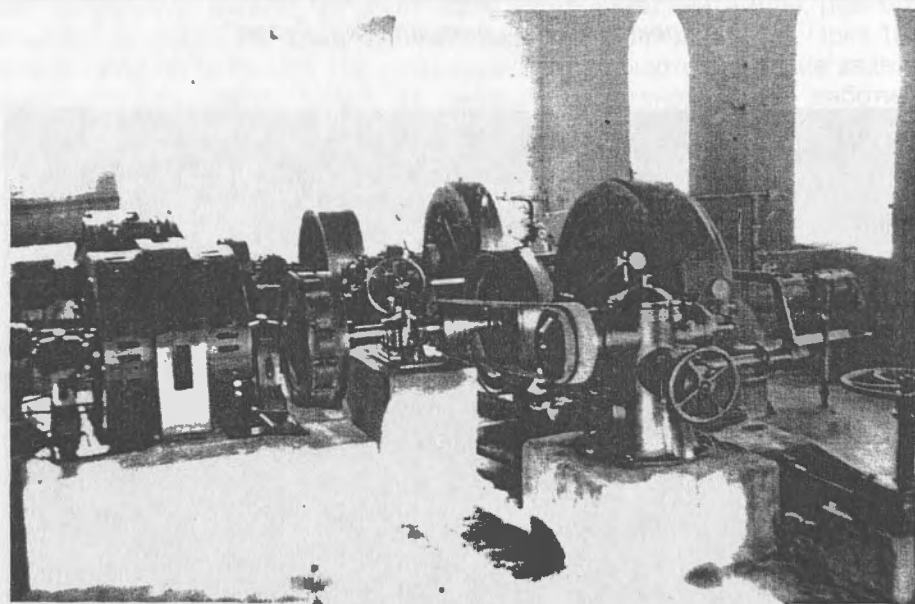
Основателят Христо Ил. Лулев почива твърде млад.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 135, „Реликви“, изд. на ОДА – Габрово, бр. 5, 1997 г. ОДА – Габрово, Ф 265К, оп. 1, а.е. 7-24.

Електрическа централа „Хр. Лулев“

Централа „Христо Лулев“

ТУХЛАРСКА ФАБРИКА "ТУХЛАДЖИЕВ и Сие"

Събирателно дружество "Цоньо Г. Тухладжиев и сие" – керамична фабрика, е основана през 1907 година в Габрово. Съдружници са Цоньо Г. Тухладжиев, Кънчо Г. Тухладжиев и Къню Ст. Тухладжиев. Предприятието е напълно машинизирано в съответствие с изискванията на модерна керамична техника. Инвестиран капитал над 2 милиона лева.

Всички нови постройки и голяма част от по-старите в гр. Габрово са построени от материалите на керамичната фабрика.

ЛИТЕРАТУРА. Книга на Габровската индустрия, с. 136, 1934 г.

РИНГА – „Тухладжиев и сие“

Стаю Петровъ & Цвѣтко Дечевъ

Първа мозаична работилница за циментови издѣлки
въ гр. Габрово.

Изработва съ специални машини мозаични подове, стѣлби,
тишки, влозети, паметници, надгробни плочи, плочки за
протоари, тръби за канализация и части за тѣхъ
ВСИЧКИ РАЗМѢРИ.

По качество неподминати.

Цени утѣрени.

Телефонъ 219.

Събирателно Дружество - **НОЖАРОВЪ & МЕТЕВЪ** - с. Нова-Махла

Основано въ 1927 год

Завежда собствена ножарска работилница въ с. Нова-Махла, въ която се произвежда отъ най-доброкачествени нерждаема и обикновена стомани, разни видове джебни ножчета, приборни, фруктови, ловджийски, спортни и др. видове ножове, при най-износни и стабилизиранни цени. Изпълнява всѣкаквъ видъ поръчки съ най-акуратна точностъ и пълна гаранция.

За отлична изработка при участието имъ въ урежданитъ мострени изложби сж получили следнитъ награди: **ЗЛАТЕНЪ МЕДАЛЪ** отъ I-ва национална мострена изложба въ гр. Пловдивъ 1934 г. Почетенъ дипломъ отъ мострения панаиръ гр. Пловдивъ 1935 г. Златенъ медаль отъ IV мостренъ панаиръ въ гр. Варна 1935 г. Златенъ медаль отъ V мостренъ панаиръ въ гр. Варна 1936 г.

Перо Станковъ ГАБРОВО.

ПРОИЗВЕЖДА:

КАНТАРМИ (юзди) всички видове
МУЩУЦИ разни величини
ТРАНЗЕЛИ всички видове
КУБЕЛИЙ ТОКИ всички номера
ДВОЙНИ ТОКИ № 7 до 12
ВЕРИЖКИ (цепочки) всички видове и плетки.

Карабинки, кошачъ токи, нагрждни и шранговни халки и токи, бурмалини халки и 3X1, надчелници месингови и др. сарашки артикули.

ШИПОВЕ за коне „П“. Качество единствено въ България. Най-добросъвестно изпълнение на поръжитъ.

Симеонъ Ц. Ножаровъ - Габрово

Механическа ножарска работилница

Нерждаемитъ ножове

сж вече необходимостъ за всѣка къща, за всѣка гостилница, за всѣка бакалница, защото сж хигиенични и винаги чисти.

Търсете такива ножове съ горната марка и надпись:

НЕРЖИДАЕМЪ или ROSTFREI,

които се продаватъ съ гаранция и нѣматъ никаква имитация!

Внимавайте въ марката!

Георги Митевъ & С-ие - с. Бичкиня - Габрово

Производство на всички видове пили, плугове, машини и машинни части. Собствена леярница за обикновенъ чугунъ и темпергусъ.

Телефонъ 572.

Габрово
Горнокрайско училище, фабрика „Успех“, „Малка Бобка“, „Александър“ – 1926 г

СТЕФАН ГЕНЕВ МИЛКОВ

Стефан Милков

Роден в Габрово през 1864 г. Родителите му са били бедни с 8 деца. Първоначално започва да работи в търговското предприятие на братята Йосиф и Георги Цанкови /Йосиф Цанков е дядо на композитора Йосиф Цанков/. През 1894 г. в съдружие с Йосиф Цанков, Янко Арnaudов, Иван Халачев и Влаю Влаев основават пивоварна фабрика “Бузлуджа”. Отначало фабриката използва ръчен труд, в 1909 г. се инсталира парна инсталация и машинна обработка. Доставят се най-усъвършенстваните апарати за филтриране и варене и модерна технология по цялостното приготвяне на бирата. За проспериращото развитие на фабриката, определена заслуга имат знанията и умението на директора Рудолф Хала.

През 1910 година Ст. Милков, в съдружие с младия и интелигентен Андрея Цанков, започват построяването на голямо казино с ресторант, хотел, градина, централно отопление. Устройват специален театрален салон, в който дават представления, сказки, вечеринки и др. Понеже филмите по това време са неозвучени, Ст. Милков организира оркестър от добри музиканти, ентусиазирани габровци под ръководството на емигранта Князев. През лятото работи градина – бирария със същия оркестър. Монтиран е и пуснат модерен кинематограф. Високото качество на употребяваната в казиното бира от фабриката му се дължи на кристално чистата и вкусна балканска изворна вода и избите с естествена скална облицовка. През годините общата консумация на бира достига до 8 000 хектолитра /1911 – 1912/. Когато по това време се открива жп линията “Царева ливада – Габрово”, казино Бузлуджа се оказва без конкуренция. Пристигналите за тържествата официални гости, начело с царското семейство – цар Фердинанд, царица Елеонора и престолонаследникът Борис са подobaващо посрещнати. Гостите са приятно изненадани от уредбата на габровския локал.

През 1930 г. с дарения сградата е закупена от женското благотворително дружество “Майчина грижа”, надстроена е и преустроена за нуждите на дружеството и неговото стопанско училище.

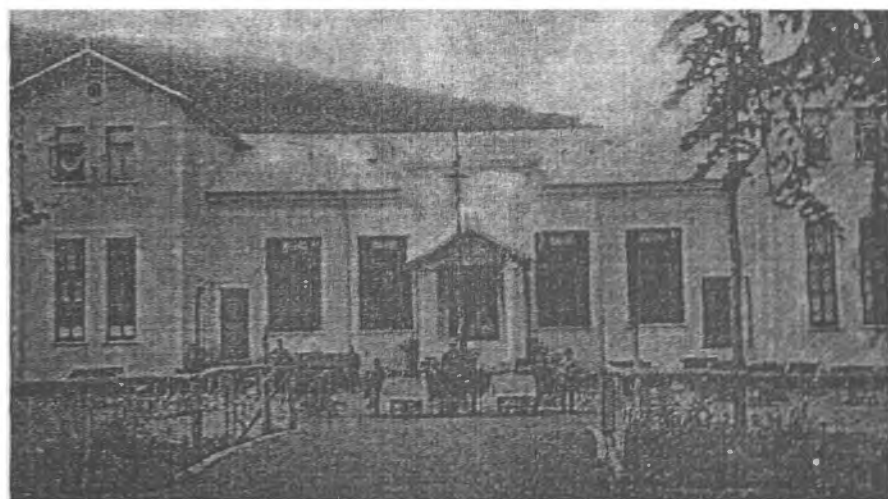
Стефан Милков участва в основаването на барутната фабрика “Еловица” и е един от главните акционери на текстилната фабрика “Фердинанд”, по-късно “Успех”. Председател е на Управителния съвет.

Почива през 1952 година.

ЛИТЕРАТУРА: “Съвременна илюстрация”, бр. 19-20, с. 36, 1912 г. “Кой, кой е в Габрово”, с. 145, 1994 г. В-к “Габрово днес”, бр. 29, 1992 г. Алманах на българските индустриалци, с. 254, 1995 г.

Пивоварна фабрика „Бузлуджа“ на Й. Р. Цанков, Габрово

Казино „Бузлуджа“ - Габрово

ВЛАДИМИР АНАНИЕВ ЯВАШЕВ

Роден на 7 април 1901 година в гр. Варна. Баща му Анани Явашев /1855 – 1934/ завършва естествени науки в Чехословакия и се установява на работа като директор на гимназията в родния си град Разград. Научните му интереси са насочени към зоология, ботаника, археология. Посмъртно, заради постиженията при научните изследвания в тези области е признат за академик.

Владимир Явашев завършва средно образование в Разград през 1920 г., а висше техническо през 1925 г. във Виенската политехника. От 1926 г. работи

като технически ръководител на текстилното акционерно дружество "Принц Кирил" в Габрово.

За да задоволят потребностите на предприятията от перилни и багрилни средства, на 16 април 1935 г. Цветана инж. Явашева и Милко Охлев образуват ООД "Милко Хр. Охлев", с предмет на дейност производство на спомагателни материали – химикали, при обработката на вълна и платове в текстилната промишленост, главно омекотяване на операциите предене и боядисване. Ръководството се осъществява от управителен съвет; на дружеството, техническото – чрез консултации с инж. Вл. Явашев. През 1939 г. се извършва преименуване в "Химия и индустрия" – ООД. През същата година Вл. Явашев, който до тогава непряко ръководи дейността на фирмата, е упълномощен от съпругата си да представлява дружеството вместо нея. Участието на специалист – химик, инженер в организацията и производството скоро дава положителни резултати, изразяващи се в повишаване и разширяване на връзките в страната и чужбина. Специализира се производството на червено турско масло, скробтал, предачни сулфурни масла, лепило за кожа хидрин, маркировъчни бои, апретурни материали, перилни средства и химикали за кожарската и текстилна индустрия.

През 1940 година Милко Охлев продава своя дял на инж. Явашев, с което семейството става притежател на целия капитал. През 1941 г. дружеството, което дотогава се е помещавало в работилницата на М. Охлев срещу 1500 лв. наем, започва строеж на нова масивна постройка и жилищно помещение на собственика в квартал "Борово". Капиталите на дружеството се разширяват значително. На 21 ноември 1942 г. то се обединява със СД "Багра" на Божидар Димитров и А. Чернев. През 1943 г. Чернев продава своя дял на Явашев и напуска фирмата. Административен ръководител става Б. Димитров, технически ръководител – Вл. Явашев, касиер Цв. Явашева. След промените производството остава същото, създават се нови постройки, започва и пласмента на нови продукти. Патент на фирмата става предачно масло за вълнената промишленост "Прима", получено в лабораторията от инж. Явашев. Доставки на суровини от животински продукти за фирмата стават главно чрез внос и по изключение от страната.

Важен фактор за получаването на качествени нови материали се явяват връзките на инж. Явашев, който непрекъснато следи развоя на европейското производство, получава специализирана химическа литература. Дългогодишна е връзката му с д-р Ханс Фридрих от Крефелд – Германия. Спецификата на производството и необходимостта от продукти за химическата и кожарски индустрии, гарантират непрекъснато развитие и успехи на фирмата. В подкрепа на това сочат данните от производството по стойност: за 1942 г. 4 701 771 лв., за 1944 г. – 9 707 367 лв.

През 1946 г. инж. Явашев посещава Чехия, където освен със запознаване на редица нови технологични процеси в интересуващите го области, договаря и доставка на необходимите суровини.

След национализацията остава известно време на работа в дружеството като технически ръководител. В резултат на изградените от него връзки, предприятието продължава да доставя своите продукти на 84 фабрики в страната.

Със заповед на Министерството на икономиката Вл. Явашев е включен в комисията, която има за задача да обиколи текстилните предприятия в страната и да опише наличния машинен парк. Въз основа на събраните данни е направено предложение за най-подходящо разпределение на машините по

предприятия и изготвена технология с цел да се произведат текстилни изделия за нуждите на местния пазар. При решаване на този генерален за това време проблем инж. Явашев проявява изключителен организаторски и инженерен талант. Консултант е на "Промпроект", помага при основаването и пускането на апретурните цехове на редица заводи в Габрово и страната.

Особено ползотворно е сътрудничеството му със специалистите от Научно-изследователския институт по текстил, с който има съвместни разработки в областта на подготовката, багрено и облагородяването на памучните тъкани. Участва като докладчик и преводач на организираните у нас и в чужбина научно-технически конференции и симпозиуми.

Голямата му ерудиция като специалист се чувства и в написаните книги: "Модернизация на машините в памуко-текстилната промишленост" от инж. В. Холичек, проф. К. Дживанов и инж. Вл. Явашев. Превежда книгата на проф. Бернар "Избелване и багрено на текстилни изделия".

Умира през 1983 г. на 82 години, съпругата му – една година по-рано.

Имат двама сина – Христо и Анани.

Христо Явашев /18 октомври 1935 г./ завършва Априловска гимназия в Габрово и живопис в Художествената академия – София. Специализира във Виена. От 1956 г. работи в чужбина – Чехословакия, Австрия, Швейцария, Франция, а от 1964 г. в САЩ. Спечелва славата на художник – авангардист. Световно известен е с опаковането на Райхстага в Берлин, "Чадърите" по тихоокеанското крайбрежие на Япония и Калифорния и мн. др.

Анани Явашев /18 октомври 1932 г./ завършва актьорско майсторство в Театралната академия – София през 1956 г. Две години работи като актьор в Драматичен театър – Габрово, след това в младежки театър – София. Участва в много филмови постановки, телевизионни спектакли и др.

ЛИТЕРАТУРА: "Реликви", изд. на ОДА – Габрово, бр. 5, ОДА – Габрово, Ф 35К, оп. 1 оп. 2, а.е 1,3, "Кой, кой е в Габрово", с. 228, 2004 г. М. Пурел, "Габровци на XX век", т.1, с. 127, 2001 г. Сп. "Текстилна промишленост", бр. 2, с. 85, 1991 г. М. Вачева, В. Минчева, в-к "24 часа", 25 март 2006 г

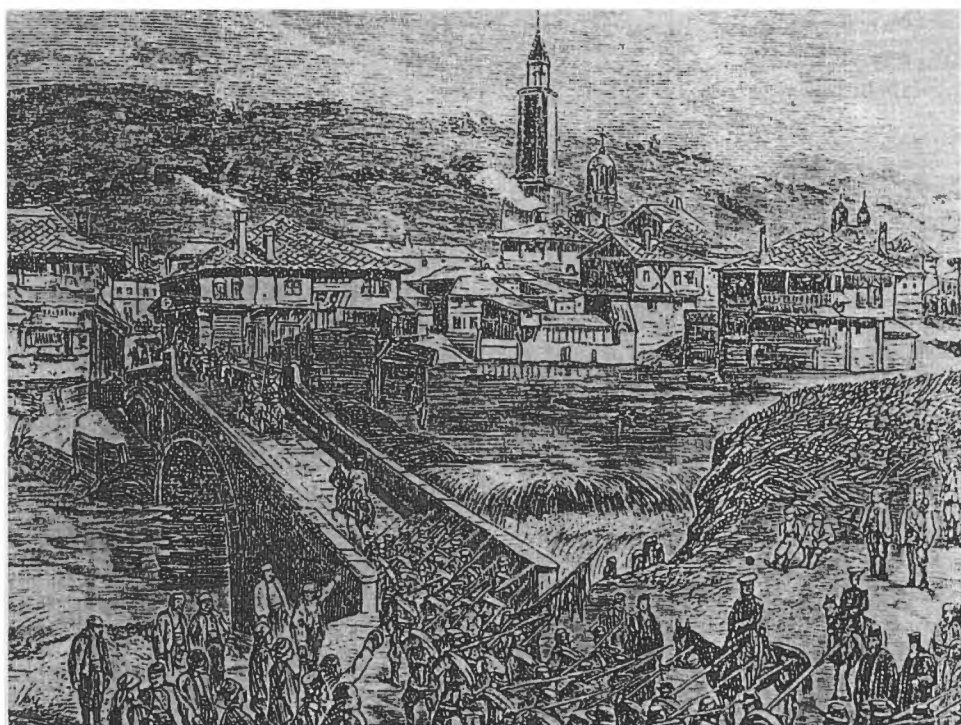
Анание Явашев със
съпругата си Ана (едясно)
и сестра си Анастасия

Цвета и Владимир Явашеви

Христо Явашев със съпругата си Жан-Клод

Старо Габрово. Гравюра от Феликс Каниц¹

ИВАН ДИМИТРОВ ГЕНЕВ

Роден на 19.I.1909 година в с. Гъзурници, Габровско, в крайно бедно семейство. Той е четвъртото дете между четири сестри. Още на 6 години майка му го представя за слуга в общарска работилница в Габрово, където върши най-черната и трудна работа. На 7 години е в първо отделение и неделен ден тръгва по колибите да продава на децата моливи, гуми, тетрадки, които взема на версия от книжарница "Наука" в Габрово. Тогавашият собственик го въвежда в елементарните правила на търговията. Това му харесва и скоро в него се заражда търговски дух. Завършва 4 отделение и през ваканцията пасе кози, работи в пивоварната на Ст. Милков. По-късно, заедно с майстори дюлгери, отива в София, където работи на строежа на Народния театър. Неделен ден продава локум в Борисовата градина. Тринадесетгодишен; намира работа в стъкларски магазин на евреи на пл. "Св. Неделя". Бързо усвоява тънкостите на професията. Със спестените пари се връща в Габрово и отваря малка гостилничка на улица "Николаевска". Негови редовни клиенти са работниците от фабрика "Александър". Неделен ден ходи по селата и поправя счупени стъкла на прозорци. Започва да закупува зеленчуци и ги продава на едро в града. Отваря бакалски магазин и става клиент на Чанъовски, Пеев, заводите "Чилев" фабрика "Славянка" Бургас. Успехът го насърчава и през 1939 година осъществява отдавнашната си мечта – основава еднолична фирма – работилница за преработка на плоско стъкло, с магазин за продажба на производството си и за извършване на услуги на гражданите, поставяне на стъкла, остъкляване на мебели и др. По-късно, през 1943 година, използвайки военната конюнктура, успява да създаде еднолично предприятие, намиращо се в кв. Дядо Дяшко. Започва да произвежда същата продукция – преработка на плоско стъкло обаче в по-големи размери, като наема около 35 работника. Благодарение на упоритостта и енергичността си, той започва професия, която е нещо ново за Габрово. Натрупва капитал и заминава за Германия, където посещава ланцаира в Лайпциг. С желание да усвои тайните на производството на огледала, без да знае чужд език, той обикаля редица държави в Европа, с едно единствено желание, да се научи да прави огледала като европейските. Известно време работи в Белгия, където навлиза още по-дълбоко в тази професия. От Германия сключва сделка и внася в България около 100 вагона със стъкла за прозорци, които разпределя още на границата за цялата страна. От пребиваването си в Германия успява да внесе и машини за преработка на стъклата за огледала и за мебели. Така успява значително в кратки срокове да създаде едно солидно за тогавашното време предприятие. Произведените от него огледала се търсят навсякъде в страната. Средствата, получени от продажбата вляга в нови производства. Влиза във връзка с немска фирма за доставка на стъклени плочки в различни цветове. Построява пещ за кука стъклария с български инженер. През 1944 година започва да произвежда юзчета, чаши, шишета за одеколони и боя за коса за фирма "Лорен и Габони" в София. Разширява предприятието с нови постройки: стол за работниците, увеличава техния брой. Отваря офис в София. Умелото ръководство и далновидността при създаване на нови производства издига непрекъснато репутацията на предприятието.

След национализацията е изпратен в лагер. След освобождаването му започва работа в район "В. Левски" в София, като бригадир на стъкларска бригада. Канен е за директор на фабриката, но отказва. За него съпругата му Ст. Генева казва "Спретнат, енергичен, предприемчив буден, веднага възприема

всичко ново, държи на реда, икономичен, ненавиждащ непочтените хора, много добър организатор, работен, сръчен, честен в отношенията си с работниците и партньорите”.

Почива на 80 годишна възраст

ЛИТЕРАТУРА: “Реликво”, изд. на ОДА – Габрово, бр. 2, 1944 г. ОДА – Габрово, Ф 269К, а.е. 19. По спомени на съпругата Ст. Генева.

Грънчарски мост на р. Синкевица

СТЕФАН П. КЕДЕВ

Основател на първата четкарска фабрика в България. Дълго време работи като слуга, а в последствие става съдружник на фирмата “Данков сие Милков”, занимаваща се с банкерство и търговия. В 1905 г. основава самостоятелна банкерска къща, като същевременно се занимава и с търговия на едро и производство на туткал. През 1921 год. заедно със сина си и зет си открива четкарска фабрика, която обзавежда с нови модерни машини. Производствения капацитет на фабриката надхвърля 5 хиляди дузини различни видове четки: бояджийски, рисувални, за дъски, мрежи, обувки и др., които по качество са конкурентноспособни на внасяните дотогава германски. След смъртта му ръководството на фабриката преминава в ръцете на зет му Димитър В. Досков, който става и неин собственик.

ЛИТЕРАТУРА: Книга на габровската индустрия, с. 95, 1934 г.

Четкарска фабрика "Ст. П. Кендев"

ИВАН ПЕНЧЕВ ЗЛАТИН

Роден в гр. Габрово през 1841 г. Един от основателите на първата в България фабрика за книжно-мукавено производство. Стопански и обществен деец. Завършва Априловска гимназия в Габрово, след което към 70-те години започва търговия с промишлени изделия и суровини. След Освобождението е председател на Габровски общински съвет и на габровски окръжен съд. Заселва се в София, където увеличава капитала си като се сродява с богатата фамилия "Арие". Депутат в Учредителното Народно събрание /1879/. Участва в държавни търгове за строеж на жп линии Роман – Плевен – Шумен и на Радомир – Кюстендил – Гюешево. Един от главните акционери и основател на "Първо българско анонимно дружество за книжно-мукавено производство" в с. Княжево /1900 – 1904/, Софийско. Съдействие получава от Ангел Стоянов Добрев от Габрово, който след неуспешен опит да открие такава фабрика в града, влага голяма част от капиталите си в създаването на княжеската фабрика. През 1907 г. се извършва преустройство на предприятието, което в скоро време се развива бързо и печели пазари със своето производство. Фабриката притежава 1200 к.с. двигателна сила и денонощно производство между 18 и 20 хиляди кг. печатарска, амбалажна и др. хартия. Иван П. Златин е акционер в застрахователни и индустриални дружества. Председател на Търговско-индустриалната камара в София /1902 – 1904/. Един от основателите на Съюза на индустриалците в България.

Синът му Никола Иванов Златин завършва Хайделбергски университет в Германия с докторат по право. След завръщането си в България участва в основаването на фабриката за хартия. В памет на починалия си син прави крупно дарение на Трета мъжка гимназия в София, в която е учил синът му. По воля на дарителя, от лихвите на създадения фонд в продължение на десетилетия са издържани бедни ученици в гимназията.

ЛИТЕРАТУРА: "Енциклопедия България", с. 652, 1966 г. "Енциклопедия България", т.2, 1981 г. Н. Г. Данчов, И. Г. Данчов, Българска енциклопедия, с. 501, 1936 г. "Кой, кой е в Габрово", с. 108, 2004 г.

ХРИСТО МАНАФОВ

Хр. П. Манафов

През 1890 година видните габровски търговци и занаятчии Христо Манафов, Ангел Добрев и др. създават дружество за построяване на Първа книжна фабрика в България, с основен капитал 300 хиляди лева. Най-голям дял има Хр. Манафов – 5 части от общо 15. По проекта на сградата работи английският инженер Балвин.

Христо Манафов посещава най-големите фабрики в Европа за производство на хартия и оборудване на хартиени фабрики. Запознава се с предприятия в Прага, Кемниц, Дрезден, Виена и др. Изпраща писма до Петербургската академия за получаване на сведения относно необходимите материали за този род индустрия.

Идеята на габровското дружество за откриване на фабрика за хартия не се осъществява поради вътрешни недоразумения между членовете.

Христо Манафов се отдава на обществено-политическа дейност. Народен представител, заедно с Иван Пецов /1869 – 1914/. Като народни представители от околията внасят в Народното събрание през 1897 г. два доклада с анализи и съпоставки за построяване на презбалканска жп линия през Габрово до Казанлък с тунел под Малуша. Народното събрание приема и утвърждава със закон строителството на линията. заради тази инициатива, княз Фердинанд изпраща благодарствено писмо до градската управа в Габрово.

Десетилетие по-късно надделяват чужди интереси и линията е построена по възможно най-трудното трасе през Кръстец с 19 тунела и изключително стръмни наклони.

ЛИТЕРАТУРА: Д. Станева, в-к "Габрово днес", бр. 501 1933 г. "Съвременна илюстрация", бр. 19-20, 1912 "Кой, кой е в Габрово", с. 174, 2004

"ЧАРДАФОН ВЕЛИКИ" АД

Образувано през 1911 г. за производство на разни видове керамичен и каменен строителен материал. Персонално свързано с дружество "Баждар" СД за производство на вар.

ЛИТЕРАТУРА: История на Габрово, с. 200, 1980/.ОДА – Габрово, Ф 139К, оп. 3, а.е. 836, л. 10, 43.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Още от средата на четиридесетте години на миналия век Габрово си бе спечелило завидната слава на Българския Манчестър – град със силно развита лека промишленост. До 1944 г. околията се нарежда на трето място – след София и Пловдив – по промишлени предприятия, и е на второ място по броя им – 76 текстилни, 61 трикотажни, 24 кожарски, 11 металообработващи...

Със значителни трудности се преодоляват военните и следвоенните години, но се запазва структурата на промишлеността, макар и при намалено производство се запазват работните места. За съжаление този период не е проучван добросъвестно. Няколко негатива – укриване на суровини и материали, саботиране на производството и пр. – са обобщени в няколко реда от изследователите. Тъкмо тогава находчиви габровци използват създадените възможности за стопанска инициатива и построяват нови или преустройват подходящи помещения в малки фабрички с по няколко стана, с кръгли или линейни плетачни машини. Габрово отново е в челните места на промишлена България.

На 23 декември 1947 г. в Габрово е извършена национализация на промишлеността. В ръцете на държавата преминават общо 225 по-големи и по-малки предприятия, собственост или с акционерно участие на над 360 габровски промишленици. Изцяло е запазен сградният и машинният фонд, профилът на производството. Новоназначените ръководства обаче нямат нужния управленски опит и познания за организация на производството. Затова от началото на 1948 г. започва сливане на малките предприятия, окомплектоването им с еднородни машини, уеднаквяване на асортимента. С годините процесът продължава в уедряване по отрасли. Вълнотекстилният бранш се структурира във Вълнотекстилен комбинат “Георги Генов”, памукотекстилният – в Памукотекстилен комбинат “Васил Коларов”, вълнотрикотажният – в Завод “Добри Карталов”, памукотрикотажният – в Завод “Буря”, металообработващият – в Държавен машинрстроителен завод, кожарският – в Завод “Димитър Благоев”... Нуждите на местната промишленост, усъвършенстването и модернизацията на машинния парк, внедряването на нови суровини и технологии извикват на живот развойни бази, институти, предприятия и заводи с нетрадиционни за габровската промишленост производства – електроника, точно машиностроене, телферостроене, пластмаси, часовникови прибори... Израстват не само нови заводи, но и нови професии, научно-технически потенциал. Габрово е отново един от водещите промишлени центрове в страната.

Политическите промени през 1989 г. обаче не доразвиха стореното за едно столетие от габровските промишленици. Само за няколко години се стопиха водещи отрасли. Редки и уникални разработки и производства вече не са габровски патент. Сградният фонд се разруши, специализирани машини и поточни линии се превърнаха в скраб.

Заслужаваше ли Габрово такава съдба? Забравена ли е старата слава на инициативност, далновидност, размах? Ще продължи ли делото на първостроителите на габровската индустрия? Задавахме си тия въпроси с тъга и тревога. Но вече съзираме възраждане духа на балканджията, на усета му да търси, да създава. със собствени средства, чрез сдружаване, с банкови заеми или чуждестранна помощ, млади хора регистрираха фирми, възстановиха традиционни производства, създадоха нови специалности и нови работни места. Свидетели сме как Габрово постепенно заема своето място в националната икономика, как уверено тръгва по познатия път на стопанска предприемчивост.

Габрово е било. И ще бъде!

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

Извлечение от протокола за проекто нарочния баланс на комисията, определена с параграф 65 на правилника за приложение закона за национализацията на частните и минни предприятия.

Лит. ОДА – Габрово, Ф 418, оп.3,

№	ПРЕДПРИЯТИЕ	АКТИВ	ПАСИВ	а.е.	№
<u>ВЪЛНЕНО-ТЕКСТИЛНИ</u>					
1.	“Пенчо Гачевски” Ад	5 402 291	3 255 442	10	1
2.	Габровска камгарна предачница	6 701 752	1 078 226	44	2
3.	Иван Семов Семов	179 560	-	62	3
4.	“ВИГОНИЯ” АД	19 683 268	18 066 015	66	4
5.	“Ангел Радев и сие”	5 962 317	3 520 841	74	5
6.	“Семо Семов” ООД	15 833 784	11 992 187	78	6
7.	“Петко Гатев и сие” ООД	17 094 253	12 609 140	88	7
8.	“Гено Кулев” ООД	12 012 116	3 795 916	96	8
9.	“Обнова” АД	32 600 395	30 510 489	97	9
10.	Братя Савчеви	2 911 711	1 499 815	104	10
11.	Христо Р. Бобчев и сие	35 638 037	26 899 208	110	11
12.	“Чардафон” ООД	5 046 756	1 901 966	138	12
13.	Петър Н. Кедев	1 900 000	-	146	13
14.	“Тройца” АД	93 888 774	76 045 383	165	14
15.	“Победа” АД	14 904 321	12 761 830	164	15
16.	“Иван К. Калпазанов” АД	176 346 281	129 009 690	163	16
17.	“Успех” АД	310 995 425	116 943 339	158	17
18.	Ганчо Атанасов Станев	3 890 339	103 309	148	18
19.	Никола Йонков Негенцов	3 785 142	27 676	151	19
20.	Борис Бончев	4 229 224	2 315 693	152	20
21.	“Стефан Гатев и сие” АД	37 322 213	26 241 143	184	21
22.	“Руно”, Колю Велев	9 414 307	6 384 263	205	22
23.	“Иван П. Кирчев” АД	70 531 783	56 364 427	177	23
24.	“Иван х. Беров” АД	61 635 399	75 287 098	212	24
25.	“Орел” АД Б., Хр. Радеви	108 028 399	69 197 052	210	25
26.	“Бузлуджа” ООД	77 682 765	5 598 375	225	26
27.	“Христо Райков” АД	294 772 832	293 343 743	228	27
28.	“Александър” АД	130 214 211	81 378 457	227	28
29.	Милко Охлев	6 821 212	8 134 972	17	29
30.	д-р Христо Ст. Радев	50 000	-	121	30
31.	“Димитър Хр. Пенчев” АД	86 142 202	77 429 094	111	31
32.	Братя х. Стойчеви АД	53 784 175	28 629 390	109	32
33.	“Ганчо Д. Попов” СД	28 291 873	16 137 680	19	33
<u>ПАМУКО-ТЕКСТИЛНИ</u>					
1.	Иван Зиколов, Ст. Зиколов	10 168 494	9 046 309	32	34
2.	“Разцвет” ООД	2 580 979	2 384 259	4	35
3.	насл. Стефан Ив. Паяков	3 405 877	1 594 788	37	36
4.	“Сан Стефано”	3 240 641	2 007 780	43	37
5.	Васил Ст. Велков	4 055 153	4 353 349	55	38
6.	Димитър Русев	3 034 039	3 244 050	60	39
7.	Стойко Тодоров	15 068 251	14 358 161	68	40
8.	Ив. К. Драгнев, Ив. И. Петров	9 210 353	4 005 083	79	41

9.	Димитър Илиев Илев	1 250 000	-	86	42
10.	Никифор В. Попов	6 239 580	16 538 040	94	43
11.	"Кепър"	1 659 998	1 506 698	101	44
12.	"Христо Пармаков" АД	4 826 082	701 114	106	45
13.	Илия Иванов Шумков	3 117 506	3 845 184	120	46
14.	"Бъдащност" АД Ил. Илев	208 204 747	184 723 783	109	47
15.	Хр. С. Маринов, Хр. Цв. Христов Стойчо Тр. Петров	370 000	-	130	48
16.	"Шипка", Д. Минчев	13 924 845	14 568 815	134	49
17.	"Христо Метев" АД	100 926 992	109 922 558	136	50
18.	"Пирин" ООД	4 583 358	2 995 728	139	51
19.	"Георги Цветков" АД	11 023 041	18 196 630	142	52
20.	"Габрово" Ад. Д. Недялков	56 208 347	42 339 738	143	53
21.	Никола Гицов и сие	1 900 000	1 229 793	147	54
22.	"Задруга", Хр. А. Шерилов	19 209 399	19 259 581	162	55
23.	Тепавичаров, Щърбанов	20 209 143	33 748 473	166	56
24.	"Синкевица" ООД	13 915 562	5 185 125	175	57
25.	"Хемус" ООД	9 873 562	12 915 423	179	58
26.	Станчо Ив. Станев	2 910 774	5 522 474	201	59
27.	"Текстилия", П. Бояджиев	9 202 544	7 804 990	204	60
28.	Хр. Хр. Бойновски	11 241 328	15 579 821	208	61
29.	"Шапе", Досю Т. Балабанов	14 198 680	16 451 305	215	62
30.	Методи Гутев Пенчев	9 971 606	13 832 325	218	63
31.	"Устрем", Рачо П. Пенчев	4 125 309	4 18 6000	219	64
32.	"Балкан" АД, К. Конкилев	195 715 940	89 447 854	209	65
33.	"Косю Цанков и син"	26 799 684	22 197 171	232	66
34.	"Жакард" ООД	6 543 377	5 264 727	229	67
35.	"Сокол" АД	59 548 130	56 864 075	230	68
36.	Стефан Христов Милчев	1 967 375	5 514 548	113	69
37.	"Принц Кирил" АД	274 956 853	128 208 503	237	70
38.	Рачев, Радев	9 334 191	897 752	12	71
39.	Иван Цв. Чубриков	2 926 380	802 950	14	72
40.	"Лъч" ООД	3 407 908	1 014 430	15	73
41.	"Комитов сие Петров" СД	5 044 085	5 763 508	24	74
ТРИКОТАЖНИ					
1.	"Никодимови" ООД	4 074 081	2 886 804	27	75
2.	Стойчо Иванов и син	6 416 803	1 491 858	29	76
3.	Колю П. Бараков	1 642 645	1 654 091	30	77
4.	"Тотю Златев Гъдев" ООД	3 605 653	884 842	31	78
5.	Христо Христов Синев	3 328 470	1 114 965	33	79
6.	"Пенчо Христов Първов" ООД	1 887 365	1 727 976	35	80
7.	Тотю Ковачев сие Ботев	3 173 950	1 171 489	38	81
8.	Филип Станев Христов	1 507 677	760 686	39	82
9.	"Нова прежда" ООД	1 474 100	359 413	40	83
10.	"Тракийски памук" СД	5 500 178	4 647 186	41	84
11.	"Хрикон" АД	52 725 763	24 961 195	42	85
12.	Илия и Рада Пенчеви	3 524 115	2 273 427	46	86
13.	"Доспат" ООД	1 971 121	667 877	47	87
14.	"Иван Семов и сие" АД	11 182 041	2 606 181	50	88
15.	"Сибир" СД	1 709 432	1 316 062	52	89
16.	Георги П. Георгиев, Лона Петров	2 236 575	1 079 238	56	90

17.	“Пенчо Шандурков и сие”	8 336 990	5 403 517	75	91
18.	“Братя Марчеви” СД	2 743 472	2 066 162	77	92
19.	Христо Цвятков Чубриков	3 501 350	3 477 999	80	93
20.	“Цвятко Пенчев” ООД	5 042 877	4 361 596	81	94
21.	“Тунджа” ООД	1 821 845	1 237 771	85	95
22.	Илия Д. Раев	11 572 015	5 077 431	91	96
23.	Стойчо Н. Новаков	750 440	1 061 736	92	97
24.	д-р Христо Попгенчев	1 739 600	429 104	93	98
25.	Недялко Милчев	7 294 507	4 082 627	98	99
26.	“Раднев, Лазаров”	3 302 569	2 210 655	100	100
27.	Добри Кречев	1 766 203	1 184 960	102	101
28.	Андрей Хр. Момерин	18 933 352	19 627 921	103	102
29.	“Савчев сие бр. Дойнови”	2 112 741	1 084 321	107	103
30.	“Прогрес” СД	8 666 506	11 917 127	115	104
31.	Стефан К. Големанов	1 286 399	1 688 039	117	105
32.	Никола Хр. Тодоров	10 466 780	9 382 990	118	106
33.	“Ионко П. Гатев”	1 426 208	1 460 546	119	107
34.	Христо Тод. Попхлебаров	33 445	-	124	108
35.	“Братя Георгиеви” АД	159 127 227	141 317 832	108	109
36.	Братя Св. Балабански	2 986 398	3 018 471	133	110
37.	“Киселкови” ООД				
38.	Бр. Иван и Михаил Свирачеви	651 000	-	149	111
39.	“Жеглов и Чобанов” СД	3 419 652	1 619 500	155	112
40.	Димитър Атанасов Андреев	1 816 637	1 951 384	160	113
41.	“Иван Н. Иванов” АД	42 782 684	30 179 866	159	114
42.	Васил Георгиев	3 817 402	4 048 990	161	115
43.	“Братя Иванови” ООД	11 866 517	3 897 641	183	116
44.	Петър П. Киряков	7 734 160	9 835 687	185	117
45.	Гатю Петров	3 929 104	2 389 413	186	118
46.	“Ст. Цвятков, Н. Велчев” СД	5 353 224	5 013 195	187	119
47.	Генчо Цанев, Иван Тотев	1 137 866	1 224 471	188	120
48.	Борис Хр. Гайтанжиев	935 370	3 188 377	189	121
49.	Петко Ст. Коларов	2 546 325	3 496 258	202	122
50.	Стефан Христов Хинков	3 083 322	1 448 874	203	123
51.	Иван Коев Недялков	1 819 956	754 750	214	124
52.	“Гатев, Балников и сие”	17 736 611	10 556 579	216	125
53.	Димитър Хр. Левтеров	5 165 500	3 327 882	221	126
64.	“Пенчо К. Вълков” СД	5 912 525	2 976 183	222	127
55.	“Тотю Пантев” АД	52 978 701	56 572 225	233	128
56.	“Родина” АД	4 871 473	2 275 115	224	129
57.	Никола Иванов Савичев	1 049 602	698 204	226	130
58.	“Гунчеви” ООД	16 229 346	12 902 370	235	131
59.	Тотю Йовчев	30 999 034	32 016 978	6	132
60.	“Руно” СД	1 937 403	1 219 998	53	133
61.	“Трико” ООД	589 789	233 083	63	134
62.	“Димитър Станев” АД	15 098 445	14 934 545	114	135
63.	Илия Цвятков Чубриков	2 523 745	3 724 521	182	136
64.	Иван Стомоняков	18 532 064	3 770 157	1	137
65.	Иван Д. Дудев, Минчо Дойкин	3 425 078	678 258	5	138
66.	“Иван Стомоняков и син” СД	18 532 064	3 770 157	20	139
67.	“Плетиво” Иван Д. Дудев	3 425 078	678 258	4	140

68.	"Илия П. Славчев" ООД	3 953 048	2 228 881	8	141
69.	Иван Йосифов Първов	2 892 500	2 873 149	13	142
70.	Иван Симеонов	2 809 341	829 276	21	143
71.	Матю Иванов и сие	4 543 859	2 110 462	23	144
КОЖАРСКИ					
1.	Ботю и Иван Патеви	53 817 198	50 058 213	17	145
2.	Стефан Хр. Гъдев	4 145 919	2 034 920	48	146
3.	"Васил К. Новоселов" СД	25 425 084	24 632 297	49	147
4.	"Иван М. Интифов" СД	5 033 184	830 893	54	148
5.	Пантьо Цонев	7 584 048	3 540 990	61	149
6.	"Стоян Нанев" СД	63 029 042	26 010 893	67	150
7.	В. Хубанов, Илия Христов	11 643 542	2 510 576	69	151
8.	Йонко Д. Йонков	12 955 149	10 247 101	71	152
9.	Никола Кънчев Христов	3 289 768	139 956	76	153
10.	Христо Иванов Шанов	273 850	-	82	154
11.	Димитър Кънчев Христов	3 491 411	138 587	89	155
12.	Димитър Бекирев, сие син	6 685 749	288 198	90	156
13.	Лалю К. Балабанов	9 828 744	3 510 215	99	157
14.	Братя К. Ботеви	6 901 383	5 277 651	116	158
15.	"България", Хр. Марев	51 802 486	34 494 796	122	159
16.	Пенчо Хр. Мадемов	26 042 545	13 634 014	112	160
17.	"Пенчо К. Бонев" АД	97 285 163	89 193 213	157	161
18.	Пенчо С. Шехтанов	7 683 059	444 753	171	162
19.	"Димитър Русев" АД	29 415 699	17 404 963	154	163
20.	Христо В. Марокинджиев	128 921 752	56 745 501	174	164
21.	Братя К. Недеви	5 123 758	10 007 354	200	165
22.	"Бр. Иван Калпазанови" АД	100 860 194	69 772 024	217	166
23.	Димитър Христов Газурски	7 533 332	6 700 861	220	167
24.	"Щастие", кооп. др-во	14 897 730	10 130 077	206	168
25.	Никола Събев	8 971 585	9 424 089	70	169
26.	"Витоша" ООД	7 319 486	6 167 735	236	170
27.	"Рекорд" СД	10 407 915	8 772 050	3	171
28.	Георги Ст. Плачков	33 936 120	24 155 268	2	172
29.	"Иван Донеv" АД	50 030 373	43 151 019	6	173
30.	Равеч, Радев	9 334 191	897 752	11	174
31.	"Иван С. Яръмов и сие"	8 051 827	3 868 900	13	175
32.	"Изгрев" АД	12 258 515	6 410 510	26	176
33.	Пенчо Николов Шанов	4 723 832	279 411	18	177
34.	"Иван С. Яръмов и син"	8 051 827	3 868 900	13	178
МЕТАЛООБРАБОТВАЩИ					
1.	Сиемон Гърнарев	5 878 486	8 082 176	64	179
2.	Братя Куневи	33 628 262	25 247 417	65	180
3.	Перо Станков	8 589 012	1 464 551	95	181
4.	"Лъв" АД	3 904 012	3 522 727	129	182
5.	"НОжаров сие Метев" СД	6 080 945	3 467 728	131	183
6.	Никола Митев	2 936 774	1 001 198	137	184
7.	инж. Цветан Недков	19 878 013	28 471 026	156	185
8.	"Братя Михалеви" СД	18 467 353	33 582 590	169	186
9.	Георги Митев и сие	17 324 516	13 274 579	153	187
10.	"Струг" СД	5 980 615	1 944 715	231	188

	<u>ДЪРВООБРАБОТВАЩИ</u>				
1.	Христо Ст. Синев	2 339 036	-	22	189
2.	Стефан Христов Синев	13 822 010	9 837 809	28	190
3.	Кънчо Ст. Христов	5 549 470	2 232 954	73	191
4.	Рачо Ст. Терзиев и сие	1 034 000	24 000	84	192
5.	Димитър Ил. Илев	1 218 820	-	87	193
6.	"Узана" ООД	1 121 014	135 259	123	194
7.	Илия П. Бараков	324 820	-	145	195
8.	Марин Др. Балабански	4 307 234	1 849 889	167	196
9.	"Независимост" АД	2 510 052	1 407 766	223	197
	<u>ДРУГИ</u>				
1.	"Лепило" ООД	2 722 610	2 579 279	7	198
2.	Васил Ив. Кичуков	2 003 259	1 893 354	25	199
3.	Христо Лулев ОД	9 549 568	1 162 345	34	200
4.	Емануил П. Кашев и брат	10 793 896	5 723 146	36	201
5.	Асен Щилянков	8 405 009	670 004	57	202
6.	Ст. Далаков, Г. Иванов	1 635 933	566 164	58	203
7.	"Клисурката" ООД	2 743 116	2 288 562	59	204
8.	Никола Ил. Кехайов	3 122 753	1 635 311	72	205
9.	"Братя Нейкови" ООД	2 300 090	805 567	83	206
10.	Барутна фабрика "Росица"	25 638 750	25 748 622	105	207
11.	Содолимон. ф-ка Т. Бръчков	1 348 545	58 440	126	208
12.	"Шпула", К. Тепавичаров	6 370 971	5 132 756	128	209
13.	Никола В. колев и сие	2 464 521	764 651	132	210
14.	Кооперация "Сила"	18 361 096	12 757 280	135	211
15.	"Изгрев" АД	4 183 011	459 264	140	212
16.	Иван Л. Донков и сие ООД	2 778 295	7 810 699	172	213
17.	Стефан П. Мароков	5 026 837	451 084	168	214
18.	Мелница "Янтра", Д. Русев	1 803 891	115 1028	150	215
19.	Братя Къневи ООД	5 207 193	927 110	176	216
20.	Цоню Г. Тухладжиев СД	10 223 855	967 156	211	217
21.	"Еловица" АД	31 632 910	18 177 212	207	218
22.	Иван Генев	5 496 716	14 614 598	234	219
23.	Илия П. Славчев ООД	3 953 048	2 228 881	9	220

ЖИЛИЩНИ ДОМОВЕ НА ИНДУСТРИАЛЦИ

П. Семов

Христо Райков

К.Конкилев

Ц. Конкилев

Рашееви
272

брата Калпазанови

х. Стойчеви

брата Георгиеви

Т. Пантеев

П. Пантеев

Ив. Кирчев

Хр. Бобчев

П. Кедев

В. Карагьозов

ДУХЪТ НА ГАБРОВЦИ ТЪРСИ ПРОДЪЛЖЕНИЕ НА ЗАВЕЩАНОТО ОТ ДЕДИ И БАЩИ И ВЯРВА, ЧЕ ОТНОВО ЩЕ ДОЙДЕ ДЕНЯТ НА ГАБРОВСКИЯ МАНЧЕСТЕР

“СТС ХОЛДИНГ ГРУП” ООД

Началото е поставено от група научни работници от Техническия университет, Габрово /1990/, които създават една от първите частни фирми в града като събирателно дружество, което през 1998 г. е пререгистрирано в ООД под името “СТС Инвест Холдинг”. Първоначално дружеството работи в областта на електрониката и автоматизацията, като разработва и внедрява в производство индуктивни датчици. Открива цех за шампоани през 1995 г., с което слага началото на козметично производство в Габровски регион. Една година по-късно, “СТС Инвест Холдинг” става най-големия български частен производител на шампоани с основни пазари Русия и Украйна. Производството достига до 1 200 000 бутилки на месец. През 1996 г. фирмата започва производство на паста за зъби и се нарежда на трето място в този пазарен сегмент у нас. След три години СТС е най-големият производител на пасти за зъби и съответно износител. Единствена в света предлага 4-цветна паста за зъби. Започва производството на трети козметичен продукт – боя за коса.

Фирмата притежава до голяма степен затворен цикъл на производство и включва множество предприятия с различен предмет на дейност. Фирмите у нас, в които собствениците на СТС притежават контролния пакет или дялове надхвърлят 25, а в чужбина са 8. Производствена дейност са разпростира на територията на България, Китай, Пакистан, Турция и Полша чрез изградени заводи, а търговски дружества има регистрирани в САЩ и република Турция. В България, във всички поделения работят около 1100 човека, а в чужбина – около 700.

Съдружници: Иван П. Лесев, Мирослав Ив. Хинков, Росимир Ст. Матеев, Деян В. Тодоров, Нели В. Тодорова-Ангелова.

ОСНОВАТЕЛИТЕ НА "STS HOLDING GROUP"

Доц. Вълко Тодоров

Матеев

Н. Тодорова

Ив. Лесев

Д. Тодоров

Хинков

“ПРОЕКТСТРОЙ – П. Петров”

Петър Петров

Петър Тотев Петров е роден на 03.06.1945 г. в с. Гъбене, община Габрово. Основното си образование завършва в родното си село. След това продължава образованието си в Селскостопанския техникум в гр. Севлиево, а по-късно и в Полувисшия железопътен институт в гр. София. Разпределен е и работи в гр. Плачковци до 1974 г. Десет години е технически ръководител в СМК – гр. Габрово, а от 1985 г. до 1990 г. работи към “Технопроектстрой” в Либия.

На 03.06.1991 г. регистрира фирма ЕТ “Проектстрой – Петър Петров” с предмет на дейност – строителство, в която започват да работят четири човека. Ръководи се от девиза “Да не даваме възможност на хората да говорят лошо за нас”.

Началото е трудно. Още не е спечелено доверието, както на работници така и на клиенти. С много упорита работа и непрекъснато доказване на възможности фирмата постига все по-големи резултати, закупува строителна механизация и оборудване, наема квалифицирани кадри, изгражда много добра производствено-техническа база и осъществява затворен производствен цикъл.

Днес фирма ЕТ “Проектстрой – Петър Петров” е една от определящите икономическия облик на община Габрово. Освен строителство от основи до покрив със съвременни качествени строителни материали, през май 2002 г. е открит цех за производство и монтаж на пластмасови и алуминиева дограма от профили, произведени от водещи в тази област фирми от България и Европа, специализира се и успешно изпълнява монтаж на окачени тавани, гипсокартон и метални конструкции с поликарбонат. Притежава модерен цех за стъклопакети, цех за производство на бетонови плочи, бордюри, канавки, улеи, бетонови канализационни тръби ф200 – ф1000, бетонов и варов възел за производство на готов бетон, варов разтвор и гасена вар, цех за разфасовка на строителни разтвори, арматурен двор за заготовка и монтаж на арматура, железарска работилница, оборудвана с необходимите инструменти и цялата необходима строителна механизация, машинно оборудване и автопарк. По отношение на Ел и ВиК инсталационни работи, фирмата разполага с необходимите специалисти.

ЕТ “Проектстрой – Петър Петров” развива и търговска дейност със строителни материали – топло и хидроизолации, тухли, гипсокартон, керамика и санитарен фаянс, дървен материал, метални профили, сухи строителни смеси, инертни материали и др. в собствените си търговски обекти и просторния шоу-рум в административната си сграда, която заедно с производствените цехове и звена е разположена в местността “Колева ливада”. Във фирмата се трудят около 200 човека с висока квалификация – от тях 35 човека с висше образование – икономисти, инженери.

За качеството на строително-монтажните работи, извършвани от фирмата, спазени срокове и безпроблемното изпълнение на сключените договори, свидетелстват многобройните референции от инвеститорите, с които фирмата работи не само в Габрово, но и в София, Пловдив, Варна и други градове в България. Обектите са много: строителство на жилищен блок “Катюша” – гр. Габрово, жилищен блок “Варовник – Габрово, къщи в с. Камешица, многофамилни

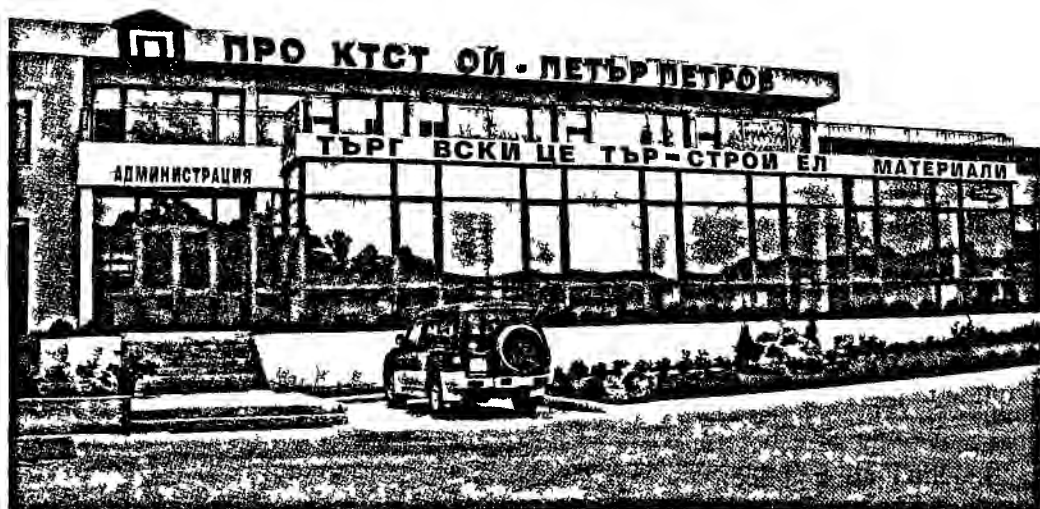
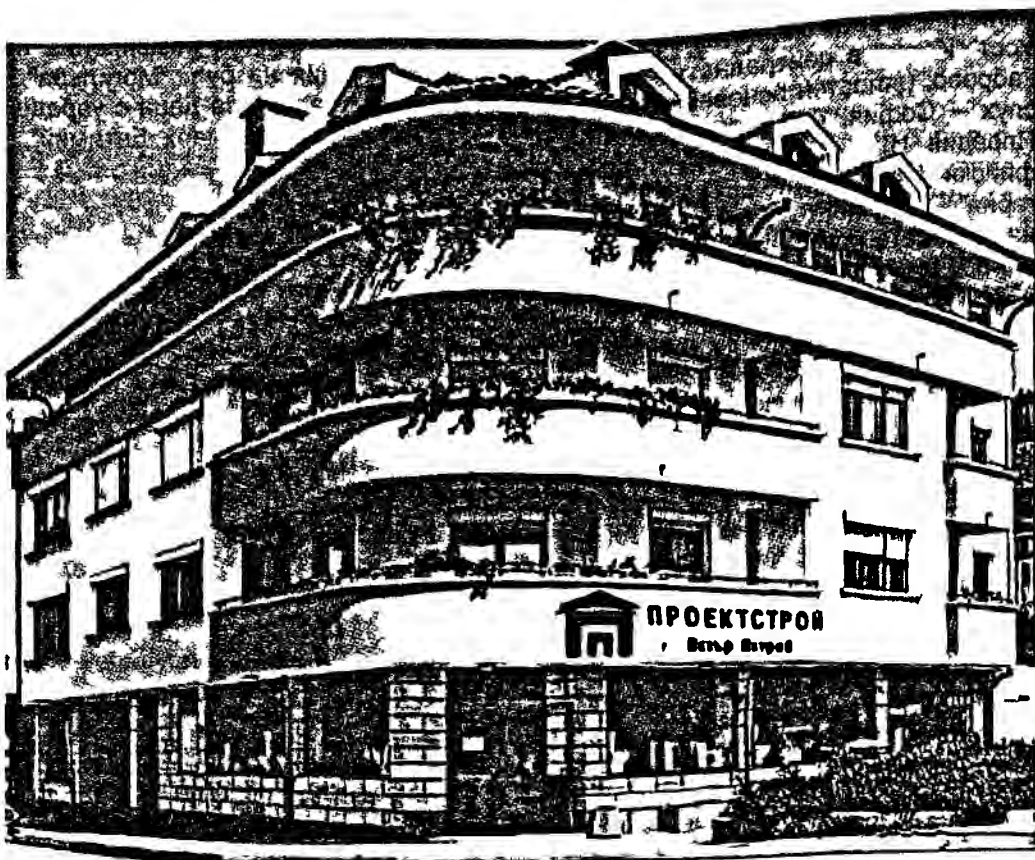
жилищни сгради кв. „Радичевец“ – Габрово, реконструкция и разширение на мост „Игото“ в централната градска част, реконструкция на бул. „Могильов“ – Габрово, цялостен основен ремонт на ССУ с детска градина за деца с увреден слух – София, СПГЕ „Джон Атанасов“ – София, СОУ „Патриарх Евтимий“ – Пловдив, ИБИР към БАН – София, Факултета по физика и математика към Софийски университет, производствени помещения на фирма „Цератицит – България“ АД, ремонт и преустройство на производствена сграда – Априлци, ремонт на фасадата на Дом на културата гр. Габрово, преустройство на сградата БНБ в Исторически музей – Габрово. Фирмата успешно работи по изграждането на обекти по европейски проект „Красива България“ и програма „ФАР“.

Десет години преди влизането на България в Европейския съюз, ЕТ „Проектстрой – Петър Петров“ е атестирана за работа в чужбина и работи успешно на германския пазар, където реализира строително-монтажни работи за около 12 000 000 евро.

Освен в икономическия, фирмата присъства със своята благотворителност и в културния и спортен живот на гр. Габрово. Спонсорира футболен клуб „Янтра 2000“, в който тренират около 100 деца. Със собствени средства е построен паметник на загиналите във всички войни от бившата община Гъбене в родното село на Петър Петров, възстановено е и църковището в местността „Раддял“, на което се събират и черкуват хората на Спасов ден, подпомага културни прояви в града, детски градини, училища, църкви, бедни и болни хора, а президентът на фирмата членува в местния Ротари клуб.

Фирма „Проектстрой – Петър Петров“ е редовен член на Българската Строителна камара. Членува и е вписана в Търговския регистър на Българската Търговско-промишлена палата и Българската Стопанска камара. Носител е на наградата „Златен Хирон“, която се връчва за принос в развитието на община Габрово, разработва и внедрява Системата за управление на качеството на база изискванията на Международния стандарт за управление на качеството EN ISO 9001:2000.

Перфектното качество, работа с висококачествени строителни материали на световно признати производители, опитни специалисти и максимална коректност към клиентите са част от формулата на успеха на ЕТ „Проектстрой – Петър Петров“.

“АЛФРИДА – ПЕЕВ”

Основателят на фирмата Пейо Пеев, един от най-видните индустриалци в Габрово е роден в семейството на работници. Завършва техникум “Д-р Н. Василиади” в Габрово. Отначало работи като конструктор и инструменталчик в базата на Стопанска дирекция “Местна промишленост и битови услуги” в Габрово. Регистрира една от първите /трета по ред/ частна фирма за производство на екологично чисти помпи, пулвелизатори, флакони, помпи за вискозни продукти, пластмасови опаковки за парфюмерийната /20 000 бр. дневно/, за течен сапун /10 000 бр. дневно/, тригер помпи /около 6 500/, козметичната, фармацевтичната и хранително-вкусова промишленост. В много от произвежданите продукти фирмата е единствена в страната. Продукцията е резултат на напълно затворен цикъл. Пласментът е за пазари в Румъния, Украйна, Русия, Белгия, Холандия, Германия. Във фирмата работят около 120 човека, за които са създадени много добри условия за работа.

П. Пеев е известен и с възстановяването и пускането в експлоатация на старата централа в дефилето на р. Янтра. ВЕЦ “Пеев” генерира по 70-80 квт/ч. електроенергия, част от която използва в работата на построена в близост фабрика, произвеждаща по 20 000 бутилки дневно за айран, прясно мляко, боза и др., останалата част продава на държавата. Централата работи в напълно автоматичен режим.

П. Пеев е известен дарител, продължител на дарителския дух на старите индустриалци. Подпомага финансово ремонта на църквата “Св. Йоан Предтеча”, църквата на Соколски манастир, дарява средства за пистата на Узана, гордост на габровци, ремонт на пътя до с. Рачевци, подпомага финансово училището в с. Поповци и др.

Общински съветник. Носител на награда на община Габрово “Златен Хирон”. Уважава поговорката: “Ръка, която дава, не осиромашава”.

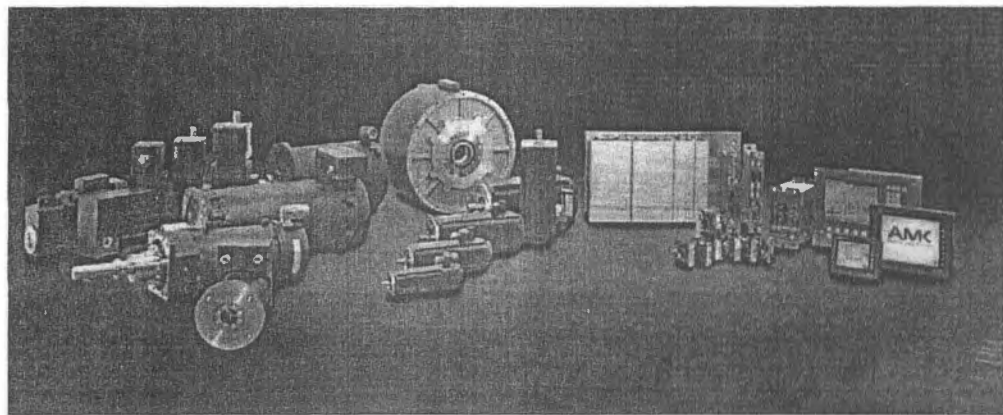
ФИРМА "АМК" – Габрово

"АМК – фамилия", с главна квартира Кирхайм /Тек, Германия, основана през 1963 г. от Арнолд Мюлер с предмет на дейност проектиране и производство на потребителско-ориентирани и специални двигатели. По настоящем тя е световен лидер в областта на интелигентните сервозадвижвания и управленията за тях. В компанията работят над 800 служители в 15 филиала в света.

Най-големият от тях "АМК Задвижваща техника" ЕООД с управител д-р инж. Деевски се намира в Габрово и работи от 1998 г. с над 100 души, 40% от които са високо квалифицирани инженерно-технически персонал.

"АМК – Габрово" предлага продукти и услуги, включващи създаване на системен и приложен софтуер, проектиране, изработка и доставка на системи за управление на технологични процеси, ретрофитинг на металорежеща, текстилна, опаковъчна и др. техника, гаранционен и извънгаранционен сервиз, обучение. Произвежда специализирани електродвигатели за клиенти от европейски и световен пазар.

АМК – Габрово е оторизиран дистрибутор на АМК продукти и услуги за Балканския полуостров, Близкия Изток и за руско-говорещите страни.

“МЕРКУРИЙ – ПРОДАНОВИ, ПЕНЕВИ И СИЕ” СД

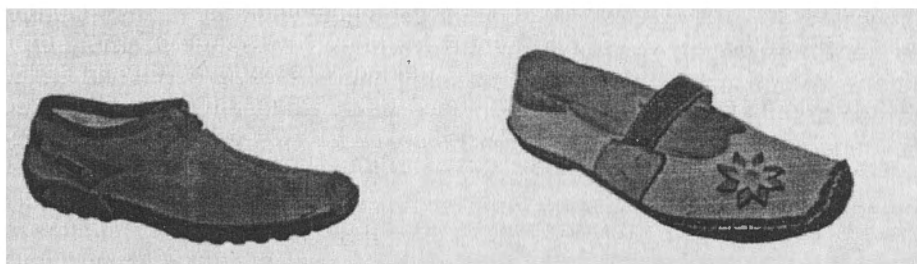
Частна фирма, основана през 1990 г. В своята структура фирмата развива две направления – търговско и производствено. Последното е осъществено в три основни направления, като в своя състав има обособени три фабрики:

1. Фабрика за чай, подправки и тестени изделия. Предлага над 100 различни вида продукти и над 250 различни разфасовки. Осъществен е строг входящ и изходящ контрол на суровините. Опаковките и готовата продукция гарантира постоянно качество на произвежданите артикули, отговарящи на изискванията на Европейския пазар. Годишно фабриката преработва над 1500 тона суровини. Обслужващият персонал е от 140 сътрудника и пряко заети в производството служители. Продукцията се изнася в Грузия, Германия, Русия, Азербайджан и Израел. Фабриката е носителка на пет златни медала от Международния Пловдивски панаир от 1999 до 2003 г и отличия от столични и регионални форуми. Изпълнителен директор е Павлин Св. Пенев.

2. Фабрика за обувки. Създадена през 1992 г. и наброява 80 човека личен състав. Оборудвана е с модерни машини и съоръжения за производство на мъжки, дамски и юношески обувки. Има възможност за производство на 1200 чифта дневно, което я нарежда на ниво фабрика от среден тип. Продукцията намира приложение на вътрешния пазар и запълва свободния си капацитет с производство на обувки предназначени за Англия и Холандия. Изпълнителен директор на фабриката е Борис Пр. Проданов.

3. Фабрика за преработване и производство на мебели. Основана през 1995 г. Обзаведена със съвременна, отговаряща на изискванията модерна италианска и българска техника. Фабриката е специализирана в производството на мебели за бита и семейството, както и офис оборудване. Ангажирани са 100 работника, които произвеждат мебели от естествена дървесина, намерили място в пазарите на Германия, Англия, Ирландия и Холандия. Изпълнителен директор – инж. Никола П. Малчев.

Търговската дейност на фирмата се обособява като търговия на едро с хранителни продукти като за целта се използва развита складова база и дистрибуторна мрежа, както в региона, така и в цялата страна. СД “Меркурий” развива и външнотърговска дейност внос-износ. Фирмата използва по-голямата част от складовата база на бившата “Търговия на едро”, с обособен търговски комплекс с обща складова площ 5 000 кв.м. Има търговски представителства в София, Варна и Пловдив.

"ИМПУЛС" АД – Габрово

Инж. Иван Кашавелов

Фирма "Импулс" АД е акционерно дружество, чиято дейност е развойно-внедрителска, производствена, сервизна и търговска в страната и чужбина в областта на управляващи модули, времезакъснителни и броячни механизми, средства за автоматизация, медицинска апаратура и др. Произвежда основно детайли с различно предназначение в промишлеността и в по-малка степен изделия за крайно потребление – Програмни и електромеханични механизми, Броячни механизми, Автомати за стълбищно осветление, Терморегулатори, Медицинска апаратура, Малкомодулни зъбни колела. Една от последните разработки на фирмата е Планетен двустъпален редуктор с възможност за вграждане в различни механизми и машини като рамо на роботизиран манипулатор с висока надеждност, без специални грижи за поддръжка и обслужване.

Фирмата е сертифицирана по система за осигуряване на качество според модел ИСО 9001:2000." – изпълнителен директор инж. Ив. Кашавелов.

"КОЛТЕК" ЕООД

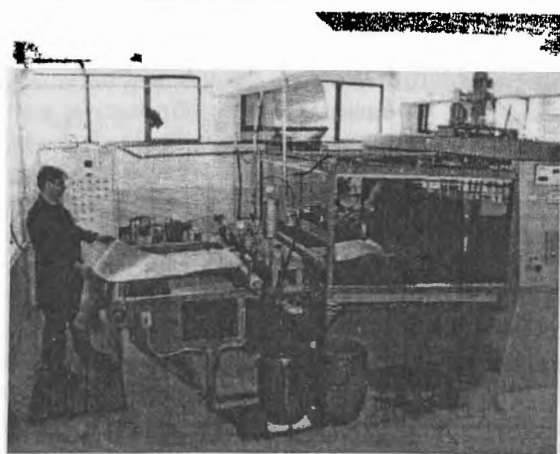
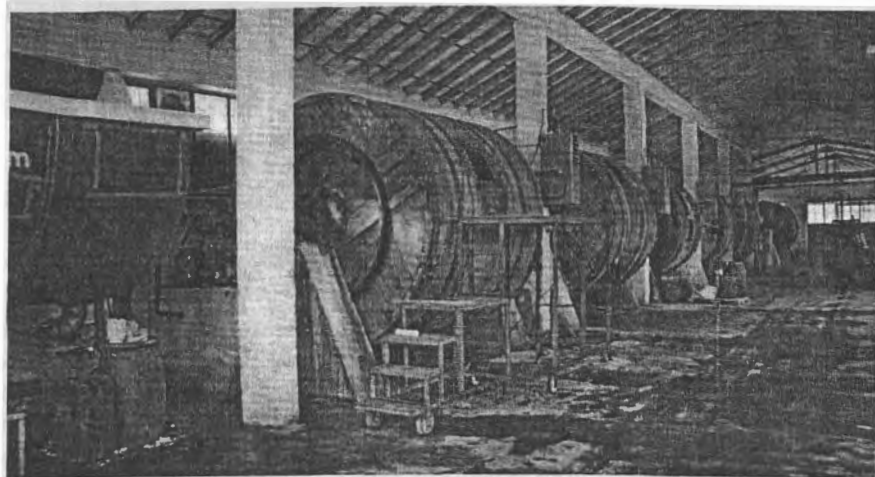
Фирмата е създадена в Габрово през 1996 г. като дъщерно предприятие на "Колтек Технологиен" – Швейцария. Собственик на капитала "Колтек Уолдинг" – Швейцария с директор Дитер Колтхоф. Управител в България – Генчо Монеv Матеев. Основен предмет на дейност е производството на пластмасови дискове за бормащини, ъглошлайфове и екцентършлайф машини, както и шивашки и полиуретанови изделия за полиране. Предприятието е разположено на територия от 30 дка в западната индустриална зона на Габрово. Изградени са триетажна производствена сграда с разгъната площ от 6 000 кв. м., цех за леене на цинк под налягане и струговани метални изделия, складове и 7-етажна административна сграда с прилежащ ресторант и бар. Извършените до сега чуждестранни инвестиции за сграден фонд, машини и съоръжения са в размер на повече от 3 милиона евро. В предприятието работят 116 човека. Производствената номенклатура наброява над 700 вида изделия. Продукцията е предназначена основно за западноевропейския пазар /99,9%/, като има много добри позиции на пазарите в Германия, Швейцария, Англия, Франция, Холандия и др. европейски пазари, САЩ и Южна Африка. Годишно за външни пазари се изнасят над 5 милиона изделия на стойност 1,5 мил. евро, които се отличават със своето високо качество и функционалност. Доказателство е получените три сертификата по ИСО за управление на качеството, управление на околната среда и за условия на труд.

КОЖАРСКА ФАБРИКА "ФУЛМАКС" АД

ст. н. с. инж. Райко Райков Съвременна, малка, гъвкава в производството си частна фабрика по италиански образец, създадена през 1994 г. Предмет на дейност: говежда напа за обувки, обикновена, анилинова и семианилинова във всякакви цветове, говежда хидрофобизирана, гладка и шагрен за военни, полицейски и работни обувки, напа за облекла, тапицерия и дребна галантерия, фодра и бланк за хамути и колани, ярешка напа за облекло и ръкавици, тапицерия. Управител ст. н. с. Райко Райков. Кожарски специалист, завършил техникум по кожарство в Ловеч и ВХТИ – София, специалност – технология на кожите. Има 53 години трудов стаж в промишлеността и 23 г. научна работа. Хабилитиран като ст. н. с. в института по кожарство – Габрово. Автор на много научни разработки. Участвал в строежа и пускането на четири кожарски фабрики – 2 в чужбина /Танзания и Казахстан/ и 2 в България /Русе и Габрово/. Президент на фирма за кожена галантерия и производство на намасдители и пигменти паста за кожарство "Дерга-Макс" – Габрово.

Щприц Агрегат „Карлези” – Италия

Изглед от новия цех с пречиствателната станция

„ОЗЕКС“ – България

Фирмата е създадена през месец октомври 1998 г. със 100 % словашко участие. Специализирана е в производството на мъжки панталони. Цялата продукция е предназначена за европейския пазар. Средно-списъчния състав на персонала възлиза на 170 човека. За своето 8 годишно съществуване са усвоени повече от 520 модела и са произведени над 1 600 000 бройки панталони. Ключът към успеха на дружеството са квалифицирани кадри, професионализъм и високо качество.

“ТЕХНОЛЕС” ООД

Фирмата е регистрирана през 1990 г. като ЕТ “Богданов”. Първоначално започва с търговия на инструменти и други стоки. През 1993 г. спечелва конкурс и внедрява компютърен счетоводен продукт във всички бюра по труда в бившата Ловешка, В. Търновска и Плевенска области – общо 27 броя. С получения хонорар финансира осъществяване на идеята за производство на банцигови ленти за рязане на дърво. Част от средствата осигурява чрез банков кредит като ипотекира семейния апартамент.

През лятото на 1993 г. са произведени първите количества банцигова лента. Това се извършва в един гараж с машина – собствено производство.

През 1994 г. се регистрира и започва активна дейност и “Технолес” ООД. Правоприемник е на ЕТ “Богданов” и е със съдружници Хари Богданов, съпруга, дъщеря Милена и син Станислав. Производството на банцигови ленти постепенно се разширява. Усвояват се нови дървообработващи инструменти: циркулярни и гатерни триони, ножове за абрихт машини.

През 1996 г. фамилията закупува дворно място в кв. Бичкия и до 2000 г. построява модерна малка фабрика.

По показатели за 2006 г. 90% от потребностите на българския пазар от банцигови ленти и циркулярни триони се задоволява от “Технолес” ООД. Фирмата прави първите опити за износ за Русия и през 2007 г. 20% от производството на банцигова лента се изнася. Особено голямо значение за понататъшната работа на “Технолес” ООД е възникналото в началото на 2005 г. партньорство между фирмата и световноизвестната фирма за производство на стоманени ленти “Сандвик” – Швеция. Шведската фирма е удостоила габровската фирма със специален сертификат като изключителен партньор.

От началото на 2006 г. във фирмата работят 26 човека, 5 от тях са членове на фамилията. Създадени са много добри условия за труд и почивка.

Основателят на “Технолес” ООД Хари Богданов е роден през 1943 г. в семейство на занаятчии – шивачи. Завършва ТМТ “Д-р Василиади” и Институт за учители специалисти. През 1965 г. работи известно време като учител в техникум по механизация на селското стопанство в с. Лозница – Разградско. Завръща се в Габрово през 1967 г. и 20 години работи в ИЗ “Болшевик” и фирма “Инструмент”. Попада при високо ерудиран и амбициозен проектантски колектив, който за създадена и внедрена оригинална конструктивно-технологична разработка е награден с държавна-правителствена награда. Тя става основание през 1972 г. Х. Богданов да бъде приет без конкурс за задочно следване в Стопанска академия “Д. Ценов” - Свищов. Завършва специалност “Счетоводна отчетност и контрол”. Преминава на работа в Комбинат “Инструментална промишленост”, в чийто състав е ИЗ “Болшевик”. Работи като гл. счетоводител и зам. директор в звено от системата на комбината – Инструментален завод – Смолян. Заедно с колектив внедрява най-новата за това време електронно-изчислителна машина СМ-4, с която започва обработката на цялата счетоводно-икономическа информация на завода. След завръщането си в Габрово, започва работа като гл. счетоводител и зам. директор на завод “СИМ”.

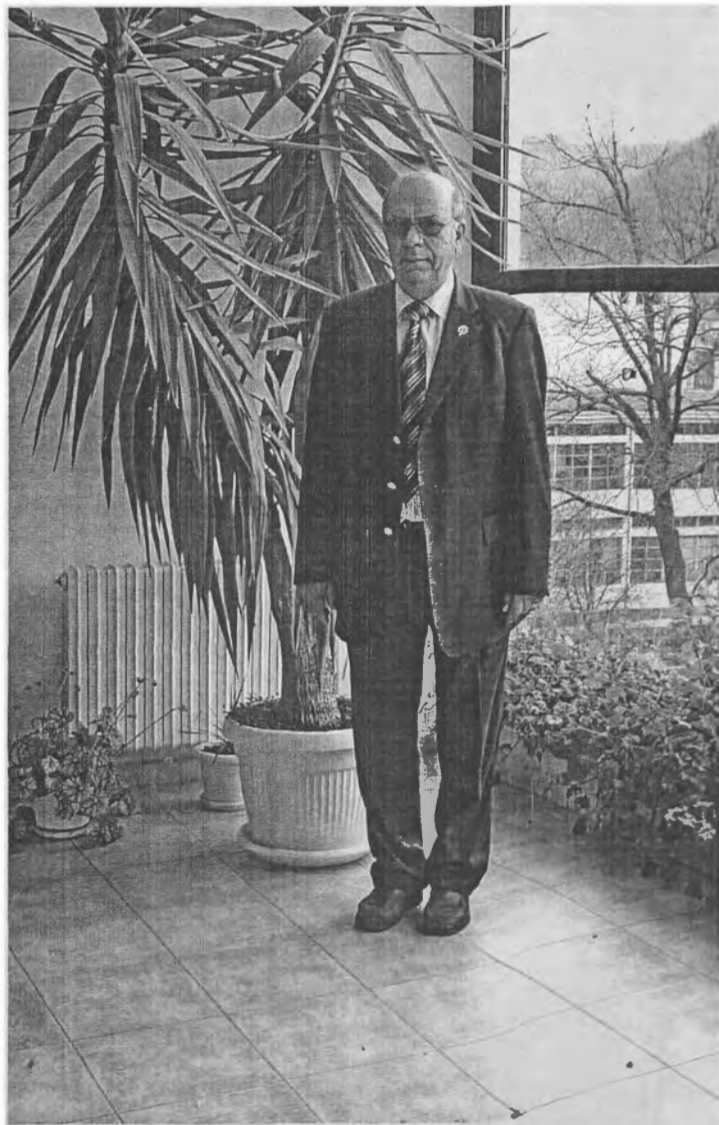
През лятото на 1990 г. напуска държавната работа и основава последователно ЕТ “Богданов” и “Технолес” ООД.

Собственик е и на шивашка фирма “Елит и сие”, която работи в района на фабриката и се управлява от сина му Станислав.

За високи постижения в областта на малкия и среден бизнес и за направените инвестиции през периода 1998 – 2002 г. Х. Богданов получава специална номинация и награда на Община Габрово.

Известни са благотворителните и хуманитарни дейности, които се извършват със съдействието на Х. Богданов. От 2001 г. той става член на Габровския Ротари клуб. През 1904 – 1905 г. той е негов президент, а през 2006 – 2007 г. е избран в ръководството на българския Дистрикт 2482. През това време под негово ръководство и съдействие Габровският Ротари клуб изпълнява редица хуманитарни проекти за града.

Основни негови морални принципи са: Вярa в Бога, достойнство, честност и уважение към хората. Убеден е, че всяко нещо се постига с труд и много труд.

Хари Богданов

*Фамилия Богданови
от ляво на дясно: Генчо - зет, Мая - снаха, Милена - дъщеря, Х. Богданов,
Станислав - син, Дора - съпруга*

“Технолес” ООД

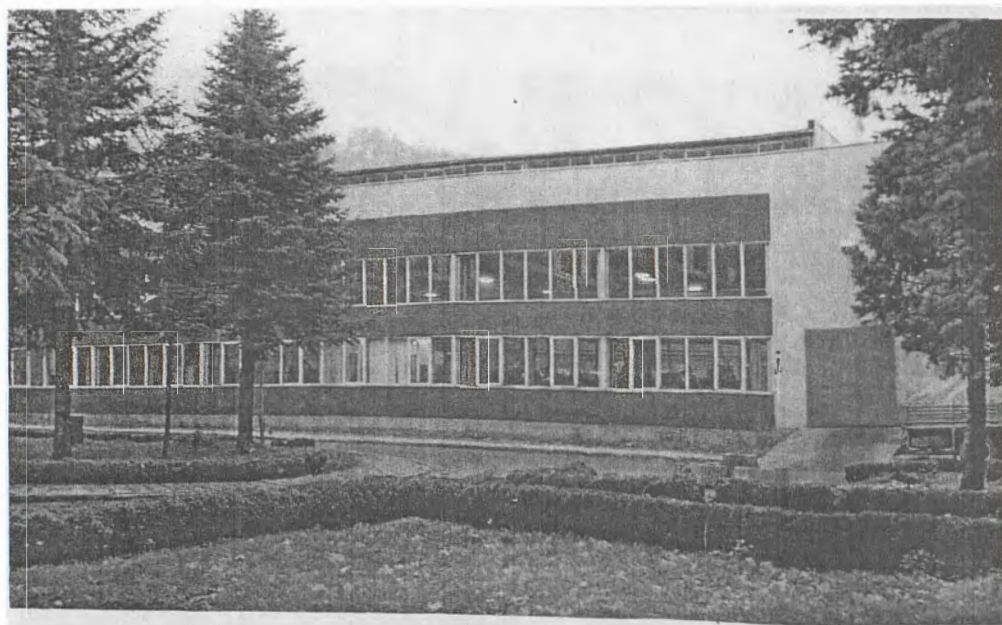
"РЕЗБОНАРЕЗНИ ИНСТРУМЕНТИ – ГАБРОВО" – ЕООД

Фирмата е с над 50-годишна традиция в производството на металорежещи инструменти:

- Инструменти за пробиване на отвори и снемане на фаски: свредели с цилиндрична опашка, свредели центрови, зенкери;
- Инструменти за нарязване на вътрешни и външни резби: метчици, плашки;
- Опашкови инструменти за фрезозане: челноцилиндрични, за шпонкови канали;
- Дорникови инструменти за фрезозане: челноцилиндрични, дискови, ъглови, профилни и др.;
- Инструменти зъбообработващи: червячни фрези, зъбодълбачни колела, дискови модулни фрези, изработване на нестандартни инструменти по заявка на клиенти.

Инструментите са от висококачествени бързонарезни стомани и с износостойчиви покрития. Фирмата е сертифицирана по международния стандарта за качество ИСО 9001.

Управител: Райнхард Швамбергер

“ТЕГЕТ” ООД

Фирма “ТЕГЕТ” ООД Габрово е създадена през 1996 г. От създаването си фирмата е с предмет на дейност производство и търговия с трикотажни изделия, като непрекъснато увеличава обема на своето производство.

Първото производствено звено е разкрито през април 1997 г. в Габрово на ул. “Юрий Венелин” № 5, с дванадесет работни места. В края на 2003 г. във фирмата вече работят над 300 души на трудов договор като производството се премества в новозакупената сграда на ул. “Люб. Каравелов” 26, с разгъната застроена площ около 4100 кв. м.

От средата на 2002 г. започва работа помощно производствено звено в Полски Тръмбеш.

Фирмата разполага със съвременно оборудвано моделиерно студио и следва собствена модна линия, съобразена със световните модни тенденции. Годишно се разработват и внедряват над 300 нови модела. Разполага със собствена печатна база “ПРИНТЛЕНД” за ситопечат върху текстилни изделия с десетцветна машина на австрийската фирма “МНМ”, с компютърно управление и пълно оборудване към нея. Разполага със съвременни бродировъчни автомати за изработка на многоцветни бродерии и апликации с качествени конци.

“Тегет” ООД има запазена собствена марка “ДИНО” и широко разгъната търговска мрежа за продажби на едро и дребно във всички най-големи градове в страната. От 2002 г. успешно продава и на външния пазар.

Една от сградите на “ТЕГЕТ” ООД

ТЕСПОМ" АД

Фирмата е регистрирана през 1994 г. за технологии и специално технологично оборудване за пластична обработка на материалите. Интересът към тези методи на обработка намалява многократно обема на работа. Фирмата изпада в тежко финансово положение. Като решение за излизане от ситуацията е търсене промяна на предмета на дейността.

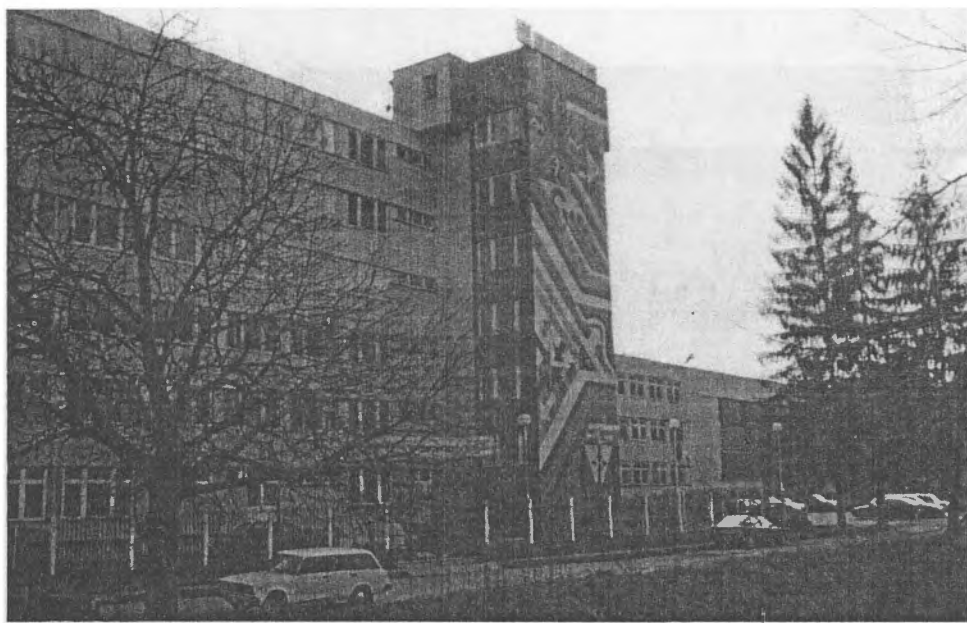
Сега фирмата произвежда подемно-транспортна техника – електротелфери, кранови колички, кранови компоненти и резервни части. Производството е предназначено предимно за износ. Основни клиенти са фирми от Канада, Турция, Русия, Полша, Унгария, Германия, Египет, Австралия, Индонезия, Украйна и др.

Машините се произвеждат в много широка гама на товароподемности – от 1 до 32 тона, за височина на повдигане – от 6 м. до 95 м., с една и две скорости на повдигане и придвижване, за работа в различни атмосферни условия.

Фирмата има гарантиран пазар. Работи по внедряване на нови технологии, разширява производствените си възможности и постоянно увеличава обема на производство.

Във фирмата работят високо квалифицирани работници и специалисти.

Изпълнителен директор: инж.Ст. Станчев

“ТЕСПОМ” АД

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Книга на габровската индустрия, под редакцията на Ю. А. Несторов, 1934 г.
2. Алманах на Българските индустриалци, 1878 – 1947, съставител Евелина Станева, 1995 г.
3. “Кой, кой е в Габрово”, 2004 г. съставители Ганчо Танев, Румяна Николова
4. Пътеводител на архивните фондове, 1763 – 1944. ОДА – Габрово, 1980
5. Ив. Мартинов, Габрово през Възраждането, С. 1940
6. Д-р П. Цончев, Културно и стопанско минало на Габрово, т. 1, 2, 1929 г.
7. М. Пурел, Габровци на XX век, т. I, II, III т.
8. Из документалното наследство на Габровския край, съставител и редактор Младен Радков, Сборник, т.1
9. Почетните граждани на Габрово, съставители Катя Димкова, Ганчо Танев, 2003 г.
10. Г. Гатев, Хр. Венков, М. Минчев, История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, С. Профиздат, 1982 г.
11. Иван Врачев, От шилото до конвейра, Профиздат, 1985
12. Енчо Николов, Габровските памуко-текстилци, Профиздат, 1987
13. Л. Нанева, Д. Станева, Г. Гатев, История на памуко-трикотажната промишленост в Габрово, Профиздат, 1986 г.
14. проф. П. Спирков, Развитие на текстилната индустрия в България, Свищов, 1947 г.
15. Красимира Чолакова, Карамфила Грудова, “Еловица”, 1895 – 1995
16. Ц. Петров, Д. Терзиева, ТКПП “Капитан дядо Никола” Профиздат 1988
17. Юбилеен отчет на Бичкинската кредитна кооперация, 1906 – 1936
18. Отчет на габровска популярна банка, 1935 г.
19. Стопанска история на България, С. 1981 г.
20. Ил. Габровски, Събития и личности от габровския край, 2003 г.
21. Димитър Весов, Кожухарската индустрия в България, Анкета, изв. 1929 г.
22. Търговско-индустриален алманах на царство България 1911 г., редактор д-р Н. Д. Списаревски
23. Златният алманах на България, 1940 г.
24. Иван Врачев, Д. Станева, Ю. Шулекова, История на вълнено-текстилната промишленост в Габрово, Профиздат, 1984 г.
25. Койчо Митев, История на Габровската кожарска промишленост, Габрово, 1998 г.
26. Койчо Митев, Иван Врачев, Гатьо Гатев, Държавен вълнено-текстилен комбинат “Георги Генов”, Профиздат, 1968 г.
27. Габрово, българският Манчестър, издание на Историческия музей, Габрово.
28. Списък на национализираните предприятия 1947 г. ОДА – Габрово, Ф 418, 223 а.е.; ОДА – Габрово, Ф 2 оп. 1, а.е. 53.
29. Енциклопедия “Дарителство” т. I, II, 2002 г.
30. Закон за национализация на частни индустриални и минни предприятия, 27 XII 1947 г.
31. Български индустриално-занаятчийски албум, 1928
32. Снимки старо Габрово, ОДА, Габрово, личен фонд на Ц. Цонев
33. “Реликви” – Изд. на ОДА – Габрово

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор	7
Съюз на габровските индустриалци	8
Текстилна промишленост	10
Иван Колчев Калпазанов	10
Добри Иванов Калпазанов	19
Васил Николов Карагьозов	23
Христо Рачев Бобчев	26
Фабрика "Христо Бобчев и синове"	32
Стефан Христов Бобчев.....	35
Рачо Христов Бобчев.....	35
Никола Христов Бобчев	36
Иван Иванов х. Беров.....	36
Христо Колчев Конкилев	45
Кольо Христов Конкилев	51
Иван Колчев Конкилев	54
Цоньо Христов Конкилев.....	54
Фабрика "Успех"	56
Пенчо Иванов Семов	58
Христо Райков	67
АД "Принц Кирил"	70
Иван Пенчев Кирчев	73
Христофор Негенцов	75
Никифор Попов	76
Станчо Иванов Станчев	76
Васил Ст. Велков	77
Иван К. Драгнев и Иван Петров	77
Димитър Комитов и Рачо Петров	77
Милко Хр. Охлев	77

Иван Шкодров	77
Христо Христов Бойновски	78
Стефан Хр. Милчев	78
Трикотажна промишленост	79
Христак Христов Момерин	79
Андрея Христов Момерин	81
Иван Червенаков	84
Георги Тонков Рашеев	85
Александър Христов Заимов	88
Ганчо Дончев Попов	89
Иван Димитров Дудев	91
Иван Ив. Аврамов	92
Христо Метев Христов	93
Фабрика “Гено Кунев и синове”	96
Пенчо Гачевски	96
Илия Илев Недков	97
Димитър Илиев Илев	99
Стефан Гатев Станев	100
Стойчо Н. Новаков	101
Андрея Ковачев	101
“Иван Стомоняков и син”	103
Георги Христов Селвелиев	103
СД “Петко Гатев и сие”	106
Братя Рашееви	108
Фабрика “Венко Обретенов”	110
Цоньо С. Цончев	110
Братя Радеви	110
Тотю Пантев Пантев	114
Братя Куневи	119
Братя Иванови	122

Братя Георгиеви	124
Тотю Йовчев	127
Ильо Пенчев Българиев	128
Димитър Христов Пенчев	129
Цвятко Христов Пенчев	130
СД “Косъо Цанков и син”	132
Георги Цвятков Драголов	135
Илия Иванов Шумков	136
Братя х. Стойчеви	136
Иван П. Миколов	169
Фабрика „Вилата”	142
Фабрика “Вигония”	143
Петко Бояджиев	144
Пенчо Колев Вълков	145
Братя Марчеви	146
Александър Иванов Василев	146
Семо Иванов Семов	146
Братя Ахмакови	147
Дянко Илиев Раев	148
Христо и Мария Шерилови.....	149
Деню Тодоров Недялков	150
Стефан и Любен Гицови	153
Никола Йонков Негенцов	155
Братя Гунчеви	155
Ангел Радев	155
Рачо Пенчев	155
Христо Николов, Донка С. Иванова	156
Димитър Русев	156
Димитър Минчев	156
Братя Чубрикови	156

Петър П. Киряков	157
“Гатев, Балников и сие”	157
Никола Христов	157
Фабрика “Чардафон”	157
Христо Тодоров Попхлебаров	160
Досю Трифонов Балабанов	160
Кожарска индустрия	160
Димитър Цвятков Мичковец	161
Фабрика “Янтра”	162
Никола Христов Гутев	163
“Стоян Нанев сие синове”	165
Братя Калпазанови	166
Кожарска фабрика “Св. Никола”	173
Фабрика “Бизон”	173
Табашко дружество “Съгласие”	174
СД “В. Хубанов сие Ил. Христов”	175
Стефан Пенчев Сватов	175
Христо Влаев Марокинджиев	177
Иван Христов Марокинджиев	181
Пенчо Колев Бонев	183
Кольо Пенчев Бонев	185
Кожарска фабрика “Щастие”	185
Кожарска фабрика “Андрей Момерин”	187
Христо Христов Марев	188
Ангел Рачев, Банко Радев	190
Братя Ботеви	192
Ботю и Иван Патеви	192
Христо Василев Папазов.....	195
Пенчо Христов Мадемов	196
Васил К. Новоселов	198

Димитър Христов Митев	200
Кожарска фабрика “Донев сие Цонев”	202
Иван Николов Халачев	203
Лалю Г. Балабанов	205
Фабрика “Арсенал”	206
Георги Ст. Плачков	207
АД “Интересова общност на българска кожарска инд.”	209
Машиностроене, дърводелство, химическа и др. инд.	210
Иван Недков Петков	210
Братя Ножарови	214
Петко Ив. Михалев	215
Симеон Петров Гърнев	217
Братя Андрейчеви	220
Иван Пецов	220
Никола Митев Митев	221
Драган Балабански	222
Братя Бъчварови	225
Стефан Христов Синев	226
СД “Струг”	228
Димитър К. Чубриков	268
Дърводелска кооперация “Независимост”	231
Мария Д. Андрейчева	235
Петко М. Кашев	237
Братя Къневи	239
Барутна фабрика “Еловица”	240
Анонимно АД “Росица”	244
Иван Лазаров Донков	246
Христо Ил. Лулев	250
Тухларска фабрика “Тухладжив и Сие”	253
Стефан Г. Милков	256

Владимир Ан. Явашев	257
Иван Д. Генов	261
Стефан П. Кедев	262
Иван П. Златин	263
Христо Манафов	264
„Чардафон Велики” АД	264
Заключение.....	265
Приложение 1, 2, 3	266
Библиография	297

Съставител: доц. д-р Стефан АРМЕНСКИ

**АЛМАНАХ НА ГАБРОВСКИТЕ ИНДУСТРИАЛЦИ
1882-1947**

Националност българска

Първо издание

Редактор: Божидар Стойков

Формат 70/100/16

Печатни коли:19

ISBN 978-954-8606-19-6

Печат: "ЕКС-ПРЕС" ООД – Габрово, тел.: 066/806 906

e-mail: express@veda.bg

